

◎ TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ◎

Földműves népünk házassági termékenysége.

La fécondité des mariages chez la population rurale hongroise.

Résumé. La statistique de Hongrie a employé diverses méthodes pour déterminer la fécondité des mariages. Elle a rapporté le nombre des naissances légitimes à celui des femmes en âge de se reproduire, ce qui est la meilleure méthode pour comparer les chiffres avec ceux de l'étranger. Lors des enquêtes relatives au mouvement de la population, on avait demandé autrefois, sur le bulletin de naissance, le nombre des enfants nés de la mère; actuellement, c'est sur le bulletin de décès des femmes mariées qu'on demande le nombre des enfants tant décédés que vivants et les résultats sont publiés dans les publications du mouvement de la population. En outre, les deux derniers recensements de la population ont été étendus sur la fécondité des mariages en vigueur, mais les chiffres n'ont pu être dépouillés que pour l'année 1920.

Enfin, lors de l'enquête effectuée en automne de 1928 par l'Office central hongrois de statistique en vue de la préparation de la loi sur les assurances-vieillesse et invalidité rurales et portant aussi sur le nombre des enfants vivants des domestiques et ouvriers agricoles et des petits propriétaires de moins de 10 arpents cadastraux, on a obtenu des données d'autant plus précieuses que le nombre des enfants a été combiné avec l'âge des parents et la grandeur de leur propriété, ce qui a permis de déterminer l'influence de l'âge et de la grandeur de la propriété sur la formation du nombre des enfants. Les chiffres ainsi obtenus, ainsi que ceux recueillis précédemment, montrent que dans la population rurale, les domestiques agricoles ont en moyenne le plus d'enfants vivants; viennent ensuite les petits propriétaires et après eux les ouvriers agricoles. Mais si l'on divise ces trois catégories en groupes d'âges de cinq ans, on voit (tableau 1er) que dans la plupart des groupes, les ouvriers agricoles ont bien plus d'enfants que les petits propriétaires. On arrive à la même conclusion si on établit le nombre moyen des enfants vivants suivant les catégories inférieures de propriétés (tableau 2): dans chacune de celles-là les domestiques agri-

coles occupent la première place, les ouvriers agricoles la deuxième et les petits propriétaires la dernière.

Nous voyons la même chose si, pour éliminer la cause de trouble provenant de l'éventuelle différence d'âge, nous ne considérons que le groupe des pères de 50 à 54 ans, dans lequel le nombre des enfants atteint en général son maximum (tableau 3).

Ces récentes données prouvent que la fécondité des ménages de petits propriétaires est bien inférieure à celle des ouvriers et domestiques agricoles; c'est surtout la propriété naine qui limite le plus le nombre des enfants.

★

A házassági termékenység megállapítása egyik legnehezebb problémája a demografiának. Éppen ezért igen sokféle eljárás és módszer igyekszik ezt a kérdést megoldani, de a dolog természeténél fogva egyik módszer sem lehet tökéletes.

A magyar statisztika is igen különböző módon igyekezett e kérdéshez hozzáférközni. Mindegyik módszernek van valami előnye, de hátránya is, amely esetleg az előnyt is lerontja. A legegyszerűbb és nemzetközi összehasonlításokra legalkalmasabb módszer az, amely az évenkénti törvényes születések számát viszonyítja a szülőképes korban lévő férjes nők számához. Ennek előnye, hogy a legtöbb rendes statisztikával bíró államban könnyen megállapítható s így nemzetközi összehasonlításra kiválóan alkalmas, sőt ha a szülőképes korú nők további kisebb korcsoportokra vannak bontva, a termékenységi arányszám ilyen egyes kisebb korcsoportok szerint is összehasonlítható, ami a kormegoszlásnak esetleges különbözőségét is kiegyenlíti. Hátránya azonban ennek a módszernek, hogy ez tulajdonképpen nem a házasságok egész tartamának termékenységét jelzi, hanem egy-egy év születési valószínűségét.

Még egyszerűbb módszer az, ha az évi házasságkötések számát viszonyítjuk a törvényes születések számához. Ez azonban egészen helytelen következtetésekre vezethet, mert hiszen egy-egy év törvényes szülöttei

csak igen jelentéktelen részben származhatnak az ugyanazon évben kötött házasságokból.

Az állami anyakönyvvezetéssel megreformált népmozgalmi statisztikai adatgyűjtés elején, 1897-től kezdve megpróbálkozott a magyar statisztika azzal a módszerrel, amely a születési lapokon a hányadszülöttség kérdése alapján igyekszik a családok termékenységét megállapítani. Ez azonban a legkevésbé alkalmas erre, mert csak azoknak a családoknak a termékenységéről ad felvilágosítást, amelyben az illető évben gyermekszületés fordult elő. Ez a módszer csak akkor vezethetne használhatóbb eredményekre, ha a kötött házasságokat hosszú időn keresztül, évenként lehetne megfigyelni.

A magyar statisztikában leghuzamosabb idő óta használt módszer a házasságok termékenységének megállapítására az, amely az elhalt házasság nő halálozási lapján kérdezi a született és életben maradt gyermekek számát s ezeknek az adatoknak a feldolgozása útján állapítja meg a halál által lezárt házasságok termékenységét. Ennek a módszernek az előnyei szembeszökők a többiekhez képest. Itt ugyanis teljesen lezárt házasságokról van szó, tehát e módszer mellett a házassági termékenységnek a házasságok egész tartamára való kiszámítása is lehetséges. Természetesen ez a módszer is csak akkor tökéletes, ha a szülők korával és a házasság tartamával kombinálható a gyermekek száma. A magyar statisztika ezekben a kombinációkban is rendelkezésre áll. A házassági termékenység adatai e módszer szerint már 1903 óta évenként fel lévén dolgozva, immár 26 év gazdag anyaga áll ebben a tekintetben rendelkezésre.

A népszámlálásoknál is van mód a házassági termékenység megállapítására olyformán, hogy a házasságban élő, vagy élt nőknél kérdezzük a született s életben lévő gyermekek számát. A mi népszámlálásunk először 1910-ben tette fel ezt a kérdést, akkor azonban az adatok nem voltak feldolgozhatók. 1920-ban újra feltettük a kérdéseket s ekkor az anyag feldolgozásra is került s közöltetett is a népszámlálási kötetekben. A népszámlálásnál nyert adatoknak az az előnyük, hogy a házasságban élő nők egészére terjednek ki s így teljes áttekintést nyújtanak, hátrányuk azonban az, hogy nem a teljesen lezárt és befejezett házasságokra vonatkoznak s így tehát csak a korról és a házasság tartamával való kombinációban van teljes értékük.

Minden adat, amely a foglalkozással kapcsolatban mutatja be a házassági termékenységet, azt igazolja, hogy a földművesosztály az, amely a nemzet szaporodását, propagációját a legnagyobb mértékben előbbreviszi. Földműves népünknek legnagyobb a gyermekáldása és az aránylag nagyobb gyermekhalandóság dacára legnagyobb az életben maradt gyermekeinek száma is. Míg ugyanis az őstermeléshez tartozó asszonyok egy-egy házasságára 4·06 született és 2·50 életbenlévő gyermek esik, addig e két arányszám a második legnagyobb foglalkozási csoportnál, a bányászat, ipar-forgalomnál csak 3·05, illetőleg 2·06 s a többi foglalkozási ág sem közelíti meg az őstermelés arányszámát.¹⁾ A nemzet propagatív ereje tehát a mezőgazdasági népességben van. Ez a nemzetnek legnagyobb erőforrása, valósággal embertartalékja, annál is inkább, mert hiszen a mezőgazdasági lakosság népünknek többségét teszi.

Ha a mezőgazdasági népesség egyes kategóriáit nézzük, úgy szintén minden adat azt mutatja, hogy legszaporábbak a gazdasági cselédek, azután a birtokosok s legkevésbé szaporák a mezőgazdasági munkások. Az életben lévő gyermekek számára vonatkozólag a három kategória arányszámai a következők: A gazdasági cselédeknel egy-egy házasságra esik 2·85 életben lévő gyermek, a 10 holdon aluli kisbirtokosoknál 2·47 és a gazdasági munkásoknál csak 2·32.

Az 1928. év őszén a Központi Statisztikai Hivatal külön összeírást hajtott végre a mezőgazdasági népesség aggkori és rokkantsági stb. biztosításának előkészítésére. Ez a feldolgozás az összes 10 holdon aluli kisbirtokosokra, a gazdasági cselédekre, a gazdasági munkásokra és a mezőgazdaság egyéb kisebb kategóriáira terjedt ki. A kérdőív az összes életben lévő gyermekek számát is kérdezte s így ismét újabb és részletesebb adatokat kaptunk földműves népünk gyermeklétszámára vonatkozólag, amelyek annál értékesebbek, mert a gyermeklétszám a szülőknek a korával és egyidejűleg a földbirtok nagyságával is kombináltatott. Pontosan meg lehet tehát állapítani az adatokból a birtoknagyságnak és az életkornak a befolyását a gyermeklétszám alakulására. Csak a három legnagyobb kategóriát, a 10 holdon aluli kisbirtokosokat, a gazdasági cselédeket és a gazdasági munkásokat ragadjuk ki az adatok tömegéből. E három kategóriában

¹⁾ Az 1920. évi népszámlálás adatai.

az élő gyermekek átlagos száma egy-egy nősférfira a kisbirtokosoknál 2·69, a gazdasági cselédekénél 2·93 és a gazdasági munkásoknál 2·48. Látjuk tehát, hogy a sorrend itt is teljesen ugyanaz, mint amit a népszámlálás férjes nőkre vonatkozólag megállapított. A különbség csupán az, hogy az újabb felvételnél kapott adatok szerint az átlagok valamivel magasabbak. Ennek elsősorban az a magyarázata, hogy a népszámlálásnál csak a saját édes gyermekek jöttek számításba, míg a külön mezőgazdasági felvételnél a mostoha-, vagy fogadott gyermekek is be vannak számítva.

Minden eddigi adat szerint a mezőgazdasági munkások házassági termékenysége kisebbnek mutatkozik a kisbirtokosokénál. Ezek a végső átlagszámok azonban az egyes kategóriák különböző kormegoszlása folytán nem mutatják a valódi helyzetet. Ha ugyanis e három legfontosabb kategóriát öt-éves korcsoportokra bontjuk, következőképpen alakulnak az arányszámok:

1. Az élő gyermekek átlagos száma a nő, 10 holdon aluli kisbirtokosoknál, gazdasági cselédekénél és gazdasági munkásoknál, az apa életkora szerint.

Nombre moyen, suivant l'âge du père, des enfants vivants chez les petits propriétaires mariés de moins de 10 arp. et chez les domestiques et ouvriers agricoles mariés.

Az apa életkora <i>L'âge du père</i>	Az élő gyermekek átlagos száma <i>Nombre moyen des enfants vivants</i>		
	a kisbirtokosoknál <i>chez les petits propriétaires</i>	a gazdasági cselédekénél <i>chez les domestiques agricoles</i>	a gazdasági munkásoknál <i>chez les ouvriers agricoles</i>
20 éven alul <i>Moins de 20 ans</i>	0·84	0·62	0·63
20—24	0·76	0·82	0·70
25—29	1·32	1·48	1·26
30—34	1·84	2·28	1·90
35—39	2·21	2·83	2·34
40—44	2·73	3·65	2·97
45—49	2·99	4·06	3·29
50—54	3·08	4·23	3·40
55—59	3·12	4·21	3·39
60—64	3·05	3·97	3·22
65—69	2·89	3·62	3·02
70—74	2·77	3·35	2·80
75—79	2·67	3·19	2·78
80 éves és azon felül <i>80 ans et au-dessus</i>	2·63	3·31	2·58
Összesen <i>Total</i>	2·69	2·93	2·48

Látjuk tehát, hogy a három legfiatalabb korcsoport kivételével az összes többi kor-

csoportokban jóval magasabb a gazdasági munkások gyermeklétszáma, mint a kisbirtokosoké. Az első három legfiatalabb korcsoport különben sem mutatja meg a teljes termékenységet, amely az adatok szerint csak az 50—60 év közötti nősférfiaknál bontakozik ki teljes mértékben. E két ötéves korcsoportban legmagasabbak az arányszámok, 60 éven túl már fokozatosan csökkennek azok, mert ekkor már mindinkább növekszik az a valószínűség, hogy a felnőtt gyermekek egy része is elhal az apa halála előtt. Ezek az adatok tehát határozottan mutatják, hogy a *kisbirtokosoknál a gyermeklétszám jóval kisebb, mint akár a gazdasági munkásoknál, akár — különösen — a gazdasági cselédekénél.* Régóta tudott dolog, hogy a földműves népnél a birtok elaprózódásától való félelem a legfőbb szülőoka a gyermekáldás korlátozásának. Ezek az adatok világosan rámutatnak arra, hogy maga az a körülmény, hogy a földművesnek birtoka van, már korlátozó hatást gyakorol a gyermekek létszámára.

Az utolsó felvételnél nyert anyag más tekintetben is érdekes eredményeket produkál. Nemcsak az apák életkora szerint, hanem kisebb birtokkategóriák szerint is megállapítottuk az élő gyermekek átlagos számát. A földműveseknek három főcsoportjára vonatkozólag ezek az arányszámok a következők:

2. Az élő gyermekek átlagos száma a nő, 10 holdon aluli kisbirtokosoknál, gazdasági cselédekénél és gazdasági munkásoknál a földbirtok nagysága szerint.

Nombre moyen, suivant la grandeur de la propriété rurale, des enfants vivants chez les petits propriétaires mariés de moins de 10 arp. et chez les domestiques et ouvriers agricoles mariés.

Földbirtok nagysága <i>Grandeur de la propriété</i>	Kisbirtokos <i>Petits propriétaires</i>	Gazdasági cselédek — <i>Domestiques agricoles</i>	Gazdasági munkások — <i>Ouvriers agricoles</i>
Földnélküli — 0 arp. cad. . .	—	2·87	2·19
1 kat. holdon alul — <i>Moins de 1 arp. cad.</i>	2·43	3·09	2·57
1·1—2 kat. hold — <i>arp. cad.</i>	2·58	3·28	2·75
2·1—3 " " " "	2·64	3·72	2·95
3·1—4 " " " "	2·66	3·67	2·96
4·1—6 " " " "	2·73	3·50	2·95
6·1—8 " " " "	2·82	3·43	3·08
8·1—10 " " " "	2·88	3·52	3·04
Összesen — Total	2·69	2·93	2·48

Minthogy a három főcsoportba való sorozásnál a birtokterjedelemre való tekintet nélkül az illetőknek a bemondása volt irányadó, természetesen a gazdasági cselédek és a gazdasági munkásoknál is vannak birtokos csoportok, bár természetesen sokkal kisebb arányban, mint a tulajdonképeni kisbirtokosoknál.

A sorrend itt is ugyanaz, mint amit a korcsoportok szerint való részletezésnél láttunk. Minden birtokkategóriában a gazdasági cselédek állanak első helyen, azután a gazdasági munkások következnek és utolsó helyen vannak mindenütt a kisbirtokosok. Ennél az összehasonlításnál, ahol tulajdonképen csak elnevezésbeli különbségekről van szó, mégis mindenütt a kisbirtokosok vannak leghátul, pedig itt igazán semmi ok sincsen arra, hogy különbség legyen a három földműveskategória gyermeklétszáma között, mert hiszen ha valakinek, mondjuk, 6—8 holdas birtoka van, végeredményben mindegy, hogy azt kisbirtokosnak, gazdasági cselédnek, vagy gazdasági munkásnak nevezzük. A magyarázatot abban véljük megtalálni, hogy a gazdasági cselédek és munkások ebben a minőségükben szerezték meg a földbirtokot s a magasabb gyermeklétszámhoz akkor jutottak, amikor még földnélküliek voltak, vagy kisebb földbirtokkal rendelkeztek. Ezzel szemben a kisbirtokosok már eredetileg is birtokosok voltak s a földbirtoknak gyermekkorlátozó hatása náluk már elejétől fogva érvényesült.

3. Az élő gyermekek átlagos száma az 50—54 éves, nős, 10 holdon aluli kisbirtokosoknál, gazdasági cselédekénél és gazdasági munkásoknál a földbirtok nagysága szerint.

Nombre moyen, suivant la grandeur de la propriété rurale, des enfants vivants chez les petits propriétaires mariés de 50 à 54 ans et ayant moins de 10 arp. et chez les domestiques et ouvriers agricoles mariés de même âge.

A földbirtok nagysága <i>Grandeur de la propriété</i>	Kisbirtokos <i>Petits propriétaires</i>	Mezőgazdasági cseléd <i>Domestiques agricoles</i>	Mezőgazdasági munkás <i>Ouvriers agricoles</i>
Földnélküli-0 arp. c.	—	4·24	3·44
1 kat. holdon alul <i>Moins de 1 arp. cad.</i>	2·84	4·16	3·26
1·1—2 kat. hold " arp. cad.	3·02	4·03	3·41
2·1—3 " "	3·06	4·39	3·52
3·1—4 " "	3·08	4·63	3·37
4·1—6 " "	3·09	4·14	3·45
6·1—8 " "	3·09	4·12	3·76
8·1—10 " "	3·24	4·17	3·53
Összesen — Total	3·08	4·23	3·40

Hogy az esetleges korkülönbségnek zavaró hatását kiküszöböljük, ragadjuk ki a három kategóriából az 50—54 évesek csoportját, amely korcsoportban a gyermeklétszám többnyire a maximumot éri el. (L. a 3. sz. táblát.)

Itt is ugyanaz a jelenség mutatkozik minden birtokkategóriában, sőt mondhatni még kifejezettebben, mint az előbbi összeállításban. Mindenütt a gazdasági cselédek állanak első helyen, azután következnek a gazdasági munkások s a legkisebb gyermeklétszámot mindenütt a kisbirtokosok mutatják, akik a három holdon felüli birtokkategóriákban már különben is erősen döntő súllyal szerepelnek az abszolút számokban.

Nagyon érdekes azt is megfigyelni, hogy a földművesnépesség e három nagy csoportjában külön-külön az egyes birtokkategóriákban hogyan alakul a gyermeklétszám. Maguknál a kisbirtokosoknál az arányszámnak majdnem határozott növekvését látjuk a felső birtokkategóriák felé, ami azt jelenti, hogy a *birtok nagyobb terjedelme feltétlenül javítólag hat a gyermeklétszámra*. Legkedvezőtlenebb a helyzet az egy holdon aluli kisbirtokosoknál, ahol csak 2·84 a gyermeklétszám családonként, míg a 8—10 holdasoknál már majdnem fokozatos növekvéssel felmegy az arányszám 3·24-ra. Miután életben lévő gyermekekről van szó, valószínű, hogy itt már a kisebb gyermekhalandóságnak is szerepe van a kedvezőbb arányszám létrehozásában. A nagyobb birtok ugyanis kedvezőbb anyagi helyzetet s életkörülményeket jelent s így valószínű, hogy a több földbirtokkal rendelkező kisbirtokosoknál több gyermek is marad meg a született gyermekek közül. Akár hogyan is áll a dolog, azt határozottan mutatják ezek a számok, hogy *az egészen törpe birtok legkedvezőtlenebb a népszaporodásra, a törpebirtokosoknál legnagyobb a gyermekáldás korlátozása*.

Ami a mezőgazdasági munkásokat illeti, náluk a birtokterjedelem növekvésének nincs ugyanaz a szabályosan mutató hatása, amit a kisbirtokosoknál láttunk, de azért náluk is legkisebb a gyermeklétszám az 1 holdon aluli birtokkal bírónál. Egészen 6 holdig alig van különbség a különböző földterülettel bírók és a teljesen földnélküliek gyermeklétszáma között, de már 6 holdon felül érvényesül a nagyobb földbirtoknak gyermeklétszámjavító hatása. Igaz, hogy itt már meglehetősen alacsony abszolút számokról van szó (6—8 holdas mezőgazdasági mun-

kás van 351 és 8—10 holdas csupán 162). A gazdasági cselédeknel szintén alig lehet rendszert találni a számokban, itt azonban már különösen a 3 holdas kategóriától kezdve az abszolút számok kicsiny volta, mely már a 100-at sem éri el, befolyásolja az arányszámokat.

Annyi azonban itt is látszik az adatokból, hogy a földbirtok megléte, vagy meg nem léte nem befolyásolja a gyermeklétszámot, sőt mondhatni, hogy általában a földnélküli gazdasági cselédeknel és a földnélküli gazdasági munkásoknál még nagyobb a gyermeklétszám, mint a földbirtokkal bírónál.

Ezek az újonnan megállapított adatok

tehát igazolják azt a tételt, hogy a *kisbirtokok jóval szaporátlanabbak, mint a gazdasági munkások és a gazdasági cselédek*. A kisbirtokoknál is azonban az egészen törpe birtok az, amely a legnagyobb korlátozó hatást gyakorolja a gyermeklétszámra. A földműves népesség földhözjuttatása tehát a népesedési politika szempontjából csak akkor lenne kevésbé kedvezőtlen hatású, ha minden családnak legalább 8—10 hold földet lehetne juttatni, az egészen kis-, vagy éppen törpebirtok a népesedési politika szemszögéből nézve csak ronthat a jelenlegi helyzeten, ha talán szociális szempontból némi haszonnal jár is.

Kovács Alajos dr.

A főiskolai hallgatók újabb adatai.

Nouvelles données des étudiants de Hautes Ecoles de Hongrie.

I.

Az I. évfolyamra újonnan beiratkozott hallgatók (1929/30. I. félév).

Les étudiants de Ire année admis dans le Ier semestre de 1929—30.

Résumé. Les données relatives aux étudiants sont recueillies par l'Office central hongrois de statistique lors des inscriptions au IIe semestre. Depuis 1928—29, on y réunit aussi les données concernant les étudiants de première année admis dans le Ier semestre. Cette disposition s'imposa en premier lieu en raison de la loi sur le *numerus clausus* qui a restreint le nombre des étudiants à admettre aux Hautes Ecoles enseignant près de quatre cinquièmes des étudiants du pays. Cette limitation, quoique adoucie par des arrêtés ministériels et surtout par une loi de 1928 qui apporta des modifications radicales, est nécessaire aujourd'hui encore à cause de l'énorme diminution du territoire et du trop grand nombre des gens diplômés.

Il importe donc de savoir comment sont fréquentées les Hautes Ecoles astreintes au *numerus clausus* (Universités proprement dites, Université Polytechnique, Académies de droit), quelles sont les conditions et la répartition par sections des bacheliers y admis, parce que c'est selon ceux-ci que se formera, dans les années scolaires suivantes, le tableau de la jeunesse des Ecoles.

L'enquête ayant commencé en 1928-29, nous disposons maintenant des chiffres de

deux années scolaires (voir le graphique et les tableaux 1, 2, 3, 4). Sur les étudiants de Ire année, 73% fréquentaient les Hautes Ecoles à 4 années, 11% la Faculté de médecine (à 5 ans), 16% les Hautes Ecoles de 5 années d'études ou des cours de 1 à 2 ans, organisés dans les Hautes Ecoles. Ils représentaient dans les Ecoles de 3 à 4 années d'étude un tiers de tous les étudiants inscrits et un cinquième à la Faculté de médecine où, comme nous venons de le dire, l'enseignement dure 5 ans. Cette proportion, variant notablement d'une Faculté ou Haute Ecole à l'autre, présente une diminution à la Faculté de médecine, à l'Université Polytechnique, à la Faculté des sciences économiques et aux Ecoles d'agriculture et une augmentation aux Facultés de théologie, de droit, de philosophie et aux autres Hautes Ecoles. En général, la jeunesse préfère les Ecoles de Budapest aux Universités provinciales; aussi, la politique de décentralisation a-t-elle ici de grandes difficultés à surmonter.

Dans les Hautes Ecoles visées par la loi sur le *numerus clausus*, le nombre des étudiants de Ire année a, dès le Ier semestre, atteint la limite fixée par la loi, à l'exception des Facultés de théologie et de certaines Facultés de province où cependant le nom-

bre fixé fut en général également atteint lors des inscriptions du IIe semestre.

★

Az összes főiskolai hallgatókra vonatkozó adatokat a Központi Statisztikai Hivatal 1913 óta egyéni lapok útján gyűjti egybe és pedig a tanév II. felében, a félév elején történő beiratkozások alkalmával. A a háború után a változott, vagy mondhatjuk inkább a jóval súlyosabbá vált körülmények miatt olyan intézkedések léptek életbe a főiskolai élet terén, amelyek a főiskolák és a hallgatóság viszonyaiban teljesen új helyzetet teremtettek. Az országnak a szűk határokhoz viszonyítva főiskolai oklevelet szerzett s elhelyezkedni óhajtó egyénekkel túlon túl bőven ellátottsága s a fenyegető veszedelem, hogy a túlzásfolttság egyre komolyabb bajokat idéz elő és az értelmiségi osztályt még válságosabb helyzetbe sodorja, a főiskolai hallgatók számának a reális szükséglethez alkalmazkodó korlátozásához vezetett. Ehhez képest az 1920. évi XXV. t.-c. értelmében — az 1920/21. tanév óta — tudományegyetemeink, a műegyetem és a jogakadémiák az I. évfolyamra csupán korlátozott létszámmal vehetik fel a hallgatókat, míg a többi főiskolák a régi szabad felvételi rendszer alapján folytatják működésüket. A főiskolai statisztika figyelme ennek következtében igen gyakran terelődött arra a kérdésre, hogy mennyi az I. évfolyamra felvett hallgatók száma, miképen telnek be az engedélyezett keretek és hogy a középiskolai érettségit tett tanulók számához viszonyítva mekkora, főbb viszonyaiban milyen megoszlású, a főiskolák milyen szakcsoportjai felé irányuló az a kontingens, amely évente a főiskolákra felkerül. Az eddigi főiskolai statisztika, mely valamennyi évfolyam hallgatóit *összeségükben* tekintette át, bár rendszere és teljessége tekintetében más országok hasonló statisztikái között elismerően egyike az elsőnek, ezekre a kérdésekre nem adhatott választ. A főiskolai hallgatóság elhelyezkedését, az egyes életpályák többé-kevésbé való telítettségét figyelő tudománypolitikának is elsősorban ezen a téren kellett tisztán látnia és céltudatosan intézkednie; ezt pedig csak megbízható, részletes adatok alapján tehette. A Központi Statisztikai Hivatal, ezeket a körülményeket tartva szem előtt, az *újonnan* felvett I. éves hallgatókra nézve, ugyancsak egyéni lapok segítségével, teljesen új adat-

gyűjtést indított meg, aminő — ha más országok adatgyűjtései között kevésbé található is fel — a mi sajátos viszonyaink között valóban nélkülözhetetlen. Az adatgyűjtés túlnyomó részben természetesen az I. félévre esik, minthogy a II. félévben csak kevés új felvétel fordul elő. Az új adatgyűjtés megindításának időpontja — az 1928/29. tanév — egybeesik a numerus clausust módosító 1928. évi XIV. t.-c. életbeléptetésével s így újabb adataink módját nyujtanak arra, hogy a főiskolára felkerülő tanulóifjúságnak különböző szempontokból való alakulását éppen ettől az újabb határt jelentő tanévtől kezdve figyelhessük meg tüzetesebben.

★

A nevezett adatgyűjtés 1929/30. tanévi eredményeit az 1—4. sz. táblákon közöljük, kiegészítve a végső eredményeket a múlt (1928/29.) tanévi adatgyűjtés hasonló eredményeivel. Mindkét tanévben egyformán 39 főiskoláról számolnak be adataink, minthogy a jelzett két tanév folyamán ezen a téren változás nem történt. (Az 1928/29. tanévben tulajdonképpen 40 volt a főiskolák száma, de a megszűnőben levő kalocsai róm. kat. polgári iskolai tanárképzőnek az alsóbb évfolyamai már nem állottak fenn.) A gazdasági főiskolák közt az állatorvosi, a bánya- és erdőmérnöki főiskola és a gazdasági akadémiák, míg az egyéb főiskolák sorában a képzőművészeti, az állami s ezenkívül még két róm. kat. polgári iskolai tanárnőképző, a gyógypedagógiai tanárképző, valamint a testnevelési főiskola, a Ludovika katonai és a Zrinyi Miklós rendészeti akadémia foglalnak helyet. Ez az utóbbi, valamint a gyógypedagógiai tanárképző főiskola 1928/29-től kezdve szerepel a felsőfokú tanintézetek sorában. A többi (művészeti) főiskolákat eltérő jellegük miatt statisztikai adataink nem itt, hanem a szakiskolák közt vesszük számba.

Az I. éves hallgatók számának pontos megállapítása végett meg kell jegyeznünk, hogy kimutatásunk a budapesti és a szegedi egyetemek *bölcsészeti* karain csupán azokat a hallgatókat veszi számba, akik *csak* a bölcsészeti karon iratkoztak be, míg azokat a bölcsészeti hallgatókat, akik egy másik főiskolának hallgatói és csupán kötelező előadásokat hallgatnak a nevezett egyetemek bölcsészeti karain s így egy időben tulajdonképpen két főiskolára szabályszerűen iratkoznak be, a kétszeres számba-

vétel elkerülése végett adataink nem veszik figyelembe. Ezek a számításon kívüli bölcsészeti hallgatók a budapesti egyetemen elsősorban a közgazdaságtudományi kar felső kereskedelmi iskolai tanárképzőjének, azután az Angol-kisasszonyok polgári iskolai tanárképzőjének, továbbá a Rabbiképző intézetnek a hallgatói és összes számuk 1928/29-ben 121, 1929/30-ban pedig 88 s nagyjából mint rendkívüli hallgatók szerepelnek a nevezett bölcsészeti karon. A szegedi egyetemen viszont a polgári iskolai tanárképző főiskolának a hallgatói iratkoznak be a bölcsészeti karra rendkívüli hallgatókként (1928/29-ben 81, 1929/30-ban 94 hallgató). Ezekkel a hallgatókkal együtt tehát a budapesti egyetemre beiratkozott I. éves hallgatók teljes létszáma 1929/30-ban 1.416 helyett 1.504, a szegedi egyetemen pedig 513 helyett 607 és így a négy egyetem bölcsészeti karán beiratkozott összes I. éves hallgatók száma tulajdonképpen nem 712, hanem 894 (l. az 1. sz. tábla adatait).

Érdekes megállapításokra vezet annak a megfigyelése, hogy az I. éves hallgatók száma miképpen aránylik az összes hallgatók számához. (Minthogy a folyó tanévre nézve az összes hallgatók adatai még nem állanak rendelkezésünkre, ezt a kérdést az 1928/29-ik tanévi adatok alapján kell megvizsgálnunk.) Az I. éves hallgatók számát evégből a különböző (1—5) évfolyamú főiskolák (karok) szerint kell csoportosítanunk, mert az évfolyamok számához képest az egyes főiskolákon, illetve karokon más és más az I. éves hallgatóknak az összes létszámhoz viszonyított aránya. Így mindenekelőtt külön kell számításba vennünk azokat, akik csupán a főiskolák keretében fennálló egyéves (két féléves), vagy kétéves (négy féléves) tanfolyamoknak, szakoknak a hallgatói. Egyéves a jogi karon az államszámviteltani, a közgazdaságtudományi karon a revizori, kétéves a gyógyszerészeti tanfolyam és ilyen a közgazdaságtudományi kar Keleti Intézete is. Általában, amennyiben nem célja a doktori oklevél megszerzése, egyéves a műegyetem közgazdasági osztálya is. Az 1928/29. tanévben ezenkívül a Zrinyi Miklós-akadémiának is még csak egy évfolyama állott fenn. Négy félévet hallgatnak, tehát tulajdonképpen kétéves tanfolyam hallgatói az Apponyikollégiumnak (tanítóképzőintézeti tanárképző) a szegedi bölcsészeti karra iratkozott azok a tagjai, akik még a régi rendszerű (három évfolyamú) polgári iskolai

tanárképzőt végezték. (Azok ugyanis, akik az újabban négy évfolyamúra bővített polgári iskolai tanárképzőt végzik el, csupán egy éven át kötelesek a bölcsészeti karon előadásokat hallgatni.) A főiskolák egy nagyobb csoportjánál (gazdasági akadémiák stb.) viszont hároméves (hat féléves) a tanulmányi idő, míg az orvosi kar öt évfolyamú és ugyanannyi a tanulmányi idő a budapesti hittudományi karon és több hittudományi főiskolán is. A fel nem sorolt többi főiskola (kar) valamennyi négy évfolyamú.

A mondottak figyelembevételével megállapíthatjuk, hogy az 1928/29. tanév I. felében az I. évfolyamra újonnan beiratkozott hallgatóknak

6.40%-a egy	évfolyamú,
2.9 „ két	„
6.5 „ három	„
11.4 „ öt	„

főiskolára (illetve karra, tanfolyamra) iratkozott be, míg a többi — négy évfolyamú — főiskolára (karra) beiratkozott I. éves hallgatók aránya $\frac{7}{10}$ résznél nagyobb (72.8%) volt. Az I. éves hallgatók zöme tehát a 3—5 évfolyamos főiskolákra (karokra) jut, míg az egy-két évfolyamot végző hallgatók aránya $\frac{1}{10}$ részt sem tesz. Ez utóbbiakat így figyelmen kívül hagyva, a többi csoportok körében az újonnan beiratkozott I. éves hallgatók az összes (az 1928/29. tanév I. felében beiratkozott) hallgatókhoz következőképp aránylottak:

a három évfolyamú főiskoláknál (karoknál)	29.0%
a négy „ „ „	29.0 „
az öt „ „ „	21.1 „

A három évfolyamú főiskolák I. éves hallgatói eszerint elég alacsony számmal szerepelnek ennek a csoportnak az összes hallgatói között, ha figyelembe vesszük, hogy az I. évfolyam létszámának rendszerint aránylagosan is nagyobbnak kell lennie az egyes pályára lépő kezdők nagyobb száma miatt, tehát itt $\frac{1}{3}$ részt kellene meghaladnia. Az egyes főiskolák közt itt a gyógypedagógiai tanárképzőre iratkoztak nagyobb számmal az I. évesek (42.9%), valamint a testnevelési főiskolára (38.4%), míg a gazdasági főiskoláknál és különösen a polgári iskolai tanárképzőknél jóval kisebb ez az arányszám (31.7, illetve 22.0%), ami arra mutat, hogy az előbbi két főiskola felé erősebb a törekvés, az utóbbiak

iránt pedig gyengébb érdeklődés mutatkozott a főiskolákra lépő ifjúság részéről.

A négy évfolyamú főiskolák (karok) közül a következőket emelhetjük ki:

a jogi karon (államszámvitel nélkül)	28·9%
a bölcsészeti karon (az Apponyi-kollégium tanárjelöltjei nélkül)	31·2 „
a közgazdaságtudományi karon (a revizori tanfolyam nélkül)	35·9 „
a műegyetemen (a közgazdasági oszt. nélkül)	24·8 „
a jogakadémiákon (államszámvitel nélkül)	18·6 „
a többi négy évfolyamú főiskolán	29·7 „

az I. éves hallgatók aránya az illető főiskola (kar) összes hallgatóihoz viszonyítva. Láthatjuk tehát, hogy a műegyetem és a jogakadémiák kivételével, amelyek felé az utóbbi években egyre kisebb volt a törekvés, a többi főiskolákon (karokon) az $\frac{1}{4}$ résznyi aránynál nagyobb az I. éves hallgatóknak az összes hallgatókhoz viszonyított aránya, ami arra mutat, hogy a jogi és bölcsészeti kar felé (valamint a hittudományi és az egyéb főiskolák iránt is) az utóbbi években a hallgatók mindinkább nagyobb száma törekedett és így az első évfolyamok ezeken a karokon megduzzadtak. Különösen feltűnő ez a közgazdaságtudományi karnál, amelyen, úgy látszik, kevesebb nehézséggel tudtak a főiskolára törekvők elhelyezkedni, mint más főiskolákon. Valószínű azonban, hogy ezek között sok olyan akad, aki abbahagyja a tanulmányait vagy más szakra tér át. A műegyetemen ezzel szemben valószínű, hogy a felsőbb évfolyamok hallgatóinak a száma duzzadt a normálisnál nagyobbra s még inkább áll ez az eset a jogakadémiákra, amelyekre — úgy látszik — inkább a felsőbb évfolyamok során iratkoznak nagyobb számmal a hallgatók.

Az orvosi karon éppen $\frac{1}{5}$ rész (20·4%) jut az I. éves hallgatókra, vagyis a várható normálisnál itt is kisebb rész, ami az I. évfolyamra beiratkozók számának évről évre való csökkenéséből ered. A hittudományi főiskolák (beleértve a budapesti hittudományi kart is) közül azokban, amelyeknél az 5. évfolyam is fennállott, 25·5% jutott az I. éves hallgatókra; a létszám tehát ezeknél növekvőben volt.

Ha a három legnépesebb tudománykart egyetemek szerint külön vizsgáljuk (ezek között természetesen a jogi kart az államszámvitel nélkül), az I. éves hallgatóknak az illető karon beiratkozott összes hallgatókhoz viszonyított következő arányait találjuk:

	a budapesti	a debreceni	a pécsi	a szegedi
	e	g	y	e
a jogi karon ..	25·1	37·8	32·8	29·7
az orvosi karon	19·2	22·4	18·8	25·9
a bölcsészeti karon.. . . .	31·3	32·0	31·9	29·8

A jogi kar I. évfolyamára e szerint az összes hallgatókhoz viszonyítva a hallgatóknak aránylag jóval kisebb hányada jut, mint a vidéki egyetemeken. Különösen a debreceni egyetemet keresik fel nagy számmal a jogi pályára törekvő kezdő jogászok; valószínű azonban, hogy úgy innen, mint a másik két vidéki egyetemről is, a későbbi évfolyamok során sok joghallgató a budapesti egyetemre tér át s ezért a budapesti egyetem jogi karának inkább a felső évfolyamai duzzadnak meg. Ugyanez az eset áll fenn — a pécsi egyetem kivételével — az orvosi kar I. évfolyamán is, míg a vidéki egyetemek bölcsészeti karain a budapestihez hasonló keretek között telik be az I. éves hallgatók létszáma.

*

Az 1929/30. tanévet az előző tanévvel összehasonlítva, az újonnan beiratkozott I. éves hallgatók összes számában (l. az 1. sz. táblát) alig látunk változást. Az egyes főiskolák, illetve karok közt azonban erősebb eltérést találunk. Erre, valamint a hallgatók számának főiskolák (karok) szerint való megoszlására nézve a következő, az 1929/30. tanév I. felére vonatkozó adatok álljanak itt:

	Az I. éves hallgatók % ^o -ban	Emelkedés (+) v. csökkenés (—), az előző tanévhez képest (abszolút számban)
Hittudományi hallgatók	8·0	+ 48
Jog	33·8	+ 47
Orvostan	8·4	— 64
Bölcsészettan	14·4	+ 34
Gyógyszerésztan	2·3	— 1
Közgazdaságtan	9·0	— 48
Műegyetemi	8·3	+ 4
Gazdasági főisk.	5·2	— 48
Egyéb főiskolai	10·6	+ 18
Összesen.. . . .	100·0	— 10

Végeredményben tehát egyes csoportok összesen 151 főnyi növekedésével szemben másutt 161 főnyi csökkenés mutatkozik s

ez a csökkenés nagyjából az orvosi karra, a közgazdaságtudományi karra és a gazdasági főiskolákra jut. Az egyes tudományterületek között mutatkozó ez az eltolódás az összes hallgatók számából már évek óta kiolvasható jelenség. Az orvostanhallgatók, a közgazdaságtudományi hallgatók, továbbá a műegyetem és gazdasági főiskolák hallgatóinak az aránya az 1922/23. tanévtől kezdve az 1928/29. tanévig az összes főiskolai hallgatók számában jelentékenyen apadt. Növekvő aránnyal szerepelt ellenben a jogi, a bölcsészeti és a hittudományi hallgatók, valamint az egyéb főiskolákra iratkozott hallgatók csoportja. Ezek a változások, illetve irányzatok mutatkoznak tehát az I. évfolyam hallgatóinak tárgyalt létszámában is.

Ha a jogi karon a csak államszámviteltanra iratkozottakat figyelmen kívül hagyjuk, minthogy ezek száma a jelen tanév folyamán lényegesen megcsappant, a jogi kar így kiszámított gyarapodása 95 főt tesz. Hasonlóképp, a revizori tanfolyam nélkül, a közgazdaságtudományi karon csupán 36-ot tesz az I. éves hallgatók számának apadása s így ezeket a körülményeket figyelembe véve, végeredményben az összes I. éves hallgatók száma is nem visszaesést, hanem 50 főnyi emelkedést mutat.

A közgazdaságtudományi karon a közgazdasági és külképviseleti szakosztályon emelkedést, míg a mezőgazdasági, valamint a kereskedelmi szakon (beleértve a felső kereskedelmi iskolai tanárképzőt is) együttesen 68 főnyi csökkenést látunk. Megjegyezhetjük azt is, hogy a közgazdasági I. éves hallgatók $\frac{2}{3}$ része a kereskedelmi szakcsoportra (a tanárképzőt is beleértve) jut.

Az összes I. éves hallgatóknak $\frac{3}{4}$ része a tudományegyetemekre (a közgazdaságtudományi karral is beleértve) és a műegyetemre, tehát 6 főiskolára esik, míg a többi 33 főiskola I. éves hallgatói együttesen csak $\frac{1}{4}$ részt foglalnak le az I. évesek számából. Ha csak a négy tudományegyetemet számítjuk, ez esetben az I. éves hallgatóknak jóval több, mint fele részével (57%) állunk szemben. Érdekes jelenség azonban, hogy az I. éveseknek a vidéki egyetemeken való szaporulatát a budapesti egyetem I. éves hallgatóinak erős fogyása ellensúlyozza, ami a főiskolai élet decentralizációja szempontjából kedvező jelenség. A csak államszámviteltanra iratkozottakat nem számítva az I. éves hallgatók száma ugyanis a négy tudományegyetemen így alakult:

	1928/29	1929/30	Emelkedés (+) vagy csökkenés (-)
Budapest... ..	1.381	1.236	- 145
Debrecen	380	466	+ 86
Pécs	353	410	+ 57
Szeged	447	502	+ 55
Összesen ..	2.561	2.614	+ 53

A budapesti egyetemen, ha az államszámviteltan hallgatóit s ezenkívül még azokat a fentebb említett bölcsészethallgatókat is számításba vesszük, akik más főiskolának is hallgatói (tehát kimutatásainkban nem szerepelnek, de a teljesség kedvéért itt számításba vehetők), az I. évfolyamra közel 200 hallgatóval kevesebb iratkozott be, mint az előző tanévben. Ez az apadás a budapesti egyetemen mindegyik karral érintette.

Az egyes karokat külön is vizsgálva, az I. éves joghallgatók száma a budapesti egyetemen történt apadással szemben a vidéki egyetemeken mindenütt emelkedett, úgy hogyha a jogakadémiákat is számításba vesszük, a vidékre 157 I. éves joghallgatóval jutott több, mint az előző évben. Valószínű azonban, hogy ezeknek jó része a felsőbb évfolyamok során, amint már említettük, a budapesti egyetemen folytatja tanulmányait. A vidéki egyetemeken többi karain is csaknem mindenütt többé-kevésbé emelkedett az I. éves hallgatók száma; kivétel itt egyedül a szegedi egyetem orvosi kara, amelyen az I. éves hallgatók száma csökkent.

★

Az I. éves hallgatóknak jó $\frac{1}{10}$ része mint rendkívüli hallgató iratkozott be, valamivel kevesebb, mint az előző tanévben, ami mindenesetre figyelemreméltó, ha tekintettel vagyunk arra, hogy az összes főiskolai hallgatók számában adataink eddig a rendkívüli hallgatók számának állandó növekedését mutatták. A rendkívüli hallgatók $\frac{1}{5}$ része nő. Az egyes karok közül a jogi kar rendkívüli hallgatóinak a száma csökkent, a bölcsészeti karé pedig emelkedett. A rendkívüli hallgatók, csekély kivétellel, a jogi karon az államszámviteltani tanfolyam hallgatóiból állanak, a bölcsészeti karon pedig közel fele részük a jelen tanévtől kezdve Szegeden működő Apponyi-kollegium tagjaiból; a többi karok közül a közgazdaságtudományi karra iratkozik nagyobb számmal rendkívüli hallgató, na-

gyobbrészt olyanok, akik felső kereskedelmi iskolai érettségi bizonyítványuk fokozata alapján addig, amíg a főiskolán bizonyos tanulmányi eredményt nem mutatnak fel, nem jogosultak arra, hogy rendes hallgatóként beiratkozzanak. A többi rendkívüli hallgatók vagy a képesítés hiánya miatt, vagy azért iratkoznak be rendkívüli hallgatóknak, mert nem az oklevélszerzés, hanem csupán valamely tudomány szak iránt való érdeklődés a céljuk. A megfelelő képesítés híján rendkívüli hallgatóként felvettek a szükséges képesítést később természetesen nagyobb részt megszerzik s így rendes hallgatóvá minősíttetnek át. A hittudományi főiskolák rendkívüli hallgatói ezt a képesítést sok esetben magának az intézetnek a keretében szerzik meg. Az egyéb főiskolák közül csupán a képzőművészeti főiskolán találunk rendkívüli hallgatókat.

A nőhallgatók száma az összes hallgatók számában eddigelé szintén állandó növekedést mutatott; 1924/25-ben még 9·4% volt főiskoláinkon a nőhallgatók aránya, míg a legutóbbi tanévben 13·0%. Az emelkedés itt évről évre fokozatosan történt. Ugyanezt az irányzatot mutatják az I. éves hallgatók adatai is: 1929/30-ban 13·1% volt a nőhallgatók aránya az előző tanévi 12·8%-kal szemben.

Karok (szakok) szerint a nőhallgatók számát illetőleg is meglehetősen nagy eltoló-

dásokat látunk. Így a budapesti egyetemen különösen az orvosi karon iratkozott be kevesebb nő, mint az előző tanév I. felében s ezzel párhuzamosan két vidéki egyetem (Debrecen és Szeged) bölcsészeti karon, valamint a polgári iskolai tanárképző főiskolán jóval több nőt látunk. Egyébként is a nőhallgatóknak több mint felerésze a bölcsészeti karra jut s ezenkívül a gyógyszerészeti szakon (itt a beiratkozott I. éveseknek majdnem fele nő), a közgazdasági karon és az egyéb főiskolákon foglalnak aránylag nagyobb számmal helyet.

A nem magyar anyanyelvű hallgatók csekély (1%-nyi) számát tekintve, az anyanyelvi megoszlásról alig lehet mondani valónk. Az állampolgárság szerint való megoszlásra nézve is csak annyit jegyzünk meg, hogy a külföldi hallgatók arányában mutatkozó visszaesés (6·5%-ról 5·3%-ra) az elcsatolt területekről való hallgatók számának a fokozatos apadása folytán áll elő. (Ez a jelenség a korábbi esztendőknél folyamán az összes hallgatók számában is mutatkozott.) Jóval érdekesebb és fontosabb e helyütt a hallgatóknak vallási hovatartozásuk szerint való vizsgálata. (L. az 1. sz. táblát.) Az I. éves hallgatóknak a főbb vallási csoportok szerint való megoszlását százalékos arányszámokban a következőkben szemléltetjük:

	1928/29					1929/30				
	Róm. kat.	Ref.	Ág. h. ev.	Izr.	Egyéb	Róm. kat.	Ref.	Ág. h. ev.	Izr.	Egyéb
Hittudományi hallgatók	56·3	30·4	8·9	2·9	1·5	58·3	30·6	7·3	2·8	1·0
Jog "	61·3	19·7	6·8	9·5	2·7	61·0	19·8	7·2	10·3	1·7
Orvostan "	56·0	20·2	7·7	13·6	2·5	52·2	21·4	7·9	13·5	5·0
Bölcsészettan "	60·3	18·0	8·4	10·9	2·4	60·2	18·7	8·7	10·0	2·4
Gyógyszerészettan "	52·2	23·0	8·8	13·3	2·7	60·7	16·1	4·4	13·4	5·4
Közgazdaságtan "	59·9	15·5	7·9	15·7	1·0	60·3	13·8	9·1	14·1	2·7
Műegyetemi "	60·6	15·5	10·6	9·4	3·9	59·0	16·1	11·5	11·9	1·5
Gazdasági főiskolai "	61·8	21·9	9·2	6·5	0·6	62·8	20·5	9·3	3·9	3·5
Egyéb "	68·5	17·5	8·5	2·7	2·8	61·4	20·7	9·9	3·6	4·4
Összesen	60·7	19·5	8·0	9·4	2·4	59·9	19·8	8·4	9·4	2·5
Tudományegyetem, Budapest	67·2	15·1	7·4	7·6	2·7	67·0	13·6	8·8	8·1	2·5
" Debrecen	24·1	50·5	4·3	17·2	3·9	22·7	52·9	3·3	17·2	3·9
" Pécs	62·7	10·3	14·5	11·1	1·4	67·3	8·2	14·2	8·7	1·6
" Szeged	57·5	16·3	8·7	14·8	2·7	62·2	17·2	6·0	12·7	1·9
Tudományegyetemek együtt	59·0	19·6	8·1	10·6	2·7	58·5	20·2	8·2	10·5	2·6

A budapesti egyetemen eszerint a római katolikusok s főképp a reformátusok aránya csökkent, az ág. evangélikus és izraelita hallgatóké pedig emelkedett. Az izraeliták

aránya a budapesti egyetemen csupán az orvosi karon mutat visszaesést, míg a jogi és bölcsészeti karon, továbbá a gyógyszerészeti tanfolyamon együttesen (az állam-

számviteltant, amelyre legfeljebb 1—2 izraelita hallgató iratkozik, nem véve figyelembe) 10·4% -ról 11·9% -ra emelkedett az arányuk. A debreceni egyetemen a róm. katolikusok aránya a jogi, a reformátusoké a jogi és bölcsészeti, az izraelitáké pedig az orvosi és bölcsészeti karon emelkedett. A pécsi egyetemen a róm. katolikusok aránya a jogi és bölcsészeti karon, míg a szegedi egyetemen a római katolikusok aránya a bölcsészeti karon és a gyógyszerészeti szakon, a reformátusoké az orvosi karon s némiképp a gyógyszerészeti szakon emelkedett, az izraelitáké pedig a bölcsészeti karon mutat visszaesést.

Összefoglaló adatként közöljük itt még az I. éves hallgatók vallási megoszlását feltüntető adatokat azokra a főiskolákra vonatkozólag, amelyeken az I. évesek felvétele korlátozásnak van alávetve. Számításunkon kívül hagytuk itt a hittudományi hallgatókat, minthogy ezek csupán a megfelelő vallású hittudományi főiskolára iratkozhatnak, valamint a csak államszámviteltanra iratkozottakat, minthogy ezekre a numerus clausus hatálya nem terjed ki. A jelzett adatok a következők:

	róm. kat.	gör. kat.	református	ág. h. ev.	gör. kel.	unitárius	izraelita	egyéb
Az I éves hallgatók közül (az egyetemeken, a közgazd. tud. karon, a műegyet. és a jogakadémiákon) 0/0-ban								
1928/29-ben	58·8	1·1	18·9	7·8	0·5	0·8	11·9	0·2
1929/30-ban	58·9	1·5	18·5	8·3	0·2	0·7	11·9	0·0
Népességi arány 1928-ban .	64·4	2·4	20·8	6·1	0·6	0·1	5·5	0·1

Rendkívül érdekes és újszerű adatokat találunk a hallgatóknak középiskolai, illetve egyéb végzettségét feltüntető kimutatásokban. Arról, hogy a középiskolai és felső kereskedelmi érettségit tett tanulók közül azok, akik tanulmányaikat főiskolán folytatják, végeredményben milyen tudomány-szakra lépnek, eddigelé csak az érettségit tett tanulók előzetes bementésén alapuló, tehát tulajdonképpen csak a pályaválasztási szándékot kifejező adatok állottak rendelkezésünkre, amelyek természetesen igen sokszor eltértek a tényleg választott pályától. Az I. éves hallgatók adatai azonban most már rámutatnak arra, hogy a közép-fokú iskolát végzett tanulók valójában milyen pályát választanak, valamint arra is, hogy a középiskolai érettségit tett tanulók közül általában milyen kontingens kerül fel a főiskolákra.

Kimutatásunkból kitűnik (l. az 1. és 2. sz. táblát), hogy az I. éves hallgatók túlnyomórésze (86·2%) középiskolai érettségi bizonyítvány, a többi része (13·8%) pedig felsőkereskedelmi érettségi bizonyítvány, illetve egyéb képesítés (felső mezőgazdasági iskolai érettségi, tanítói, polgári iskolai tanári oklevél, szakiskolai végbizonyítvány, illetve valamely középfokú iskola alsóbb osztályának bizonyítványa) alapján iratkozott be. Ez utóbbiak természetesen nagyrészt a rendkívüli hallgatók sorában foglalnak helyet. A felső kereskedelmi iskolát végzettek viszont a jogi karon (államszámviteltan), a közgazdaságtudományi karon, valamint a gazdasági és egyéb főiskolákon található fel s ezek nagy része szintén rendkívüli hallgató.

A középiskolai érettséggel beiratkozott, több mint *négyezernyi* I. éves hallgatót aszerint véve figyelembe, hogy érettségi bizonyítványukat a közvetlen előző tanévben (illetve ugyanazon tanévben, szeptemberben, tehát közvetlen a beiratkozás előtt) szerezték-e meg, vagy pedig valamely korábbi tanévben, adataink azt mutatják, hogy az I. éves hallgatók $\frac{2}{3}$ része az előbbi és jó $\frac{1}{3}$ része az utóbbi, azaz a korábban érettségizettek csoportjába tartozik. A gyógyszerészettan-hallgatók valamennyien a korábban érettségizettek közé tartoznak, mint-hogy csupán az érettségit követő kétévi gyakorlat után iratkozhatnak be az egyetemre; feltűnően nagy (61·8%) a korábban érettségizettek aránya ezenkívül a közgazdasági kar I. évesei között, valamint a joghallgatók (38·4%) és a gazdasági főiskolai hallgatók (39·6%) között is, elég magas (30·5%) még a bölcsészeti karon is, míg a többi karon és főiskolákon már jóval több olyan hallgató akad, akinél nem esik közbe ez a megfontolási, illetve más pályával való kísérletezési idő, hanem akik közvetlenül az érettségi után választják és kezdik meg a megfelelő tanulmányt. Így az orvosi karon csupán 20·6%, a hittudományi karon 22·7%, a műegyetemen 24·4% és az egyéb főiskolákon 25·1% azoknak az I. éves hallgatóknak az aránya, akik nem az előző, hanem valamelyik korábbi tanévben tettek érettségi vizsgát.

A középiskolai érettségit tett I. éves hallgatók számának az előző *tanévben Magyarországon* érettségit tett középiskolai tanulók számával való összevetése és így annak megállapítása végett, hogy ez utóbbiak közül *tényleg* hányan folytatták tovább va-

lamely hazai főiskolán tanulmányaikat, elsősorban azokat a hallgatókat kell számbavennünk, akik külföldön végezték előtanulmányaikat. Erre nézve a következő adatok állanak rendelkezésre:

	Az 1928/29. tanév I. felében beiratkozott I. éves hallgatók közül	
	Az 1928/29.	Az 1929/30.
Cseh-Szlovákiában	43	37
Romániában	105	80
A Sz. H. Sz. államban	16	15
Egyéb külföldön	16	24
Összesen	180	156
Egyéb külföldön szerzett képesítéssel iratkozott be	57	34
Együtt	237	190

Az itt feltüntetett hallgatók nagyrészt a korábbi tanévekben, sőt az elcsatolás előtt tettek érettségét. Nagyobb részük a budapesti egyetemre és a műegyetemre iratkozott; 1928/29-ben 69%, 1929/30-ban pedig 54% erre a két főiskolára jutott. Az egyes karok közül a joghallgatók között találjuk nagyobb aránnyal a külföldön képesítetteket.

A középiskolai érettségét tett I. éves hallgatók közül e szerint Magyarországon szerzte képesítését 1928/29-ben 4.215, 1929/30-ban pedig 4.267 hallgató. Ezek közül most már kiválasztva az előző tanévben érettségizetteket, kitűnik, hogy a Magyarországon tett középiskolai érettségi alapján beiratkozott I. éves hallgatók 64—65%-a az előző tanév folyamán (szeptembertől júniusig), 32—33%-a a korábbi tanévekben és kb. 3%-a ugyanazon tanévben (a

2. Az I. évfolyamra újonnan felvett főiskolai hallgatók az érettségi fokozata szerint (1929/30 I. félév).

Les étudiants de Ire année admis aux Hautes Ecoles, suivant la note obtenue à l'examen dit de maturité (Ier semestre 1929—30).

Főiskola, tudománykar <i>Hautes Ecoles et Facultés</i>	Ayant eu, à l'examen de maturité servant de base à leur admission, la note suivante:						Összesen Total des étudiants ayant eu un diplôme d'examen de maturité	
	Jeles éminente		Jó bonne		Elégséges suffisante			
	szám nombre	%	szám nombre	%	szám nombre	%	szám nombre	az összes I. évesek %ában - en % de tous les étudiants de Ire année
Tud. egyetem, Budapest — <i>Université Budapest</i>	432	33.4	446	34.5	416	32.1	1.294	91.4
Közgazd. tud. kar, Budapest — <i>Faculté des sciences économiques Budapest</i>	40	19.6	69	33.8	95	46.6	204	45.5
Tud. egyetem, Debrecen — <i>Université Debrecen</i>	76	16.3	114	24.5	275	59.2	465	96.1
" " Pécs " Pécs	59	14.6	106	26.2	240	59.2	405	97.3
" " Szeged " Szeged	56	12.2	98	21.3	306	66.5	460	89.7
Tud. egyetemek együtt — <i>Ensemble des Universités propr. dites</i>	663	23.4	833	29.5	1.332	47.1	2.828	86.3
Műegyetem — <i>Université Polytechnique</i>	108	27.4	117	29.7	169	42.9	394	96.1
Hittudományi főiskolák — <i>Hautes Ecoles de théologie</i>	48	18.6	92	35.7	118	45.7	258	95.9
Jogakadémiák — <i>Académies de droit</i>	38	18.6	36	17.7	130	63.7	204	96.7
Gazdasági főiskolák — <i>Hautes Ecoles d'agriculture</i>	9	4.1	44	20.3	164	75.6	217	84.1
Egyéb főiskolák — <i>Autres Hautes Ecoles</i>	62	16.9	115	31.4	189	51.7	366	69.6
Összesen — Total								
1929/30	928	21.7	1.237	29.0	2.102	49.3	4.267	86.2
1928/29	893	21.2	1.186	28.1	2.136	50.7	4.215	85.0

A tud. egyetemek, hittud. főiskolák és jogakadémiák összefoglalása szakok szerint (1929/30):

Relevé, suivant les sections, des Universités propr. dites, Hautes Ecoles de théologie et Académies de droit (1929—30):

Hittud. kar és főiskolák — <i>Facultés de théologie et H. Ecoles de théol.</i>	86	22.7	124	32.7	169	44.6	379	95.7
Jogi kar és jogakadémiák — <i>Facultés de droit et Académies de droit</i>	247	16.2	377	24.8	898	59.0	1.522	91.0
Orvostudományi kar — <i>Facultés de médecine</i>	102	24.7	139	33.7	172	41.6	413	99.3
Bölcészeti kar — <i>Facultés de philosophie</i>	264	40.0	222	33.6	174	26.4	660	92.7
Gyógyszerészeti tanfolyam — <i>Cours de pharmacie</i>	10	8.9	30	26.8	72	64.3	112	100.0

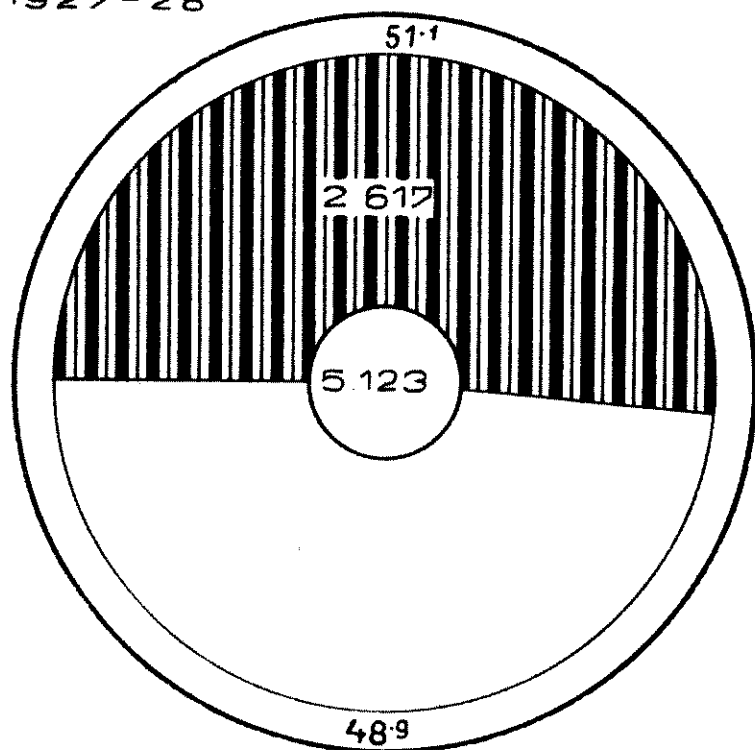
A KÖZÉPISKOLAI ÉRETTSÉGIT TETT TANULÓK ÉS AZ I. ÉVES FŐISKOLAI HALLGATÓK ÖSSZEVETÉSE.

Comparaison des bacheliers et des étudiants de Hautes Ecoles de 1re année.

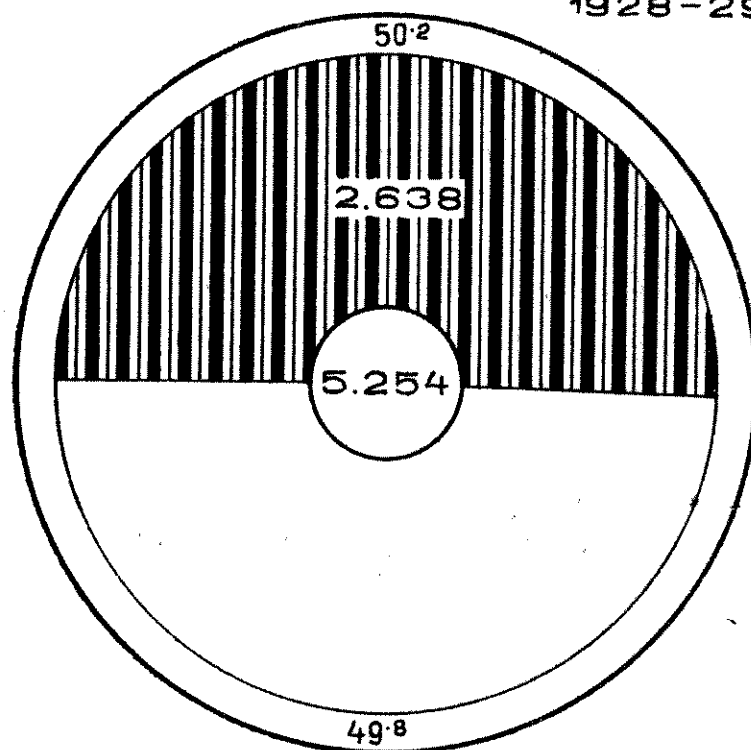
I. KÖZÉPISKOLAI ÉRETTSÉGIT TETT TANULÓK.

Elèves ayant subi avec succès l'examen dit de maturité d'enseignem. second.

1927-28

1928-29

*A közvetlen következő tanévben
főiskolára ment*

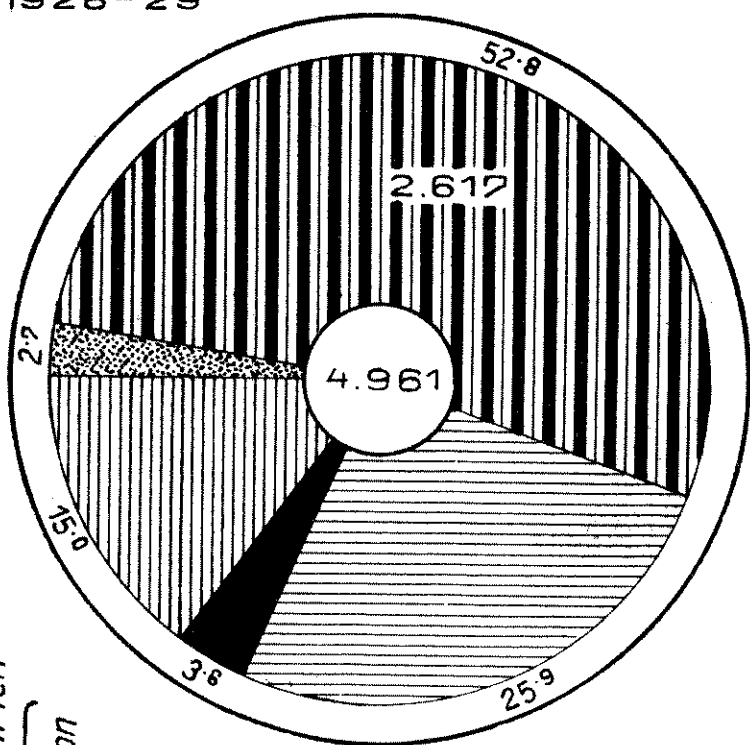

*Admis aux Hautes Ecoles dans l'année
scol. suivante*

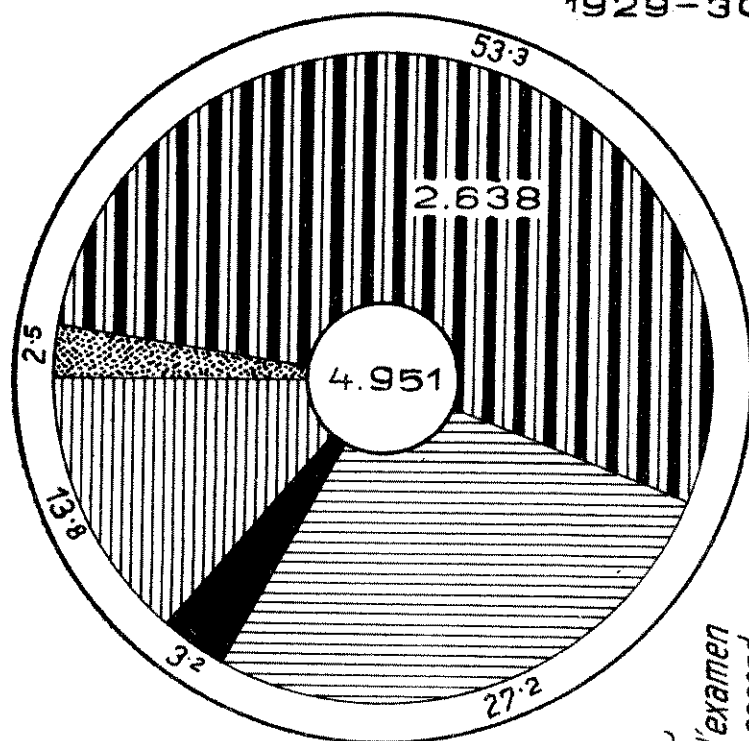
II. UJONNAN FELVETT I. ÉVES FŐISKOLAI HALLGATÓK.

Etudiants admis aux Hautes Ecoles, 1re année.

1928-29

1929-30

Középiskolai érettségít tett

Magyarországon

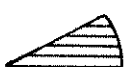
ugyanazon tanévben (szeptemberben) ...

a közvetlen előző tanévben ...

a korábbi tanévekben ...

külföldön ...

Egyéb képesítéssel iratkozott be ...

dans la même année scol. (septembre)

dans l'année scol. précédente

dans les années scol. antérieures

à l'Étranger

Se sont inscrits avec un autre diplôme.

en Hongrie

Ont subi avec succès l'examen
de maturité d'enseign. second.

beiratkozás előtt, szeptemberben) tette le a középiskolai érettségit. Kitűnik továbbá az is, hogy az összes I. éves hallgatók számában (beleértve az egyéb képesítéssel beiratkozottakat is) alig több mint *felerészt* tesznek azok a hallgatók, akik a közvetlen előző tanévben (Magyarországon) tették le a középiskolai érettségit. (L. a közölt grafikon II. részét.) Összevetve már most ezt az adatot az előző tanévben (Magyarországon) középiskolai érettségit tett tanulók számával, azt látjuk, hogy ennek a számnak csaknem pontosan *felerésze* áll azokból, akik a közvetlen következő tanévben főiskolára léptek. (L. a grafikon I. részét.)

Nem kevésbé érdekesek azok az adatok is, amelyek a középiskolai érettségi bizonyítvánnyal beiratkozott hallgatókat a végzett középiskola neve, valamint az érettségi fokozata szerint tüntetik fel. Újabb középiskolai törvényünk szerint bármelyik középiskolafaj végzettsége (érettségi bizonyítványa) egyformán jogosít bármelyik főiskolára, illetve karra való beiratkozásra. Adataink mégis arról tanuskodnak, hogy az egyetemre s az azok egyes karaival azonos szakú főiskolákra (hittudományi főiskolák, jogakadémiák, valamint kivételképen a gazdasági főiskolákra), mégis jóval kevesebb számmal iratkoznak a reáliskolai, illetve leányliceumi érettségit tett tanulók, minthogy a latin nyelv ismerete az egyetemeken valamennyi szakán szükséges; feltűnő itt legfeljebb az, hogy a bölcsészeti kar I. éves hallgatóinak $\frac{1}{4}$ része leányliceumi (tehát a latinból képesítést nem nyújtó) érettséggel beiratkozott nőkből áll. Részben ugyanez áll a gyógyszerészeti szakra is. Reáliskolai érettséggel leginkább az egyéb főiskolák csoportjába összefoglalt különféle főiskolákat (l. fentebb), valamint a műegyetemet és a közgazdaságtudományi kart keresik fel az I. éves hallgatók. Természetesen ezenkívül, hogy a hittudományi szakon a humanisztikus gimnázium érettségizettjei vannak többségben, bár arányuk itt is csökkenőben van (1928/29-ben 69·1, 1929/30-ban 53·0%). A humanisztikus gimnáziumokban érettségizettek ezenkívül még a joghallgatók, a gyógyszerészethallgatók, az orvostanhallgatók és a gazdasági főiskolák (állatorvosi főiskola) hallgatói között találhatók nagyobb aránnyal.

Természetes, hogy az I. éves hallgatók között a reálgimnáziumi érettséggel képesített hallgatók vannak mindegyik szakon túlsúlyban, amit a következő adatok igazolnak:

	Az 1929/30. tanév I. felében beiratkozott hallgatók közül					
	gimnáziumban	reál-gimnáziumban	reáliskolában	leány-gimnáziumban	leányliceumban	
	tett érettségit %-ban					
Hittudományi hallgat.	53·0	43·6	1·6	0·5	1·3	
Joghallgatók	31·1	61·0	7·8	0·1	—	
Orvostanhallgatók ..	28·3	56·7	7·8	3·6	3·6	
Bölcsészethallgat.	19·9	32·1	7·1	16·1	24·8	
Gyógyszerészethallgatók	30·3	39·3	1·8	17·0	11·6	
Közgazdaságtanhallgatók	23·5	43·1	22·1	4·4	6·9	
Műegyetemi hallgatók	27·2	43·4	29·4	—	—	
Gazdasági főiskolai hallgatók	28·1	62·2	9·7	—	—	
Egyéb főisk. hallgatók	15·8	32·5	39·9	4·1	7·7	
Össz. {	1929/30-ban	28·9	49·1	12·5	3·9	5·6
	1928/29-ben	48·9	30·7	11·4	3·4	5·6

A két tanév végeredményét összehasonlító adatainkból kitűnik, hogy 1928/29-ben még jóval nagyobb a humanisztikus gimnáziumi érettséggel beiratkozottak száma és pedig nagyjából olyan hallgatók révén, akik még a korábbi tanévekben szerezték meg ezt a bizonyítványt, mert az 1924/1925-ben alakult reálgimnáziumainkban első ízben csak 1927/28-ban adtak ki érettségi bizonyítványt. A reálgimnáziumi érettségit tett tanulóknak így természetesen az 1927/28. tanévet követő későbbi tanévekben egyre nagyobb száma kerül fel a főiskolákra.

Ami a középiskolai érettségit tett I. éves hallgatóknak az érettségi fokozata szerint való megoszlását illeti (l. a 2. sz. táblát), a két tárgyalt tanév végeredményeiben legfeljebb a jeles és jól érettek javára látunk némi eltolódást. Valószínű, hogy ez a főiskolára való felvételnél történő évről évre erősebb kiválasztásnak az egyelőre még elég erőteljesen mutatkozó jele.

Kimutatásunkból kitűnik az, hogy az I. éves bölcsészethallgatók közt az érettségi fokozatát tekintve (főképp a budapesti egyetemen) igen kedvező az arány, amit az ehhez a karhoz való felvételnél kikötött feltételek és biztosított előnyök is érthetővé tesznek. Kedvező az eredmény az orvostanhallgatók és a hittudományi hallgatók közt is (különösen a budapesti egyetemen), míg a joghallgatók érettségi bizonyítványai már kevésbé kedvező eredményről tanuskodnak; legkevésbé kedvező az eredmény a gyógyszerészethallgatók csoportjában. Általában, az egyes egyetemeket külön figyelve, a budapesti egyetem nívója a hall-

gatók érettségi vizsgájának eredményét tekintve magasan a vidéki egyetemeken felett áll; ez a körülmény különösen a jogi karnál mutatkozik szembetűnően. A közgazdaságtudományi karon is jobb eredményt látnunk, mint a vidéki egyetemeken. A vidéki egyetemeken közt a szegedi egyetemre beiratkozottak mutattak fel gyengébb eredményt. A műegyetem arányszámai is jóval kedvezőbbek az átlagosnál, míg a többi főiskolákéi annak alatta maradnak. Különösen a jogakadémiáknál és a gazdasági főiskoláknál feltűnő ez a körülmény.

Ezzel kapcsolatban megemlékezhetünk a felső kereskedelmi, valamint a felső mezőgazdasági iskolai érettségit tett I. éves hallgatók érettségi bizonyítványának a fokozatáról is; az ilyenmű végzettséggel beiratkozott I. éves hallgatók százalékos arányában a következőképen oszlottak meg:

	jelesen érett	jól érett	érett
1928/29-ben	19.4	28.2	52.4
1929/30-ban	20.0	24.8	55.2

A hallgatóknak ebben a csoportjában a középiskolai érettségit tett hallgatók érettségi eredményeivel szemben mutatkozó kedvezőtlenebb eredményt az idézi elő, hogy az államszámviteltanra felső kereskedelmi érettséggel beiratkozott hallgatóknak nagyobb részt elégséges eredményű az érettségi bizonyítványuk. Ezzel szemben a közgazdaságtudományi kar I. évfolyamára kereskedelmi érettséggel beiratkozottaknak $\frac{1}{4}$ része volt jeles érett.

Az I. éves hallgatók előképzettségéről szóló adatok arra is rámutatnak, hogy a hallgatók előzetesen milyen főiskolán, illetve milyen karon folytattak már tanulmányokat. Eszerint 1928/29-ben 581, 1929/30-ban 500 olyan I. éves hallgató iratkozott be, aki előzőleg egy vagy több féléven át már más főiskolán, illetve karnak is beírt hallgatója volt. Ez a létszám az összes I. éveseknek 12, illetve 10%-a. Ezek nagyobb részét ($\frac{9}{10}$ -ét) azok teszik, akik már több féléven át folytattak előzetes tanulmányt. Az így új szakra beiratkozó I. éves hallgatók előzetes tanulmányaik szerint következőképen oszlottak meg:

	1928/29-ben %	1929/30-ban %
egyetemi	51.0	48.4
közgazdasági	12.0	9.8
műegyetemi	14.8	20.8
gazdasági főiskolai	14.1	7.2
egyéb főiskolai	8.1	13.8

tovább folytatta viszont a tanulmányait

	1928/29-ben %	1929/30-ban %
mint hittudományi hallgató	6.2	5.2
„ jog-	39.9	37.2
„ bölcsészettan-	18.7	27.2
„ közgazdaságtan	12.6	2.8
„ műegyetemi	5.7	11.0
egyéb szakon	16.9	16.6

Ebből a néhány adatból is kitűnik, hogy különösen a jogi és bölcsészeti tanulmányok felé fordultak előszeretettel azok, akik előzőleg már más szakon is végeztek tanulmányt. Legkevésbé viszont az orvosi kar felé törekedtek a szakot változtató hallgatók. Elég nagy a műegyetemi tanulmányokat abbahagyó vagy elvégzett hallgatók aránya is, jóval nagyobb, mint azoké, akik előzetes tanulmány után I. éves hallgatóként a műegyetemre iratkoztak be.

Az előző tanulmányt végzett I. éves hallgatók egy része már teljesen bevégzett tanulmányok, azaz az oklevél megszerzése után kezdte el új tanulmányát. Oklevelet szerzett az imént említett hallgatók közül 1928/1929-ben 192, 1929/30-ban 203 hallgató, mindkét évben az I. éves hallgatóknak átlag 4%-a. Az 1929/30. tanévben 19-nek volt valamilyen doktori, 20-nak lelkészi, 14-nek középiskolai és 47-nek polgári iskolai tanári oklevele (utóbbiak nagyrészt az Apponyi-kollégium tagjai); 34-nek viszont műegyetemi (nagyobbára a közgazdasági osztály hallgatói), 32-nek gazdasági akadémiai, 11-nek közgazdasági, 26-nak pedig egyéb oklevele volt. Az említett 203 hallgató között 7 olyan is akadt, aki az imént számbavett oklevélén kívül még egy másik főiskolai oklevéllel is rendelkezett.

Az I. éves hallgatókat korcsoportok szerint feltüntető adatokból az tűnik ki, hogy — amint ezt az összes hallgatók megfelelő adatainak vizsgálatánál is már évek óta észlelhettük — a fiatalabb korcsoportokhoz tartozó hallgatók aránya növekvőben és ezzel szemben az idősebbeké csökkenőben van. Volt ugyanis az I. éves hallgatók közül százalékban:

	1928/29-ben	1929/30-ban
23 éven aluli	81.5	83.0
23—30 éves	14.6	13.2
30 éven felüli	3.9	3.8

A 23 évesnél idősebb I. évfolyamos hallgatókat különösen a gyógyszerészeti szakon, a közgazdaságtudományi karon, a jogi karon

(főleg a jogakadémiákon) és a bölcsészeti karon találjuk nagyobb, az orvosi és hittudományi karon pedig kisebb számmal.

Az I. éves hallgatók társadalmi tagozódására nézve a 3. sz. táblán részletes adatokat közlünk. A tárgyalt két tanév össze-

3. Az I. évfolyamra újonnan felvett főiskolai hallgatók szülei foglalkozása szerint (1929/30. I. félév).

Etudiants de Ire année admis aux Hautes Ecoles, suivant la profession de leurs parents (1er semestre 1929—30)

Főiskola, tudománykar <i>Hautes Ecoles et Facultés</i>	A I. éves hallgatók összesen — <i>Total des étudiants de Ire année</i>	Östermelés <i>Production du sol</i>				Ipar és bányászat <i>Industrie et exploit. minière</i>			Kereskedelem, hitel és közlekedés <i>Commerce, crédit et communications</i>			Értelmiség <i>Classe intellectuelle</i>							
		Nagy- és középbirtokos <i>Grands et moyens propriétaires</i>	Kisbirtokos és egyéb östermelő <i>Petits propriétaires et autres producteurs du sol</i>	Gazdasági tisztviselő — Empl. <i>d'exploit. rurales</i>	Segédzemély — Personnel <i>auxiliaire</i>	Önálló — <i>Indépendants</i>	Tisztviselő — <i>Employés</i>	Segédzemély — <i>Personn. auxil.</i>	Önálló — <i>Indépendants</i>	Tisztviselő — <i>Employés</i>	Segédzemély — <i>Personn. auxil.</i>	Köztisztviselő, katonatiszt <i>Fonctionnaires publ., officiers</i>	Pap, tanár, tanító — <i>Ministres des cultes, professeurs, instituteurs</i>	Más önálló és alkalmazottja <i>Autres indépendants et leurs employés</i>	Altiszt (katonai is) — <i>Garçons de bureau et sous-officiers</i>	Nyugdíjas köz- és magánisztviselő — <i>Fonctionn. publ. retrait. et employ. privés retrait.</i>	Nyugdíjas altiszt — <i>Garçons de bureau et sous-offic. retraités</i>	Tőkes, járadékos, stb. — <i>Capitalistes, rentiers, etc.</i>	Egyéb — <i>Autres</i>
Tud. egyetem — <i>Université</i> Budapest	1.416	32	65	14	7	113	61	61	53	157	24	240	173	134	28	194	32	18	10
%	100.0	2.3	4.6	1.0	0.5	7.9	4.3	4.3	3.7	11.1	1.7	16.9	12.2	9.5	2.0	13.7	2.3	1.3	0.7
Közgazd.-tud. kar — <i>Faculté des sciences économiques</i> Budapest	448	17	27	11	3	48	23	14	30	62	11	52	36	20	14	56	9	6	9
%	100.0	3.8	6.0	2.5	0.7	10.7	5.1	3.1	6.7	13.8	2.5	11.6	8.0	4.5	3.1	12.5	2.0	1.4	2.0
Tud. egyetem — <i>Université</i> Debrecen	484	18	59	10	7	51	4	10	31	33	12	65	67	22	11	49	24	8	3
%	100.0	3.7	12.2	2.1	1.4	10.5	0.8	2.1	6.4	6.8	2.5	13.4	13.9	4.5	2.3	10.1	5.0	1.7	0.6
Pécs	416	12	30	12	7	54	11	11	31	31	13	66	57	18	10	33	10	5	5
%	100.0	2.9	7.2	2.9	1.7	13.0	2.6	2.6	7.5	7.5	3.1	15.9	13.7	4.3	2.4	7.9	2.4	1.2	1.2
Szeged	513	15	51	5	5	51	8	19	43	48	11	81	46	37	12	56	16	8	1
%	100.0	2.9	9.9	1.0	1.0	9.9	1.6	3.7	8.4	9.4	2.1	15.8	9.0	7.2	2.3	10.9	3.1	1.6	0.2
Tudományegyetemek együtt <i>Ensemble des Universités propr. dites</i>	3.277	94	232	52	29	317	107	115	188	331	71	504	379	231	75	388	91	45	28
%	100.0	2.9	7.1	1.6	0.9	9.7	3.3	3.5	5.7	10.1	2.1	15.4	11.6	7.0	2.3	11.8	2.8	1.4	0.8
Műegyetem — <i>Univ. Polytech.</i>	410	9	13	6	1	65	32	21	10	59	11	42	42	17	7	57	11	2	5
%	100.0	2.2	3.2	1.5	0.2	15.9	7.8	5.1	2.4	14.4	2.7	10.2	10.2	4.2	1.7	13.9	2.7	0.5	1.2
Hittudományi főiskolák <i>Hautes Ecoles de théologie</i>	289	3	67	3	10	31	2	16	12	16	13	17	30	4	15	9	16	—	5
%	100.0	1.1	24.9	1.1	3.7	11.5	0.7	6.0	4.4	6.0	4.8	6.3	11.2	1.5	5.6	3.3	6.0	—	1.9
Jogakadémiák — <i>Académies de droit</i>	211	8	11	5	1	22	5	5	15	19	5	39	20	9	3	35	5	3	1
%	100.0	3.8	5.2	2.4	0.4	10.4	2.4	2.4	7.1	9.0	2.4	18.5	9.5	4.3	1.4	16.6	2.4	1.4	0.4
Gazdasági főiskolák — <i>Hautes Ecoles d'Agriculture</i>	258	29	27	26	6	17	8	11	5	17	2	45	27	5	5	21	4	2	1
%	100.0	11.2	10.5	10.1	2.3	6.6	3.1	4.3	1.9	6.6	0.8	17.4	10.5	1.9	1.9	8.1	1.6	0.8	0.4
Egyéb főiskolák — <i>Autres Hautes Ecoles</i>	526	6	18	8	2	25	10	11	17	58	6	151	81	17	2	101	5	2	6
%	100.0	1.1	3.4	1.5	0.4	4.8	1.9	2.1	3.2	11.0	1.1	28.8	15.4	3.2	0.4	19.2	1.0	0.4	1.1
Összesen — Total	4.951	149	368	100	49	477	164	179	247	500	108	798	579	283	107	611	132	54	46
%	100.0	3.0	7.4	2.0	1.0	9.6	3.3	3.6	5.0	10.1	2.2	16.1	11.7	5.7	2.2	12.4	2.7	1.1	0.9
1928/29	4.961	180	280	93	79	487	153	176	209	533	123	863	594	295	92	581	122	49	52
%	100.0	3.6	5.6	1.9	1.6	9.8	3.1	3.6	4.2	10.7	2.5	17.4	12.0	5.9	1.9	11.7	2.5	1.0	1.0

A tud. egyetemek, hittud. főiskolák és jogakadémiák összefoglalása szakok szerint (1929/30) *Relevé, suivant les sections, des Univers. propr. dites, Hautes Ecoles de théologie et Acad. de droit (1929—30)*

Hittud. kar és főiskolák — <i>Facultés de théologie et Ecoles de théologie</i>	396	6	94	4	15	51	3	23	15	19	14	27	59	8	19	13	17	3	6
%	100.0	1.5	23.7	1.0	3.8	12.9	0.8	5.8	3.8	4.8	3.5	6.8	14.9	2.0	4.8	3.3	4.3	0.8	1.5
Jogi kar és jogakadémiák — <i>Facultés de droit et Académies de droit</i>	1.673	64	112	27	10	153	42	49	108	166	44	308	151	105	34	219	44	29	8
%	100.0	3.8	6.7	1.6	0.6	9.2	2.5	2.9	6.5	9.9	2.6	18.4	9.0	6.3	2.1	13.1	2.6	1.7	0.5
Orvostudományi kar — <i>Facultés de médecine</i>	416	3	30	9	4	42	11	25	30	36	8	55	55	40	11	36	15	3	3
%	100.0	0.7	7.2	2.2	1.0	10.1	2.7	6.0	7.2	8.7	1.9	13.2	13.2	9.6	2.6	8.7	3.6	0.7	0.7
Bölcsészeti kar — <i>Facultés de philosophie</i>	712	9	44	8	7	69	30	24	25	77	11	102	125	32	15	98	24	3	9
%	100.0	1.2	6.2	1.1	1.0	9.7	4.2	3.4	3.5	10.8	1.6	14.3	17.6	4.5	2.1	13.8	3.4	0.4	1.2
Gyógyszerészeti tanfolyam — <i>Cours de pharmacie</i>	112	6	3	1	1	7	5	1	7	7	1	16	3	39	—	10	3	2	—
%	100.0	5.4	2.7	0.9	0.9	6.2	4.5	0.9	6.2	6.2	0.9	14.3	2.7	34.8	—	8.9	2.7	1.8	—

hasonlítása alapján azt láthatjuk, hogy éppen az eddig legerősebben képviselt csoportokban, a köztisztviselők, továbbá a papok, tanárok, tanítók és a kereskedelem, hitel, közlekedés körébe tartozó tisztviselők csoportjában mutatkozik visszaesés. Kivételként legfeljebb a nyugdíjas köz- és magántisztviselők csoportját említhetjük, amely elég tekintélyes és amellett növekedett is. Az összes hallgatók számában a korábbi években eddig mutatkozott jelenségekkel az imént említettek sok tekintetben ellentétes irányzatot jeleznek; így az összes hallgatók között a papok, tanárok, tanítók, valamint a kereskedelmi és közlekedési tisztviselők csoportjában a legutóbbi években emelkedést, a nyugdíjasok számában viszont a legutolsó tanévben csökkenést látunk. Ugyancsak ellentétes a kisbirtokosok arányának az összes hallgatók közt az utóbbi években mutatkozott kisebbedése és a folyó tanévben az I. évesek közt észlelhető emelkedése. A köztisztviselők és ezzel együtt az önálló értelmiségűek csoportjának visszaesését azonban az összes főiskolai hallgatók számára vonatkozó adatok is igazolni látszanak, valamint azt is, hogy az önálló kereskedők fiai az előbbi években tapasztaltaknál nagyobb számmal kerülnek a főiskolákra.

Hogyha említett adatainkat a társadalmi tagozódást legáltalánosabban feltüntető három nagy csoport szerint foglaljuk össze, az I. éves hallgatók szülei foglalkozása szerint a következő megoszlást mutatják:

	1928/29- ben	1929/30- ban
a gazdasági életben önállóak (ős-termelők, iparosok stb.)	24·3	26·2
az értelmiségi foglalkozásúak (tisztviselők stb.)	62·7	61·3
a segédszemélyként alkalmazottak (altiszt, munkás stb.)	13·0	12·5

csoportja %₀-ban

A hallgatóknak jó $\frac{6}{10}$ része eszerint az értelmiségi osztály körébe tartozik ugyan, de itt is kitűnik, hogy az értelmiségi osztály részesedése évről évre valamivel csökken, míg a gazdasági életben önállóan elfoglaltaké emelkedik.

Az I. éves hallgatókat szülei lakóhelye szerint feltüntető adatok (l. a 4. sz. táblát) szintén arról tanuskodnak, hogy — amint fentebb az állampolgárságra vonatkozó adatoknál láttuk — az elcsatolt területekről egyre kevesebb hallgató keresi fel főiskoláinkat. A jelzett kimutatás egyébként áttekintő képet nyújt arra nézve, hogy az egyes főiskoláknak (illetve főiskolacsopor-

toknak) vonzóereje nagyjából milyen körre terjed ki. Ilyenformán (a külföldi hallgatókat nem számítva) a hallgatóknak több mint $\frac{1}{3}$ része azt a főiskolát keresi fel, amelynek székhelye szüleinek lakóhelyével azonos. Ez a székhely természetesen túlnyomórészt tj. város. Jóllehet 14 olyan főiskolánk van, amelynek megyei város a székhelye, az I. éves hallgatóknak ezekre a főiskolákra csak alig 6% -a jut. Ha a főiskola székhelyén lakó hallgatókhoz hozzászámítjuk az ugyanazon vármegyéből (t. i. amely a főiskola székhelyét területileg magába zárja) való hallgatókat, a Magyarországon lakóknak közel felerésze, sőt ha a főiskola székhelyéhez közelebb eső (esetleg ugyanazon vármegyében fekvő) tj. városokat is ehhez a körzethez vesszük, mondhatjuk, hogy az I. éves hallgatóknak *jóval több, mint a felerésze* a főiskola közelebbi körzeteiről, úgyszólván környékéről kerül a főiskolára, a távolabbi körzetekből pedig eszerint a hallgatóknak mintegy 40—45% -a keresi fel a főiskolákat.

Különösen érdekes itt a főváros és a vidék vonzóerejét vizsgálni. Beiratkozott ugyanis a Magyarországon lakó I. éves hallgatók közül (a szülők lakóhelyét tekintve):

	budapesti	vidéki	együtt
a) a budapesti főiskolákon			
1928/29-ben	1.322	1.370	2.692
.. .. % ₀	49·1	50·9	100·0
1929/30-ban	1.259	1.295	2.554
.. .. % ₀	49·3	50·7	100·0
b) a vidéki főiskolákon			
1928/29-ben	203	1.630	1.833
.. .. % ₀	11·1	88·9	100·0
1929/30-ban	227	1.850	2.077
.. .. % ₀	10·9	89·1	100·0

A Budapesten székhellyel bíró főiskoláknak a vidékre gyakorolt erős vonzóereje eléggé szembeeső. Ha a főváros *környékén* lakó és budapesti főiskolára beiratkozott hallgatókat Nagy-Budapest szempontjából különválasztanánk és a fővárosban lakó hallgatókhoz számítanánk, minthogy a főiskola látogatása szempontjából helyzetük nem sokban különbözik azokétól, a fővárosi főiskolákon beiratkozott *fővárosi* lakosú hallgatóknak a feltüntetettnél jóval nagyobb arányát nyernénk, míg a vidékiek aránya ez esetben ebben a (a) alatti csoportban kisebbednék. A decentralizáció szempontjá-

4. Az I. évfolyamra újonnan felvett főiskolai hallgatók szülőik lakóhelye szerint
(1929/30 I. félév).

Etudiants de 1re année admis dans le 1er semestre de 1929/30 aux Hautes Ecoles, suivant la résidence des parents.

Főiskola <i>Hautes Ecoles</i>	Az I. éves hallgatók — <i>Etudiants de 1re année</i>							
	Összes száma nombre total	szülői közül — <i>dont les parents habitaient</i>						
		a főiskola szék- helyén <i>au siège de la H. Ecole</i>	a főiskola székhelyén kívül <i>en dehors du siège de la H.Ecole</i>			elcsatolt területen <i>dans les territoires enlevés à la Hon- grie</i>	egyéb külföldön <i>ailleurs à l'E- tranger</i>	
			tj. város- ban <i>dans une ville autonome</i>	de ugyan- azon mais dans le même vármegyében ¹⁾ <i>comitat</i>	más <i>dans un autre</i>			
l a k o t t								
Tud. egyetem — <i>Université Bpest</i> szám } nombre } % } 1.416 710 77 236 309 79 5	100.0 50.1 5.5 16.7 21.8 5.6 0.3							
Közgazd. tud. kar — <i>Faculté des sciences économiques</i> szám } nombre } % } 448 195 36 61 127 25 4	100.0 43.5 8.0 13.6 28.4 5.6 0.9							
Tud. egyet. — <i>Université Debrecen</i> szám } nombre } % } 484 127 54 31 252 20 —	100.0 26.2 11.2 6.4 52.1 4.1 —							
" " — " Pécs .. szám } nombre } % } 416 57 89 17 236 15 2	100.0 13.7 21.4 4.1 56.7 3.6 0.5							
" " — " Szeged.. szám } nombre } % } 513 108 110 33 210 50 2	100.0 21.1 21.5 6.4 40.9 9.7 0.4							
Műegyetem — <i>Université Poly-technique</i> szám } nombre } % } 410 200 37 48 84 39 2	100.0 48.8 9.0 11.7 20.5 9.5 0.5							
Hittud. főiskolák — <i>H. Ecoles de théologie</i> szám } nombre } % } 269 24 29 61 147 7 1	100.0 8.9 10.8 22.7 54.6 2.6 0.4							
Jogakadémiák — <i>Académies de droit</i> szám } nombre } % } 211 72 36 26 63 14 —	100.0 34.1 17.1 12.3 29.9 6.6 —							
Gazd. főiskolák — <i>Hautes Ecoles d'Agriculture</i> szám } nombre } % } 258 40 27 28 139 21 3	100.0 15.5 10.5 10.9 53.9 8.1 1.1							
Egyéb főiskolák — <i>Autres Hautes Ecoles</i> szám } nombre } % } 526 154 87 38 216 19 12	100.0 29.3 16.5 7.2 41.1 3.6 2.3							
Összesen	1929/30 szám } nombre } % } 4.951 1.687 582 579 1.783 289 31	100.0 34.1 11.8 11.7 36.0 5.8 0.6						
	Total	1928/29... .. szám } nombre } % } 4.961 1.635 558 621 1.711 414 22	100.0 33.0 11.2 12.5 34.5 8.3 0.5					

¹⁾ Megyei városban vagy községben. — *Dans une ville ou commune.*

ból mindenesetre kívánatos volna, hogy a Budapesten lakó hallgatók közül a jelzett 10—11%-nál több kerüljön a vidéki főiskolákra.

★

Az I. évfolyamra felvett hallgatók számának ismertetésénél felmerül az a kérdés, hogy azoknál a főiskoláknál, amelyeknél a felvétel korlátozás alá van vetve, miképpen

telnek be az engedélyezett keretek, mutatkozik-e és ha igen, mekkora az a különbség, mely az engedélyezett létszám és a tényleg felvett hallgatók száma közt fennáll. Ennél a számításnál figyelmen kívül kell hagynunk a csak államszámviteltanra (illetve revizori tanfolyamra) iratkozott hallgatókat (1928/29-ben 296, 1929/30-ban 236), valamint a külföldi hallgatókat (1928/29-ben 277, 1929/30-ban 207). Nem vehetjük számításba természetesen azokat a hallgatókat sem, akik szabályszerűen egy másik főiskolának, illetve karnak a hallgatói s csupán tanulmányaiknak bölcsészeti, illetve pedagógiai szempontból való kiegészítése végett iratkoznak be a bölcsészeti karra. (Ezek a hallgatók kimutatásainkban nem foglalnak helyet.) Mindezekre a hallgatókra a numerus clausus nem vonatkozik. Eszerint a numerus clausus alapján felvett I. éves hallgatók száma a következőképen alakul:

	A numerus clausus hatálya alá tartozó 9 főiskolán (egyetemek, közgazd. tud. kar, műegyetem, jogakadémiák)	
	1928/29-ben	1929/30-ban
A numerus clausus alapján beiratkozott...	3.334	3.455
Az engedélyezett létszám ..	3.568	3.481
Felvehető volt még...	234	26

Ezekre az adatokra nézve mindenekelőtt meg kell jegyeznünk, hogy a fennmaradó helyek egyetemünkben a II. félévi beiratkozás alkalmával rendszerint teljesen betelnek. Egyébként is a feltüntetett, legújabbban csak 26-ot tevő különbség alig egy %-nyi eltérést jelent az engedélyezett kerettől (az előző évi közel 7 %-kal szemben), ami oly minimális, hogy ez a felvételeknél közrejátszó sokféle szempont figyelembevétele mellett nem jöhet számba. Kétségtelen az is, hogy a már felvételre engedélyezettek közül többen nem élnek a beiratkozás jogával s ez a körülmény a be nem töltött helyek számát növeli. Ha a hittudományi karok hallgatóit számításán kívül hagyjuk, mint-hogy ezeken a karokon rendszerint nem telnek be a keretek (1929/30-ban is 51 volt a még felvehető hallgatók száma), ez esetben az eredeti keretet tekintve tulajdonképpen még 25 főnyi túllépés mutatkozik.

Az egyes karokon egyébként a következőképen teltek be a keretek: ami a jogi kart illeti, a budapesti egyetemen az engedélyezettnél jóval több a jelentkező, ugyanez áll a jogakadémiákra is, a pécsi egyetemen is elegendő számmal jelentkezték a jogi karra,

míg a másik két vidéki egyetemen (különösen a szegedin) nem telt be a létszám. Az orvosi karon alig mutatkozott eltérés az eredeti kerettől; itt is legfeljebb a szegedi egyetemen mutatkozik hiány. Ugyanez az eset a gyógyszerészeti szakon is, mely a budapesti egyetemen pontosan betelt, míg a szegedin még 35 hallgató lett volna felvehető. A két vidéki egyetemen mutatkozó hiány a decentralizáló politikának az eredménye, vagyis annak, hogy a vidéki egyetemek évről évre nagyobb számú hallgatónak a felvételére kaptak engedélyt. Mindenesetre kívánatos is volna a budapesti egyetem tehermentesítése s a tanulóifjúságnak a vidéki egyetemek felé való fokozottabb törekvése. A bölcsészeti karra a budapesti egyetemen utólagos engedéllyel jóval több hallgatót vettek fel, mint amennyi az előirányzott létszám volt. Közoktatási politikánk ugyanis a tanári pályán levők szakszereplésének biztosítása végett többféle eszközzel igyekszik előmozdítani az egyetemi tanulmányokra készülő ifjúságnak a bölcsészeti karon való könnyebb elhelyezkedését. A vidéki egyetemeken is csaknem pontosan betelt a bölcsészeti karon engedélyezett létszám. Végül ami a műegyetemet illeti, a keretek itt is csaknem pontosan beteltek. Ha a budapesti bölcsészeti kart kivételes helyzetére való tekintettel nem számítjuk s természetesen a már említett ok miatt a hittudományi karokat sem, adatainkból az tűnik ki, hogy azokon a karokon (szakokon), amelyek az előirányzott létszámnál utólagos engedéllyel többet vettek fel, ez a többlet együttesen mindössze 55-öt tesz (nagyobbrészt a pécsi egyetemen és a közgazdaságtudományi karon), míg a hiány — azaz az a létszám, amely még felvehető lett volna — ezzel szemben 129-et tesz. Mint-hogy ilyenformán az engedélyezett keret nem telik be teljesen, a szóbanlevő főiskoláknak (karoknak) a II. félévben is módjukban áll, hogy egyes jelentkezőket az I. évfolyamra még felvegyenek. Ehhez képest a keretek a II. félévben rendszerint be is telnek.

★

Egyelőre még csak két tanév adatainak a keretében vizsgálhatjuk a felsőfokú tanulmányokat kezdő és főiskolai oklevél szerzésére törekvő tanulóifjúság viszonyait. Így is rámutathatunk azonban már néhány fontos problémára. Kisebb keretben ugyanazt a keresztmetszetet látjuk, mint aminőt az összes hallgatók már éveken át

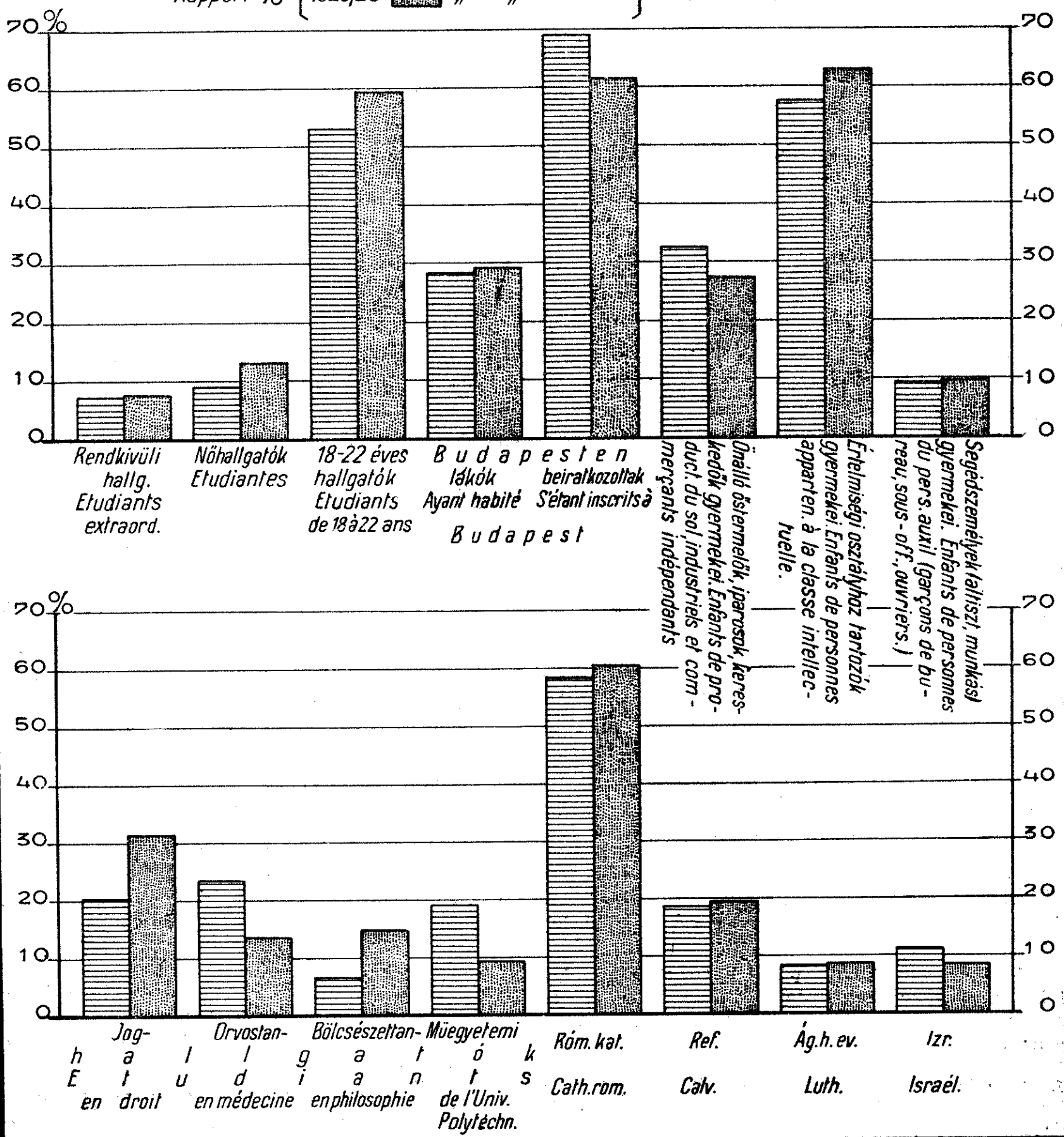
ismertetett adatai mutattak, de a hallgatóság viszonyainak a kialakulására a rámutatás újabb ismereteink segítségével sokkal időszzerűbb, gyorsabb és jellemzőbb. Ezeknek az adatoknak az évről évre való megfigyelése alapján mindenkor előre láthatjuk a főiskolai hallgatóságnak a legközelebbi néhány esztendőben való összetételét, meg-

rajzolhatjuk a hallgatóság kialakulóban levő viszonyainak jövő képét. Tárgyunk emellett fontos és érdekes szociális kérdést is érint, mert a tanulóifjúságnak ebből a rétegéből kerül ki vezető társadalmunk. Előre meg- láthatjuk így, hogy ez a társadalmi osztály a jövőben miképen, milyen rétegződés alapján fog kialakulni. *Asztalos József dr.*

A FŐISKOLAI HALLGATÓK FŐBB CSOPORTOSÍTÁSÁBAN.

Principales catégories des étudiants de Hautes Ecoles.

%-os arány { 1922/23 az összes (21.226) hallgatók számában:
Rapport % { 1928/29 " " (16.323) de tous les étudiants:

II.

Az összes főiskolai hallgatók (1928/29. II. félév¹).

L'ensemble des étudiants de Hautes Écoles de Hongrie (IIe semestre 1928—29).¹

Résumé. Comme l'Annuaire statistique hongrois donne des tableaux détaillés sur les étudiants, nous nous bornerons ici à quelques principales données relatives au IIe semestre de l'année scolaire 1928—29.

En 1928—29, la Hongrie avait 40 Hautes Ecoles: 4 Universités proprement dites; 1 Faculté autonome des sciences économiques; 1 Université Polytechnique; 17 Hautes Ecoles de théologie; 3 Académies de droit; 5 Hautes Ecoles d'agriculture; 9 autres Hautes Ecoles. Le nombre des étudiants, ayant après la guerre atteint son maximum (21.226) en 1922—23, tomba de 1923—24 à 1926—27 à 15.571 et s'éleva depuis à 16.323. Ces dernières années, le nombre des femmes y augmentait tellement qu'en 1928—29, elles représentaient 13·0% de tous les étudiants et 15·2% de ceux d'Universités.

La plupart des étudiants avaient le hongrois pour langue maternelle; la proportion des non Hongrois ne dépassait guère 1·0%. Le rapport des ressortissants étrangers (6·1% en 1928—29) présentait une diminution successive dans les dernières années, la plupart en étant venus des territoires annexés aux Etats successeurs où l'on réussit assez difficilement avec un diplôme hongrois.

Le tableau 2 présente la répartition par confession des étudiants. Le graphique 1 montre combien le pourcentage des confessions y différait du rapport de celles-ci à la population totale, calculé d'après le dénombrement de 1920. Le tableau 3 indique la profession des parents.

★

Az 1928/29. tanév II. felében a felsőfokú oktatást Magyarországon 40 főiskola látta el. (Részletes felsorolásukat lásd a 76. lapon.)

A főiskolai tanulmányokat végző hallgatók összes száma az 1928/29. tanév II. felében 16.323 volt (l. az 1. sz. táblát),

¹) Az idevonatkozó 1927/28. évi fontosabb adatokat a Magyar Statisztikai Szemle 1929. évi 4. száma, a részletes adatokat pedig az 1928. évi Magyar Statisztikai Évkönyv ismertette. — Pour les principales données de 1927—28, voir le No 4 de 1929 de la Revue Hongroise de Statistique et pour les données détaillées, l'Annuaire Statistique Hongrois de 1928.

1·7%-kal több, mint az előző tanévben. A részletadatokat nézve azt láthatjuk, hogy a gyarapodás csaknem teljes egészben a vidéki egyetemek hallgatólétszámát növelte. Az előző tanévhez képest ugyanis a szegedi tud. egyetem hallgatóinak a száma 15·6%-kal, a debrecenié 11·0%-kal, a pécsié 8·5%-kal növekedett, míg a budapesti tud. egyetemen a hallgatók száma változatlan maradt. A József-műegyetemi hallgatók számában az 1922/23. tanév óta észlelhető fokozatos csökkenés a tárgyalt tanévben is tovább folytatódott s ebben az évben 4·5%-ot tett.

Az adatok további vizsgálatánál megállapíthatjuk, hogy a tudományegyetemenél tapasztalt számbeli gyarapodásból 87·1% a nőhallgatók javára jut. Míg ugyanis a férjhallgatók abszolút száma 1 év alatt 36-tal, addig a nőhallgatók száma 244-gyel növekedett. Ez utóbbi számból 174 jutott a rendes, és 70 a rendkívüli nőhallgatókra. A nők aránya a tudományegyetemek között legnagyobb — 17·5% — Budapesten; a szegedi egyetemen 16·3%, a közgazd. tud. karon 14·3%, a pécsi egyetemen 10·2%, és a debreceni egyetemen 9·1% volt ez az arány. Megjegyezhetjük még, hogy az előző évvel szemben a nők száma a szegedi egyetemen emelkedett a legnagyobb mértékben, még pedig 46·6%-kal, a többi egyetemen 11—15% között volt a gyarapodás, míg a pécsi egyetemre nézve 7·4%-os fogyásról adhatunk számot.

A rendes és rendkívüli nőhallgatók együttes száma a tud. egyetemeken az utolsó 5 év alatt 41·3%.

1924/25-ben	1.161
1925/26-ban	1.169
1926/27-ben	1.216
1927/28-ban	1.410
1928/29-ben	1.640

A nőhallgatók számának emelkedése tehát 5 év alatt 41·3%.

Anyanyelvre nézve a hallgatók összes számában az előző évekkkel szemben jelentősebb változás nem történt. A nem magyar anyanyelvűek aránya rendszerint 0·9—1·1% között áll.

A hallgatók állampolgárságát vizsgálva, megállapíthatjuk, hogy a nem magyar ál-

1. A főiskolai hallgatók nem, állampolgárság és vallás szerint az 1928/29. tanév II. felében.

Les étudiants de Hautes Ecoles suivant le sexe, la qualité de citoyen et la confession, dans la IIe moitié de l'année scol. 1928/29.

Főiskola, tudománykar <i>Hautes Ecoles et Facultés</i>	A h a l l g a t ó k — E t u d i a n t s										
	összes száma <i>nombre total</i>	k ö z ü l — d o n t									egyéb <i>autres</i>
		férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	nem magyar állam Olgár ressortissants <i>étrangers</i>	róm. kat. <i>cathol. rom.</i>	görög. kat. <i>cathol. gr.</i>	református <i>calvinist.</i>	ág. hitv. ev. <i>luthér.</i>	izraelita <i>israél.</i>		
Tud. egyetem — <i>Université</i> Budapest	5.728	4.728	1.000	302	3.789	77	859	528	411	64	
Közp. tud. kar — <i>Faculté des sciences économiques</i>	1.210	1.037	173	63	700	7	202	111	175	15	
Tud. egyetem — <i>Université</i> Debrecen	1.138	1.035	103	46	261	28	632	48	160	9	
" " " " Pécs	1.228	1.103	125	34	771	8	122	180	135	12	
" " " " Szeged	1.466	1.227	239	160	889	17	262	102	177	19	
Tudományegyetemek együtt <i>Ensemble des Universités propr. dites</i>	10.770	9.130	1.640	605	6.410	137	2.077	969	1.058	119	
%	100·0	84·8	15·2	5·6	59·5	1·3	19·3	9·0	9·8	1·1	
Műegyetem — <i>Université Polytechnique</i> ..	1.497	1.493	4	180	913	18	251	159	134	22	
Hittud. főiskolák — <i>Hautes Ecoles de théologie</i>	747	739	8	43	539	11	160	1	36	—	
Jogakadémiák — <i>Académies de droit</i>	866	865	1	38	452	14	247	88	63	2	
Gazdasági főiskolák — <i>Hautes Ecoles d'Agriculture</i>	866	859	7	88	551	7	184	81	33	10	
Egyéb főiskolák — <i>Autres Hautes Ecoles</i>	1.577	1.118	459	49	1.042	28	278	160	54	15	
Összesen — <i>Total</i>	1928/29	16.323	14.204	2.119	1.003	9.907	215	3.197	1.458	1.378	168
	%	100·0	87·0	13·0	6·1	60·7	1·3	19·6	8·9	8·5	1·0
	1927/28	16.043	14.168	1.875	1.058	9.675	232	3.247	1.445	1.290	154
%	100·0	88·3	11·7	6·6	60·3	1·4	20·2	9·0	8·0	1·1	
A tud. egyetemek, hittud. főiskolák és jogakadémiák összefoglalása s z a k o k szerint (1928/29): <i>Récapitulation, suivant les sections, des Universités propr. dites, Hautes Ecoles de théologie et Académies de droit (1928/29):</i>											
Hittud. kar és főiskolák — <i>Facultés de théologie et Hautes Ecoles de théol.</i>	1.086	1.071	15	59	646	19	276	109	36	—	
%	100·0	98·6	1·4	5·4	59·5	1·8	25·4	10·0	3·3	—	
Jogi kar és jogakadémiák — <i>Facultés de droit et Académies de droit</i>	5.120	5.101	19	170	3.117	77	1.052	401	429	44	
%	100·0	99·6	0·4	3·3	60·9	1·5	20·5	7·8	8·4	0·9	
Orvostudományi kar — <i>Facultés de médecine</i>	2.231	2.020	211	232	1.301	35	437	186	245	27	
%	100·0	90·5	9·5	10·4	58·3	1·6	19·6	8·3	11·0	1·2	
Bölcészeti kar — <i>Facultés de philosophie</i>	2.444	1.310	1.134	103	1.489	22	448	221	232	32	
%	100·0	53·6	46·4	4·2	60·9	0·9	18·3	9·1	9·5	1·3	
Gyógyszerészeti tanfolyam — <i>Cours de pharmacie</i>	292	195	97	59	148	2	69	30	40	3	
%	100·0	66·8	33·2	20·2	50·7	0·7	23·6	10·3	13·7	1·0	

lampolgárok száma évről-évre csökken. Az utolsó 5 év alatt számuk 1.457-ről 1.003-ra esett vissza (a csökkenés 31·2%). A hallgatók túlnyomó része az utódállamokhoz csatolt magyar területekről származik s 1928/29-ben csak 44 egyéb külföldi hallgató iratkozott be magyar főiskolán.

A nem magyar állampolgár hallgatók adatait azokkal az adatokkal hasonlítva össze, amelyek a hallgatók szüleinek lakóhelyét tüntetik fel, azt láthatjuk, hogy az elszakított területekről sokkal több hallgató keresi fel a magyar főiskolákat, mint

amennyit az állampolgárságra vonatkozó megoszlás alapján észleltünk. Állampolgárság szerint ugyanis 959 hallgató tartozott az utódállamokhoz, szülei lakóhelye szerint viszont 1.577. Ez a lényeges eltérés onnan ered, hogy a hallgatók közül igen sokan megszerzik a magyar állampolgárságot, míg szülőiket életviszonyaik az elcsatolt területekhez kötik.

A hallgatók adatait a Magyarország mai területén lakó szülők lakóhelye szerint vizsgálva, megállapíthatjuk, hogy ebben a csoportban a hallgatók (14.695) 32·4%-ának a

szülője Budapesten, 8·2% -ának tud. egyetemmel bíró tj. városban, 7·9% -ának egyéb tj. városban és 51·5% -ának a szülője megyei városokban és egyéb községekben lakott. Ha ugyanezen az alapon (vagyis az egyetem összes hallgatóinak a számából levonva azoknak a hallgatóknak a számát, akiknek szülői külföldön laknak) az egyes tud. egyetemekre vonatkozó adatokat egymás mellé állítjuk, azt látjuk, hogy

budapesti egyetemen a hallgatók	47·10%-ának
közgazd. tud. karon „ „	45·9 „
debreceni egyetemen „ „	29·5 „
pécsi egyetemen „ „	19·9 „
szegedi egyetemen „ „	27·0 „

a szülője lakott az egyetem székhelyén.

A hallgatók *kor szerint* való megoszlását az 1928/29. tanévre vonatkozólag a következő arányszámok szemléltetik:

	%
18—22 éves	59·6
23—30 éves	35·6
30 éven felüli	4·8

Ha az adatokat az előző évek idevonatkozó adataival összehasonlítjuk, úgy azt a kedvező jelenséget láthatjuk, hogy az idősebb korosztályok rovására a 18—22 éves tanulók aránya mindinkább növekszik. Említésreméltó, hogy 1928/29-ben 777 harmincévesnél idősebb hallgató közül 423 (54·4%) jogi tanulmányokat végzett.

A hallgatók *lakáviszonyairól* fentebb, a szülők lakóhelyének területi megoszlás szerint való ismertetésénél már tettünk említést, de csupán a tud. egyetemekre vonatkozólag. Ott azt láttuk, hogy a mai Magyarország területéről származó egyetemi hallgatóknak a szülője nagyrésztben (40·6% -ban) az egyetem székhelyén lakott. Ezúttal a lakáviszonyokat illetőleg egy másik szempontot és valamennyi főiskola hallgatóit véve figyelembe, azt találjuk, hogy az 1928/29. tanévben a hallgatók közül

	%
szüleinél lakott	39·4
rokonainál lakott	5·3
saját éves lakásában lakott	3·6
internátusban „	31·6
hónapos szobában „	20·0
ágyrajáró volt	0·1

Az adatokat az előző évek idevonatkozó eredményeivel összehasonlítva, megállapíthatjuk, hogy a hónapos szobában lakó hallgatók aránya évről-évre lényegesen csök-

ken, viszont az internátusban (diákotthonban) lakó hallgatóké ennek megfelelően emelkedik. Ez a körülmény úgy szociális, mint tanulmányi szempontból kedvezőnek mondható. A diákotthonok mai szerveztükben jelentős garanciát nyújtanak abban a tekintetben, hogy a hallgatók tanulmányaikat eredményesen fejezik be. Biztosítja ezt egyrészt az állandó tanulmányi felügyelet és irányítás, másrészt pedig az anyagi gondoktól való nagyfokú tehermentesítés és a megfelelő életstandard biztosítása. A hónapos szobában lakó hallgatók ezzel szemben mindkét irányban legtöbbször a maguk erejére vannak utalva, ami a tanulmányi eredményt sok esetben igen kedvezőtlenül befolyásolja.

Abban a tekintetben, hogy a hallgatóknak *ki az eltartója*, illetőleg, hogy a tanulmányi költségeket ki fedezi, az előző évvel szemben lényeges eltérést nem észlelhetünk; mégis, ha több évet hasonlítunk össze, az tűnik ki az adatokból, hogy évről-évre kevesebb lesz azoknak a hallgatóknak a száma, akik egyetemi éveik alatt szükségleteiket saját keresményükből kénytelenek fedezni.

A fejlődésnek ez az iránya 2 főokra vezethető vissza, bár azt hisszük, hogy a munkaalkalmaknak nagymérvű megcsappanása is bír ebből a szempontból némi jelentőséggel, minthogy a mai gazdasági viszonyok között a vidékről egyetemi városba kerülő ifjaknak igen ritkán sikerül olyan jövedelmű állást szerezniök, hogy abból tanulmányi költségeiket fedezhessék.

Az állásvállalást elsősorban maguk az egyetemi, illetve főiskolai hatóságok is mindinkább megnehezítik azáltal, hogy az egyetemi előadásokon, a szemináriumi, valamint az egyéb gyakorlatokon való részvételt mind szigorúbban követelik meg a hallgatóktól. A tudományos képzés eredményessége érdekében ez a követelmény természetesen elkerülhetetlen.

A második okot a kultuszminisztérium szociális gondoskodásában jelölhetjük meg. Megfelelő tanulmányi előhaladás esetén ugyanis a diákotthonok ma már olyan minimális anyagi követelményeket támasztanak a hallgatókkal szemben, hogy azt rendszerint a legszegényebb szülők is fedezhetik.

Végeredményben tehát arra a következtetésre juthatunk, hogy a magukat saját keresetükből fenntartó hallgatók számának a csökkenése kedvezőtlen jelenségnek nem tekinthető.

2. A főiskolai hallgatók szülei foglalkozása szerint az 1928/29. tanév II. felében.

Les étudiants de Hautes Ecoles, suivant la profession de leurs parents, IIe moitié de l'année scolaire 1928/29.

Főiskola, tudománykar Hautes Ecoles et Facultés	A hallgatók összes száma Nombre total des étudiants	Östermelés Production du sol	Ipar és bányászat Industrie et exploitation minière	Kereskedelem, hitel és közlekedés — Commerce, crédit et communications	Köztisztviselő, önálló értelmiség, altiszt — Fonctionnaires publ., indépendants de la classe intellect., garçons de bureau et sous-officiers	Nyugdíjas, tőkés, járadékos stb. — Retraités, capitalistes, rentiers, etc.	Egyéb — Autres
Tud. egyetem — Université Budapest ..	5.728	589	939	1.002	2.249	919	30
Közgazd. tud. kar Budapest — Faculté des sciences économiques Budapest	1.210	172	225	258	329	217	9
Tud. egyetem — Université Debrecen ..	1.138	211	151	199	409	157	11
" " — " Pécs	1.228	193	179	283	366	196	11
" " — " Szeged	1.466	214	235	284	507	216	10
Tud. egyetemek együtt — Ensemble des Universités propr. dites %	10.770 100·0	1.379 12·8	1.729 16·1	2.026 18·8	3.860 35·8	1.705 15·8	71 0·7
Műegyetem — Université Polytechnique ..	1.497	93	406	274	500	216	8
Hittud. főisk. — Hautes Ecoles de théologie	747	235	172	94	182	60	4
Jogakadémiák — Académies de droit	866	168	109	149	276	161	3
Gazdasági főiskolák — Hautes Ecoles d'Agriculture	866	318	106	78	241	121	2
Egyéb főiskolák — Autres Hautes Ecoles	1.577	72	186	237	770	304	8
Összesen { 1928/29. .. szám — nombre %	16.323 100·0	2.265 13·9	2.708 16·6	2.858 17·5	5.829 35·7	2.567 15·7	96 0·6
Total { 1927/28. .. szám — nombre %	16.043 100·0	2.203 13·7	2.579 16·1	2.716 16·9	5.778 36·0	2.662 16·6	105 0·7

A tud. egyetemek, hittud. főiskolák és jogakadémiák összefoglalása szakok szerint (1928/29):

Récapitulation, suivant les sections, des Universités propr. dites, Hautes Ecoles de théologie et Académies de droit (1928/29):

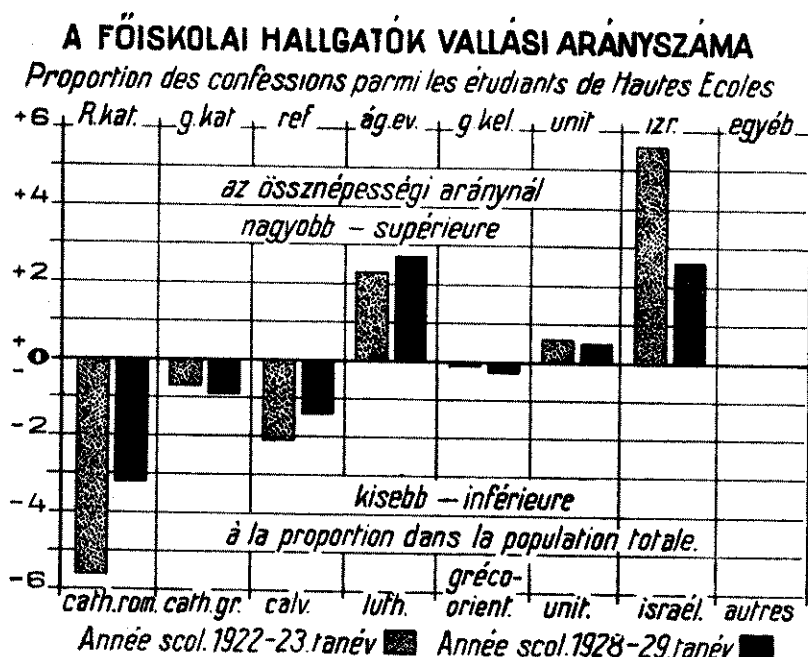
Hittud. kar és főiskolák — Facultés de théologie et Hautes Ecoles de théol. .. %	1.086 100·0	343 31·6	221 20·4	138 12·7	280 25·8	97 8·9	7 0·6
Jogi kar és jogakadémiák — Facultés de droit et Académies de droit %	5.120 100·0	728 14·2	716 14·0	967 18·9	1.818 35·5	860 16·8	31 0·6
Orvostudományi kar — Facultés de médecine %	2.231 100·0	290 13·0	423 19·0	433 19·4	757 33·9	312 14·0	16 0·7
Bölcsészeti kar — Facultés de philosophie %	2.444 100·0	212 8·7	392 16·0	431 17·6	992 40·6	403 16·5	14 0·6
Gyógyszerészeti tanfolyam — Cours de pharmacie %	292 100·0	37 12·7	33 11·3	42 14·4	142 48·6	37 12·7	1 0·3

Az utóbbi években kisebb mértékű visszaesés állott elő a magukat vagyონukból vagy keresményükből csak részben fenntartó hallgatók arányában is; viszont úgy ez, mint a fentebb említett csökkenés mint többlet jelentkezik azoknak a hallgatóknak

a számánál, akikről teljesen a szülő (gyám) vagy valamely intézmény gondoskodik. A vagyónukból élő hallgatók aránya meglehetősen állandóságot mutat. Az idevonatkozó 1928/29. tanévi arányszámok a következők:

	%
vagyonából él	0·4
keresetéből teljesen maga tartja fenn magát	12·5
keresetéből részben maga tartja fenn magát	6·1
eltartásáról teljesen más gondoskodik . . .	81·4

A hallgatók *vallás* szerint való megoszlását az 1. tábla ismerteti. Az alábbi grafikon viszont azt szemlélteti, hogy az egyes hitfelekezeteknek a főiskolai hallgatók számában való részesedése milyen mértékben tér el az 1920. évi egész népességre vonatkozó ugyanilyen arányszámoktól.

Adatainkból az tűnik ki, hogy az utolsó 6 évben a főiskolai hallgatók számában nagyobb súllyal bíró vallások aránya közeledett a népességben elfoglalt arányszám felé. Ez a kiegyenlítődés azoknál a vallásfelekezeteknél volt a legerősebb, amelyek a legnagyobb eltérést mutatták a népszámlálási arányoktól, nevezetesen a róm. katolikus és az izraelita felekezeteknél. Az idevonat-

kozó grafikon azonban szembetűnően tünteti fel azt a nagy különbséget, amely az egyes vallásoknak a főiskolai hallgatók számában való részesedését illetően még mindig fennáll. Még jelentősebb különbségeket észlelhetünk azonban a tudományegyetemek hallgatóinak arányszámainál. A kétirányú eltérés határa ugyanis ebben az utóbbi esetben a következő: a tud. egyetemi hallgatók számában a róm. kat. vallás százalékos aránya 4·4-del kisebb, mint volt 1920-ban az egész népességben, ezzel szemben az izraeliták aránya 3·9-del meghaladja a népességi arányszámot. Ha ezenkívül még figyelembe vesszük, hogy 1920-tól az 1928. év végéig a róm. kat. vallásúak aránya javult (63·9%-ról 64·4%-ra), az izraeliták aránya viszont csökkent (5·9%-ról 5·5%-ra), úgy az előbb ismertetett különbség a római katolikus vallásra nézve még kedvezőtlenebbnek tekinthető.

A hallgatóknak *szüleik foglalkozása* szerint való megoszlását a 2. sz. tábla ismerteti. A foglalkozási főcsoportok szerint összevont adatokból azt látjuk, hogy a főiskolai hallgatók összes számában legnagyobb aránnyal (35·7%-kal) a szorosan vett értelmiségi (köztisztviselő, katonatiszt, ügyvéd, orvos, mérnök stb.) foglalkozású szülőktől származó hallgatók szerepelnek, a legkevessebbel viszont az őstermeléshez tartozók.

A feltüntetett arányszámok természetesen csak nagy vonásokban nyújtanak tájékoztatást arra vonatkozólag, hogy a hallgatók mely foglalkozási ágakhoz tartoznak, mégis megközelítőleg rámutatnak arra, hogy az egyes foglalkozási főcsoportok népessége milyen igényeket támaszt a magasabb fokú szellemi kiműveléssel szemben.

Janik Gyula dr.

A magyar mezőgazdaság jövedelmezősége számtartási eredmények alapján az 1927. évben.¹⁾

Le revenu de l'agriculture hongroise en 1927, d'après les résultats de comptes.

Résumé. Pour élucider les causes de la crise agricole, la Société Nationale d'Agriculture de Hongrie a dépouillé récemment, en collaboration avec les organisations représentant les intérêts de l'agriculture, les données de comptes, respectivement d'exploitation, de 76 grandes propriétés (au-dessus de 1000 arpents cadastraux), de 43 moyennes propriétés (de 100 à 1000 arp. cad.) et de 104 petites propriétés (de 1 à 100 arp. cad.), soit d'une superficie totale de 402.505 arp. cad. Afin de déterminer le revenu net de l'agriculture, ladite Société a comparé le rendement d'exploitations types choisies de chacune des régions. Les terres arables faisaient 70% des exploitations envisagées. En 1927, elles ont produit 50·34% de céréales, 25·70% de plantes sarclées, 4·28% de plantes industrielles, 18·02% de fourrages, et il y avait là 1·66% de jachères. La proportion des terres arables ayant été de 2·9 arp. cad. pour une unité d'animal de 500 kilos, on y a eu 30·5 q de fumier d'étable par arpent cadastral. Les capitaux engagés ont représenté 1.395 pengős par arpent cadastral, dont il revenait 1.002 pengős aux terres, 156 p. aux bâtiments, 43 p. au cheptel mort (outillage), 93 p. au cheptel vif, 101 p. au capital circulant. Les recettes totales, calculées pour 1 arp. cad., montaient, y compris l'accroissement d'inventaire, à 147 pengős 60 fillers, et les dépenses totales, y compris les amortissements et la diminution d'inventaire, à 133 pengős 09 f., soit 90·11% des recettes totales. Ainsi donc le revenu net a été de 14 pengős 60 f. par arpent cadastral, soit 9·89% seulement des recettes brutes, la plupart de ces dernières (90·11%) ayant été absorbées par les dépenses d'exploitation. Les capitaux engagés ont produit 1·24% d'intérêts et les charges publiques calculées pour 1 arp. cad., (13 pengős 45 f.), ont représenté presque autant que le revenu net par arp. cad. La charge de crédit a été de 76 pengős 32 f. par arp. cad. Les deux tiers des exploitations ont réalisé des bénéfices, les autres ont été en déficit, et en raison de l'aggravation de la crise, les agriculteurs s'endettaient de plus en plus vite.

★

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület a nyomasztó gazdasági viszonyok miatt indíttatva

¹⁾ Rövid ismertetése „Mezőgazdaságunk válsága számokban” cím alatt az OMGE kiadásában megjelent munkának. Felelős szerkesztője Mutschenbacher Emil dr., szerkesztője Rege Károly dr.

érezte magát, hogy a magyar mezőgazdaság jövedelmezőségéről a bajok orvoslása érdekében részletes széleskörű adatgyűjtést eszközöljön. A mezőgazdasági válság első jelei nálunk a háború után az 1924. évben kezdtek mutatkozni. Az OMGE szakosztályai és szakbizottságai állandóan napirenden tartották a kérdést, amely irányban a közigazdasági szakosztály és az üzemi bizottság tevékeny munkásságot fejtett ki. Külkereskedelmi mérlegünk az 1927. év folyamán a mezőgazdasági válság következtében már annyira romlott és a gazdák nálunk oly rohamosan adósodtak el, hogy ez a többi gazdasági körök figyelmét is felkeltette.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület a mezőgazdasági válság következtében keletkezett súlyos bajok orvoslása céljából országos gazdaggyűlést hívott össze 1927 december hó 11-én az OMGE székházába Somssich László gróf elnöklete alatt. Itt Mutschenbacher Emil dr. ügyvezető-igazgató előterjesztése alapján az alábbi határozati javaslatot fogadták el:

Az országos gazdaggyűlés megállapítja, hogy:

1. a magyar mezőgazdaságra immár harmadik esztendeje nehezedő termelési, értékesítési és hitelválság a remélt enyhülés helyett egyre súlyosbbodik;

2. a mezőgazdaság termelési költségei a fokozatosan romló termény- és állatértékesítési lehetőségekhez és árakhoz viszonyítva túlságosan magasak;

3. a mezőgazdaság termelési költségeinek viszonylag magas voltát a hitel drágasága, a gazdák fokozódó eladósodása, a nyomasztó közterhek és egyéb tényezők mellett főként az okozza, hogy a mezőgazdasági terményeknek a világpiac megszabta ára és az ipar előállította termelőeszközöknek vámmokkal védett és kartellek diktálta ára között nagy és legújában is fokozódott aránytalanság áll fenn.

4. Mindebből világos, hogy a mezőgazdaság túlmagas termelési költségeire és túlalacsony értékesítési áaira visszavezethető válság szoros összefüggésben van a vám- és kereskedelmi politikával. Egyrészt azért, mert a legfontosabb kiviteli piacokra való kijutásunkat az illető államok elzárkózó vámpolitikája nehezíti meg és ez nyomja le mezőgazdasági terményeink árát, másrészt pedig mivel az 1925 január 1-én életbeléptetett vámtarifa a mezőgazdasági termeléshez szükséges iparcikkek drágulására vezetett. Ugyanis ennek egyes alkudozási alapul szánt tételei mindaddig, míg legalább részben külkereskedelmi szerződések útján nem

mérsékeltek, az ipari kartellszervezetek segítségével teljes mértékben érvényesültek, sőt jórészt ma is érvényesülnek és azoknak terhét túlnyomó arányban a mezőgazdaság kénytelen viselni, amely ugyanakkor

5. kiviteli feleslegeivel a világpiacra van utalva és terményeinek áralakulásában nem érezheti az agrárvámok védő hatását, hanem a világversenynek van kiszolgáltatva és régi, legtermészetesebb kiviteli piacainak elzárkózó politikájával kénytelen megküzdeni.

E határozati javaslat megállapításainak részletes letárgyalásával az országos gazdagylés az OMGE közgazdasági szakosztályát bízta meg, amely részletes tárgyalás alá vette a határozati javaslatban foglalt kérdéseket. A szakosztályülésen *Hadik János* gróf elnök megállapítván, hogy a mezőgazdaságunkban évek óta húzódó és egyre jobban kiélesedő válság már létalapjában fenyegeti a magyar mezőgazdaságot, a mezőgazdasági válságra vonatkozó kérdéseket három csoportba foglalta össze:

1. a magyar mezőgazdasági termények értékesítése terén szükséges intézkedések;
2. a mezőgazdasági hitel irányában szükséges teendők;
3. a mezőgazdasági üzemvitel terén szükséges módosítások.

A szakosztályi ülés megállapította, hogy a mezőgazdasági termelési költségekben beállott és a mezőgazdaság jövedelmezőségére hátrányos eltolódásoknak részletes megállapítása és ezekből országos következtetések és irányelvek levonása csakis rendszeres adatgyűjtés útján vihető keresztül.

Mutschenbacher Emil dr., Elek István dr., Ormándy János dr. és Bernát István felszólalása után *Wekerle Sándor dr. alelnök egyhangú határozatként kimondotta, hogy a gyűlés elfogadja az adatgyűjtésnek széles kiterjesztését a mezőgazdasági válság okainak kutatása céljából és örömeinek adott kifejezést, hogy végre a magyar mezőgazdaság olyan kétséget kizáró adatok birtokába jut, amelyek alapján a most égető bajokon segíteni lehet.*

E határozat alapján *Mutschenbacher Emil dr.* elnöklelte alatt a mezőgazdasági válságra vonatkozó részletes adatgyűjtés munkálatait előkészítő és ellenőrző albizottság alakult a következő tagokból: *Rege Károly dr. előadó, Bischitz Sándor, Blantz Jenő, Badics József dr., Elek István dr., Gruner Lipót, Juhos Lajos, Kokovay József, Konkoly-Thege Gyula dr., Mérey Ernő, Ormándy János dr., Papp-Szász Tamás dr., Reichenbach Béla dr.,* továbbá az Országos Mezőgazdasági Üzemi Intézet, a mezőgazdasági kamarák, a gazdasági egyesületek, valamint a Közgazdasági Egyetem üzemtani tanszékének és a gazdasági akadémiák üzemtani tanszékeinek kiküldöttei.

Az albizottság részéről *Ormándy János dr.* kéretett fel egy részletes adatgyűjtőív kidolgozására, amelynek elkészülte után 1928 július 11-én indult meg az adatgyűjtés. Az 1928 július 11-i ülésen tárgyalatott le a költségvetés is, a költségvetésből 5.000 pengőt az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, 1000—1000 pengőt a Mezőgazdasági Kamarák vállalták, a költségvetés hiányzó részét pedig a földművelésügyi minisztérium vállalta a pénzügyminisztériummal együtt.

Az adatgyűjtést az OMGE üzemi és számtartási osztálya, a Mezőgazdasági Kamarák, az Országos Mezőgazdasági Üzemi Intézet, a keszthelyi és debreceni gazdasági akadémiák üzemtani tanszékei, a Közgazdasági egyetem üzemtani tanszéke, a Pestmegyei Gazdasági Egyesület és a Csanádmegyei Gazdasági Egyesület hajtották végre. Az összegyűjtött anyag feldolgozását az OMGE üzemi és számtartási osztálya végezte a Felsődunántúli Mezőgazdasági Kamara üzemi osztályának a közreműködésével.

A feldolgozás táblázatosan eszközöltetett, amely táblázatokban a gazdaságok üzemi viszonyai és üzemi eredményei, valamint a mezőgazdaság hitel-terhe, közterhe és vámterhe tüntették fel.

Az adatokat a feldolgozók a mezőgazdasági művelés alatt álló terület egy kat. holdjára vonatkoztatták, azaz a nádas, továbbá a földadó alá nem eső területeket kikapcsolták a mezőgazdasági művelés alatt álló területekből. Azonban a köztelhernél, valamint a hiteltelhernél az összterületből csupán a földadó alá nem eső területeket vonták le. Az értékelésnél a becsértéket vették általában figyelembe. A telekértékelésnél a hozadéki és forgalmi értéket is feltüntették. Az épületeket becsérték szerint, valamint a holt leltárt is becsérték szerint vették fel, az állatokat, a termény- és az anyagkészleteket pedig a piaci árak szerint értékelték. Mindenütt mérlegelt átlagokkal dolgoztak, illetve az átlagokat az abszolút számokból számították ki s nem az egyes gazdaságok egy kat. holdra vonatkozó adataiból vontak átlagot. Olyan adatoknál, ahol a Központi Statisztikai Hivatalnak országos adatgyűjtésével rendelkeztek, e hivatalos adatokat felvették összehasonlításuképpen, hogy egy-egy feldolgozott gazdaságról ne csak önmagában, hanem az egész ország üzemeihez viszonyítva is tiszta képet lehessen nyerni.

Kis gazdaságaink adatainak felvétele és feldolgozása az OMGE keszthelyi kisüzem-számtartási alosztálya útján hajtatott végre. Ezen eredmények nem számtartási, hanem kérdőíves rendszer szerint gyűjtettek össze.

A mezőgazdaság jövedelmezőségére és az általános üzemi szempontokra vonatkozólag az adatgyűjtésről megjelent munkában ismertette vannak:

A gazdaságok helyi viszonyai. — Természered-

mények. — A birtokok művelési ágak szerint való megoszlása. — A szántó föld kihasználása. — Az állatállomány nagysága, megoszlása és trágyatermelése. — A kézimunka és kezelési költség nagysága és megoszlása. — A tőkék aránya. — A gazdasági készpénzbevételek részletezése. — A gazdasági készpénzkiadások részletezése. — Vagyonmérleg az 1927. évre. — Üzemi eredmények. — A kisgazdaságok üzemi adatai. — A mezőgazdaság hitelterhe. — A közterhek nagysága és megoszlása. — A mezőgazdaság vámterhe.

A közigazgatási és üzemi bizottságnak 1929. évi március 24-i szakosztályi ülésén *Hadik János* grófnak a munkálatok elkészültéről tett jelentése után *Mutschenbacher Emil* dr. a mezőgazdaság jövedelmezőségére vonatkozó adatgyűjtés évről-évre való megisméltésének nagy fontosságát hangsúlyozta és egyúttal ismertette azt a tényt, hogy a külföldi mezőgazdasági körök már a 90-es évek agrárválsága óta évről-évre gyűjtik a mezőgazdaság jövedelmezőségére vonatkozó adatokat.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal adataival való összehasonlítás azért volt szükséges, hogy meggyőződést lehessen szerezni arról, hogy a reprezentatív úton felvett és kiszámított eredmények mennyire közelítik meg a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal országos adatgyűjtésének eredményét. Igen fontos volt ilyen ellenőrzőszámításokat eszközölni, mert hiszen ezzel lehetett beigazolni azt, hogy a felvétellel tényleg sikerült az országos viszonyoknak megfelelő és így közhitelt érdemlő eredményeket szolgáltatni. A terméseredményeknél, a művelési ágak megoszlásánál, valamint a szántó föld kihasználásánál nyílt mód arra, hogy a reprezentatív adatok a statisztikai hivatal adataival összevetessenek.

Az országos termésátlagok, összehasonlítva a felvétel adatait az országos átlagokkal, a következően alakulnak:

Termény	Egy kat. holdra vonatkoztatott termésátlagok q-ban	
	a felvétel szerint	a Közp. Statisztikai Hiv. szerint
búza ..	8.52	7.40
rozs ..	6.67	5.10
árpa ..	8.60	7.30
zab ..	8.42	7.20
burgonya	57.75	44.40
cukorrépa	134.09	129.80

A terméseredmények összehasonlítása azt mutatja, hogy a főbb terményekben az adatgyűjtés szerint magasabb termésátlag mutatkozik, mint az országos adatoknál. Ez természetes is, mert hiszen a számtartást vezető gazdaságok, vagy általában véve azok, akik adataikat felvételre rendelkezésre bocsátották, az átlagosnál jobban gazdálkodnak.

A termésátlagokat feltüntető összehasonlításból az is kiviláglik, hogy a reprezentatív úton nyert

eredmények az egyes országrészek és birtokkategóriák jellegzetességeit éppúgy mutatják, mint az országos felvétel eredményei. Az egyes országrészek termésátlagai ugyanis a következőképpen alakultak:

Termény	Egy kat. holdra vonatkoztatott termésátlagok q-ban					
	Dunántúli dombos v.		Északi dombos v.		Alföld	
	repr.	orsz.	repr.	orsz.	repr.	orsz.
	e r e d m é n y e k					
búza ..	8.68	7.60	8.16	7.20	8.50	7.40
rozs ..	7.14	5.30	6.67	5.30	6.25	4.90
árpa ..	9.18	7.60	8.16	6.90	8.23	7.20
zab ..	9.06	7.60	7.63	6.20	8.21	7.10
burgonya	63.66	50.70	55.23	38.90	53.42	40.00
cukorrépa	146.93	138.30	119.08	115.50	126.25	126.40

Megállapítható az összehasonlításból, hogy úgy a reprezentatív, mint az országos felvétel szerint a dunántúli dombosvidék termésátlagai a legmagasabbak.

Az egyes birtokkategóriák termésátlagainak vizsgálata a következő képet mutatja:

Termény	Egy kat. holdra vonatkoztatott termésátlagok q-ban					
	nagybirtok		középbirtok		kisbirtok	
	repr.	orsz.	repr.	orsz.	repr.	orsz.
	e r e d m é n y e k					
búza ..	9.57	8.90	9.41	7.90	7.55	7.00
rozs ..	6.89	5.70	7.02	5.40	6.39	5.00
árpa ..	9.45	8.90	9.33	8.00	7.80	6.70
zab ..	9.60	8.50	9.28	7.60	7.39	6.60
burgonya	64.61	54.70	77.78	45.60	45.46	42.70
cukorrépa	147.60	135.00	126.70	123.20	129.43	118.60

Ez az összeállítás is azt mutatja, hogy úgy a reprezentatív, mint az országos felvétel eredménye szerint, a rozs és burgonya kivételével, ahol a középbirtok mutat a reprezentatív felvétel szerint és az országos eredményektől eltérően legmagasabb átlagtermést, a nagybirtok termésátlagai a legmagasabbak; a középbirtok általában középhelyen áll és a kisbirtok átlagtermései a legalacsonyabbak.

A művelési ágak arányai a következő képet mutatják.

Terület	A művelési ágak arányai %o-ban							
	Dunántúli dombosv.		Északi dombosv.		Alföld		Országos átlag	
	repr.	orsz.	repr.	orsz.	repr.	orsz.	repr.	orsz.
	e r e d m é n y e k							
szántó föld ..	65.1	56.5	61.7	50.2	78.0	66.5	70.5	60.1
kert ..	0.7	1.3	0.7	1.6	0.5	0.8	0.6	1.1
szőlő ..	1.5	2.1	1.1	1.9	1.5	2.7	1.5	2.3
rét ..	7.7	8.2	6.4	6.8	4.5	6.5	6.0	7.2
legelő ..	6.4	8.7	10.6	11.6	9.0	12.5	8.1	10.9
erdő ..	13.3	16.1	16.8	22.6	3.6	4.3	9.4	11.7
nádas ..	0.2	0.3	.	0.1	0.2	0.4	0.2	0.3
földadó alá nem eső terület ..	5.1	6.8	2.7	5.2	2.7	6.3	3.7	6.4

Mint látjuk, a válságstatisztikában feldolgozott üzemek művelési ágak szerinti megoszlása kb. egyezik az országos átlaggal, csupán a szántóföldnél találunk lényegesebb eltérést, amennyiben a feldolgozott üzemeknél 10%-kal több a szántóföldterület, mint az országos átlagnál. Ez az eltérés abból ered, hogy azokat az üzemeket, ahol nagyobb

erdőterületek voltak, a már említett okból az adatgyűjtésből kihagyták.

A szántóföld kihasználásának, vagyis az 1927-ben a főbb terményeknél learatott területek adatai szintén azt mutatják, hogy a reprezentatív módszerrel elért eredmények nagyon megközelítik a Központi Statisztikai Hivatal országos eredményeit.

Megnevezés	A szántóföld kihasználása százalékban:							
	Kalászosok		Kapások		Ipari növények		Szalastakarmány	
	repr.	orsz.	repr.	orsz.	repr.	orsz.	repr.	orsz.
	e r e d m é n y e k							
Dunántúli dombosvidék..	54·15	55·69	23·18	25·94	1·79	0·72	19·89	17·41
Északi dombosvidék..	54·83	62·71	20·26	20·71	4·10	1·57	17·98	14·20
Alföld	50·11	55·70	30·41	33·15	4·56	1·23	12·54	8·75
Nagybirtokok..	47·02	49·86	25·69	26·51	5·10	2·79	20·75	18·90
Középbirtokok ..	48·92	55·55	26·39	26·45	6·10	2·14	18·19	14·57
Kisbirtokok	57·17	58·69	25·23	30·07	1·51	0·38	13·14	10·77

Az ugarterület a Központi Statisztikai Hivatal kimutatásaiban másként van kiszámítva és nincs úgy részletezve, ezért az ugart nem hasonlíthatjuk össze a reprezentatív eredményekkel.

Amint a táblázatból látjuk, a Központi Statisztikai Hivatal országos adataitól csak az ipari növényeknél mutatkozik nagyobb eltérés. Ennek az lehet a magyarázata, hogy az ipari növények meglehetősen tág fogalmába nem ugyanazok a növények kerültek.

Az OMGE válságstatisztikai adatgyűjtése keretében 76 nagybirtok, 43 középbirtok és 104 kisbirtok 1927. évi számtartási, illetve üzemi adatait dolgozta fel, 402.505 kat. hold területtel. A mezőgazdasági üzemeket az ország minden részéből az illető vidékeknek megfelelő birtoktípusok szerint válogatták össze, úgyhogy az adatokból az egész ország mezőgazdaságának jövedelmezőségére lehesen következtetni. Ahol az 1913-as év adatait is megtudták szerezni, ott az 1927. éves adatokat összehasonlítás céljából szembeállították ugyanazon gazdaságok 1913. évi adataival, de az országos tanulmányok levonását itt már mellőzni kellett.

Az alább rövid áttekintésben ismertetett adatok alkalmasak arra, hogy egyes gazdasági jelenségek-ből indukció útján következtethessünk országos és világgazdasági jelenségekre. Az OMGE munkájának nemzetközi jelentősége tehát abban rejlik, hogy az egyes jelenségek vizsgálata alapján megállapítani igyekszik a gazdasági élet diagnózisát a mezőgazdaságnál és a helyes diagnózis alapján a bajok orvoslására nyújt útmutatást. Tekintettel arra, hogy az őstermelés az a termelési ág, amelyre, mint alapra támaszkodnak a többi termelési ágak is, az őstermelés diagnózisának kutatását az illetékes szakközégek világszerte programjukba vették. Tehát ma már nem zárkozhatik el egy ország sem, de különösen nem az agrárországok, hogy ezen

munkálatokat évről-évre az egész gazdasági élet érdekében el ne készítsék.

Az adatgyűjtés bevezetőül a megvizsgált gazdaságok általános helyzetét, helyi viszonyait, a vasúttól és a legközelebbi piactól való távolságot tünteti fel, a talaj minőségének, a csapadék mennyiségének ismertetése mellett. A főbb terményekben elért termésátlagok és átlagos napszámok ugyancsak részletesen ismertetettek.

A kiválasztott és feldolgozott gazdaságok 72·16%-ban sík, 1·49%-ban lapályos és 26·35%-ban dombos fekvésűek. Évi csapadékmennyiségük a meteorológiai intézet szerint 1927-ben 655 mm-t tett ki országos átlagban. Az átlagos napszám férfinapszámnál 2·81 pengő, nőknél 2·00 pengő és gyermekekénél 1·30 pengő volt.

A főterményeknél elért *termésátlagokat* és a *művelési ágak szerinti százalékos megoszlás* adatait az előbbieken már ismertettük.

A megvizsgált üzemekben elért eredmények a mezőgazdaságilag hasznosított területre vannak vonatkoztatva.

A *szántóföld kihasználása*, illetve a szántóföldön a művelési növények termesztése a megvizsgált gazdaságokban a következő arányban történt:

	%
összes kalászosok	50·34
kapások	25·70
ipari növények	4·28
szalastakarmány	18·02
ugar	1·66

A megvizsgált gazdaságok *állatállományának* nagyságára, megoszlására és trágyatermelésére vonatkozólag a következő eredmények mutatkoznak.

Esik a szántóterületből:

egy kettős ígás fogatra ..	17·64	kat.	hold
egy számos állatra.. . . .	2·90	"	"

100 kat. hold szántóra esik:

az ígás állatállományból ..	11.3	számos állat
a haszonállatállományból ..	23.1	" "
az összes állatállományból	34.4	" "
trágyatermelés	3058	q.

A kézimunka és kezelési költség nagysága és megoszlása a megvizsgált üzemeknél a következő:

Egy kat. hold mezőgazdaságilag hasznosított területre esik:

szegődménybér	42.11	P
hónaposbér	8.74	"
napszámbér	11.38	"
részesbér	15.37	"
szakmánybér	1.85	"
Összesen kézimunka és kezelési költség	79.45	"

A természetbeni bér az összes pénzkidás 50.81 %-át teszi ki.

A megvizsgált mezőgazdasági üzemekben befektetett tőkék nagysága és egymás közötti aránya a következő:

Egy kat. hold mezőgazdasági területre esik befektetés:

	P	%
telekre	1.002	71.8
épületekre	156	11.2
alaptőkére	1.158	83.0
holt leltárra	43	3.1
eleven leltárra	93	6.7
forgótőkére	101	7.2
üzemtőkére	237	17.0
Összes befektetett tőke	1.395	100.0

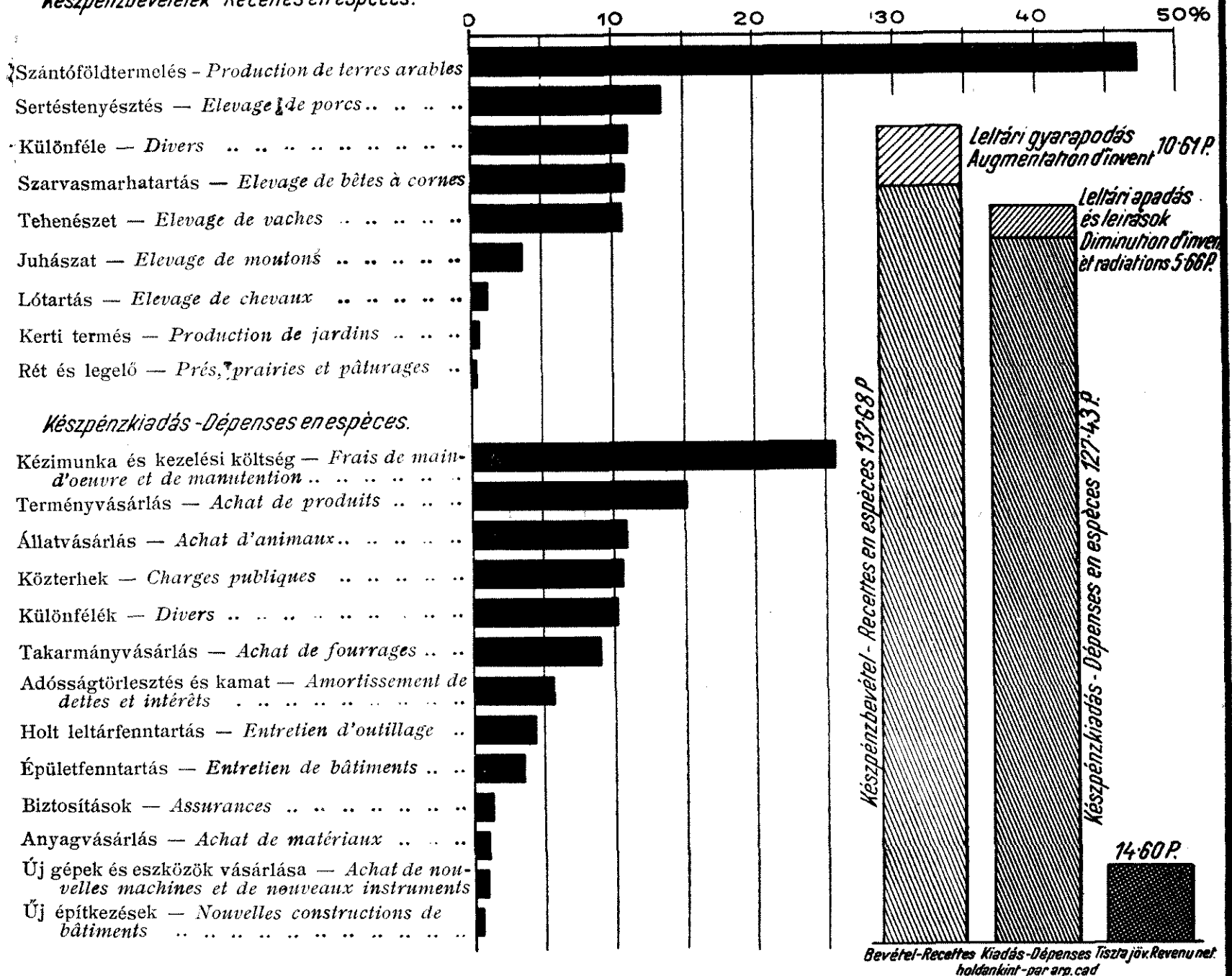
A teleknél forgalmi érték vétetett alapul, míg a telek kat. hozadéki értékét országos átlagban 582

KÉSZPÉNZBEVÉTELEK ÉS KIADÁSOK MEGOSZLÁSA.

82 nagy-és középbirtok adatai szerint.

Répartition des recettes et dépenses en espèces, d'après les données de 82 grandes et moyennes exploitations.

Készpénzbevételek - Recettes en espèces.

A magyar mezőgazdaság jövedelmezősége 1927-ben.

Revenu de l'agriculture hongroise en 1927.

A feldolgozott üzemek száma Nombre des exploitations prises en considération	Megnevezés Désignation	Mezőgazdaságilag hasznosított terület kat. hold — Superficie utilisée par l'agriculture, arp. cad.	1 kat. hold mezőgazdaságilag hasznosított terület Sur 1 arp. cad. utilisé par l'agriculture									befektetett tőkéje kama- tozott — intérêts pro- duits par les capitaux engagés	
			készpénz bevételei recettes en espèces	leltárgyarapodása accroissement d'inventaire	összes bevételei recettes totales	készpénzkiadásai dépenses en espèces	leltár apadása és leírásai diminution d'inventaire et radiations	összes kiadásai dépenses totales	tiszta jövedelme revenu net	kiadásai a bevételek %-ában dépenses en % des recettes	a forgalmi telekér- ték szerint d'après la valeur courante des terres	a kat. hozadéki te- lekérték szerint d'après la valeur du rendement cad. des terres	
			p e n g ő — pengős									%	
I. Az 1927. évi adatok — Données pour 1927.													
Dunántúli dombosvidék — Transdanubie, pays de collines.													
25	Nagybirtok Grandes exploitat.	100.170	133.05	6.97	140.02	120.77	5.09	125.86	14.16	89.89	1.39	1.68	
11	Középbirtok Moyennes exploitat.	6.679	120.14	9.79	129.93	113.82	7.59	121.41	8.52	93.44	0.71	0.85	
36	Együtt — Ensemble	106.849	128.32	8.00	136.32	118.23	6.00	124.23	12.09	91.13	1.12	1.35	
Északi dombosvidék — Nord, pays de collines.													
10	Nagybirtok Grandes exploitat.	27.059	208.40	27.45	235.85	191.53	1.32	192.85	43.00	81.77	4.00	4.92	
8	Középbirtok Moyennes exploitat.	4.159	99.04	12.94	111.98	86.82	5.22	92.04	19.94	82.19	1.93	2.48	
18	Együtt — Ensemble	31.218	154.50	20.31	174.81	139.92	3.25	143.17	31.64	81.90	3.00	3.76	
Alföld — Grande plaine.													
18	Nagybirtok Grandes exploitat.	61.036	142.64	6.55	149.19	136.19	7.06	143.25	5.94	96.02	0.49	0.64	
10	Középbirtok Moyennes exploitat.	5.445	136.36	9.46	145.82	124.92	5.36	130.28	15.54	89.34	1.09	1.38	
28	Együtt — Ensemble	66.481	139.81	7.86	147.67	131.12	6.28	137.40	10.27	93.05	0.79	1.02	
53	Összes nagybirtok Ensemble des gran- des exploitations..	188.265	148.11	9.83	157.94	137.53	5.33	142.86	15.08	90.45	1.37	1.73	
29	Összes középbirtok Ensemble des mo- yennes exploitations	16.283	123.39	10.26	133.65	113.59	6.12	119.71	13.94	89.57	1.10	1.37	
82	Országosan mér- legelt átlag Moyenne pondérée pour la Hongrie entière	204.548	137.68	10.01	147.69	127.43	5.66	133.09	14.60	90.11	1.24	1.56	
II. Az 1913. és 1927. évi adatok szembeállítása — Comparaison des données de 1913 et de 1927.													
Dunántúli dombosvidék, nagy- és középbirtokok Transdanubie, pays de collines, grandes et moyennes exploitations.													
10	1913	42.797	137.32	6.13	143.45	116.01	2.10	118.11	25.34	82.34	3.42		
	1927	39.160	170.26	5.90	176.16	153.38	8.73	162.11	14.05	92.02	1.63		
Alföld, nagy- és középbirtokok — Grande plaine, grandes et moyennes exploitations.													
4	1913	15.582	107.53	44.12	151.65	142.39	4.73	147.12	4.53	97.01	0.39		
	1927	12.885	184.11	0.28	184.39	163.85	20.22	184.07	0.32	99.83	0.02		

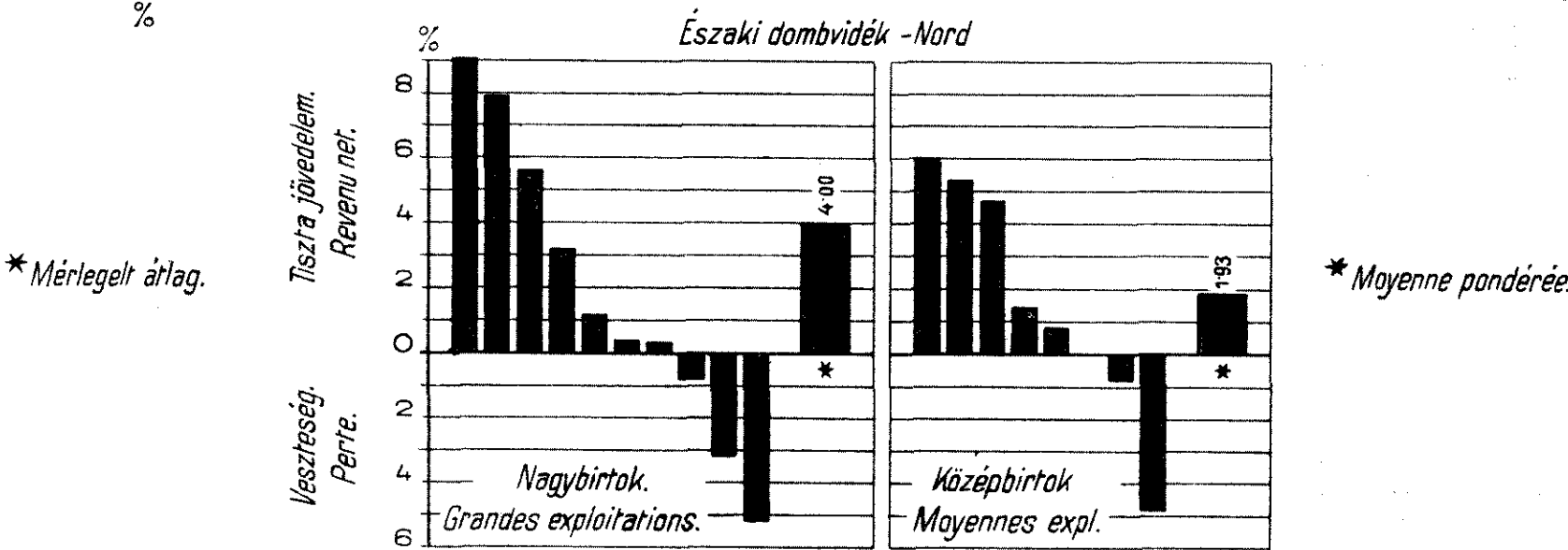
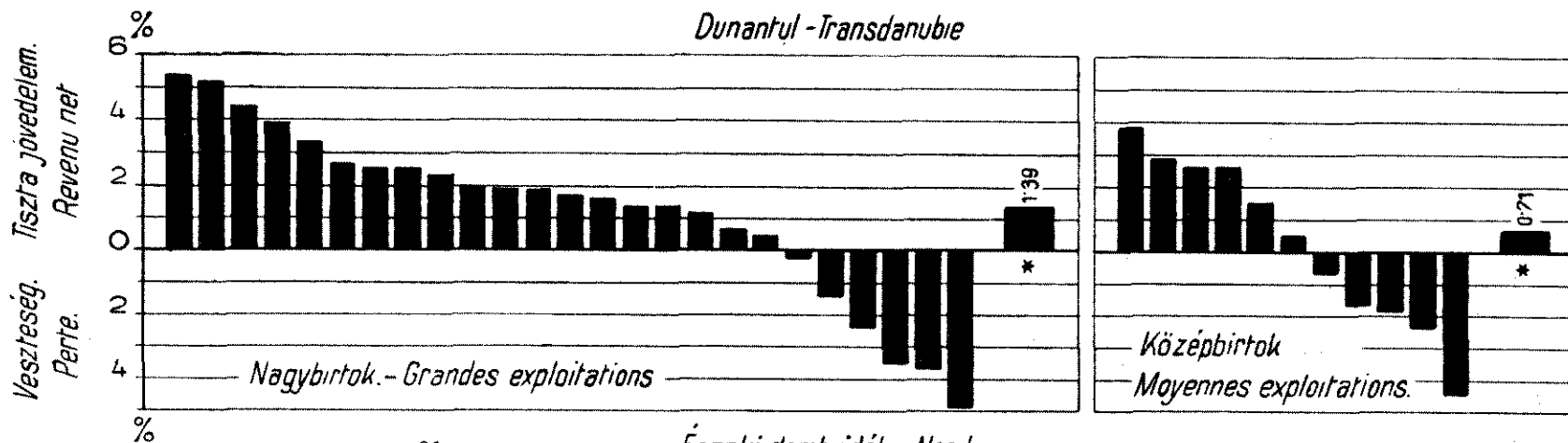
GAZDASÁGOK ÜZEMI EREDMÉNYEI

a befektetett tőke %-ában

Résultats d'exploitation des exploitations agricoles, en % des capitaux engagés

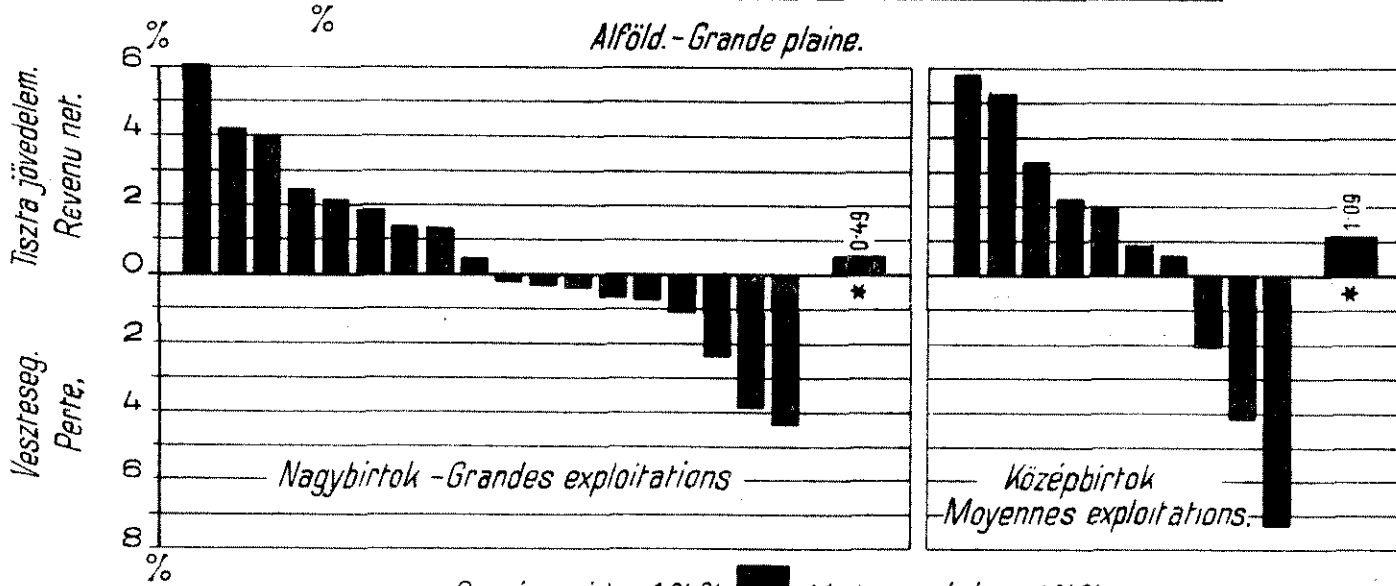
A hasábok az egyes üzemeket jelölik - Les colonnes indiquent les différentes exploitations

I. 1927.

* Mérlegelt átlag.

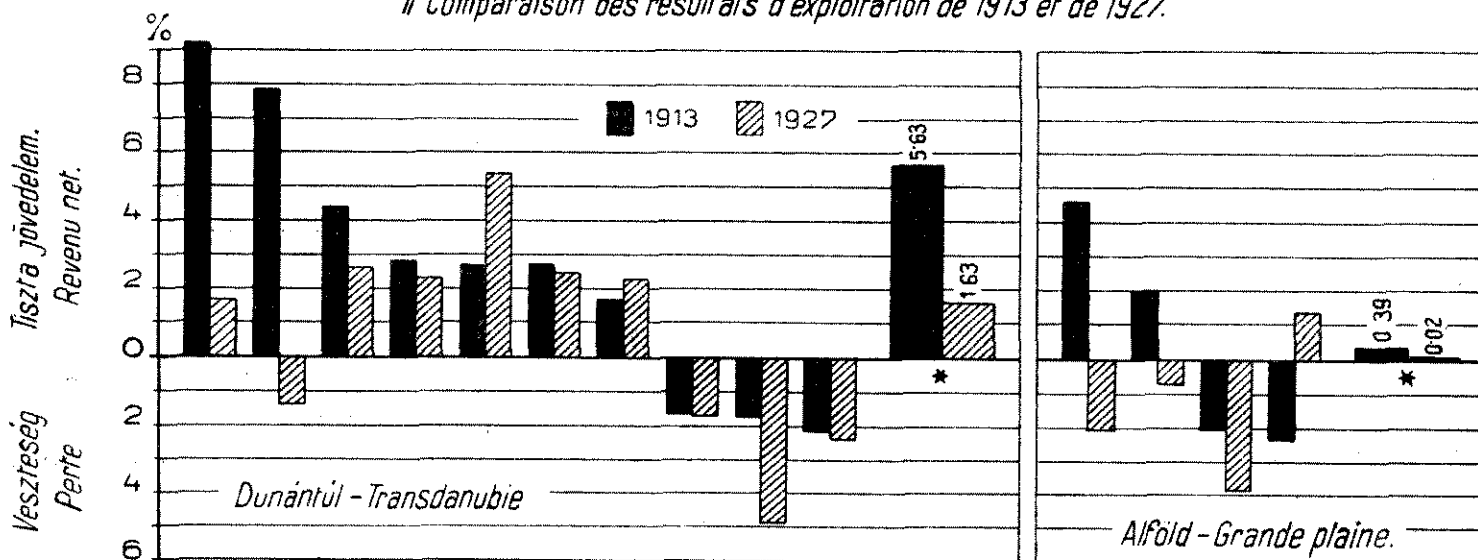
* Moyenne pondérée.

Országos átlag 1.24% ■ Moyenne générale 1.24%

II. AZ 1913 ÉS 1927 ÉVI ÜZLETI EREDMÉNYEK ÖSSZEHOSONLÍTÁSA.

II Comparaison des résultats d'exploitation de 1913 et de 1927.

pengőben számították ki, a kat. tiszta jövedelem figyelembevételével.

A gazdasági készpénzbevételek a főbb bevételi források szerint a következőképen alakulnak ¹⁾ (kisbirtokra vonatkozó adatok rendelkezésre nem állottak, minthogy a kisbirtok eddig számtartást nem vezetett).

Egy kat. hold mezőgazdasági területre esik bevétel:

	P	%
szántóföldi termelésből.. ..	63·22	47·34
kerti termelésből	0·76	0·57
rét- és legelőből.. .. .	0·36	0·27
lótartásból	1·50	1·12
szarvasmarhatartás	14·93	11·18
tehenészetből.. .. .	14·43	10·81
sertésenyésztésből	18·18	13·62
juhászatból	5·19	3·89
összes állattartásból	54·23	40·62
különfélékből.. .. .	14·95	11·20
Összes bevétel	133·52	100·00

A gazdasági készpénzkiadások 82 közép- és nagybirtok adatai alapján a főbb kiadási címek szerint (egy kat. hold mezőgazdasági területre vonatkoztatva) így alakulnak:

	P	%
új építkezésekre	0·65	0·51
épületfenntartásra.. .. .	4·61	3·63
új gépek és eszközök vásárlása	1·33	1·04
a holtleltár fenntartása	5·73	4·51
kézimunka- és kezelési költségre	32·69	25·76
állatvásárlásra	13·85	10·91
terményvásárlásra.. .. .	19·08	15·03
anyagvásárlásra	1·35	1·06
biztosításokra	1·87	1·47
közterhekre	13·45	10·60
adósságtörlesztésre és kamatokra	7·77	6·15
különfélékre	12·93	10·22
Összes kiadás	126·88	100·00

A magyar mezőgazdaság jövedelmezősége 1927-ben című táblázatunk a megvizsgált üzemek jövedelmezőségének, illetve üzemi eredményeinek végeredményeit foglalja magában. Az ebben feldolgozott 82 gazdaság országosan mérlegelt átlagos tiszta jövedelme kat. holdankint 14·60 pengőt tett ki. A mezőgazdaságba befektetett összes tőke 1927-ben a forgalmi telekérték szerint 1·24%-os kamatozású volt. Az 1927-ben megvizsgált üzemek 65%-a nyereséggel, 35%-a pedig veszteséggel dolgozott.

Az 1913. és 1927. évi adatok összehasonlításából kitűnik, hogy a megvizsgált 10 gazdaságban 1913-ban az átlagjövedelem kat. holdankint 25·34 pengő volt, míg 1927-ben csak 14·05 pengő ugyanazon gazdaságoknál. Tehát amíg 1913-ban ezen 10 gazdaságban az összes befektetett tőke

3·42%-kal kamatozott, addig 1927-ben a kamatozás 1·63%-os volt. Vagyis a megvizsgált gazdaságok jövedelme a háború előtti évekhez viszonyítva lényegesen csökkent.

Feltűnő az a megállapítás, hogy 1927-ben országos átlagban az összes bevételeknek 90·11%-át tette ki az összes kiadás. Ez a háború utáni első konkrét adat, mely rámutat a gazdaságok kiadásának (rezsijének) nagy emelkedésére.

Az 1927. évi válságstatisztikai adatgyűjtés keretében feldolgozott üzemek tiszta jövedelmi eredményeit grafikonunk mutatja be.

A kisgazdaságok üzemi adatairól, kivéve a jövedelmezőséget, értékes adatok gyűjtettek össze, összesen 104 gazdaságból. Ezek szerint megállapítást nyert, hogy a 104 gazdaság egyenkint 15 tagban kerül el, tehát a 104 gazdaság földjei 1560 tagban fekszenek. A szántóföldi kihasználás tekintetében a művelt növények aránya a következő:

	%
gabona	57·17
kapás	25·23
takarmány	13·14
ipari	1·51
ugar	2·95

Egy számos állatra a kisbirtoknál 2·48 kat. hold esik.

A kisbirtok tőkeviszonyai a következők:

Egy kat. hold mezőgazdasági területre esik befektetés:

	P	%
telekre és épülettökére	1.695	82·06
gép- és eszközléltárra	47	2·27
elevén leltárra	155	7·50
forgótökére	169	8·17
üzemtökére	371	17·94
Összes befektetett tőke	2.066	100·00

A megvizsgált összes gazdaságok hitelterhe, illetve a gazdaságok eladósodása, a földadó alá nem eső terület levonásával, egy kat. hold területre kiszámítva, a következő.

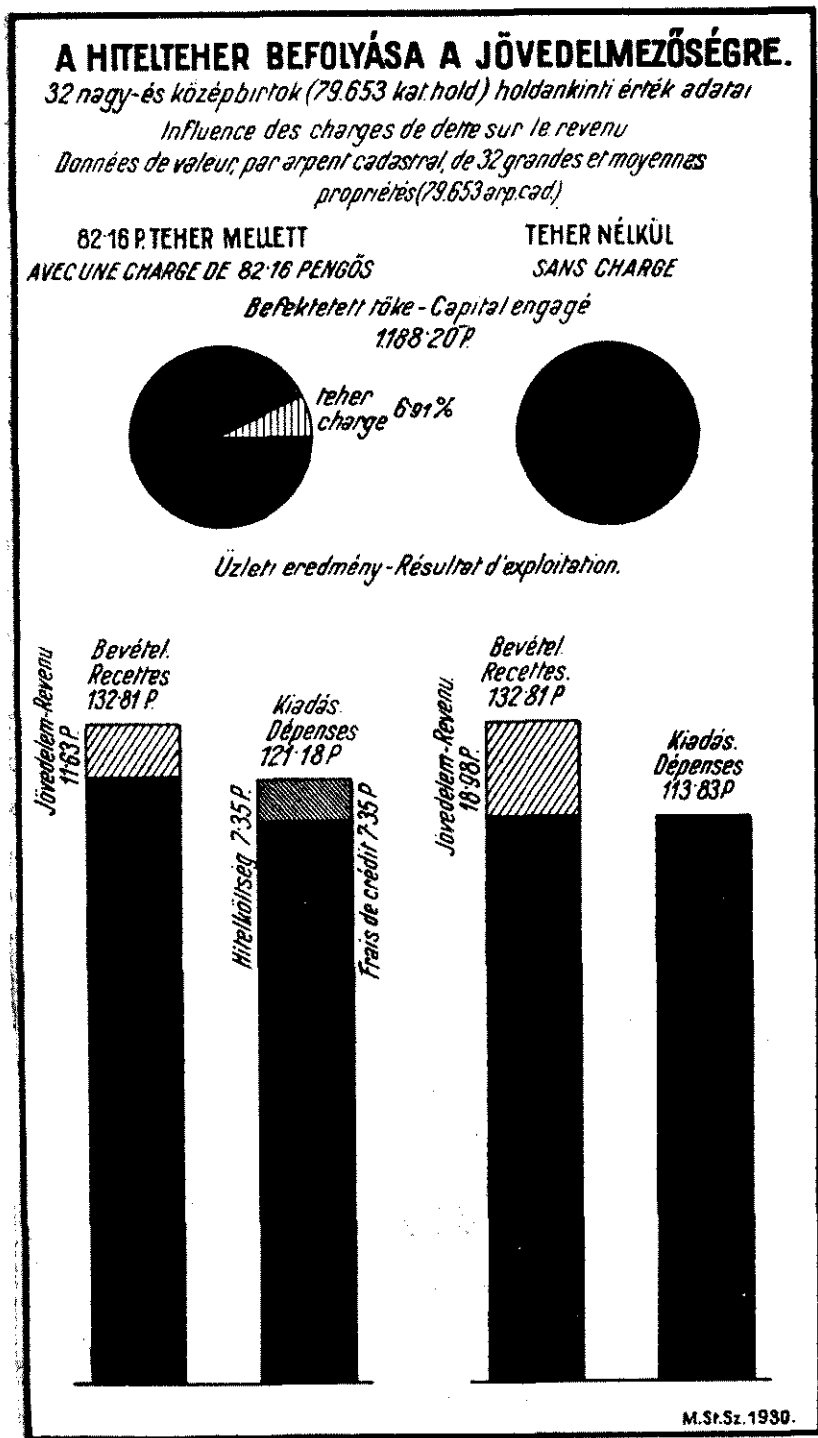
1927-ben egy kat. hold területre esett teher:

	hitel- teher P	kamat- teher %
hosszúlejáratú kölcsön.. .. .	48·89	9·69
rövidlejáratú kölcsön	23·67	11·32
áruhitel	3·76	7·97
Összes hitelteher:	76·32	10·11

Az egy kat. holdra eső átlagos kamatterh a megvizsgált 226 gazdaságban országosan mérlegelt átlagban 7·72 pengőt, azaz 10·11%-ot tesz ki a hitelteherhez viszonyítva.

¹⁾ Az összes bevétel és kiadás adatai — más területre vonatkozván — nem egyeznek a 102. oldalon közölt tábla adataival.

Arra nézve, hogy a hitelteher milyen befolyással van a jövedelmezőségre, grafikonunk nyújt részletesebb szemléltetést.

E szempontból 32 nagy- és középbirtok, összesen 79.653 kat. hold adatai dolgoztattak fel az ország minden részéből. A kat. holdankinti teher 82.16 pengőnek és ennek hitelköltsége 7.35 pengőnek találtatott. Tehát amennyiben e birtokokon teher nem volna, a jövedelem kat. holdankint 11.63 pengő helyett 18.98 pengőre emelkednék.

A mezőgazdaság közterheire vonatkozólag az 1913., 1925., 1926. és 1927. évekről 236 mezőgazdasági üzemből gyűjtettek be adatok. Ezek az üzemek fekvésük és birtoknagyság szerint az ország különböző birtoktípusait képviselik. Országos átlag-

ban az 1925., 1926. és 1927. évek közterhei a nagy- és középbirtokoknál a következőképen oszlottak meg:

T e h e r	1 kat. holdra esik P		
	1925	1926	1927
állami adók	8.04	8.06	7.42
helyhatósági adók	2.86	2.96	2.77
egyéb közterhek	1.25	1.20	1.11
Közterhek összesen	12.15	12.22	11.30

A holdankinti kataszteri tiszta jövedelem 1 aranykoronájára az összes közteherből 1925-ben 1.29, 1926-ban 1.28, 1927-ben 1.20 pengő esik.

Országos átlagban kis-, közép- és nagybirtoknál mutatkozik közteher holdankint:

	P
1927	12.28
1913	5.37

A mezőgazdaság vámterheit illetően kimutatták 32 nagy-, 15 közép- és 39 kisüzem, vagyis 109.020 kat. hold mezőgazdasági területtel (79.543 kat. hold szántóterülettel) bíró üzemszoport számtartási adatait. Az adatok szerint az 1927-ben a megvizsgált gazdaságok által fogyasztott iparcikkek egy évi felhasználására eső vám kat. holdankint a következő volt:

M e g n e v e z é s	1 kat. hold		A vám az iparcikk értékének %-ában	A vámtéher %-os megoszlása
	mezőgazd. területre	szántóra		
	P	P		
A) Holtleltár	2.29	3.14	31.46	40.27
B) Gazd. eszközök és szerszámok	0.56	0.76	29.89	9.79
C) Üzemanyagok	2.82	3.87	22.74	49.94
Együtt:	5.67	7.77	26.31	100.00
Leltárilag általában nem vezetett iparcikkek vámjá	0.25	0.35	—	—
Összes iparcikkek vámjá	5.92	8.12	26.31	100.00

A mezőgazdasági népesség háztartási és személyes fogyasztására eső vámtéher e számítások szerint személyenkint 1927-ben 26.64 pengőt tett ki. Ebből az egy kat. hold mezőgazdasági területre eső vám kitétt 2.96 pengőt, az egy kat. hold szántóterületre eső vám pedig 12.11 pengőt.

A vámtéher a mezőgazdaság termelési költségeit kat. holdankint 14 pengővel emelte fel.

A szíkes talajok javítása.¹⁾

L'amélioration des sols alcalins en Hongrie.

Résumé. D'après le ministère hongrois de l'Agriculture, l'Alföld (la Grande Plaine) a environ 800.000 arpents cadastraux de terres alcalines pauvres en chaux, trop argileuses. Il y en a qui, dans les années humides, donnent même du froment, quoique bien moins que les bons sols; d'autres ne sont bonnes que pour faire paître le bétail, mais seulement au printemps et dans les étés pluvieux; quelques-unes — disséminées en moindres taches — ne produisent absolument rien.

La productivité diminuée de ces terres est due principalement à leur teneur en sel et à leur imperméabilité, car l'efflorescence du sel n'a lieu que là où le sous-sol trop argileux ne laissant pas passer l'eau accumulée, celle-ci s'évapore lentement, laissant se déposer les sels y contenus.

Selon les expériences faites jusque-là, c'est par de la chaux et de l'humus que les terres alcalines peuvent être le mieux amendées; l'irrigation, le boisement et la création de piscines y peuvent également donner de bons résultats.

A l'amélioration de ces terres, entreprise par l'Etat, ont pris part en 1928 et en 1929 respectivement 232 et 335 propriétaires (94 et 203 communes), amendant au total 5.490,5 arp. cad. de terres arables. De celles-ci, 16,6% appartenaient à de petites propriétés, 42,8% à de moyennes propriétés, 40,6% à de grandes propriétés. Sur chaque arpent cadastral, on a employé en moyenne environ 300 q de limon de carbonate de calcium de fabrique de sucre, respectivement 150 q de poudre de l'alluvion de Lillafüred ou 150 q de tuf sous — marin sarmatique.

★

A földművelésügyi minisztérium megállapítása szerint a magyar Alföldön, kiváltképen annak tisztántúli részein, összesen mintegy 800 ezer kataszteri hold terjedelemben a talaj mészszegény és túlkötött, szíkes. A szíkes talaj kisebb-nagyobb foltokban fordul elő s színe szürkésfehér. A vizet nehezen eresztí át s ha mégis átázik, ragadós sárrá alakul. Ha azután száradni kezd, kéreg keletkezik rajta, mely alatt a föld egy ideig folyékony marad. Ha pedig a talaj teljesen kiszárad, kőkemény lesz.

A szíkes föld sokféle; van olyan, amelyik jó esztendőben a búzát is megtermi, sőt helyenkint a jó földek terméshozamának majdnem megfelelő termésmennyiséget ad. Van azonban olyan szík, mely csak legelőnek használható, de annak is csak tavasszal és csapadékos nyáron felel meg. Van az-

után olyan szíkes föld is, amelyen csak a székfű terem, de ez esetleg több jövedelmet hozhat a gazdának, mintha búzát termelt volna. Van végül olyan terület is, — szerencsére azonban már csak kisebb foltokban — amelyen semmiféle növény nem nő, ez a vakszík.

A mezőgazdaságban a termelés eredményességére az időjárás s annak elemei közül különösen a csapadék igen hatékony befolyást gyakorol; különösen áll ez a szíkes talajokra. Csapadékos időben a szíkes szántóföldeken éppúgy, mint a szíkes legelőkön van termés, csak jóval kevesebb, mint a jó földeken, ha ellenben elmarad az eső, akkor a föld, mint már említettük, megkeményedik s kisül rajta a növényzet, úgyhogy a gazda befektetett munkájának és tőkájének még kamata sem térül meg.

Mint azt a talajtudomány megállapította, a szíkes talajok terméketlenségének, illetőleg csökkent termőképességének oka főleg a talaj sótartalmában s vizet át nem eresztő tulajdonságában keresendő. A növényeknek sóra ugyan szükségük van, de ha a talajban sok a só, az már ártalmas a növényzetre. Só felhalmozódása a talajban rendszerint ott szokott bekövetkezni, ahol az időnkint felgyülemelő vizet a kötött altalaj nem eresztí át; ezeken a helyeken ugyanis a megállott víz lassan elpárolog, a vízben levő sók pedig lerakodnak. A sók közül különösen a szódának nagyobb arányú jelenléte káros a növényzetre, mert ez a növények gyökerét támadja meg s már egészen kis mennyiség előfordulása esetén is elrontja a talajt.

A vonatkozó kísérletek eredményei azt mutatják, hogy kétféle anyag alkalmas a szíkjavításra, nevezetesen a mész és a humusz. Emellett azonban ott, ahol az megvalósítható, öntözés is javulást eredményezhet. Volt már reá eset nálunk, hogy csörgedezett és árasztásos öntözéssel javították a szíket. Ezenkívül mesterséges halastavak létesítése és erdőtelepítés útján is szokták a szíkesek jobb kihasználását biztosítani.

A szíkes földek természetesen sok gazdaság között oszlanak meg. Érthető tehát, hogy az Alföld eme régi problémájának megoldása a gazdaközöniséget és a kormányzatot egyaránt régóta foglalkoztatja. A szíkes talajok javítása érdekében már a XVIII. században is történtek kísérletek. Az első szíkjavítást, melyről adataink vannak, Thessedik Sámuel, szarvasi evangélikus lelkész végezte a kegyuraságától 1769-ben kapott szíkes kerti földön. A szíkjavítást olyképen hajtotta végre, hogy az előzetesen felszántott, megboronált és gyomoktól megtisztított kerti földet más földekkel, főleg márgával, továbbá égetett marhatrágyával keverte s azután be-

¹⁾ L. Ballenegger Róbert dr.: Talajművelés és talajjavítás c. művét, továbbá a 41.000/1928. IX. 2. F. M. és 110.000/1928. IX. 2. F. M. sz. rendeleteket.

vetette. Azóta számos kísérlet történt a szíkes talajok megjavítása érdekében, így a szarvasi gazdák is eredményes munkát végeztek ezen a téren.

A magánosok részéről szórványosan végrehajtott szíkjavítások mellett az 1928. év elején az állam is akciót indított ebben az irányban. Az akció azonban csak a szíkes szántóföldre vonatkozik, a más művelési ághoz tartozó szíkes területek állami támogatás útján végrehajtott javítása egyelőre elmarad.

A földművelésügyi minisztérium azoknak a törvényhatóságoknak vezetőihez, amelyeknek határában a szíkes szántóföldek zöme található, rendeletet bocsátott ki. A rendeletben a miniszter kifejti, hogy a hosszú évek során magánosok és állami intézmények által végrehajtott kísérletekből arra lehet következtetni, hogy a mészszegény, kötött szíkes talajok a Treitz-féle meszezési eljárás segítségével megjavíthatók. A kísérletek nyomán az is bebizonyosodott, hogy a már egyszer javított szíkes szántóföld rendszeres gazdasági művelés és okszerű trágyázás esetén többé el nem szíkesedik, el nem romlik.

Ennek az állami akciónak alapját képező Treitz-féle eljárásnak az a lényege, hogy a mészszegény talajba mészanyagot adnak s ezáltal megakadályozzák a talaj kiszáradását. Ez az eljárás a talajt porhanyóvá teszi s így azt a növényzet fejlődésére kedvező állapotba hozza.

A vonatkozó rendelet szerint az állam a szíkjavító akció során megjavított szántóföldeknek földadóját 15 éven belül nem emeli. Emellett a talajjavításhoz szükséges mészanyagot az állam központilag szerzi be és ingyen szállíttatja el az akcióban résztvevő gazdáknak megjavítani szándékolt birtokához legközelebb eső vasúti állomásra, vagy kívánságukra a vasúti nyílt pályának arra a szelvényére, amely az érdekelt birtokhoz legközelebb fekszik. A mészanyagot a vasúttól a szántóföldre a gazda szállíttatja el; ha a mészanyag a nyílt pályán rakatott ki, a gazda viseli a vasútnak ily címen felmerülő önköltségeit. Az összes többi költségek fedezésére azután az érdekelt gazdák szabad választás szerint vagy hosszúlejáratú, olesó kölcsönt kaphatnak, vagy pedig egyszersmindenkorra szóló állami támogatásban részesülnek.

A rendelkezésre álló adatok szerint az állami talajjavító akció keretein belül az 1928. évben 94, 1929-ben pedig 203 község határában végeztek szíkjavítást. Az első évben 232, a második esztendőben pedig 335 birtokos vett részt ezekben a munkálatokban. A vonatkozó adatokból (l. az 1. sz. kimutatást) megállapítható az is, hogy az akció első esztendejében a szíkjavítás iránt a kisbirtokosok mutattak legnagyobb érdeklődést, amennyiben a résztvevő birtokosoknak 55·2%-a kisbirtokos volt; ugyanakkor a résztvevő birtokosoknak a közép-

1. A szíkjavítási akcióban résztvevő földbirtokosok száma és a javított szántóföld kiterjedése az 1928. és az 1929. évben.

Propriétaires ruraux ayant pris part à l'amélioration de sols, et superficie des terres arables ainsi améliorées en 1928 et en 1929.

Év ; birtoknagyságcsoporthatár <i>Année, catégories de grandeur de propriétés</i>	A földbirtokosok száma <i>Nombre des propriétaires ruraux en question</i>	A javított terület kataszt. holdakban <i>Superficie améliorée, arp. cad.</i>
1928		
Kisbirtok — <i>Petites propriétés</i>	128	572·5
Középbirtok — <i>Moyennes propriétés</i>	91	948·0
Nagybirtok — <i>Grandes propriétés</i>	13	659·0
Összesen — Total	232	2.179·5
1929		
Kisbirtok — <i>Petites propriétés</i>	136	341·0
Középbirtok — <i>Moyennes propriétés</i>	139	1.403·0
Nagybirtok — <i>Grandes propriétés</i>	60	1.567·0
Összesen — Total	335	3.311·0

birtokosok csak 39·2%-át, a nagybirtokosok pedig csak 5·6%-át képezték. A második évben változott a helyzet, mert ebben az évben már több középbirtokos vett részt a szíkjavításban, mint kisbirtokos; a talajjavításra jelentkezett birtokosoknak ugyanis a középbirtokosok 41·5%-át, a kisbirtokosok 40·6%-át, a nagybirtokosok pedig 17·9%-át tették.

A területi adatokat vizsgálva, kitűnik, hogy az 1928-ban javított 2.179·5 kat. hold szántóföldnek 30·2%-a nagybirtokhoz, 43·5%-a középbirtokhoz, 26·3%-a pedig kisbirtokhoz tartozott. A javított terület nagyságát nézve tehát ebben az évben a középbirtokok szerepe emelkedik ki leginkább; a következő esztendőben már a nagybirtokoké az elsőség, mert akkor a javítást igénylő szántóföldeknek 47·3%-a nagybirtoknak, 42·4%-a középbirtoknak s 10·3%-a kisbirtoknak képezte részét. A szíkjavításban résztvevő birtokok nagyságcsoportjaiban beállott változásoknak az a magyarázata, hogy 1928-ban az akció elsősorban azokra a birtokokra terjedt ki, amelyeknek területe a 300 kat. holdat meg nem haladta; a 300 kat. holdat meghaladó terjedelmű közép- és nagybirtokok tehát csak másodsorban vették figyelembe. Az 1929. évben azután az akció az összes birtoknagyságcsoportokra kiterjesztett. Nyilvánvaló tehát, hogy a második esztendőben a nagybirtokok részvételének fokozódnia kellett.

A két év munkásságának adatait összesítve végeredményben megállapíthatjuk, hogy az akció

2. A szikjavításnál felhasznált mészanyag mennyisége az 1928. és az 1929. években.

Quantité des carbonates de calcium employés à l'amélioration des sols en 1928 et en 1929.

Év : a mészanyag megjelölése Année ; désignation des carbonates de calcium	A felhasznált mészanyag mennyisége métermázsák- ban — Carbonates de cal- cium employés, en q	A terület, melynek javítá- sára a mészanyag felhasz- náltatott kataszteri holdak- ban — Superficie améliorée par de carbonates de cal- cium, en arpents cad.
1928		
Cukorgyári mésziszap — Carb. de calc. de limon de fabriques de sucre... ..	306.150	1.020·5
Szarmatamészkeőpor — Tuf sous- marin sarmatique... ..	80.700	538·0
Lillafüredi mésztuffapor - Poudre de carb. de calc. (tuf) de l'allu- vion d'eau douce de Lillafüred	93.150	621·0
Együtt — Total... ..	480.000	2.179·5
1929		
Cukorgyári mésziszap — Carb. de calc. de limon de fabriques de sucre... ..	7.500	25·0
Szarmatamészkeőpor — Tuf sous- marin sarmatique... ..	482.400	3.244·0
Lillafüredi mésztuffapor - Poudre de carb. de calc. (tuf) de l'allu- vion d'eau douce de Lillafüred	6.300	42·0
Együtt — Total... ..	496.200	3 311·0

során javítás alá vett, összesen 5.490·5 kat. hold terjedelmű szántóföldnek 42·8%-a (2.351 kat. hold) középbirtokosok, 40·6%-a (2.226 kat. hold) nagy-

birtokosok, végül 16·6%-a (913·5 kat. hold) kisbirtokosok tulajdonában állott.

A 2. számú kimutatás adatai szerint az 1928. év folyamán javítás alá vett területnek 46·8%-át cukorgyári mésziszappal, 28·5%-át lillafüredi mésztuffaporról, 24·7%-át pedig szarmatamészkeőporral keverték össze. Ebben az esztendőben tehát a mészanyagok közül a cukorgyári mésziszapnak volt legnagyobb jelentősége. A következő évben eszközölt ilyenmő munkálatoknál a mészféleségek közül a szarmatamészkeőpor szerepe emelkedik ki leginkább, amennyiben a javított területnek 98·0%-án szarmatamészkeőpor, 1·3%-án lillafüredi mésztuffapor, 0·7%-án pedig cukorgyári mésziszap használtatott.

A vonatkozó adatokból azt is megállapíthatjuk, hogy kataszteri holdankint a cukorgyári mésziszapból átlagosan 300 métermázsá, a szarmatamészkeőporból és a lillafüredi mésztuffaporból pedig mintegy 150 métermázsá használtatott fel.

A mezőgazdasági termelés szolgálatába ezideig csak az 1928. év folyamán javított földek vonatnak be. Érthető tehát, hogy a javított szántóföldek termelési eredményeiről adataink még nincsenek. De a szikjavító akciónak tudományosan és gyakorlati kísérletekkel megalapozott gondos előkészítése, szakszerű vezetése és irányítása elegendő biztosíték arra nézve, hogy ez a sok költséget és fáradságot igénylő munkálat a kívánt célt, a szíkes szántóföldeknek a többtermelés szolgálatába való bevonását s ilyképen azoknak jobb kihasználását fokozatosan el fogja érni. A megjavított szíkes szántóföldek gyakorlatban elért termelési eredményeinek megismerésére és mielőbbi széleskörű publikálására azonban annál is inkább szükség van, mert ily nagy áldozatokat kívánó munkálatnál, mint a szikjavítás, csak a kedvező termelési eredmények megismerése esetén számíthatunk megfelelő arányú elterjedésre.

Sz. Z. dr.

Az 1930. évi termés.

La récolte de 1930.

Külföld — Etranger.

(A római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet jelentései.)

A brit-indiai kormányhoz beérkezett jelentések szerint a búzával bevetett terület kb. 11,900.000 hektár. Ez a terület úgy az előző évi bevetett területnél, mint az 1924—1928. évek átlagos területénél mintegy 440.000 hektárral kisebb. Ebből a vetésterületből, amint azt egy január 18-i távirat jelenti, 4,363.000 hektár búzavetés esik magára Pendjab tartományra. India legfontosabb búzatermő vidékén az említett területcsökkenés nemcsak, hogy

nem következett be, de az idej búzavetésterület még 0·3%-kal felülmúlja az előző év búzával bevetett területének nagyságát.

Brit-India rizzsel bevetett területe az előző évi 28,162.000 hektárral szemben 31,057.000 hektár, a bevetett terület növekedése tehát 10·3%-nak felel meg. Ezzel szemben a lennel bevetett terület 914.000 hektár, az előző évi 1,039.000 hektárnál 12·1%-kal kevesebb.

A sziámi kormány január 14-én kelt táviratában számol be a rizs várható terméséről. A második becslés szerint a hét belső tartomány-

ban, amelyek az export céljaira szolgáló rizsmennyiséget termelik, 28·4 millió métermázsza a várható rizstermés, ez a mennyiség 1·6 millió métermázsával kevesebb, mint a decemberi becslésnél jelzett mennyiség. A csökkenés dacára a várható rizstermés mennyiség még mindig 4·5 millió métermázsával több, mint a múlt év gyenge eredménye, sőt az előző öt év átlagos termésmennyiségét is 2·2 millió métermázsával meghaladja.

Az *Amerikai Egyesült Államokban*, mint egy folyó évi január 23-án kelt távirat jelzi, az őszi búzavetést bőséges hótakaró védi, a vetés jelenlegi állapota tehát teljesen kielégítőnek mondható. A jég és fagy által okozott károk lokális jelentőségűek.

Az *argentínai* kormány folyó évi január 30-án kelt táviratában számol be a *gabonaféléknek* és a *lennek* második termésbecsléséről. A december végén közzétett első becslés adatai egészen kis mértékben redukálódtak. A decemberi becslés a *búzából* 39 millió métermázsás eredményt várt, a januári becslés ezt a mennyiséget 38·1 millió métermázsára módosította. A búzatermelés tehát Argentínában igen nagy mértékben visszaesett. Az előző évi 84 millió métermázsás rekordtermésnek még a felét sem várják, de az ideai eredmény a jelek szerint az előző öt év 59·3 millió métermázsás átlagos termésénél is lényegesen kevesebb lesz.

A többi kalászos növény termelésénél már nem látunk olyan különbségeket, mint a búzánál. A decemberi becslés a *rozsnál* 1·2 millió métermázsát várt, ezzel szemben a januári becslés már csak 1·1 millió métermázsát, tehát az utolsó öt év átlagos termésének megfelelő termésmennyiséget remél. Az *árpánál* a decemberi becslésnél 3·7 milliós métermázsza, a januári becslésnél 3·4 millió métermázsza volt az eredmény. Az előző öt év átlagos árpa-termése 3 millió métermázsát tett ki. A *zabnál* decemberben 9·9, januárban 9·7 millió métermázsás termést vártak. Az ötévi átlag itt 9·5 millió métermázsza volt.

A *lenmag* termésbecslésénél a két hónapban szintén egészen minimális eltérés volt, decemberben 14·1, januárban 14 millió métermázsára becsülték a termést. Itt is elég jelentékeny visszaesssel állunk szemben, a múlt évben ugyanis Argentína lenmagtermése 21 millió métermázsza volt, az öt előző év átlagtermése pedig 16·6 millió métermázsát tett ki.

Az *ausztráliai* kormány jelentése szerint a január 20-i becslés megállapította, hogy a *búza* várható termésmennyisége Nyugat-Ausztráliában és Viktória tartományban valamivel javult, Kelet-Ausztráliában és Új Déli-Wales-ben a kilátások nem változtak. Általában a várható 30·5 millió métermázsás búzatermés mennyiség jóformán teljesen egyezik a tavalyi termés eredménnyel.

Franciaország szüreti eredménye a négy legfontosabb bortermelő tartományában 26,934.000 hektoliter volt. Az előző évben ugyanezekben a tartományokban 28,993.000 hektoliter bort szüreteltek. Ebből következtethető, hogy a mostani szüret eredménye általában valamivel az előző évi bortermésmennyiség alatt maradt.

Portugáliában a szüreti eredményt 8,500.000 hektoliter borra becsülik, az *olajtermés* körülbelül 595.000 métermázsát tett ki. Úgy a bortermés, mint az olajtermés eredménye a legjobb évek eredményével versenyzik és csak igen kevéssel marad el a rekordot jelentő 1927. évi eredményektől.

Az *egyiptomi gyapottermés* második becslése nagy vonásokban azonos az első becslés eredményeivel. A legújabb becslés 3,556.000 métermázsza gyapotot vár, két hónappal előbb 3,525.000 métermázsza volt a becslés eredménye. A mostani becslés egészen kis mértékben nagyobb, mint a tavalyi (3,525.000 métermázsza) termés eredmény, az előző öt év átlagos termését (3,191.000 métermázsza) azonban már elég jelentékeny mértékben felülmúlja.

A *brit-indiai* kormány február 6-án kelt táviratában közli, hogy az 1929/30. évben a *cukornádtermés*, dacára a vetésterület redukciójának és a nem mindig kedvező időjárásnak, előreláthatólag felül fogja múlni az előző évi eredményt. A becslés szerint 28,104.000 métermázsza cukornádtermésre lehet számítani, ez a mennyiség 2·2%-kal nagyobb, mint a múltévi termés, de az előző öt év átlagos termésénél 9·3%-kal kisebb. A termésmennyiség nagyságának csökkenését majdnem teljes mértékben a cukornádterületnek a kormányzat által elrendelt redukálására lehet visszavezetni.

Az *ausztráliai* kormányhoz érkezett jelentések szerint a január havi bőséges esőzés igen kedvezett a *cukornádtermelésnek*, ennek dacára a mostani kampány valószínűleg nem lesz olyan bőséges eredményű, mint amilyen az előző évben volt.

Külföldi honosok a gyárparban.

Les étrangers dans l'industrie manufacturière de Hongrie.

Résumé. En Hongrie, sur les 277.118 salariés manufacturiers, il y avait en 1928 7.101 ressortissants étrangers, dont 6.363 contremaîtres et ouvriers, et le nombre des étrangers y était bien plus d'un tiers de celui des chômeurs d'industrie enregistrés par les syndicats professionnels. C'est l'industrie textile qui employait le plus d'étrangers (1.575); l'industrie de la pierre, la céramique et les verreries en employaient au total 1.544 et la construction mécanique 1.269; la proportion des étrangers était notable aussi dans l'industrie du cuir, du poil et des plumes.

Depuis 1927, l'effectif des salariés étrangers a baissé de près de 900 (2.9% en 1927, 2.6% en 1928). En 1928, des propriétaires et directeurs d'usines et de fabriques, 237 étaient étrangers; des employés, 501; des contremaîtres, 557; des ouvriers, 5.806. La proportion des étrangers était en 1928 la plus élevée (11.1%) aux contremaîtres, quoique accusant une diminution par rapport à 1927 (12.9%), ainsi qu'aux propriétaires et directeurs (5.2%), où elle a légèrement augmenté depuis 1927. Le nombre des étrangers a diminué de 300 depuis 1927, mais il était supérieur à 1.000. Les employés et contremaîtres étrangers font une telle concurrence aux jeunes gens hongrois ayant l'instruction technique et commerciale nécessaire que 1.113 de ceux-ci étaient employés à des travaux inférieurs à leur instruction. Quant à la nationalité des étrangers, on n'a de relevés que pour les chefs, les employés, les contremaîtres et les chefs d'équipe, au total pour 2.323 personnes, dont 42.8% étaient Tchéco-Slovaques, 22.0% Autrichiens et 16.3% Allemands.

★

Az ipari munkanélküliség növekedésével ismételen felmerült már a kérdés, hogy a hazai gyárakban dolgozó külföldi honos tisztviselők és munkások helyét nem volna-e lehetséges magyar tisztviselőkkel, magyar munkásokkal betölteni. Ismeretes az a szomorú jelenség, hogy a műszaki és kereskedelmi végzettségű ifjúság nagy tömege csak hosszú évek után tud valamiképen elhelyezkedni, jelentékeny részük akkor is csak

olyan alkalmazáshoz jut, amely nem felel meg a képzettségének. Pedig nem állíthatja senki, hogy a magyar tisztviselő vagy munkásanyag, amely értelmisége és ügyessége folytán a nemzetközi munkapiacra már annyi elismerést aratott, itthon ne tudná pótolni a külföldről hozott munkásokat, akiknek nagy része olyan iparban s olyan beosztással dolgozik, amelyhez nem is igen szükséges különösebb szakismeret. A kérdés megvilágítására érdekes adatokat találunk a gyárparban alkalmazottak megoszlását főbb demografiai és szociális viszonyaik szerint ismertető statisztikai összeállításban, mely alkalmaztatási minőség szerint tagolva többek között feltünteti az egyes iparágakban dolgozó gyári tisztviselők és munkások állampolgársági viszonyait és szakképzettségét részletező adatokat is.

A gyárpari termelési és üzemi statisztika 1928. évi adatai 3.414 működő gyárról számolnak be, amelyekben összesen 277.118 alkalmazott dolgozott, köztük 7.101 külföldi honos. Az idegen állampolgárok aránya tehát a gyári alkalmazottak között elég magas, — 2.6%-ot tett — bár az előző évi adatokhoz viszonyítva a gyárak külföldi alkalmazottai között jelentékeny csökkenés mutatkozik. Az 1927. évben ugyanis a gyárak személyzetének 2.9%-a volt külföldi honos, s így a gyárakban dolgozó idegen állampolgárok száma 1927-ben meghaladta a 8 ezret. Ipari főcsoportonként lényegesen eltérő arányszámokat látunk a külföldi honos gyári alkalmazottak megoszlásánál. Kiténik, hogy a fonó- és szövőiparban, a kő-, föld-, agyag- és üvegiparban s a gépiparban van elhelyezkedve a legtöbb külföldi. Az összes gyári alkalmazottak számához viszonyítva azonban az idegen honosok számaránya még a bőrparban is kiemelkedő, sőt a bőr- és ruházati iparban 1928-ban növekedő irányt mutat, holott a többi iparcsoportokban mindenütt csökkenő arányszámot látunk. A gyárakban dolgozó külföldi honosok számának iparcsoportok szerinti megoszlását és számarányuknak alakulását az előző évi arányszámukhoz viszonyítva ugyanis a következő adatokból tekinthetjük át:

1. Külföldi honos alkalmazottak a gyáriparban 1927-ben és 1928-ban.

Salariés étrangers de l'industrie manufacturière en 1927 et en 1928.

I p a r i f ő e s o p o r t Principaux groupes d'industrie	Összes gyári alkalmazottak száma Nombre total de salariés		Ebből külföldi honosok Dont ressortissants étrangers		Külföldi honosok aránya %-ban Proportion des ressortissants étrangers %	
	1927	1928	1927	1928	1927	1928
	I. Vas- és fémipar — <i>Industrie du fer et autres industries métallurgiques</i>	41.498	41.025	1.213	944	2·9
Ia. Gépgyártás — <i>Construction mécanique</i>	37.628	37.022	1.518	1.269	4·0	3·4
Ib. Közhaszn. elektr. áramfejlesztőtelepek — <i>Usines à électricité d'utilité publique</i>	8.556	9.150	103	90	1·2	1·0
III. Kő-, agyag- és üvegipar — <i>Ind. de la pierre, céramique, verreries</i>	37.891	37.768	1.666	1.544	4·4	4·1
IV. Fa- és csontipar — <i>Ind. du bois et des os</i>	15.829	16.686	160	126	1·0	0·8
V. Bőr-, sörte-, tollipar — <i>Ind. du cuir, du poil, des plumes</i>	7.220	7.196	210	231	2·9	3·2
VI. Fonó- és szövőipar — <i>Ind. textile</i>	46.037	45.999	1.685	1.575	3·7	3·4
VII. Ruházati ipar — <i>Ind. du vêtement</i>	8.693	8.589	133	145	1·5	1·7
VIII. Papirosipar — <i>Ind. du papier</i>	4.260	4.383	77	68	1·8	1·6
IX. Élelmezési és élvezeti ipar — <i>Ind. de l'alimentation et des boissons</i>	45.342	45.950	804	700	1·8	1·5
X. Vegyészeti ipar — <i>Ind. chimique</i>	13.127	13.232	372	309	2·8	2·3
XII. Sokszorosító- és műipar — <i>Ind. de la reproduction</i>	9.738	10.118	112	100	1·2	1·0
I—XII. Összesen — Total	275.819	277.118	8.053	7.101	2·9	2·6

A gyárakban dolgozó külföldi honos tisztviselők és munkások számaránya az összes gyári alkalmazottakhoz viszonyítva alkalmaztatási minőség szerint, lényeges eltérést mutat. A gyárakat személyesen vezető gyártulajdonosok, bérlők, valamint a részvénytársaságok és szövetkezetek tulajdonában levő ipartelepeken alkalmazott gyárvezető igazgatók között 237 külföldi állampolgárt találunk s így csaknem ugyanannyi ipartelepről megállapíthatjuk, hogy a legfőbb irányítást, a munkavezetést és munkásfelvételt külföldi állampolgár végzi. Míg a gyárakban dolgozó tisztviselők és munkások között általában csak 2·6%-ot tesz a külföldiek arányszáma, a gyárvezetők között éppen még egyszer annyit, azaz 5·2%-ot kitevő idegen honost találunk. Sőt 1928-ban még valamelyest emelkedett is a külföldi honos gyárvezetők száma, mert 1927-ben 234 gyárvezető vallotta magát külföldi állampolgárnak s így bár a gyáriparban található külföldiek aránya az 1927. évi 2·9%-ról 2·6%-ra csökkent, a gyárvezetők között a külföldiek arányszáma változatlanul 5·2% maradt.

A gyári tisztviselők között is valamivel magasabb a külföldi honosok számaránya, mint a gyári alkalmazottak között általában, itt azonban 1928-ban jelentékeny javulás mutatkozott. Az 1928-ban számbavett 14 ezer férfi tisztviselő között ugyanis

405 külföldit, a 4.800 tisztviselő között pedig csak 96 külföldit találunk. Az idegen honos gyári tisztviselők számaránya 1928-ban 2·7%-ot tett, holott 1927-ben még 3·4%-ot képviselt. Az 1928. évben ezek szerint 128 külföldi honos gyári tisztviselő helyét magyar állampolgár foglalta el, ami annál nagyobb jelentőségű, mert 1928-ban közel négyszáz tisztviselővel többet foglalkoztattak a gyáraink, mint az előző évben.

A legmagasabb arányszámmal a gyáriparban a művezetők között találunk külföldieket, viszont azonban kétségbevonhatatlanul a leginkább indokolható külföldiek alkalmazása a művezetők között, különösen egy-egy újabb iparág meghonosításánál vagy valamely külföldön bevált gyártási eljárás, új rendszerű gép használatának a bevezetésénél. A külföldi honos gyári alkalmazottak között 1928-ban található 557 művezető az összes gyári művezetők 11·1%-át képviselte, tehát a művezetők között az idegen állampolgárok aránya több, mint négyszeresét érte el a gyárakban általában alkalmazott külföldiek arányszámának. Az 1927. évi adatokkal való összehasonlításnál, amikor a külföldi honos művezetők arányszáma még 12·9%-ot tett, örvendetesnek kell látnunk itt is a javulást, amelyvel 72 férfi és 7 női művezetői helyre került külföldi honos helyett magyar állampolgár.

A gyárakban dolgozó 7.101 külföldi között természetesen a legnagyobb számmal munkásokat találunk. Míg azonban az összes gyári alkalmazottak között a munkások száma 87,6%-ot tesz, a külföldi honos gyári alkalmazottak közül 5.806 tartozott a munkástörzshöz, ami csak 81,8%-os aránynak felel meg. Ez azonban csak azt mutatja, hogy a gyárvezetők, gyári tisztviselők és művezetők között aránylag több a külföldi honos, mint a munkások között, de nem csökkentheti annak jelentőségét, hogy amikor az ipari munkanélküliek tábora egyre növekszik s ezzel a fogyasztóképesség csökkenése folytán széles néprétegek életszínvonala mutat nagyon erős csökkenést, közel 6 ezer külföldi honost alkalmaz a gyárpar a munkásai között, jórészt olyan beosztásban, amelyhez alig vagy egyáltalán nem szükséges magasabb képzettség vagy különleges szaktudás. A gyári munkások között található idegen állampolgárok száma is apadt valamelyest 1928-ban, mert az előző évben még 6.558 külföldi munkást mutattak ki a gyárak, de hogy az 1928. évi számarányuk is még milyen jelentős, kitűnik abból, ha a külföldi honos gyári munkások számát összehasonlítjuk a szakszervezetek által nyilvántartott munkanélküliek számával, a külföldi munkások száma jóval meghaladja a munkanélküliek számának egy harmadát.

A külföldi honos gyári munkások iparcsoportok szerinti megoszlásánál a legtöbb idegen állampolgárt — 1.491 munkást — a kő-, föld-, agyag- és üvegiparban találjuk, melyet 1.112 idegen honos munkással a gépipar követ, s csak azután következik a textilipar a munkáslétszámában 1.079 külföldivel. A bőripar és ruházati ipart kivéve, egyébként 1928-ban minden iparcsoportban csökkent a külföldi honos munkások száma, s az egész munkáslétszámhoz viszonyított számarányuk is csak a két ipari főcsoportban mutat némi emelkedést és pedig a bőriparban 2,6%-ról 2,9%-ra, a ruházati iparban pedig 1,3%-ról 1,5%-ra. A külföldi honos gyári tisztviselők és munkások megoszlását, valamint az összes gyári tisztviselőkhöz és munkásokhoz viszonyított arányszámát ipari főcsoportok szerint a következő oldalon levő táblázat ismerteti, feltüntetve egyben azt a változást is, mely 1928-ban az előző évi állapottal szemben bekövetkezett.

A gyárparban alkalmazott külföldi munkások között jelentékeny számban találunk női munkaerőket is. A külföldi ho-

nos gyári tisztviselők között ugyan csak 96, a művezetők között pedig csupán 7 nő szerepelt 1928-ban, az idegen honos gyári munkásoknak azonban csaknem egyötöd-része volt nő s így a külföldi honos női munkások száma meghaladja az ezeret. A tisztviselői létszámban alig indokolható külföldiek foglalkoztatása, hiszen idegen nyelvismerettel bírót bõven lehetne találni a hazai munkaerők között is. A női művezetők között kimutatott 7 külföldi közül 5 a fonó- és szövőiparban, 1 a ruházati és 1 a gépiparban volt alkalmazva, tehát túlnyomólag ott, ahol nagy női munkáslétszám dolgozik, amelynek irányításánál érthető, hogy itt-ott külföldi művezetőre van szükség. A munkások között azonban a textiliparban 317, a kő-, agyag-, aszbeszt- és üvegiparban 279, s a gépiparban 135 külföldi honos női munkást találunk, de elég jelentékeny számmal szerepelnek nők a külföldi gyári munkások között a ruházati iparban (71), a vas- és fémiparban (59), az élelmezési iparban (50), a vegyészeti iparban (37), valamint a bőriparban (30) is. A gyári munkásnők között található több, mint ezer külföldi között bizonyára több van olyan, főleg a textil- és ruházati iparban, a kő-, föld-, agyag- és üvegiparban, sőt a gépiparban és vegyészeti iparban is, akiknek az alkalmazása, épp úgy, mint a különleges szaktudással bíró külföldi férfimunkások foglalkoztatása, iparfejlesztési szempontból szükséges és indokolt. A külföldi honos női munkások száma azonban kétségkívül jóval nagyobb annál, amely mellett a munkanélküliség elleni küzdelemben megnyugvással tovább lehetne haladni, sőt a férfimunkások között található külföldiek számának csökkentése is gyors intézkedést kíván. Az 1927. évi és 1928. évi adatok összehasonlítása ugyan azt mutatja, hogy a külföldi honos gyári munkások számának csökkentésére irányuló törekvés a női munkásoknál még nagyobb arányú volt, mint a gyári alkalmazottaknál általában megállapítható. Az 1927. évben ugyanis még 1.300 külföldi női munkást mutattak ki a gyárak, míg 1928-ban számuk 1.011-re csökkent. A legnagyobb apadást a vas- és fémipari munkáslétszám külföldi honos női munkásai között látjuk, ahol számuk egyharmadára csökkent az előző évről kimutatott létszámnak. A gyárakban alkalmazott női munkások között az 1928. évben összeszámlált több mint ezer női munkás alkalmazása azonban semmiesetre sem indokolt s a leg-

több iparágban ipari szempontból teljesen megszüntethető volna.

Hogy mit jelent a gyárparban elhelyezkedett külföldi honosok több, mint hétezeret kitevő száma az állást kereső hazai ifjúság szempontjából, arra élénken rávilágít az a szomorú adat is, amely szerint 1928-ban a hazai gyárakban 1.113 olyan tisztviselő és munkás dolgozott, akik nem a szakképzettségüknek megfelelő állásban voltak alkalmazva. Ezek között számos főiskolát vagy más, magasabb iskolát vég-

zett ifjút találunk, akik egyszerű napibéres gyári munkásként álltak be a gyárakba, azzal a reménnyel, hogyha megfelelő hely üresedik meg a gyárban, arra előjogot szereznek szorgalmuk és ügyességük beigazolásával.

A gyárparban alkalmazott külföldi honosok állampolgárság szerinti megoszlásáról nem állnak rendelkezésre kimerítő adatok, csupán az idegen állambeli tisztviselők, művezetők és előmunkások száma részletezhető az útlevelkiállító államok sze-

2. A külföldi honos gyári tisztviselők és munkások megoszlása ipari főcsoportok szerint 1927-ben és 1928-ban.

Répartition en 1927 et en 1928, des employés et ouvriers manufacturiers étrangers, suivant les principaux groupes industriels.

I p a r i f ő c s o p o r t Principaux groupes industriels	Év Année	a) számszerint nombre				b) az összes ugyanolyan alkalmazottak százalékában — en % des salariés des industries respectives			
		Gyárvezetők, (tulajdonosok és igazgatók) Propriétaires et directeurs	Tisztviselők Employés	Művezetők Contremaîtres	Munkások Ouvriers	Gyárvezetők, (tulajdonosok és igazgatók) Propriétaires et directeurs	Tisztviselők Employés	Művezetők Contremaîtres	Munkások Ouvriers
I. Vas- és fémipar — <i>Industrie du fer et autres ind. métallurgiques</i>	1928	30	74	60	780	6.7	3.3	7.9	2.1
	1927	26	80	72	1.035	5.5	3.6	9.8	2.7
IIa. Gépgyártás — <i>Construction mécanique</i>	1928	23	108	26	1.112	7.3	3.1	3.6	3.5
	1927	24	174	46	1.274	7.5	5.0	6.3	3.9
IIb. Közhaszn. elektr. áramfejl. tel. — <i>Usines à électricité d'utilité publ.</i>	1928	1	6	5	78	0.6	0.5	1.8	1.1
	1927	1	8	5	89	0.6	0.6	1.8	1.4
III. Kő-, agyag- és üvegyipar — <i>Ind. de la pierre, céramique, verreries</i>	1928	14	9	30	1.491	2.1	1.0	6.4	4.2
	1927	18	17	31	1.600	2.8	1.9	6.7	4.5
IV. Fa- és csontipar — <i>Ind. du bois et des os</i>	1928	11	8	14	93	2.2	1.0	5.2	0.6
	1927	9	13	20	118	2.0	1.7	7.4	0.8
V. Bőr- és toll-, stb. ipar — <i>Ind. du cuir, du poil, des plumes</i> . . .	1928	5	20	25	181	3.6	3.4	19.5	2.9
	1927	5	19	24	162	3.5	3.5	19.7	2.6
VI. Fonó- és szövőipar — <i>Ind. textile</i>	1928	85	129	282	1.079	18.9	7.6	32.6	2.5
	1927	83	160	313	1.129	17.7	9.8	36.3	2.7
VII. Ruházati ipar — <i>Ind. du vêtement</i>	1928	9	10	16	110	3.9	1.4	13.2	1.5
	1927	9	12	17	95	3.8	1.7	15.7	1.3
VIII. Papirosipar — <i>Ind. du papier</i>	1928	8	7	11	42	7.8	2.5	20.8	1.1
	1927	9	9	11	48	8.3	3.4	20.4	1.3
IX. Élelmezési és élvezeti ipar — <i>Ind. de l'alimentation et des boissons</i>	1928	29	94	65	512	2.8	2.3	6.7	1.3
	1927	31	96	70	607	3.0	2.4	7.4	1.6
X. Vegyészeti ipar — <i>Ind. chimique</i>	1928	18	32	17	242	6.1	1.8	6.9	2.4
	1927	17	32	22	301	5.6	1.8	8.5	2.9
XII. Sokszorosító- és műipar — <i>Ind. de la reproduction</i>	1928	4	4	6	86	2.2	0.5	4.4	1.0
	1927	2	5	5	100	1.2	0.6	3.9	1.2
I—XII. Összesen Total.	1928	237	501	557	5.806	5.2	2.7	11.1	2.4
	1927	234	625	636	6.558	5.2	3.4	12.9	2.7

rint. De ezek az adatok is érdekes képet nyújtanak arról, hogy a hazai gyárakban mely idegen államok polgárai találtak inkább megélhetést és szorították ki a magyar munkaerőt. A külföldi honos tisztviselők és munkavezetők megoszlását feltűntető adatok vizsgálatánál mindenesetre szembeűnő, hogy azokban az iparágakban, amelyekben több vezetőállásban levő külföldi honos van alkalmazva, több a külföldi munkás is és így valószínű, hogy a külföldi munkások száma is legalább a tisztviselők és munkavezetők állampolgársági megoszlását feltűntető adatok aránya szerint oszlik meg, ha csak nem csoportosulnak még erősebb arányban a vezetőállásban levő külföldiek körül a saját államukbeli munkások.

A gyári tisztviselők — beleértve a gyárvezetőket is —, valamint a művezetők és előmunkások között 2.323 külföldi honos található, akiknek közel a fele, 42·8% -a, cseh-szlovák állampolgár. Legnagyobb részük, csaknem 500 tisztviselő, illetve munkavezető, a fonó- és szövőipari gyárakban dolgozik, de elég jelentékeny számmal vannak a gyári tisztviselők, művezetők és előmunkások között cseh-szlovák állambeliek a gépiparban (145) s az élelmezési iparban (137) is. Utánuk az osztrák állampolgárságot igazolt külföldiek 22·0% -os számaránya tűnik ki, akik szintén a legnagyobb számmal (147) a fonó- és szövőiparban helyezkedtek el, egyötöd részük azonban a gépiparban, egyhatod részük pedig a vas- és

fémiparban biztosított magának megélhetést. Hasonló megoszlást látunk a gyárakban található német állampolgároknál is, akik 16·3% -os arányszámmal szerepelnek a külföldi honos gyári tisztviselők és munkavezetők létszámában. A németeknek is közel a fele a textilipari gyárakban található, de azonkívül nagyobb számmal dolgoznak a vas- és fémiparban, a gépiparban és az élelmezési iparban is. A többi külföldi honos gyári tisztviselő, művezető és előmunkás között még a román és a jugoszláv állampolgárságot igazoltak számarányát említhetjük meg, mely a romániaiaknál csak 3·4% -ot, a jugoszláv állambeliekénél pedig 2·5% -ot ért el. E két utóbbi állam kevésbé fejlett iparát tekintve, érthető, hogy állampolgáraik nehezebben jutottak vezetőhelyre a gyárparunkban, a külföldi munkások között azonban bizonyára jóval több román és jugoszláv állampolgárt találhatunk, mint amennyire a tisztviselők, művezetők és előmunkások között megállapított számarányuk alapján következtethetünk. A szomszédos államok által kiállított útlevéllal munkavállalási engedélyt nyert külföldi honos gyári munkások között kétségkívül vannak az elszakított területekről átjött magyarok is, számuk azonban semmiesetre sem jelentős, s így azokat az adatokat, amelyek kimutatják, hogy gyárparunk igen sok külföldi honost alkalmaz a munkanélküli magyar állampolgárok rovására, számottevően aligha gyengítheti.

Farkasfalvi Sándor dr.

● KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ●

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1929. évben.

Le commerce extérieur de la Hongrie en 1929.

Résumé. Les importations ayant représenté en 1929 1062·8 millions de pengős (126·2 millions de moins qu'en 1928) et les exportations 1040·2 millions (221·5 millions de plus qu'en 1928), la balance du commerce extérieur s'est soldée par un excédent d'importation de 22·6 millions de pengős. Le déficit présente une extrême diminution par rapport à l'année précédente (370·3 millions); celle-là a été due au fléchissement de l'importation et à l'accroissement notable de l'exportation. La régression de l'importation doit être attribuée d'une part à la baisse de la capacité de consommation — la formation défavorable du prix des produits

agricoles ayant diminué le pouvoir d'achat de la population agricole, ce qui a fait baisser aussi celui des autres classes — et d'autre part à la crise générale de crédit, l'offre des capitaux étrangers et intérieurs s'étant très réduite. Le progrès de l'industrie intérieure a également mis d'obstacle, sous certains rapports, à l'entrée des marchandises étrangères. Cependant, dans les derniers mois de l'année, l'industrie a fort ressenti, elle aussi, la diminution du pouvoir d'achat du public. Nous estimons que la rapide augmentation de l'exportation eut pour cause d'un côté la vente des stocks de l'année précédente non encore réalisés en raison

Exportációk alakulása *Árnyalatok az előző évi mérleghez képest*
azaz az átlag mértékű exportáció - mint azt az exportációk teljes
előzetes megállapításai 115 - jelentős mértékűvel 1929-ben

de la formation défavorable des prix et de l'autre, le fait que les agriculteurs ont été forcés, par le manque d'argent et les difficultés de trouver du crédit, à vendre trop vite leurs produits.

Dans l'importation, ce sont les bois, les textiles et les machines et appareils qui ont le plus reculé en 1929.

Dans l'exportation, on constate une vive progression surtout pour les animaux de boucherie, les céréales, la farine, le sucre et parmi les articles de l'industrie, aux machines et appareils. La plupart des plus importants articles d'exportation, y compris les objets fabriqués, n'ont pu être vendus qu'à de bas prix. Des articles énumérés, les animaux de boucherie ont été vendus aux conditions les plus favorables.

*

Az 1929. évben a behozatal értéke 1.062.8 millió pengőt tett, 126.2 millió pengővel kevesebbet, mint az előző évben. A kivitel értéke 1.040.2 millió pengő volt, s 221.5 millió pengő értéknövekedést ért el. A külkereskedelmi mérleg alakulása tehát 1929-ben 22.6 millió pengő behozatali többletet eredményezett. A passzívum az előző évi 370.3 millió pengővel szemben rendkívüli mértékben leapadt. Mint látható, a mérleg passzívumának alacsonyágát a behozatal visszaesése és a kivitel nagyarányú megnövekedése idézte elő. A behozatal nagymértékű visszaesését egyrészt a fogyasztóképesség leromlásában kell keresnünk. Ugyanis a mezőgazdasági cikkek kedvezőtlen áralakulásának hatása abban nyilvánult meg, hogy a mezőgazdasági népesség vásárlóképességét lerontotta. Ez a leromlás természetszerűleg más gazdasági rétegek fizetőképességét is megzavarta és fokozta a fogyasztás csökkenését. A behozatal hanyatlását ezenkívül az általános hitelválságnak is be kell tudnunk. Részint a külföldi hitelnyújtásoknak szűk keretek közé való visszahúzódása, részint a belföldi hitelviszonyok romlása korlátozó hatást gyakorolt a behozatalra. De a belföldi ipar tevékenységében mutatkozó haladásnak is bizonyos vonatkozásokban szerep jutott a külföldi áruk visszaszorításában. Az év utolsó hónapjaiban azonban a belföldi ipar is erősen megérezte a vásárlóképesség hanyatlását. A kivitel megnövekedésének okát abban látjuk, hogy a kedvezőtlen áralakulás miatt az előző gazdasági évben visszatartott készletek is ezúttal kerültek exportra, valamint a kedvezőtlen hitelviszonyok és pénztelenség a gazdákat termelvényeiknek gyorsabb ütemű eladására kényszerítették.

Mint ismeretes, a külkereskedelmi statisztika az 1929. évtől kezdve a passzív kikészítési forgalom adatait a rendes forgalomban nem mutatja ki, hanem azokat külön kimutatásban teszi közzé. Az

1929. évi mérlegnek az előző évi mérleggel való összehasonlításánál tehát figyelembe kell vennünk, hogy az előző év adataiban a passzív kikészítési forgalom adatai is bennfoglaltatnak. A külföldi kikészítésre kivitt áruk értéke 1929-ben 25.8 millió pengőt képviselt, az előző évi 19.9 millió pengővel szemben, a kikészítésből behozott áruk értéke pedig 38.3 millió pengőre nőtt, az előző évi 28.0 millió pengőről. A passzív kikészítés mérlege 1929-ben 12.5, 1928-ban 8.1 millió pengő hiányt mutatott. Ennek figyelembevételével, vagyis a passzív kikészítési adatok levonásával, az 1928. évi passzívum 8.1 millió pengővel kisebbedik. Ezt az összeget kell tehát szembeállítanunk az 1929. évi passzívummal. A behozatali többletnek az 1929. évben bekövetkezett nagymértékű visszaesése folytán azonban a 8.1 millió pengős különbségnek alig van jelentősége.

1. A külkereskedelmi forgalom hónapok szerint

Commerce extérieur par mois.

Hónap Mois	1928			1929		
	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Behozatali (-), v. kiv. (+) többlet - Exced. des importations (-) ou excéd. des exportations (+)	Behozatal Importations	Kivitel Exportations	Behozatali (-), v. kiv. (+) többlet - Exced. des importations (-) ou excéd. des exportations (+)
	millió pengő - millions de pengős					
I.	85.3	54.2	- 31.1	83.2	53.4	- 29.8
II.	96.5	60.5	- 36.0	70.4	52.7	- 17.7
III.	108.1	73.1	- 35.0	93.7	77.3	- 16.4
IV.	94.8	59.1	- 35.7	106.5	74.5	- 32.0
V.	92.5	61.9	- 30.6	99.2	69.4	- 29.8
VI.	91.6	59.1	- 32.5	91.0	70.4	- 20.6
VII.	86.2	57.5	- 28.7	85.6	82.2	- 3.4
VIII.	97.0	75.1	- 21.9	86.9	87.3	+ 0.4
IX.	104.5	71.9	- 32.6	89.6	111.3	+ 21.7
X.	116.5	80.4	- 36.1	89.8	118.2	+ 28.4
XI.	112.0	82.5	- 29.5	82.3	122.9	+ 40.6
XII.	104.0	83.4	- 20.6	84.6	120.6	+ 36.0
I-XII.	1.189.0	818.7	- 370.3	1.062.8	1.040.2	- 22.6

Az 1. számú kimutatás a külkereskedelmi mérleg havi eredményeit az előző évi eredményekkel összehasonlítva tünteti fel. Ha a behozatal havonkénti alakulását vizsgáljuk, azt látjuk, hogy április és május kivételével, minden hónapban kisebb volt az import, mint az előző évben. A behozatal csökkenésének jelentékeny része az év utolsó négy hónapjára esett, amennyiben ebben az időszakban a behozatal értékének hanyatlása 90.7 millió pengőt tett ki. Amiképen a behozatal csökkenésénél megállapítható az év utolsó négy hónapjának jelentős szerepe, érdekes kiemelnünk a kivitelnél is, hogy az utolsó négy hónapra eső gyarapodás 154.8 mil-

Handwritten notes at the bottom of the page, including a signature and additional commentary.

2. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1928. és 1929. évben.

Commerce extérieur de la Hongrie en 1928 et 1929.

A) Behozatal — A) Importations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises et des groupes de marchandises</i>	Egység - <i>Unité</i>	Mennyiség q-ban, db-ban v. párokban <i>Quantité en q. en pièces ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de p.</i>		Az összérték %-ában <i>En % de la valeur totale</i>	
		1928	1929	1928	1929	1928	1929
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré.</i>	q	29,368.322	27,227.820	144.983	131.142	12.19	12.34
Szén — <i>Charbon</i>	"	16,633.345	18,603.589	62.310	71.629	5.24	6.74
Pamutzövet — <i>Tissus de coton</i>	"	98.352	69.031	82.525	57.102	6.94	5.37
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et articles en papier</i>	"	791.306	799.079	44.777	44.923	3.77	4.23
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils.</i>	"	223.509	149.901	54.002	40.486	4.54	3.81
Gyapjúszövet — <i>Tissus de laine</i>	"	26.374	19.360	46.950	36.152	3.95	3.40
Nyerspamut — <i>Coton brut</i>	"	90.907	131.622	23.111	34.125	1.94	3.21
Ásványolaj — <i>Huiles minérales</i>	"	1.916.592	2,083.399	26.835	31.091	2.26	2.93
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	"	249.616	207.426	31.442	27.302	2.65	2.57
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	"	22.163	25.469	21.306	26.528	1.79	2.50
Pamutfonál és -céna — <i>Fils de coton et fils retors de cot.</i>	"	64.489	48.663	31.650	25.506	2.66	2.40
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	"	62.973	70.230	19.498	22.512	1.64	2.12
Selyem és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	"	9.095	13.194	18.059	22.006	1.52	2.07
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	143.343	131.495	24.750	21.409	2.08	2.01
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	"	34.122	29.199	18.688	18.750	1.57	1.76
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	"	26.782	22.828	17.656	18.147	1.48	1.70
Kikészített bőr — <i>Peaux préparées</i>	"	14.513	11.057	21.871	16.429	1.84	1.55
Üveg és üvegárúk — <i>Verres et verreries</i>	"	223.920	186.976	13.872	11.834	1.17	1.11
Déligyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	"	266.231	235.030	12.506	11.586	1.05	1.09
Nyersrizs — <i>Riz brut</i>	"	237.455	255.912	10.269	11.552	0.86	1.09
Nyersjuta — <i>Jute brut</i>	"	97.110	112.577	9.657	11.110	0.81	1.05
Személyszállító automobil — <i>Autos à personnes</i>	"	¹⁾ 28.013	²⁾ 21.877	13.784	10.724	1.15	1.01
Selyem- és félselyemszövet (gaze is) — <i>Tissus de soie et de mi-soie (même gazes)</i> ³⁾	"	4.324	1.258	39.796	10.712	3.35	1.01
Vasérc — <i>Minerais de fer</i>	"	4,328.483	5,707.508	7.791	10.307	0.66	0.97
Nyerskávé — <i>Café brut</i>	"	38.185	36.453	10.479	9.805	0.88	0.92
Kaucsukárúk — <i>Articles en caoutchouc.</i>	"	14.308	14.090	10.543	9.588	0.89	0.90
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	19.058	13.913	11.093	8.215	0.93	0.77
Nyers- és ócskavas — <i>Fer brut et ferrailles.</i>	"	567.537	505.848	6.868	6.182	0.57	0.58
Tengeri — <i>Mais</i>	"	151.322	228.069	4.582	5.912	0.39	0.56
Olajosmagvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	89.468	99.073	4.221	5.557	0.36	0.52
Vasfélgyártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	196.155	109.150	8.285	5.505	0.70	0.52
Kalapok — <i>Chapeaux</i>	db	631.928	610.484	6.192	5.280	0.52	0.50
Prémbőr, kikészített — <i>Pelletteries apprêtées</i>	q	1.142	997	7.219	5.271	0.61	0.50
Technikai zsiradékok — <i>Graisses techniques</i>	"	105.306	54.938	10.163	4.819	0.86	0.45
Kötött áruk pamutból — <i>Articles tricotés en coton</i>	"	2.259	1.668	6.460	4.530	0.54	0.43
Cipészárúk — <i>Chaussures.</i>	pár paires	789.493	460.222	6.531	3.939	0.55	0.37
Összesen — <i>Total</i>	db	631.928	610.484	890.724	797.667	74.91	75.06
	pièces	789.493	460.222				
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises.</i>	pár paires	789.493	460.222	298.252	265.104	25.09	24.94
	q	56,146.079	57,228.699				
	drb	512.787	355.365				
	pièces	287.536	167.721				
	pár paires	10,245.288	9,855.646				
Behozatal összesen — <i>Importations totales.</i>	drb	1,144.715	965.849	1188976	1,062.771	100.00	100.00
	pièces	1,077.029	627.943				
	pár paires	66,391.367	67,084.345				

¹⁾ 2.266, ²⁾ 1.695 db. — *pièces.* — ³⁾ Az 1928. évben 2.457 q, 22.252 ezer pengő értékben kikészítésből érkezett vissza. Az 1929. évben a passzív kikészítési forgalom nem foglaltatik benn. — *Sont revenus, après avoir été perfectionnés, en 1928 2.457 q (en valeur, 22.252 mille pengős). Le trafic passif de perfectionnement n'est pas compris dans les données de l'année 1929.*

B) Kivitel. — B) Exportations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises et des groupes de marchandises</i>	Egység - Unité	Mennyiség q-ban, db-ban v. párokban <i>Quantité en q, en pièces ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de p.</i>		Az összérték %-ában <i>En % de la valeur totale</i>	
		1928	1929	1928	1929	1928	1929
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	db	210.245	434.154	81.038	151.699	9.90	14.58
Ebből — <i>Dont:</i>							
Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>	"	60.923	89.154	37.885	61.516	4.63	5.91
Sertés — <i>Porcs</i>	"	103.291	272.663	29.526	74.672	3.61	7.18
Ló — <i>Chevaux</i>	"	29.376	30.051	12.961	13.651	1.58	1.31
Juh — <i>Moutons</i>	"	16.584	42.199	657	1.849	0.08	0.18
Búza — <i>Froment</i>	q	2,843.864	4,846.071	88.219	127.012	10.77	12.21
Liszt — <i>Farine</i>	"	2,046.658	2,681.949	89.626	105.896	10.95	10.18
Cukor — <i>Sucre</i>	"	711.013	1,214.289	27.494	42.171	3.36	4.05
Baromfi — <i>Volaille</i>	"	¹⁾ 146.312	²⁾ 147.521	39.928	40.744	4.88	3.92
Ebből — <i>Dont:</i>							
Élő baromfi — <i>Volaille vivante</i>	"	³⁾ 35.249	⁴⁾ 31.510	8.773	7.910	1.07	0.76
Leölt baromfi — <i>Volaille tuée</i>	"	⁵⁾ 111.063	⁶⁾ 116.011	31.155	32.834	3.81	3.16
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	139.920	188.458	24.454	36.874	2.99	3.55
Vasfélgyártm. — <i>Demi-produits en fer</i>	"	1,166.875	1,209.053	21.224	24.289	2.59	2.34
Rozs — <i>Seigle</i>	"	1,211.285	1,152.695	34.481	23.814	4.21	2.29
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	"	33.975	38.925	18.657	22.889	2.28	2.20
Toll — <i>Plumes</i>	"	30.413	30.031	21.425	21.494	2.62	2.07
Árpa — <i>Orge</i>	"	285.536	897.179	9.069	19.729	1.10	1.90
Friss és elkészített hús, kolbász — <i>Viande fraîche et préparée, saucisse</i>	"	31.475	55.407	12.112	18.687	1.48	1.80
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	"	68.878	136.491	12.997	17.973	1.59	1.73
Bor — <i>Vin</i>	"	122.523	313.203	10.098	17.573	1.23	1.69
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	"	304.558	482.836	11.632	17.540	1.42	1.68
Gyapjú — <i>Laine</i>	"	46.124	56.486	16.194	16.724	1.98	1.60
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	88.448	72.022	16.907	16.307	2.07	1.57
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	457.485	804.788	12.954	15.362	1.58	1.48
Bab, száraz — <i>Haricots secs</i>	"	94.731	220.237	4.551	12.471	0.55	1.20
Vasaruk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	167.044	154.703	12.645	11.526	1.54	1.11
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	14.916	11.505	14.048	11.085	1.72	1.06
Friss főzelék — <i>Légumes frais</i>	"	377.685	616.593	8.754	10.905	1.07	1.05
Szén — <i>Charbon</i>	"	2,884.650	4,086.343	7.518	10.360	0.92	1.00
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	"	17.301	34.629	6.875	10.281	0.84	0.99
Olajosmagvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	154.237	255.968	7.961	9.599	0.97	0.92
Prém-bőr, kikészített — <i>Pelleteries préparées</i>	"	619	2.170	1.827	8.380	0.22	0.81
Kikészített bőr — <i>Peaux apprêtées</i>	"	11.063	8.217	8.192	7.991	1.00	0.77
Szesz — <i>Alcool</i>	"	128.072	136.018	6.520	7.803	0.80	0.75
Maláta — <i>Malt</i>	"	92.823	142.10	4.987	7.390	0.60	0.71
Disznózsír, szalonna — <i>Saindoux, lard</i>	"	41.463	34.565	8.987	7.261	1.10	0.69
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	613.756	727.332	7.982	7.166	0.97	0.69
Zab — <i>Avoine</i>	"	80.609	321.331	2.195	6.456	0.28	0.62
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	"	39.368	43.420	7.907	6.071	0.97	0.58
Borsó, hántolatlan — <i>Pois non décortiqué</i>	"	72.352	84.265	4.532	5.512	0.55	0.53
Összesen — <i>Total</i>	db pièces	210.245	434.154	663.990	877.034	81.10	84.32
	q	14,526.031	21,206.808				
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db pièces pár paires	72.113	177.492	154.721	163.145	18.90	15.68
	q	66.399	24.282				
	q	6,454.670	6,317.838				
Kivitel összesen — <i>Exportations totales</i>	db pièces pár paires	282.358	611.646	818.711	1,040.179	100.00	100.00
	q	66.399	24.282				
	q	20980.701	27,524.646				

¹⁾ 8,669.933, ²⁾ 9,236.445, ³⁾ 3,340.200, ⁴⁾ 2,908.133, ⁵⁾ 5,329.733, ⁶⁾ 6,328.312 db — pièces.

*Teljesen pontos megfigyelés...
Földi fémipar...
ami a fémipar...
Kiseb mértékű...*

lió pengőt eredményezett, vagyis az export emelkedésének jelentős része is erre az időszakra esett. A kivitel az év első két hónapjában alatta maradt az előző év hasonló időszakában lebonyolódott exportnak, de a rákövetkező hónapoknak mindegyike magasabb eredményt mutatott fel. Az export igen erőteljes emelkedése szeptember havában indult meg, s az év végéig minden hónapban százmillió pengőn felüli összeget tett ki. A behozatali többlet az első hét hónap mindegyikében kisebb volt, mint az előző évben, augusztustól kezdve pedig a mérleg kiviteli többlettel zárult. A kiviteli többlet novemberben érte el a csúcspontot 406 millió pengő aktívummal, de a decemberi többlet is kiemelkedő jelentőségű volt. X

(A behozatali árucsoportok szerint a 2. A) sz. tábla részletezi.)

A behozatalban szereplő legfontosabb áruk közül a nyers és megmunkált fa értéke 1929-ben az előző évvel szemben 138 millió pengővel csökkent. A faanyagok behozatalának nagy csökkenése az építkezések ellanyhulásával függ össze. Ha az egyes fafajták adatait vizsgáljuk, szembetűnő az építkezésre szolgáló fák és pedig főleg a fűrészelt fenyőfa és a fenyőgömbfa importjának nagymértékű visszaesése, míg a tűzifa adatai alig változtak. Az épületfák behozatala legnagyobb mértékben az év utolsó hónapjaiban csappant meg erősen, ami az építkezések szünetelésének természetes következménye. X

*Teljesen pontos megfigyelés
29.2.
27.2.
Kiseb mértékű
csökkenés*

A szénbehozatal értéke 93 millió pengővel volt nagyobb, mint az előző évben. Az emelkedés részben a kőszénre, részben pedig a pirszénre esett. A kőszénfogyasztás növekedése főleg az év első nyolc hónapjára esett. Ugyanis a tartós téli időjárás a fogyasztást jelentősen emelte s a kimerült készletek pótlását nagyobb mennyiségű importtal kellett fedezni. Az év utolsó négy hónapjában a szénbehozatal növekedése kisebb arányú volt. A pirszénfogyasztás emelkedését főleg a vasolvasztók nagyobb mértékű tevékenysége idézte elő. +0

*L. szén
Kőszén
16.6.
18.6.
Kiseb mértékű*

A behozatali cikkek között legnagyobb mértékben a textilgyártmányok és félgyártmányok importja esett vissza. Az előző években a külföldi áruhitelezés rendkívül módon előmozdította a tökeszegény ország textilimportját, a hitelviszonyok megváltozásával (azonban bekövetkezett az import hanyatlása. De fontos szerepet játszott a behozatal megcsappanásánál a fogyasztóképesség leromlása is, ami elsősorban a textiliák vásárlásának csökkenésében nyilvánult meg. A belföldi ipar minőségi javításra irányuló állandó törekvése is korlátozó hatást gyakorolt az importra.) A pamut- és gyapjuszövetnél a visszaesés meghaladta a 36 millió pengő értéket. A behozott pamutfonál és -cérna értéke 6 millió pengővel kisebbedett. A textilnyersanyagok közül a nyerspamut erőteljes emelkedése tűnik ki,

Kiseb mértékű

a júla csak kisebb arányban növekedett, míg a gyapjú behozatala visszaesett. A gyapjúipar kisebb mértékű nyersanyagfelhasználása azt igazolja, hogy a jobb minőségű szövetek fogyasztása jelentősen megcsappant, s visszahatással volt a gyapjuszövetek gyártására is. ++

Kiseb mértékű

A külföldi papiros beszerzése ugyanolyan mértékű volt, mint az előző évben. A részletes adatok érdekesen világítják meg a belföldi papírgyártás fejlődését. A továbbfeldolgozásra szolgáló papirosanyag importja megkétszereződött, a jobb fajta lignintartalmú nyomópapirosok forgalma a felére hanyatlott vissza és a ligninmentes nyomó- és írópapirosból is kevesebbet hoztunk külföldről, mint az előző évben. A fontosabb tételek közül az újságnomópapiros és a csomagolópapiros behozatala növekedett. Az értékösszeg gyarapodásában része volt a csomagolópapiros áremelkedésének is. 0

*4.
Kiseb mértékű
45.2.
Kiseb mértékű*

A gépek és készülékek értékösszegének 135 millió pengővel való visszaesése elsősorban a talajművelőgépeknek és pedig a traktoroknak és ekéknek kisebb mértékű behozatalával függ össze. Az import csökkenése a mezőgazdasági kedvezőtlen értékesítési viszonyokat nyomon követő leromlott vásárlóképesség következménye. A textilipari gépek is kisebb mennyiséggel szerepeltek, mert a textilgyártás fejlődése a fogyasztás megcsappanása miatt megállt. Az említett gépeken kívül a varrógépek és a papirosipari gépek szerepeltek kisebb mennyiségben. A varrógépek behozatalának hanyatlása a korábbi évek erős importjából származó ellátottságnak tulajdonítható. A papirosipari gépek csökkenő behozatalának okául a belföldi papirosipar előző évi nagyobb beruházási tevékenységét kell megjelölnünk, ami a tárgyalt évben kisebb mértékűvé vált. 0

A vasárak forgalma 33 millió pengő értékkel kisebbedett. A csökkenés jelentékeny hányada a kovácsolt és öntöttvascsövekre esett, ezeken kívül a szekértengelyek importjának kisebbedése említhető még fel. ++

A vasfélgyművek mennyisége közel a felére esett vissza és értékben a visszaesés 27 millió pengőt tett ki. Legnagyobb arányban a vaslemez és a vasrúd importja hanyatlott, de tekintélyes mennyiséggel süllyedt a vasdrót behozatala is. A vasárak és vasfélgyművek behozatalának csökkenését a belföldi ipar kiterjesztett tevékenységének kell tulajdonítanunk. A belföldi vasipar 103 millió pengő értékű külföldi vasércet vásárolt ebben az évben az előző évben importált 78 millió pengő értékű vasérecel szemben. Az öntődei nyersvas behozatala csökkent, mert annak gyártása belföldön is megkezdődött, s a nyersvas mennyisége kevesebb lett. 0

A nyersfémek értékösszege 41 millió pengővel kisebbedett, a mennyiségben a csökkenés megközelítette a 45 ezer métermázsát. A fogyasztási válság hatását a fémipar erősen megérezte. Az év második

Kiseb mértékű

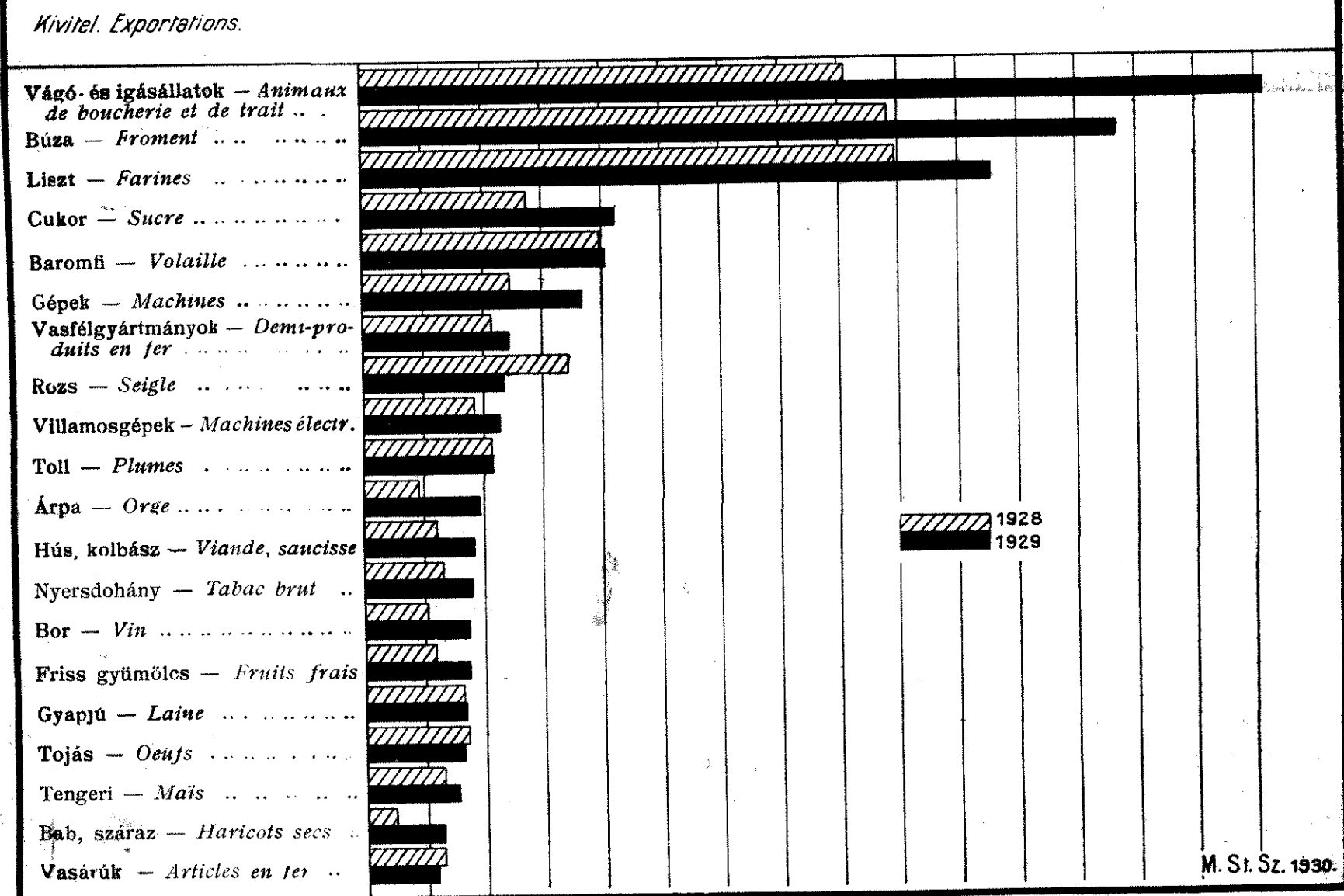
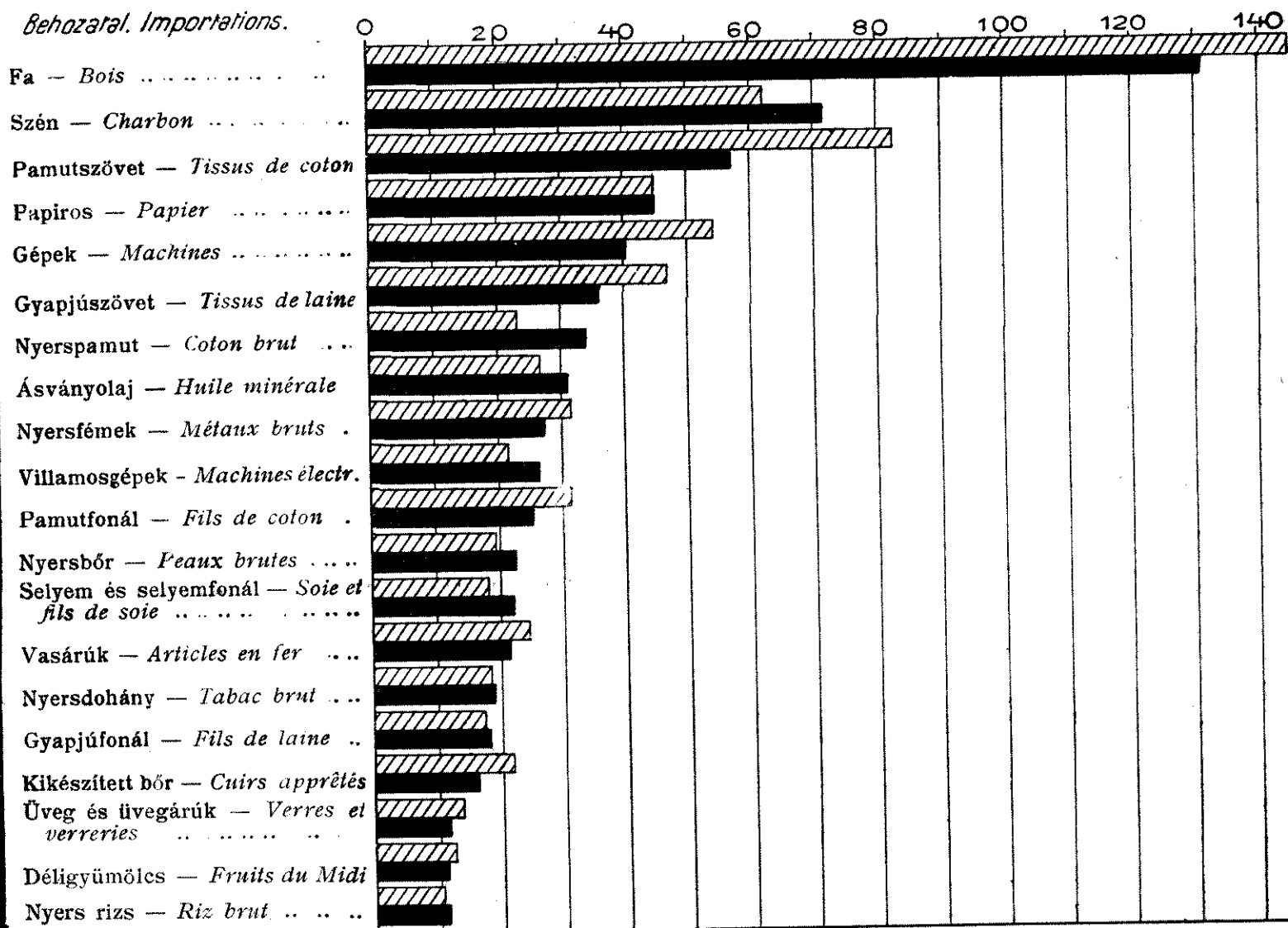
*Teljesen pontos megfigyelés...
Kiseb mértékű...
Kiseb mértékű...
Kiseb mértékű...*

A FONTOSABB ÁRÚK FORGALMÁNAK ALAKULÁSA.

Formation du mouvement des marchandises importantes.

1928 I-XII. 1929 I-XII.

Millió pengőben. En millions de pengős.

negyedében a behozatali adatok erőteljes fellendülésre engedtek következtetni, az év későbbi folyamán azonban állandó hanyatlás állott be. A második negyedévi erőteljes forgalmat valószínűleg a belföldi készletek nagymértékű kiapadása idézte elő. Az egyes fémek közül a legnagyobb mennyiségben felhasználásra kerülő fémek és pedig a réz és az ólom behozatalának visszaesése volt különösen nagyarányú. A horganybehozatal csak kisebb mértékben esett vissza, az ón és az alumínium felhasználása pedig gyarapodott.

A behozott nyers bőr értéke 3 millió pengővel volt több, mint az előző évben. A juh- és báránybőr, ezenkívül a borjúbőr és ló bőr behozatalának növekedése említendő fel. A kikészített bőrök behozatalának értéke 5 millió pengős csökkenéssel szerepelt. A visszaesés a kikészített bőrök legfontosabb tételeinél mindenütt mutatkozott.

Az ásványolajbehozatal gyarapodása több mint 4 millió pengőt tett ki. Főleg a nyers ásványolaj állandó emelkedésére kell rámutatnunk, míg az ásványolajtermékek külföldi beszerzése hanyatló irányt követ.

Üvegárukból több mint 2 millió pengővel kevesebbet vásároltunk külföldön, ~~s a kaucsukáruk behozatalának értékösszege is közel 1 millió pengővel csökkent.~~

A nyers dohány mennyiségi visszaesése mellett az értékösszeg alig változott. Ennek magyarázatát abban kell keresnünk, hogy az 1929. évben külföldről behozott dohány egy része jobb minőségű volt. A nyers rizs 1·3 millió pengő értékűtöbblettel, a déli gyümölcs értéke pedig közel 1 millió pengős csökkenéssel szerepelt. ~~A banánbehozatal esőkenése idézte elő a déligyümölcsimport hanyatlását.~~ A kávébehozatal is kisebb volt 1929-ben, mint az előző esztendőben. A kávéért fizetett értékösszeg több mint félmillió pengővel kisebbedett. Az erősen megnőtt tengeribehozatal az év első felének végére esett, s azt az akkori nagy takarmányhiány magyarázza meg. Az olajosmagvak forgalma érdemel még említést. Ennek gyarapodása értékben 1·3 millió pengőt tett ki.

A kivitelnek a legfontosabb áruk és árucsoportok szerint való tagozódását a 2. B) sz. táblázat tünteti fel.

A legfontosabb kiviteli cikkek közül a búza értékösszege 38·8 millió pengővel nőtt, mennyiségben a gyarapodás kitett 2 millió m.-mázsát. A mennyiségnek az értékadattal való összehasonlításából kitűnik, hogy az alacsony áralakulás a búza külföldi értékesítését rendkívül kedvezőtlenül befolyásolta. A lisztexport gyarapodása 16 millió pengős értékűtöbbletet eredményezett. A mennyiségi növekedés meghaladta a 600 ezer métermázsát. A nagy áresés itt is kidomborodik. A rozs értékösszege 10·7 millió pengővel volt kisebb, mint az előző évben.

A nagy veszteséget a rozsexport kisebbedésén kívül főleg az árak csökkenése okozta. A rozs kivitele különösen az első hét hónapban csökkent, aminek oka a nagy takarmányhiányra vezethető vissza. Ugyanis állati takarmányozásra jelentékeny mennyiségű rozs használtatott fel. Tengeriből az év első tíz hónapjában az előző évi rossz termés miatt gyenge volt a kivitel, az utolsó két hónapban azonban a folyó gazdasági év kedvező termésének eredményeképpen erőteljes export indult meg. Az árpa kivitel 10 millió pengős értékgyarapodást ért el, különösen sörárpa iránt volt nagy kereslet. A zab kivitel is jelentős emelkedéssel tűnt ki, s az előző évi 2 millió pengő értékű kivitellel szemben közel 6 és félmillió pengő értékű zabot adtunk el a külföldnek.

Szarvasmarhakivitelünk az előző évhez viszonyítva 28 ezer darabbal emelkedett, értékben pedig 23·6 millió pengővel többet vettünk be az exportált szarvasmarhákért. A szarvasmarhakivitel értékének tekintélyes emelkedését főleg a minőség javulásának köszönhetjük. Az export az év utolsó hónapjaiban volt a legerősebb.

A sertésexport még kitűnőbb eredményt mutatott fel. Az emelkedés kitett 170 ezer darabot, értékben pedig 45 millió pengőt. A sertéshizlalás fellendülése a takarmányárak csökkenése folytán az év második felében nagy mértékűt öltött, s a minőséget is erősen megjavította, ami az exportra kedvező hatást gyakorolt. Ehhez járult még, hogy a nehéz zsírsertésekre felfüggesztett ausztriai vám is könnyebbé tette a sertésexport útját. A kivitel rendkívüli fellendülése az év utolsó négy hónapjában következett be, s különösen kiemelkedő a novemberi és decemberi eredmény, amikor az export már a havi 50 ezer darabot meghaladta.

A friss és elkészített hús és kolbász kiviteli mennyisége — főleg a sertéshús fokozott kivitele folytán — növekedett, s értékben 6·6 millió pengő többletet eredményezett. A zsírkivitel az amerikai zsír versenye miatt állandóan visszaesőben van. Ezenkívül exportpiacaink sertészsír helyett élősertések vásárlásával fedezik szükségletüket. Ezáltal az export süllyedése 1·7 millió pengőt tett ki.

Baromfikivitelünk kedvezőbben alakult, mint az előző évben. A baromfiexport értékösszege közel 1 millió pengővel gyarapodott. Az élő baromfi külföldi eladása ezáltal is gyengült s különösen az év első felében mutatott nagy lanyhaságot. Az értékösszeg javulását a leölt baromfi fokozottabb kiszállítása idézte elő, ami különösen az év utolsó három hónapjában ért el kedvező eredményeket. A leölt baromfi exportjának szezonideje a téli hónapokra esik, s ez indokolja az évvégi forgalom fellendülését.

Tojásexportunk több, mint félmillió pengővel kisebb eredményt ért el, mint az előző évben. Ex-

portpiacaink termelésének fejlődése és az oroszországi verseny idézték elő a változást. Az 1929. év második felében az előző évhez viszonyítva tojás-kivitelünk eredményesebb volt, aminek oka az oroszországi verseny hanyatlásában keresendő. Toll-kivitelünk adatai alig mutatnak változást.

A friss főzelék kivitelének gyarapodása főleg a vöröshagymára és uborkára esett. Az alacsony áralakulás rendkívüli módon előmozdította az exportot. Míg a friss főzelék mennyisége 378 ezer métermázsáról 617 ezer métermázsára emelkedett, addig az értékösszeg 8·8 millió pengőről 10·9 millió pengőre nőtt. A friss gyümölcs kiviteli adatai is számottevő növekedést tüntetnek fel. Főleg az alma, szilva, dinnye és a szőlő került nagyobb mennyiségben külföldre, míg a barack kivitele a kedvezőtlen termés miatt csökkent. A külföldre szállított friss gyümölcs értéke 1929-ben 6 millió pengővel volt több, mint az előző évben.

Babkivitelünk rendkívül lendületes gyarapodást mutatott. A kivitt mennyiség emelkedése mellett az árak alakulása is kedvező volt. Az értékösszeg 8 millió pengővel emelkedett, s főleg az Amerikai Egyesült Államok és Franciaország vásároltak nagymennyiségű magyarországi babot. A burgonya mennyisége kevés gyarapodást mutatott, aminek okát az adja, hogy az első félévben a rossz burgonyatermés miatt az export lanyha volt, s csak az új gazdasági év megindulásával a kedvező termés következtében lendült fel a kivitel. Lóheremag és lucernamag forgalma mennyiség szerint kedvezőbb volt, mint az előző évben. Az árak szempontjából a lucernamag értékesítése sikerült jobban. A lóheremag tekintélyes részét a bíborheremag tette ki. Az olajmagvak exportja is megnőtt, különösen a napraforgómag nagyobb arányú kiszállítása folytán.

Borkivitelünk az előző évhez viszonyítva, határozott javulást mutatott. A kivitt mennyiség 123 ezer métermázsáról 313 ezer métermázsára nőtt. A befolyt értékösszeg pedig 7·5 millió pengővel gyarapodott. A szesz kiszállítása nem sokkal volt több, mint a korábbi évben, az értéknövekedés meghaladta az 1 millió pengőt. A cukor kiviteli értékösszege 14·7 millió pengő gyarapodással szerepelt. Az év utolsó három hónapjában volt az emelkedés a legnagyobb arányú. Brit-Indiát kedvezőtlen cukornádtermése a cukornak fokozott mértékű beszerzésére kényszerítette, s a magyar cukoriparnak is sikerült: az eddignél nagyobb mértékben a szállításokban résztvennie. A malátaexport fellendülése közel 2 és félmillió pengő bevételi többlettel járt. A nyers dohány kivitele mennyiség szerint éppen megkétszereződött, s 5 millió pengő értékkel nagyobb eredményt ért el, mint az előző évben. A magyarországi dohány iránti kereslet fokozódása különösen Cseh-Szlovákia, Franciaország és Lengyelország részéről nyilvánult meg.

A nyers bőr külföldi eladása az előző évnek kétszeresére emelkedett. Kiemelkedő növekedés volt a marhabőrnél, de jelentősen gyarapodott a lóbőr mennyisége is. A báránybőr kivitele csekély visszaesést mutatott, ugyanúgy a nyúlőr is. A nyers bőrökért kapott értékösszeg közel 3·5 millió pengővel nagyobbodott. Ezzel szemben a kikészített bőrök forgalma megcsappant. A visszaesés legjelentékenyebb volt a talpbőröknél és a talpbőrhulladéknál. A prémbőrök közül a báránybőrből sikerült jelentősebb mennyiséget külföldre szállítani, s ennek tulajdonítandó, hogy a kivitt prémbőrök értékösszege az előző évi 1·8 millió pengőről 8·4 millió pengőre emelkedett. Az exportált gyapjú mennyisége is növekedett, a befolyt értékösszeg azonban nem sokkal múlta felül az előző évit.

A gépek és készülékek exportja igen jelentős fellendülést tanúsított, amennyiben több mint 12 millió pengővel nőtt a kivitt gépek értékösszege. Legnagyobb volt az emelkedés a gőzkazánoknál, amelyeknek jelentős része Brit-Indiába ment ki. A gőzcséplőgépek, fémmegmunkálógépek, továbbá a szivattyúk növekedő forgalma említhető még fel.

A villamosgépek és készülékek kivitelében mutatkozó 4·2 millió pengő értékű növekedést főleg az izzólámpák és a villamos áramszámlálók megnövekedett exportja idézte elő. A járóművek közül a Jugoszláviába szállított vasúti mozdonyok, tartánykocsik és vasúti személyszállító kocsik gyarapodása volt a legnagyobb. Ez utóbbiak javításból mentek vissza.

A vasszámológépek és készülékek kivitelében erőteljes fejlődés volt a rúdvas és a vaslemez kivitelénél, míg a bugavas és a vasdrót forgalma hanyatlott. Végeredményben 3 millió pengővel emelkedett a kivitt vasszámológépek értéke. A vasárak kivitele 1 millió pengőn felüli értékkel kisebbedett. Leginkább a kovácsolt vascsövek forgalma hanyatlott vissza, ezenkívül a drótszegek, vasúti váltók, vashordók, vasszerkezetek és a zománczott vasedények forgalma kisebbedett. A sínmege erősítő eszközök exportja azonban megerősödött.

A szénkivitel emelkedése főleg az Ausztriába és Cseh-Szlovákiába szállított barnaszénre esett. A szénkivitelnél elért értékemelkedés közel 3 millió pengőt tett ki.

A legfontosabb kiviteli cikkek közül még megemlíthetjük az aktív kikészítési eljárásban kivitt pamutszövetek mennyiségének visszaesését. X

A külkereskedelmi forgalmat nyersanyagok, félgártmányok és gártmányok ~~szerint a 3. sz. tábla részletezi.~~ *hasonló vizsgálat, a 3. sz. tábla részletezi.*

A behozatalban a nyersanyagok arányszáma 32·05 százalékról 37·48 százalékra emelkedett. Legfőképpen a textilnyersanyagok, a szén, a nyers ásványolaj, a vasérc és a nyersbőr nagyobb lendületű behozatala idézte elő a változást. A félgárt-

3. Magyarország külkereskedelmi forgalma gazdasági ágak és rendeltetés szerint az 1928. és 1929. években.

Commerce extérieur de la Hongrie, suivant les branches économiques et la destination, en 1928 et 1929.

A nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok megnevezése <i>Désignation des matières premières, des demi-produits et des articles fabriqués</i>	Behozatal — Importations				Kivitel — Exportations			
	1928		1929		1928		1929	
	Érték — Valeur							
	ezer pengő milliers de pengős	%	ezer pengő milliers de pengős	%	ezer pengő milliers de pengős	%	ezer pengő milliers de pengős	%
I. Élelmezési és élvezeti cikkek <i>Articles alimentaires et boissons</i>	98.944	8.32	97.168	9.14	414.136	50.58	520.179	50.01
II. Élőállatok — <i>Animaux sur pied</i>	1.963	0.17	879	0.08	90.338	11.03	160.313	15.41
III. A mezőgazdaság és ipar segédanyagai — <i>Matières auxiliaires de l'agriculture et de l'industrie</i>	138.081	11.61	144.517	13.60	46.408	5.67	65.727	6.32
IV. Ipar — <i>Industrie</i>	949.988	79.90	820.207	77.18	267.829	32.72	293.960	28.26
Összes áruforgalom — Mouvement total des marchandises	1,188.976	100.00	1,062.771	100.00	818.711	100.00	1,040.179	100.00
Ebből — <i>Dont:</i>								
Nyersanyagok — <i>Matières premières</i>	381.017	32.05	398.331	37.48	472.605	57.72	622.853	59.88
Félgyártmányok — <i>Demi-produits</i>	272.682	22.93	238.672	22.46	61.783	7.55	72.219	6.94
Gyártmányok — <i>Articles fabriqués</i>	535.277	45.02	425.768	40.06	284.323	34.73	345.107	33.18

4. Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1928. és 1929. években.

Répartition, suivant les pays, du commerce extérieur de la Hongrie, en 1928 et 1929.

Származási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance et de destination</i>	Behozatal — Importations				Kivitel — Exportations				Behozatali (—), ill. kiviteli (+) többlet <i>Excédent d'importations (—) ou d'export. (+)</i>	
	1928		1929		1928		1929		1928	1929
	millió pengőben <i>En millions de pengős</i>	%	millió pengőben <i>En millions de pengős</i>	%	millió pengőben <i>En millions de pengős</i>	%	millió pengőben <i>En millions de pengős</i>	%	millió pengőben <i>En millions de pengős</i>	
Ausztria — <i>Autriche</i>	193.7	16.29	142.2	13.38	278.4	34.00	322.9	31.04	+ 84.7	+ 180.7
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slov.</i>	270.2	22.72	234.4	22.06	145.2	17.74	168.6	16.21	- 125.0	- 65.8
Románia — <i>Roumanie</i>	92.7	7.80	97.3	9.15	43.9	5.36	47.3	4.55	- 48.8	- 50.0
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	58.4	4.91	55.5	5.22	53.6	6.55	61.6	5.92	- 4.8	+ 6.1
Németország — <i>Allemagne</i>	231.3	19.45	209.8	19.74	95.4	11.66	119.7	11.51	- 135.9	- 90.1
Svájc — <i>Suisse</i>	48.6	4.09	28.1	2.64	29.5	3.60	41.2	3.96	- 19.1	+ 13.1
Olaszország — <i>Italie</i>	47.5	4.00	46.6	4.38	29.0	3.55	71.4	6.86	- 18.5	+ 24.8
Franciaország — <i>France</i>	30.5	2.57	23.8	2.24	7.1	0.87	12.4	1.19	- 23.4	- 11.4
Belgium — <i>Belgique</i>	8.3	0.70	8.7	0.82	7.2	0.88	10.7	1.02	- 1.1	+ 2.0
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	20.7	1.74	25.9	2.44	4.4	0.53	13.4	1.29	- 16.3	- 12.5
Nagy-Britannia (Irországgal) <i>Grande-Bretagne (Irlande comprise)</i>	34.7	2.92	30.8	2.90	23.8	2.91	35.1	3.37	- 10.9	+ 4.3
Svédország — <i>Suède</i>	2.6	0.22	3.0	0.28	1.7	0.21	2.4	0.23	- 0.9	- 0.6
Lengyelország — <i>Pologne</i>	49.4	4.15	51.4	4.84	25.8	3.15	16.8	1.61	- 23.6	- 34.6
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	8.5	0.72	10.3	0.97	6.8	0.83	8.4	0.81	- 1.7	- 1.9
Görögország — <i>Grèce</i>	3.7	0.31	3.1	0.29	6.1	0.74	11.9	1.14	+ 2.4	+ 8.8
Törökország — <i>Turquie</i>	7.9	0.66	3.5	0.33	8.4	1.03	11.0	1.06	+ 0.5	+ 7.5
Amerikai Egyesült Államok — <i>États-Unis</i>	40.8	3.43	47.5	4.47	5.1	0.62	10.4	1.00	- 35.7	- 37.1
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	39.5	3.32	40.9	3.85	47.3	5.77	75.0	7.23	+ 7.8	+ 34.1
Összesen — Au total	1.189.0	100.00	1.062.8	100.00	818.7	100.00	1.040.2	100.00	- 370.3	- 22.6

mányok részesedési aránya nem sok különbséget mutatott, s főleg a textilfélgégyártmányok és a félig megmunkált faanyagoknak csökkenő importja szorította le a százalékszámot. A gyártmányok részesedésének aránya alászállt 45·02 százalékról 40·06 százalékra. E jelentős visszaesést túlnyomórészt a textiliák és gépek importjának hanyatlása idézte elő.

A kivitelben a részesedési százalék a félgégyártmányok és gyártmányok rovására, a nyersanyagok javára alakult. A nyersanyag-kivitelünknek 57·72 százalékról 59·88 százalékra való emelkedése a mezőgazdasági cikkek kivitelének nagyarányú megerősödésében találja magyarázatát. A nyersanyagok kivitelének nagymértékű fejlődése a félgégyártmányok és gyártmányok arányszámát természetesen lecsorította, holott értékben mindkettőnél emelkedés mutatkozott. Különösen a gyártmányok értékösszege növekedett meg, főképen a liszt, cukor és a gépek kivitelének fokozódása következtében.

A külkereskedelmi forgalmat származási és rendeltetési országok szerint a 4. sz. tábla tünteti fel. A külkereskedelmünkben résztvevő legfontosabb országokkal lebonyolított forgalmunk mérlegeredményeit vizsgálva, azt látjuk, hogy az országok túlnyomó részénél az egyenleg a tárgyalt évben Magyarország javára kedvezőbben alakult, mint az előző esztendőben. Mérlegünk négy országgal szemben romlott, ezek: Románia, Lengyelország, Bulgária és az Amerikai Egyesült Államok.

Az aktív mérlegű országok száma az előző évhez képest lényegesen kibővült. Míg az előző évben

Ausztriával, Görögországgal, Törökországgal és az egyéb országok címe alatt összefoglalt jelentéktelenebb forgalmú országokkal szemben mutattunk fel aktívumot, ezúttal a felsorolt országokon kívül Jugoszláviával, Svájccal, Olaszországgal, Belgiummal és Nagy-Britanniával lebonyolított árucserénk is aktív mérleget eredményezett. 110 →

A behozatálban a legnagyobb forgalmú származási országok közül Ausztria és Cseh-Szlovákia arányszáma lejjebb szállt, Románia, Jugoszlávia, Németország, Olaszország és Lengyelország százalékos részesedése pedig erősödött. A kevésbé jelentős országoknál, néhány kivétellel, általában visszaesés tapasztalható. Az értékadatok szerint a legnagyobb forgalmú országok közül csak a Romániából és Lengyelországból származó import volt magasabb, mint az előző évben. A svájci behozatal nagyobb mértékű hanyatlása azzal függ össze, hogy a folyó évben a passzív kikészítési forgalom adatai nem foglaltatnak benn a behozatali adatokban, s ez a körülmény Svájc forgalmát a passzív kikészítésben szereplő selyemszövetek révén erősen érinti.

A kivitelben a százalékos megoszlás szerint elsősorban Olaszország, azután Svájc, Franciaország, Nagy-Britannia, Németalföld és még néhány, a külkereskedelmi forgalom szempontjából kisebb jelentőségű ország arányszáma emelkedett. Az exportált áruk értékadatai szerint azonban Lengyelország kivételével, mindenütt gyarapodást tapasztalunk.

Meszlényi Emil dr.

Magyarország gépjárműállománya.

Effectif des véhicules à moteur de la Hongrie.

Résumé. En Hongrie, l'effectif des véhicules à moteur s'est élevé en 1929 à 29.417. Le nombre des véhicules neufs ayant été de 6.243 et celui des véhicules remis en circulation, 320, l'accroissement brut a été de 6.563 et l'accroissement net de 5.167, car 1.396 automobiles et motocyclettes ont été provisoirement retirées de la circulation. L'accroissement, qui en 1929 a été inférieur de 1.177 à celui de l'année précédente, a été de 5.674 en 1927, 6.344 en 1928, 5.167 en 1929. Depuis 1928 déjà, on a constaté un fléchissement dans l'augmentation du nombre des automobiles: en 1928 on en a mis 509 de moins en circulation qu'en 1927; en 1929, 351 de moins qu'en 1928. Aux motocyclettes, l'accroissement a dépassé en 1928 celui de 1927, mais en 1929 il accusait également une régression (— 826).

Sur l'effectif total, il y avait 51·9% à Budapest.

★

Már az elmúlt évi adatok ismertetésekor rámutattunk arra a sajnálatos körülményre, hogy gépjár-

műállományunknak néhány év óta tapasztalható lendületes fejlődése 1928-ban némileg megtorpant. Az állomány növekedésében beállott hanyatlás leginkább gazdasági okokra volt visszavezethető. A helyzet a rákövetkező 1929. évben sem változott, sőt a gazdasági viszonyok általában még nehezebe váltak. Egészen természetes tehát, hogy ez a körülmény motorikus járműveink szaporodásának mértékét is erősen befolyásolta.

Az elmúlt év mérlege ezért az 1928. évinél jóval kedvezőtlenebb eredménnyel zárult. Gépjárműállományunk ugyanis az 1929. év folyamán mindössze 5.167 darabbal szaporodott s ezzel az év végén 29.417 jármű volt az ország területén forgalomban.

Az év leforgása alatt egyébként összesen 6.243 drb. új járművet helyeztek forgalomba. A forgalomból ideiglenesen kivont s ismét forgalomba került gépek száma 320 drb. volt. Az évi bruttó szaporodás tehát összesen 6.563 drb.-ot tett, melyből levonva az ideiglenesen forgalmon kívül helyezett

1.396 gépkocsit és motorkerékpárt, gépjárműállományunk 1929. év folyamán elért tiszta növekedése 5.167 db.-ra rúgott.

Az év folyamán elért szaporodás tehát ismét 1.177-tel marad alatta az előző évinek. Az állomány növekedésében beállott hanyatlás az 1928. évben még nem volt ennyire feltűnő, mert a gépkocsik gyengébb szaporodását a motorkerékpárok erős gyarapodása ellensúlyozta. Az 1929. év folyamán már a motorbiciklik állományának növekedésében is visszaesés jelentkezik, mint azt az alábbi adatok mutatják.

1. A gépjárművek száma az 1910—1929 évek végén.

Nombre des véhicules à moteur, fin de 1910—1929.

Év Année	Személy — Autos à personnes	Teher — Autocamions	Egyéb — Autres véhicules	Gépkocsik összes — Automobiles au total	Motorkerékpárok — Motocyclistes	Gépjárművek mindössze Ensemble des véhicules à moteur
	k o c s i k s z á m a — n o m b r e					
1910	937	110		1.047	—	1.047
1911	1.460	151		1.611	—	1.611
1912	1.926	252		2.178	—	2.178
1913	2.612	264)	2.876	—	2.876
1914	2.877	316)	3.193	—	3.193
1915	2.748	293)	3.041	—	3.041
1916	2.478	386)	2.864	—	2.864
1917	2.829	345)	3.174	—	3.174
1918	Nincs adat — Pas de données					
1919	Nincs adat — Pas de données					
1920	1.413	259)	1.672	—	1.672
1921	2.184	380)	2.564	161	2.725
1922	2.342	531)	2.873	430	3.303
1923	3.078	721)	3.799	650	4.449
1924	4.027	968)	4.995	970	5.965
1925	4.943	1.472)	6.415	1.462	7.877
1926	6.712	1.950	629	9.291	2.941	12.232
1927	9.259	2.886	856	13.001	4.905	17.906
1928	11.480	3.609	1.113	16.202	8.048	24.250
1929	13.293	4.401	1.358	19.052	10.365	29.417

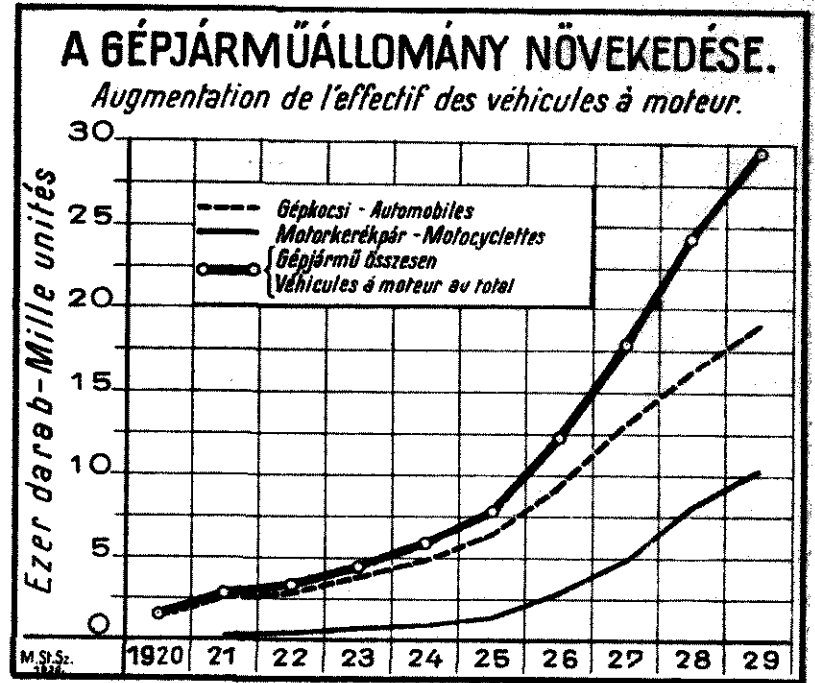
¹⁾ Az „egyéb kocsik“ részben a személy-, részben a teherkocsik között szerelnek. — Les „autres véhicules“ figurent en partie parmi les autos à personnes, en partie parmi les autocamions.

A gépjárművek két nagy csoportjának évenként elért szaporodása a három utolsó évben a következő volt:

	Gépkocsik	Motor- kerékpárok	Együtt
1927	3.710	1.964	5.674
1928	3.201	3.143	6.344
1929	2.850	2.317	5.167

Az autók gyarapodásánál a visszaesés már 1928-ban jelentkezett, amennyiben 1928-ban

509-cel, az elmúlt évben pedig 351-gyel kevesebb gépet helyeztek forgalomba, mint az azt megelőző évben. A motorkerékpároknál viszont csak az 1929. évben vált kedvezőtlené a helyzet. A motorbiciklik gyarapodása ugyanis 1928-ban még öröndetes fejlődést mutatott s az év folyamán forgalomba helyezett motorkerékpárok száma 1.179-cel haladta meg az 1927-ben elért állománynövekedést. A tárgyalt évben azonban a vásárlóközönség anyagi helyzete már a gépkocsiknál jóval olcsóbb motorkerékpárok beszerzését sem igen engedte meg s így az 1929. évben elért szaporulat 826 darabbal maradt mögötte az előző évinek.

Az állománynövekedés arányaiban tapasztalható visszaesésben ez alkalommal is némi szerepe lehet annak a körülménynek, hogy az év vége felé, a téli hónapok alatt a gépjárműtulajdonosok általában nagyobb számmal szokták gépeiket ideiglenesen forgalmon kívül helyezni, ami szintén csökkentette az autók és motorkerékpárok évvégi létszámát. Több, mint valószínű azonban az is, hogy ebben az évben sokakat szintén éppen a gazdasági helyzet kényszerített az adózástól való mentesülés céljából járműveiknek forgalomból való kivonására.

Állománynövekedés havonként.

A forgalomban levő gépjárművek állományának havonkénti változásában az a legfeltűnőbb jelenség, hogy december hó folyamán olyan nagy számmal vontak ki járműveket a forgalomból, hogy ezt az újonnan forgalomba került gépek sem voltak képesek ellensúlyozni. S így végeredményben az ország gépjárműállománya december hóban az előző hónaphoz képest 97 darabbal csökkent, ami a gépjárműstatisztika megindítása óta még sohasem fordult elő. A csökkenés az autókra érintette érzékenyebben, melyek száma 73 darabbal apadt. A motorbicikliknél a fogyás 24 darabra rúgott.

A havonkénti elért állománynövekedés egyéb-

ként a rendes képet mutatja. A tavaszi hónapokkal indul meg a gépek számának erőteljesebb arányú növekedése, mely a maximumot a nyári hónapokban éri el. Attól kezdve újból hónapról-hónapra kevesebb új gépet helyeznek forgalomba s a szaporodás a téli hónapokban a minimálisra zsugorodott össze.

A gépjárművek két nagy csoportját, a gépkocsikat és motorkerékpárokat külön-külön vizsgálva az automobilon állományának növekedése a motorkerékpároknál sokkal egyenletesebb volt. A gépkocsik havonkénti szaporulata ugyanis — eltekintve az abnormis decembertől — mindegyik hónapban százon felül volt, s a legnagyobb arányú növekedés a 450 darabot felmutató június hónapra esik. A motorkerékpároknál már jóval nagyobbak a kilengések s — decembert figyelmen kívül hagyva — a novemberi 31 darabot kitevő minimummal szemben a májusban elért 496 darabot kitevő növekedés adja a maximumot.

Területi megoszlás.

A gépjárműállományt az előző évhez hasonlóan az ország területén 1929. év végével fennállott 13 gépjárműkerület helyett csak 10 kerületbe osztva mutatjuk be, mert az újabban alakított három kerületbe tartozó gépek átcsoportosítása még nem fejeződött be. Ezért a nyíregyházi kerület hatásköre alá eső járművek a debreceni, a gyulai kerületbe tartozók a szegedi, a nagykanizsai tartozók pedig a szombathelyi kerületbe vannak beosztva.

A gépjárművek területi megoszlásában a havonként újonnan forgalomba került gépeken kívül a kerületváltásoknak ebben az évben is igen jelentős szerepe volt. Az év folyamán az előző évi 3.198-cal szemben 2.990 esetben változott meg az egyes gépek kerületi beosztása. A kerületcseréknek ezt a némi csökkenését már az elmúlt évi adatok ismertetésekor említett nyilvántartási rendszer

2. A gépjárművek kerületenkinti megoszlása.

Répartition, par districts, des véhicules à moteur.

Gépjárműkerület Év (vége) Districts de véhicules à moteur Fin de l'année	N o m b r e e s														A kerület lélekszáma (1920) Population des districts (1920)	Hány lélekre jutott átlag egy Combien y avait-il d'habitants, en moyenne, pour 1				
	Személykocsi autos à personnes	Teherkocsi autocamions	Autóbuszok autobus	Bérautók autos de louage	Betegszállító autom. transp. d. malad	Közúti közúti kocsi balayages et arroses	Tartálykocsi autos à recipients	Tűoltókocsi autos de pompiers	Vontatókocsi autos remorqueurs	Egyéb rendelt. kocsi aut. d'entr. destinat.	Gépkocsi összes automobiles au total	motocyc- lettés		Összes gépjárművek ensemble des véhicules à moteur		személy- auto à personnes	teher- autocamion	egyéb autre autom.	motorkerékpár motorcyclette	gépjármű véhicule à moteur
												Melléküles sidecars	A melléküles nélk. - de l siége							
1. Budapest 1928	5.446	1.940	168	854	60	26	9	34	73	224	8.834	443	4.050	13.327	928.996	147	479	1.564	207	70
1929	5.953	2.271	307	1.278	92	26	14	37	75	227	10.280	503	4.491	15.274		128	409	1.194	186	61
2. Vidék - Province Bpestvidéki — Distr. des envi- rons de Bpest .. 1928	860	425	66	10	7	10	1	5	5	4	1.333	40	656	2.029	1.504.953	1.858	3.541	15.357	2.162	742
1929	948	541	86	7	7	12	2	7	4	6	1.620	65	1.116	2.801		1.576	2.782	12.137	1.274	537
Debrecen 1928	594	114	26	23	4	4	2	—	5	1	773	41	330	1.144	902.331	1.462	7.915	21.484	2.432	789
1929	713	143	31	37	4	5	—	2	5	1	941	53	491	1.485		1.203	6.310	18.798	1.659	608
Győr 1928	207	66	16	9	3	3	1	5	—	1	311	37	133	481	141.004	653	2.136	4.862	829	293
1929	254	71	18	12	2	3	1	4	—	1	366	47	172	585		530	1.986	4.862	644	241
Miskolc 1928	593	170	37	89	4	1	3	4	2	—	903	28	293	1.224	842.960	1.236	4.959	16.529	2.626	689
1929	702	222	44	125	6	3	4	4	1	—	1.111	43	467	1.621		1.019	3.797	13.596	1.653	520
Pécs 1928	578	141	53	31	8	10	1	6	1	—	829	33	306	1.168	919.197	1.509	6.519	11.635	2.711	787
1929	697	204	55	45	8	8	1	4	4	1	1.027	53	536	1.616		1.239	4.506	11.348	1.561	569
Sopron 1928	141	49	11	14	1	3	—	5	—	—	224	80	88	392	227.246	1.466	4.638	11.362	1.352	580
1929	172	53	13	8	1	3	—	5	—	—	255	94	120	469		1.262	4.288	10.329	1.062	485
Szeged 1928	974	479	83	117	4	11	1	9	7	4	1.689	86	564	2.339	1.292.885	1.185	2.699	10.865	1.989	553
1929	1.093	572	84	124	2	14	1	10	6	6	1.912	100	875	2.887		1.062	2.260	10.511	1.326	448
Székesfehérvár 1928	370	123	29	39	1	4	1	4	7	4	582	40	388	1.010	605.796	1.481	4.925	12.116	1.415	600
1929	458	214	35	45	2	4	1	3	6	5	773	64	554	1.391		1.204	2.831	10.818	980	436
Szombathely .. 1928	543	102	16	48	3	6	—	6	—	—	724	143	269	1.136	614.775	1.040	6.027	19.831	1.492	541
1929	562	110	17	60	3	7	—	8	—	—	767	171	350	1.288		1.021	5.589	17.565	1.180	477
Vidék összesen - Province, total 1928	4.800	1.669	337	380	35	52	10	44	27	14	7.368	528	3.027	10.923	7.051.147	1.361	4.225	13.586	1.983	646
1929	5.599	2.130	383	463	35	59	10	47	26	20	8.772	690	4.681	14.143		1.163	3.310	12.157	1.313	499
Mindössze — Total général .. 1928	10.246	3.609	505	1.234	95	78	19	78	100	238	16.202	971	7.077	24.250	7.980.143	695	2.211	7.170	992	329
1929	11.552	4.401	690	1.741	127	85	24	84	101	247	19.052	1.193	9.172	29.417		600	1.813	5.876	770	271

megváltoztatása idézte elő. Az egyik kerületből a másikba való beosztás folytán a vidéki kerületek állománya 2.700 darab járművel szaporodott s 729 darabbal csökkent. A budapesti kerületáthelyezések folytán 290 darabot kitevő állománynövekedést ért el, viszont a vidéki kerületekbe való beosztás folytán 2.261 darab géppel csökkent. A fővárosi kerületnek a kerületváltások folytán ez a nagy megfogyatkozása onnan ered, hogy a csaknem kizárólag Budapesten székelő autó- és motorbicikligyárak, illetőleg gyári képviseletek az eladott gépeket a fővárosban bocsátják műszaki vizsgálat alá s a budapesti rendszámmal ellátott gépek vidékre való eladásuk esetén új kerületi beosztásuknak megfelelően rendszámot kapnak, ami tehát a fővárosi kerület területén levő járművek állományának csökkenésével jár.

Az említett okoknál fogva az év folyamán látszólag a legtöbb új gépet — szám szerint 4.462 darabot — a fővárosban helyeztek forgalomba. A vidéki kerületekben levizsgáztatott járművek száma a szegedi kerületben volt a legnagyobb (416); a kis kiterjedésű soproni kerületben a legkisebb (49). Az ideiglenesen forgalomból kivont és ismét forgalomba helyezett 320 gép közül 163 esett Budapestre, a többi pedig az egyes vidéki kerületek között oszlott meg. A kerületáthelyezések folytán beállott 2.990 darabot kitevő szaporulatból a Budapestvidéki kerületnek volt a legnagyobb, szám szerint 602 a részesedése. Ezen a címen jelentősebben növekedett még a szegedi (501), pécsi (359), a székesfehérvári (289) és a debreceni (283) kerület.

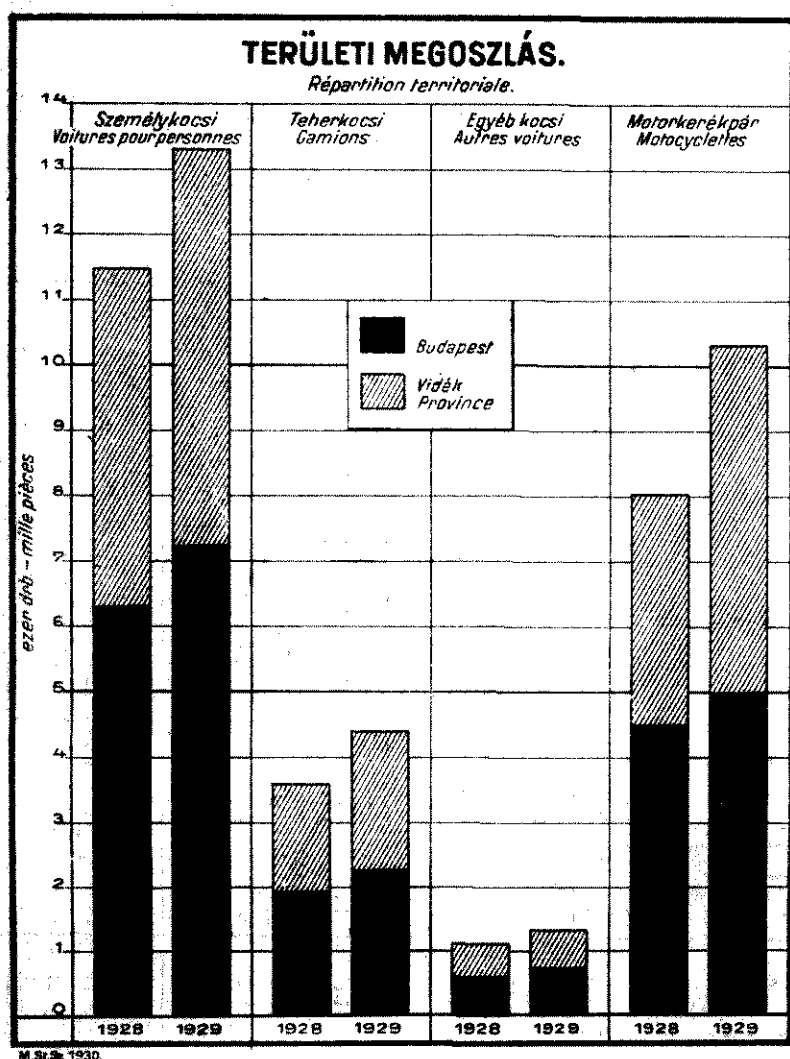
A mérlegnek a másik oldalát tekintve, az év végével ideiglenesen forgalmon kívül helyezett 1.396 gép közül 657 esett a főváros területére. A vidéki kerületek között a szegediben 235, a budapestvidékiben 116, a szombathelyiben 87 és a debreceniben 78 volt az ilyen járművek száma. A kerületáthelyezések, mint említettük, 2.990 esetben csökkentették az egyes kerületek állományát. Az egyes kerületekben ezen az alapon beállott apadás a budapesti kerület 2.261 db.-ot kitevő fogyása mellett elenyészően csekély volt. Nagyobb csökkenés következett be ily címen a budapestvidéki (190), debreceni (99), székesfehérvári (80) és szombathelyi (80) kerületeknél.

E változások figyelembevételével egy év leforgása alatt a főváros gépjárműállománya 14·6%-kal, az ország többi részein forgalomban levő gépek állománya pedig 29·5%-kal emelkedett. A vidék járműveinek erősebb arányú gyarapodásával ismét közelebb jutott egy lépéssel ahhoz, hogy közte és a főváros között a motoros járművek szempontjából fennálló nagy különbséget kiküszöbölje. E két területrészen forgalomban levő gépjárművek megoszlásában az utolsó négy évben a következő eltolódás történt:

	Budapest	Vidék
1926	64·4	35·6
1927	59·4	40·6
1928	55·0	45·0
1929	51·9	48·1

Az országnak a fővároson kívül eső részein az említett időszak elején inkább az autók állománya növekedett, amennyiben a vidéken futó gépkocsik aránya az első két évben 35·8%-ról 42·1%-ra emelkedett. A motorkerékpároknál ugyanazon idő alatt a részesedés aránya 34·9%-ról mindössze 36·2%-ra ment fel. Az utána következő években azonban megváltozott a helyzet, amennyiben a vidéken forgalomban levő motorkerékpárok állománya 1928-ban 100·3%-kal, 1929-ben pedig 51·1%-kal növekedett. Ezzel az erős iramú szaporodással 1929. év végével az ország motorbicikliállományának már több, mint fele — pontosan 51·8%-a — a fővároson kívül eső részeken lakók használatában állott. A vidék automobilállományának gyarapodása az utolsó két évben jóval alatta maradt a motorkerékpárok szaporodásának. A növekedés aránya ugyanis az autókénál 1928-ban 34·5%, 1929-ben 19·1% volt. E változások után a gépkocsiknak 46·0%-a jut a vidékre.

A motoros járművek Budapesten jóval előbb meghonosodtak, mint a vidéken s így állomány-növekedésük természetesen az utóbbi években a vidék állományszaporodásának alatta maradt. A gépkocsik szaporulata a fővárosban ugyanis 1929-

ben 16·4%-ot, a motorkerékpároké pedig 11·2%-ot tett.

A lélekszámmal való egybevetés szerint az 1929. év végével Budapesten átlag minden 61 (1928-ban 70), vidéken pedig minden 499 (646) lakosra esett egy-egy motoros jármű. Az egyes járművek nemét tekintve a fővárosban 128 (147), az ország egyéb részein pedig 1.163 (1.361) lakosnak volt egy-egy személyautója.

A motorkerékpároknál Budapest aránya 207-ről 186-ra javult, a vidéki kerületek lakossága közül pedig az 1928. évi 1.983-mal szemben minden 1.313 lélekre esett egy motorbicikli.

A gépjárművek neme.

Az egyes gépkocsitípusokat tekintve az 1929. év folyamán az ország területén aránylag a legnagyobb, 41·1%-os gyarapodást a bérautók érték el, melyek erős növekedése a fővárosban nagyobb számmal forgalombá helyezett autótaxikból adódott. Ugyanacsak a budapesti autóbusszközlekedés fejlesztéséből eredt az ország autóbusszállománya-
nak 36·6%-os emelkedése is. A közforgalmi szempontból legjelentősebb kocsitípusok közül a személykocsik 12·7%-os, a teherkocsik pedig 21·9%-os növekedést mutatnak fel. A legkisebb, 1·0%-os gyarapodást a vontatókocsik érték el.

A főváros területének gépjárműállományát külön vizsgálva, az év folyamán újból jelentősen megnövelt autóbusszállomány 82·7%-os növekedése a kiemelkedő. Mellette még a tartánykocsik és betegszállító kocsik szaporodtak erősebben (55·6, ill. 53·3%). Az előző évi 1·4%-os gyarapodáshoz képest a nagyközönség kényelmére szolgáló bérautók száma is örvendetes emelkedést mutat, ahol a növekedés 48·6%-ot tett. A magáncélokra rendelt

személyautók gyarapodása 9·3%-ra, a teherkocsiké pedig 17·1%-ra rúgott.

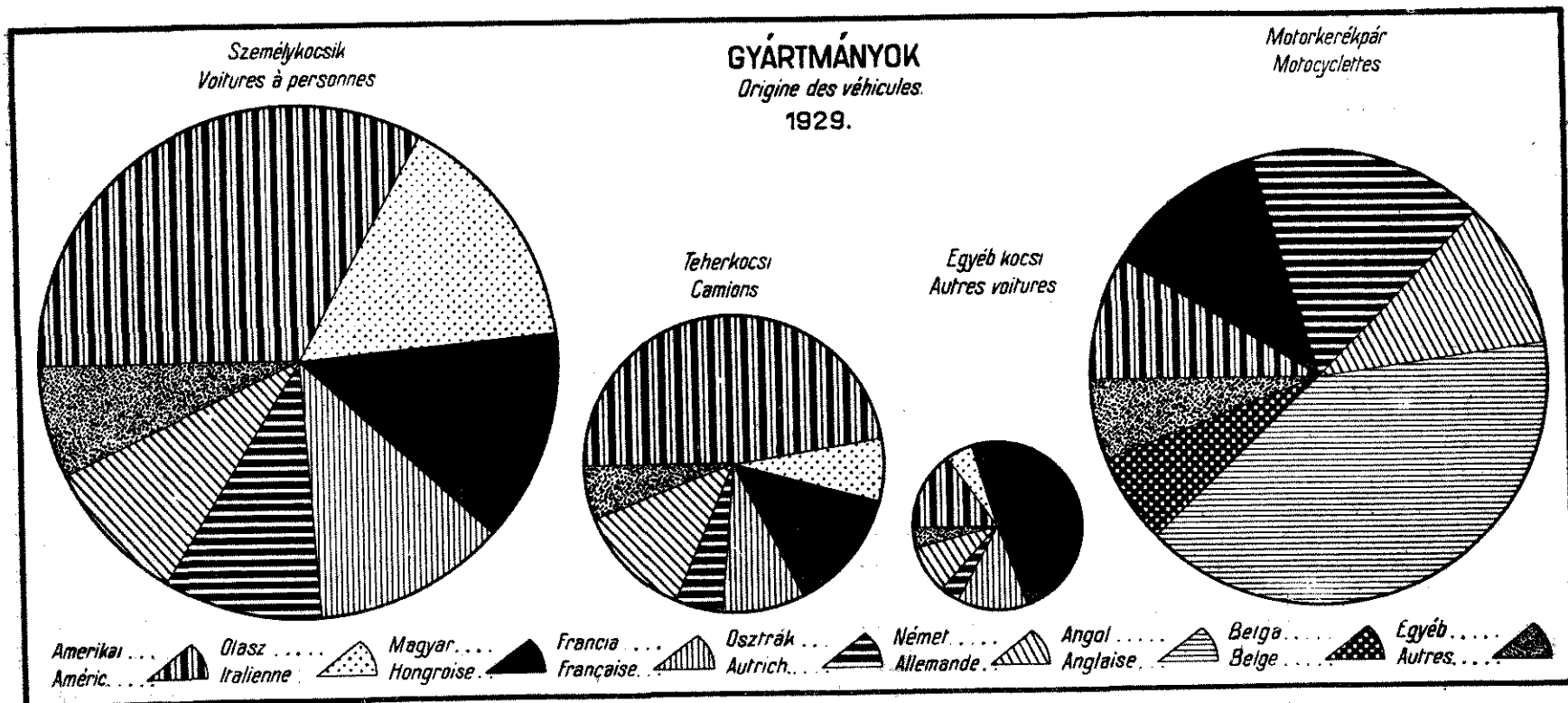
A vidéki kerületekben az egyéb rendeltetésű kocsikon kívül a teherkocsi- és bérautóállomány emelkedett a legerősebben; a növekedés aránya az előbbiekénél 27·6%, az utóbbiaknál 21·8% volt. A magánhasználatban álló személykocsik 16·6%-os, az autóbuszok pedig 13·6%-os gyarapodást értek el.

A gépjárművek gyártmányok szerint.

Az ország területén a motoros járművek között igen sokféle gyártmányú gépet találunk. A személyautomobilok között 193 gyártmány szerepel, a teherkocsik között 137, a különféle egyéb gépek között pedig 81 különféle gyártmányú gép volt a forgalomban. A motorkerékpárgyártmányokat tekintve a legtarkább képet találjuk, amennyiben a motorbiciklik között nem kevesebb, mint 279 különféle márkájú gép szerepelt.

Az egyes gépjárműtípusoknak gyártási helyét tekintve örömmel kell látnunk azt a körülményt, hogy a hazai iparnak a személy- és teherkocsiknál a nagy verseny ellenére is sikerült némileg tért hódítania s ezzel a személykocsiknál Magyarországon a negyedik helyről a harmadikra, a teherkocsiknál pedig a harmadik helyről a második helyre került előre. Az egyéb rendeltetésű gépeknél a hazai ipar változatlanul megtartotta az első, a motorbicikliknél a harmadik helyet.

A személykocsiknál egyébként a legnagyobb növekedést az amerikai származású gépek érték el, melyek száma csaknem ezerrel — 28·5%-kal — szaporodott. Ezzel az Egyesült Államok első helyét még jobban hebiztosította, amennyiben az 1929. év végével személyautomobil-állományunknak 33·2%-a volt amerikai eredetű. Az olaszországi gépek már

3. A gépjárművek gyártmányok szerint.
Véhicules à moteur en Hongrie, suivant les marques.

A származási ország és a gyártmányok megnevezése Pays de provenance et marque des véhicules	A gépjárművek darabszáma Nombre des véhicules à moteur			A származási ország és a gyártmányok megnevezése Pays de provenance et marque des véhicules	A gépjárművek darabszáma Nombre des véhicules à moteur			A származási ország és a gyártmányok megnevezése Pays de provenance et marque des véhicules	A gépjárművek darabszáma Nombre des véhicules à moteur		
	összesen total		ebből dont a Budapest		összesen total		ebből dont a Budapest		összesen total		ebből dont a Budapest
	1928	1929			1928	1929			1928	1929	
XII. 31.			XII. 31.			XII. 31.					
I. Személykocsik I. Autom. à personnes				Franciaország — France				Cseh-Szlovákia Tchéco-Slovaquie			
Amerikai Egy. Államok Etats-Unis				Renault 354 374 235				Laurint-Klement 155 152 83			
Ford 1.159 1.344 298				Citroën 312 340 177				Tatra 70 87 29			
Buick 422 502 323				Peugeot 242 238 116				Praga 25 30 16			
Chevrolet 280 445 102				Talbot-Darracque 80 89 40				Egyéb — Autres — 4 —			
Chrysler 376 425 233				Berliet 73 71 44				Összesen — Total 250 273 128			
Nasch 178 246 161				Mathis 72 70 27				Belgium — Belgique			
Essex 228 232 145				De Dion Bouton 61 60 29				Minerva 197 206 152			
Studebaker 143 168 84				Amilcar 44 46 23				Métallurgique 20 22 18			
Hudson 54 128 87				Donnet-Zedel 44 43 17				F. N. 9 10 5			
Auburn 49 123 108				Salmson 32 32 21				Egyéb — Autres 3 2 1			
Whippet 70 117 72				Bugatti 10 28 24				Összesen — Total 229 240 176			
Peerless 58 82 57				Egyéb — Autres 308 254 161				Svájc — Suisse			
Hupmobile 67 66 46				Összesen — Total 1.632 1.645 914				Martini 6 6 1			
Oldsmobile 50 65 30				Ausztria — Autriche				Pic-Pic 1 1 1			
Packard 21 60 57				Steyr 558 613 276				Összesen — Total 7 7 2			
Dodge 38 47 22				Austro-Daimler 334 335 229				Spanyolország — Espagne			
Egyéb — Autres 243 366 208				Puch 162 162 71				Hispano Suisa 20 23 24			
Összesen — Total 3.436 4.416 2.033				Graef-Stift 103 101 60				Ismeretlen Inconn. 68 86 16			
Olaszország — Italie				Austro-Fiat 45 44 27				Személykocsik mindössze			
Fiat 1.272 1.373 592				Perl 15 33 15				Autom. à person. au total 11.480 13.293 7.231			
Lancia 107 165 124				W. A. F. 19 17 7				II. Teherkocsik — II. Camions			
O. M. 118 126 53				Egyéb — Autres 1 2 2				Amerikai Egy. Államok Etats-Unis			
Diatto 84 85 57				Összesen — Total 1.237 1.307 687				Ford 952 1.083 400			
Ansaldo 43 42 19				Németország — Allemagne				Chevrolet 467 657 223			
Bianchi 39 41 25				Benz-Mercedes 541 551 377				Packard 82 86 69			
Alfa Romeo 37 37 27				Opel 192 198 68				International 47 76 46			
Spa 27 26 16				Adler 56 64 29				Overland 52 60 45			
Ceirano 13 13 4				Presto 55 53 26				Dodge 1 59 58			
Egyéb — Autres 113 112 68				Wanderer 47 53 13				Jeffery 18 17 15			
Összesen — Total 1.853 2.020 985				Protos 40 46 20				Egyéb — Autres 26 64 34			
Magyarország — Hongrie				Aga 35 37 21				Összesen — Total 1.645 2.102 890			
Mág 1.050 1.356 1.086				N. S. U. 19 34 19				Magyarország — Hongrie			
Marta 192 203 188				N. S. U. 19 34 19				Rába 146 170 90			
Weiss Manfréd 12 105 97				Stoewer 29 26 5				Mág 110 147 93			
Rába 42 40 23				Hanomag 3 26 13				Fiat 99 96 79			
Fejes 18 19 15				N. A. G. 33 33 18				Márta 73 73 40			
Csonka 7 7 7				Egyéb — Autres 160 125 72				Méray — 49 42			
Egyéb — Autres 19 18 14				Összesen — Total 1.210 1.246 681				Weiss Manfréd 17 30 21			
Össz. — Total 1.340 1.748 1.430				Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne				Egyéb — Autres 16 19 16			
				Morris 60 72 32				Össz. — Total 461 584 381			
				Morgan — 57 45							
				Rower 33 30 19							
				Angló-Daimler 29 26 15							
				Singer 15 24 13							
				Austin 1 13 6							
				Rolls-Royce 10 10 6							
				Crossley 7 6 4							
				Egyéb — Autres 43 44 19							
				Összesen — Total 198 282 159							

A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>		
	összesen <i>total</i>		ebből <i>dont à Budapest</i>		összesen <i>total</i>		ebből <i>dont à Budapest</i>		összesen <i>total</i>		ebből <i>dont à Budapest</i>
	1928	1929			1928	1929			1928	1929	
	XII. 31				XII. 31				XII. 31		
Németország — Allemagne				Svájc — Suisse				Franciaország — France			
Benz-Mercedes..	128	170	90	Sauer	24	24	13	Chenard-Walker	63	63	52
Büssing	74	77	41	Berna	19	20	16	Renault	29	32	9
Opel	68	75	39	Franz	14	14	11	Berliet	23	25	3
Bergmann	32	35	19	Arbenz	6	5	3	Latil	23	22	2
Hansa-Lloyd .. .	28	33	22	Martini	6	5	5	Egyéb — <i>Autres</i>	36	34	23
D. K. V.	13	30	18	Összesen — <i>Total</i>	69	68	48	Összesen — <i>Total</i>	174	176	89
N. A. G.	29	29	18	Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne				Németország — Allemagne			
Adler	14	17	7	Morris	19	22	16	Benz-Mercedes..	38	40	26
Egyéb — <i>Autres</i>	80	94	42	Egyéb — <i>Autres</i>	14	16	13	Krupp	26	27	14
Összesen — <i>Total</i>	466	560	296	Összesen — <i>Total</i>	33	38	29	Büssing	9	11	10
Franciaország — France				Belgium — Belgique				Olaszország — Italie			
Renault	90	120	71	F. N.	8	19	11	Fiat	50	49	21
Berliet	87	96	41	Minerva	9	13	10	Lancia	7	7	2
Latil	40	40	18	Métallurgique ..	3	4	—	Egyéb — <i>Autres</i>	3	5	1
Citroën	30	33	23	Összesen — <i>Total</i>	20	36	21	Összesen — <i>Total</i>	60	61	24
De Dion Bouton	18	17	13	Ismeretlen				Ausztria — Autriche			
Peugeot	12	12	8	<i>Inconn.</i>	16	23	10	Austro-Daimler..	22	20	19
Chenard-Walker	6	11	10	Teherkocsik				Cseh-Szlovákia			
Egyéb — <i>Autres</i>	62	66	49	mindössze —				<i>Tchéco-Slovaquie</i>			
Összesen — <i>Total</i>	345	395	233	<i>Camions au tot.</i>				Laurint-Klement			
Olaszország — Italie				III. Egyéb kocsik				Praga			
Fiat	214	219	146	III. <i>Autres véhicules</i>				Összesen — <i>Total</i>			
Itala	24	21	10	Magyarország — Hongrie				Összesen — <i>Total</i>			
Lancia	14	19	14	Mág				25			
O. M.	11	10	6	Rába				23			
Egyéb — <i>Autres</i>	8	14	8	Csonka				19			
Összesen — <i>Total</i>	271	283	184	Röck				16			
Ausztria — Autriche				Weiss-Manfréd				15			
Fross-Büssing ..	48	48	37	Marta				14			
Graef-Stift	39	44	30	Fejes				14			
Austro-Fiat	32	40	21	Egyéb — <i>Autres</i>				6			
Steyr	23	32	17	Összesen — <i>Tot.</i>				436			
Austro Daimler	25	23	16	478				675			
Puch	17	18	6	Amerikai Egyesült Áll.				478			
Perl	10	8	2	<i>Etats-Unis</i>				28			
Egyéb — <i>Autres</i>	14	7	4	Ford				3			
Összesen — <i>Total</i>	208	220	133	Chevrolet				3			
Cseh-Szlovákia				International ..				4			
<i>Tchéco-Slovaquie</i>				Studebaker				2			
Laurint-Klement	30	30	22	Egyéb — <i>Autres</i>				2			
Praga	23	29	11	Összesen — <i>Total</i>				217			
Tátra	22	19	11	215				37			
Egyéb — <i>Autres</i>	—	4	2	215				37			
Összesen — <i>Total</i>	75	82	46	217				37			
Franciaország — France				Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne				Franciaország — France			
Chenard-Walker	63	63	52	A. J. S.				3			
Renault	29	32	9	Wauxhall				2			
Berliet	23	25	3	Egyéb — <i>Autres</i>				2			
Latil	23	22	2	Összesen — <i>Total</i>				6			
Egyéb — <i>Autres</i>	36	34	23	6				7			
Összesen — <i>Total</i>	174	176	89	7				7			

A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			A származási ország és a gyártmányok megnevezése <i>Pays de provenance et marque des véhicules</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>		
	összesen <i>total</i>		ebből <i>dont à Budapest</i>		összesen <i>total</i>		ebből <i>dont à Budapest</i>		összesen <i>total</i>		ebből <i>dont à Budapest</i>
	1928	1929			1928	1929			1928	1929	
	XII. 31				XII. 31				XII. 31		
Svájc — Suisse				Magyarország — Hongrie				Franciaország — France			
Sauer	6	7	5	Méray	823	1.026	551	Peugeot	63	77	50
Ismertlen				Nova	8	98	66	Terrot-Jap	23	25	19
Inconn.	8	9	1	Dedics	8	8	2	Monet-Goyon ..	20	24	8
Egyéb kocsik mindössze — <i>Autres véhicules au total</i>	1.113	1.358	778	Egyéb — Autres	52	76	45	Automoto	17	22	10
				Összesen Total	971	1.208	664	Le Grimpeur ..	19	18	12
IV. Motorkerékpárok <i>IV. Motocyclettes</i>				Németország — Allemagne				Franciaország — France			
Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne				D. K. W.				Svájc — Suisse			
A. I. S.	444	589	279	Deutsche-Werke	183	185	89	Motosacoche ..	63	73	39
B. S. A.	271	312	133	N. S. U.	102	128	66	Moto-Rewe	7	8	5
Ariel	191	290	177	B. M. W.	57	109	54	Egyéb — Autres	4	4	3
Triumph	212	256	90	Wanderer	71	76	35	Összesen — Total	74	85	47
Matschless ..	227	243	108	Zündapp	32	50	34				
Rudge	162	236	95	Diag.	31	35	16	Olaszország — Italie			
James	141	209	92	Opel	2	47	15	Frera	35	34	23
Douglas	119	172	136	Egyéb — Autres	174	210	92	Moto-Guzzi	21	23	18
Sunbeam	156	165	117	Összesen — Total	840	1.109	501	Egyéb — Autres	12	11	5
Enfield	132	151	97					Összesen — Total	68	68	46
Velocette	88	107	79	Amerikai Egyesült Áll. <i>Etats-Unis</i>				Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i>			
Exelsior	96	106	46	Harley-Davidson	284	437	224	Laurint-Klement	41	37	13
New-Hudson ..	99	102	75	Indian	294	362	177	Egyéb — Autres	1	—	—
Radeo	37	82	35	Super „X“	39	45	33	Összesen — Total	42	37	13
Raleigh	58	77	36	Egyéb — Autres	42	57	38	Ismeretlen			
Zenith	55	76	53	Összesen — Total	659	901	472	Inconn.	145	144	67
Egyéb — Autres	571	887	452					Motorkerékpárok mindössze <i>Motocycl. au total</i>	8.048	10.365	4.994
Összesen — Total	3.059	4.060	2.100	Belgium — Belgique							
				F. N.	190	277	123				
Ausztia — Autriche				Sarolea	226	257	146				
Puch	1.187	1.508	441	Gilette	183	219	159				
Austro-Motorette	100	163	33	Egyéb — Autres	1	3	3				
L. A. G.	25	28	20	Összesen — Total	600	756	431				
Roth	27	25	6								
Styria	9	9	3								
Egyéb — Autres	15	11	5								
Összesen — Total	1.363	1.744	508								

jóval kisebb mértékben, 9·0%-kal növekedtek, azonban 15·2%-os (16·1%) arányukkal még úgy is a második helyen állanak. A harmadik helyet ezúttal mint említettük, a magyar gyártmányok foglalták el, melyeknek viszonyoszáma jelentős (30·4%-os) gyarapodásuk folytán 11·7%-ról 13·2%-ra emelkedett s ezzel Franciaország a negyedik helyre szorult. Nagyobb mértékben szaporodtak még a Nagy-Britanniából eredő gépek, ahol a növekedés aránya 42·4% volt. Viszont a svájci kocsik állománya változatlan maradt s igen kis, mindössze 13 darabot kitevő szaporulata volt a francia autóknak.

A teherkocsik között szintén az Amerikai Egyesült Államokból eredő gépek állománya növekedett a legjobban, mely 27·8%-ot tett ki s ezzel Amerika vezető pozícióját itt is még jobban megerősítette. A forgalomban lévő teherkocsiknak ugyanis 47·9%-a (1928-ban 45·3%) származott Amerikából. A magyar gyártmányok 26·7%-os gyarapodásuk folytán, mint említettük, az eddigi harmadik helyről a második helyre kerültek s így a hazai gyártmányú gépek az összes teherkocsiknak 13·3%-át (12·8%) tették. Ezenkívül a német eredetű autók szaporodtak meg számottevően, azonban

a hazai gyártmányokénál kisebb, 20·2%-os gyarapodások folytán 12·7%-ot (12·9%) kitevő arányukkal a harmadik helyre kerültek.

A különféle célokra szolgáló egyéb gépkocsiknál az élen levő országok sorrendjében változatlan a helyzet. Az ebbe a csoportba sorozott gépek egész szaporulata az állami és egyéb közhatósági megrendelések folytán, csaknem kizárólag a hazai gyártmányú kocsikra esett. A különböző külföldi országokból származó autók állománya vagy csak egy-két darabbal gyarapodott vagy változatlan maradt, sőt van olyan ország is, melynek gyártmányiból kevesebb volt forgalomban, mint az előző évben. A magyar gyártmányú autók az év folyamán a 239 db.-os szaporodással 54·8%-os növekedést értek el. Ezzel elsőségüket az eddiginél is jobban biztosították s az ország különféle célokra rendelt autójainak már csaknem fele, pontosan 49·7%-a volt magyar (1928-ban 39·2%). A továbbiakban a sorrend szintén változatlan maradt, azonban a magyar gépek erős szaporodása folytán az amerikai gyártmányok arányszáma 19·5%-ról 15·8%-ra, a harmadik helyen álló franciaországi eredetű autóké pedig 15·6%-ról 13·0%-ra szállott alá.

Az első helyek tekintetében a motorbicikliknél sincs változás. Ezidőszerint is Nagy-Britannia van az élen, melynek gyártmányai az év folyamán, több mint ezer darabbal, 32·7%-kal szaporodtak s így innen származik motorkerékpárállományunknak 39·2%-a (1928-ban 37·0%). A továbbiakban Ausztria következik, mely 27·9%-os állománynövekedésével megtartotta a második helyet (16·8%, 1928-ban 16·9%). A hazai gyártmányok évi szaporulata 24·4%-ot tett s ezzel az ország állományához viszonyított aránya 11·7% (12·1%) volt.

Részletes adatok.

A rendelkezésünkre álló adatok alapján a gépjárműveket *tulajdonosaik* szerint ez alkalommal is csak három nagy csoportba foglalva mutathatjuk be, ú. m. az állami, egyéb közhatósági és magántulajdonban álló gépek csoportjában. A magántulajdonban álló járművek további részletezése nem volt lehetséges.

A személykocsiknál az állami tulajdonban álló gépek száma állandóan csökken, úgyhogy az összes személykocsikhoz viszonyított arányuk az 1929. év végén már mindössze 0·5%-ot tett (1928-ban 0·7%). Az állami teher- és egyéb célú autók, valamint a motorkerékpárok állománya egészen jelentéktelenül emelkedett s így viszonyszámuk a magántulajdonban álló járművek hasonlíthatatlanul erősebb növekedése folytán csökkent. Az állam használatában álló teherautók aránya ugyanis 3·0%-ról 2·5%-ra, az egyéb kocsiké 19·1%-ról

16·0%-ra, végül a motorkerékpároké 1·1%-ról 0·9%-ra szállott alá. A különféle egyéb közhatóságok céljaira szolgáló járművek száma az egyéb gyűjtőnév alá foglalt autók kivételével, ahol némi csökkenés tapasztalható, kivétel nélkül emelkedett. A növekedés mértéke azonban oly csekély, hogy a járművek egész állományához viszonyított aránya nem igen változott. Az erre a célra rendelt személyautók aránya ugyanis az 1929. év végével 1·1% (1928-ban 1·1%), a teherkocsiké 2·8% (3·4%), az egyéb gépeké 23·2% (29·3%), végül a motorkerékpároké pedig 0·3% (0·3%) volt. A gépkocsik és motorkerékpárok többi része, mint említettük, magánosok tulajdonában állott.

A kocsiszekrény (karosszéria) neme alapján eszközölt csoportosítás szerint az év folyamán forgalomba került gépek között a csukott karosszériájú kocsik nincsenek olyan általános túlsúlyban, mint az előző évben. Míg ugyanis az 1929. év folyamán forgalomba került személy- és egyéb kocsiknál továbbra is a csukott kocsik dominálnak, addig a teherkocsiknál a csukott gépek használata az év folyamán némileg háttérbe szorult.

Ezzel a személykocsiknál a csukott kocsik aránya 27·0%-ról 31·7%-ra, a teherkocsiknál 37·3%-ról 38·2%-ra s az egyéb autóké 71·6%-ról 72·2%-ra emelkedett.

A járművek teherbírása tekintetében a személykocsik között a 3—4 személyes gépek mellett, melyek használata ezidőszerint is a legáltalánosabb, ebben az évben az egészen kis, kétszemélyes kocsikból az előző éveknél többet helyeztek forgalomba. Azonban a 3—4 személyes gépek mellett, melyek aránya 58·5% (1928-ban 57·1%) volt, a kis gépek szerepe még egészen alárendelt jelentőségű. A teherkocsiknál az eddig is legjobban elterjedt 1.001—1.500 kg. teherbírású gépek szaporodtak leginkább s viszonyszámuk 31·1%-ról 32·8%-ra emelkedett. Az egyéb célokra rendelt autókéknél az ide sorozott nagy befogadóképességű autóbuszok erőteljes gyarapodása folytán a 16-nál több személy szállítására szolgáló gépek az állománynak 33·7%-át tették. A motorkerékpárok teherbírás alapján való csoportosítása, vagyis az, hogy mellékülések, vagy mellékülés nélküliek, csak hozzávetőleges. Itt ugyanis az a helyzet, hogy a rendszám kiváltásakor mellékülés nélküli gépnek levizsgáztatott kerékpárú tulajdonosa később minden bejelentési kötelezettség nélkül mellékülést szerelhet fel. A motorbicikli nyilvántartási lapjai tehát a tényleges állapotot nem tüntetik fel.

Az *erőforrás* szempontjából 64 jármű kivételével valamennyi benzinhajtóerőre volt berendezve. A 64 villamossal hajtott gépkocsinak háromnegyedrésze az egyéb kocsik között szerepel.

A *lőerő* szerinti csoportosítás alapján megállapíthatjuk, hogy a gépkocsik zöme ezidőszerint is

4. A gépjárművek részletes leíró adatai 1929. évi december 31-én.
Données détaillées des véhicules à moteur en Hongrie au 31 décembre 1929.

A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	1928		1929		A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	1928		1929	
	XII. 31					XII. 31			
	Összesen <i>Total</i>		ebből <i>dont à Budapest</i>			Összesen <i>Total</i>		ebből <i>dont à Budapest</i>	
I. Személykocsik <i>I. Autos à personnes</i>					II. Teherkocsik <i>II. Autocamions</i>				
1. Tulajdonos szerint: <i>Suivant le propriétaire:</i>					1. Tulajdonos szerint: <i>Suivant le propriétaire:</i>				
állam — <i>Etat</i>	77	65	62		állam — <i>Etat</i>	110	111	102	
egyéb közhatóság — <i>autr. autorit. publ.</i>	121	148	78		egyéb közhatóság — <i>autr. autorit. publ.</i>	121	125	98	
egyéb — <i>autres</i>	11.282	13.080	7.091		egyéb — <i>autres</i>	3.378	4.165	2.071	
2. A kocsiszekrény neme szerint: <i>Suivant le genre de la carrosserie:</i>					2. A kocsiszekrény neme szerint: <i>Suivant le genre de la carrosserie:</i>				
nyitott — <i>ouverte</i>	7.866	8.357	3.863		nyitott — <i>ouverte</i>	2.163	2.578	1.216	
csukott — <i>fermée</i>	3.103	4.215	2.824		csukott — <i>fermée</i>	1.345	1.681	1.019	
kombinált — <i>combinée</i>	511	721	544		kombinált — <i>combinée</i>	101	142	36	
3. Teherbírás szerint: <i>Suivant la capacité de charge:</i>					3. Teherbírás szerint: <i>Suivant la capacité de charge:</i>				
2 } szem. számára — <i>person.</i>	351	449	278		500 kg és annál kisebb teherbírással — <i>500 kilos et au-dessous</i>	161	274	200	
3-4 }	6.554	7.775	4.153		501—750 }	32	57	33	
5-6 }	4.446	4.916	2.729		751—1.000 }	670	684	358	
6-nál több személy számára — <i>plus de 6 personnes</i>	129	153	71		1.001—1.500 } <i>kg teherbírással</i>	1.123	1.442	631	
4. Az erőforrás neme szerint: <i>Suivant l'énergie:</i>					1.501—2.000 } <i>kilos</i>	431	680	285	
benzin — <i>benzine</i>	11.467	13.282	7.221		2.001—2.500 }	83	131	70	
villamosság — <i>électricité</i>	13	11	10		2.501—3.000 }	388	415	237	
5. Lóerő szerint: <i>Suivant les CV:</i>					3.001—4.000 }	446	442	306	
6 és azon aluli — <i>6 CV et au-dessous</i>	374	522	303		4.001—5.000 }	249	241	124	
7-10 }	3.073	3.299	2.055		5.000 kg-on felüli teherbírással <i>plus de 5.000 kilos</i>	26	35	27	
11-20 } lóerővel — <i>CV</i>	7.145	8.492	4.171		4. Az erőforrás nemeszerint: <i>Suivant l'énergie:</i>				
21-30 }	831	929	668		benzin — <i>benzine</i>	3.600	4.388	2.258	
30-on felüli lóerővel — <i>plus de 30 CV</i>	57	51	34		villamosság — <i>électricité</i>	9	11	11	
6. A motor hengereinek sz. szerint: ¹⁾					egyéb — <i>autres</i>	—	2	2	
<i>Suivant le nombre des cylindres du moteur: ¹⁾</i>					5. Lóerő szerint: <i>Suivant les CV:</i>				
2 } hengeres — <i>cylindres</i>	187	273	142		6 és azon aluli — <i>6 CV et au-dessous</i>	54	154	114	
4 }	7.531	8.033	3.935		6-1-10-0 }	165	193	142	
6 }	3.557	4.692	2.901		10-1-20-0 } lóerővel — <i>CV</i>	2.292	2.960	1.304	
8 és annál több hengeres — <i>8 cylindres et au-dessus</i>	192	284	243		20-1-30-0 }	933	931	593	
					30-on felüli lóerővel — <i>plus de 30 CV</i>	165	163	118	
					6. A motor hengereinek sz. szerint: ²⁾				
					<i>Suivant le nombre des cylindres du moteur: ²⁾</i>				
					4 és annál kevesebb hengerrel <i>4 cylindres et au-dessous</i>	3.485	3.990	2.047	
					6 és annál több hengerrel — <i>6 cylindres et au-dessus</i>	115	400	213	

¹⁾ Ezenkívül 1929-ben 11 db (1928-ban 13) villamossággal hajtott jármű. — *En outre, en 1929, 11 (en 1928, 13) véhicules électr.*
²⁾ Ezenkívül 1929-ben 11 db (1928-ban 9) villamossággal hajtott jármű. — *En outre, en 1929, 11 (en 1928, 9) véhicules électr.*

A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	1928	1929		A járművek megoszlása <i>Répartition des véhicules</i>	1928	1929	
	XII. 31				XII. 31		
	Összesen <i>Total</i>	ebből <i>dont à</i>	Budapest		Összesen <i>Total</i>	ebből <i>dont à</i>	Budapest
7. Abroncsolás neme szerint: <i>Suivant le genre de cercle:</i>				6. Motor hengereinek sz. szerint: ¹⁾ <i>Suivant le nombre des cyl. du moteur:¹⁾</i>			
pneumatik — <i>pneumatique</i> ..	2.693	3.514	1.687	2 } hengerrel — <i>cylindres</i> {	11	9	8
tömörgumi — <i>caoutchouc massif</i>	908	881	580	4 } hengerrel — <i>cylindres</i> {	951	990	487
egyéb — <i>autres</i>	8	6	4	6- és annál több hengerrel — <i>6 c. et plus</i>	120	317	242
III. Egyéb kocsik. <i>III. Autres voitures.</i>				7. Az abroncsolás neme szerint: <i>Suivant le genre de cercle:</i>			
1. Tulajdonos szerint: <i>Suivant le propriétaire:</i>				pneumatik — <i>pneumatique</i> ..	916	1.169	661
állam — <i>Etat</i>	213	217	217	tömörgumi — <i>caoutchouc</i>	195	186	115
egyéb közhatóság — <i>autr.</i>				<i>massif</i>	2	3	2
<i>autorit. publ.</i>	326	315	149	egyéb — <i>autres</i>			
egyéb — <i>autres</i>	574	826	412	IV. Motorkerékpárok. <i>IV. Motocyclettes.</i>			
2. A kocsiszekrény neme szerint: <i>Suivant le genre de la carrosserie:</i>				1. Tulajdonos szerint: <i>Suivant le propriétaire:</i>			
nyitott — <i>ouverte</i>	293	348	170	állam — <i>Etat</i>	92	95	94
csukott — <i>fermée</i>	797	980	597	egyéb közhatóság — <i>autr.</i>			
kombinált — <i>combinée</i>	23	30	11	<i>autorit. publ.</i>	21	31	21
3. Teherbírás szerint: <i>Suivant la capacité de charge:</i>				egyéb — <i>autres</i>	7.935	10.239	4.879
2	16	19	9	2. Teherbírás szerint: <i>Suivant la capacité de charge:</i>			
2-4 } szem. számára — <i>person.</i> }	31	46	35	1 személy számára — <i>personne</i>	6.155	8.228	4.119
5-6 } szem. számára — <i>person.</i> }	74	103	77	2	1.765	1.966	833
7-10 } szem. számára — <i>person.</i> }	60	71	27	3 és annál több személy szá- mára — <i>3 personnes et au-</i>			
11-16 } szem. számára — <i>person.</i> }	187	187	35	<i>dessus</i>	128	171	42
16-nál több személy számára <i>plus de 16 personnes</i>	309	458	245	3. Lóerő szerint: <i>Suivant les CV:</i>			
150 kg és annál kisebb teherbí- rással — <i>150 kilos et au-dessous</i>				1 és azon aluli — <i>1 CV et</i>			
151-500	27	26	25	<i>au dessous</i>	166	169	66
501-750	43	37	34	1·1-1·5 } lóerővel — <i>CV</i> }	533	566	219
751-1.000	62	60	54	1·6-2·0 } lóerővel — <i>CV</i> }	1.523	2.186	828
1.001-1.500 } kg. teherbírással	34	35	28	2·1-2·5 } lóerővel — <i>CV</i> }	1.629	2.076	1.047
1.501-2.000 } <i>kilos</i>	36	41	25	2·6-3·0 } lóerővel — <i>CV</i> }	846	1.011	590
2.001-3.000	39	43	36	3·1-3·5 } lóerővel — <i>CV</i> }	2.064	2.616	1.379
3.001-4.000	46	78	49	3·6-4·0 } lóerővel — <i>CV</i> }	277	392	134
4.001-5.000	40	49	26	4 1 és azon felüli lóerővel — <i>4 1 CV et au-dessus</i>	1.010	1.349	731
5.000 kg-nál nagyobb teherbí- rással — <i>au-dessus de 5.000 kilos</i>	29	26	8	4. A motor hengerei- nek sz. szerint: <i>Suivant le nombre des cylindres</i>			
4. Az erőforrás neme szerint: <i>Suivant l'énergie:</i>				<i>du moteur:</i>			
benzin — <i>benzine</i>	1.082	1.316	737	1 hengerrel — <i>cylindre</i>	5.874	7.437	3.761
elektromosság — <i>électricité</i> ..	31	42	41	2	2.128	2.886	1.205
5. Lóerő szerint: <i>Suivant les CV:</i>				3 és annál több hengerrel — <i>3 cyl. et au-dessus</i>	46	42	28
6- és azon aluli — <i>6 CV et</i>							
<i>au-dessous</i>	13	15	11				
6·1-10·0 } lóerővel — <i>CV</i> }	63	70	52				
10·1-20·0 } lóerővel — <i>CV</i> }	798	914	457				
20·1-30·0 } lóerővel — <i>CV</i> }	178	297	224				
30·1-en felüli lóerővel — <i>au-</i>							
<i>dessus de 30·1 CV</i>	61	62	34				

¹⁾ Ezenkívül 1929-ben 42 db (1928-ban 31) villamossággal hajtott gép. — *En outre, en 1929, 42 (en 1928, 31) véhicules électr.*

5. A gépjárművek megoszlása a hengerűrtartalom szerint 1929. évi december hó 31-én.
Répartition des véhicules à moteur suivant la contenance de cylindre, au 31 décembre 1929.

A) Személykocsik — Automobiles à personnes.

É v Année	1.0 és azon alul 1.0 litr. et au- dessous	1.1—1.5	1.6—2.0	2.1—2.5	2.6—3.0	3.1—3.5	3.6—4.0	4.1—5.9	6.0	6.0-on felül — plus de 6.0 litr.	Elektromos — A moteur élect.	Ismeretlen hen- gerűrtartalmú D'une conte- nance de cyl. inconnue	Személykocsik ösz- szesen — Total des autos à personnes
	liter hengerűrtartalommal — contenance de cylindre en litres												
1928	617	2.641	1.397	1.699	2.562	1.156	484	738	21	115	13	37	11.480
1929	838	2.626	1.724	2.122	2.707	1.570	694	856	28	111	11	6	13.293

B) Teherkocsik — Autocamions.

É v Année	2 és azon alul 2 litr. et au- dessous	2.1—3.0	3.1—4.0	4.1—5.0	5.1—6.0	6.1—8.0	8.0-on felül — plus de 8.0 litr.	Elektromos — A moteur élect.	Ismeretlen hen- gerűrtartalmú D'une conte- nance de cyl. inconnue	Teherkocsik ösze- sen — Total des autocamions
	liter hengerűrtartalommal — contenance de cylindre en litres									
1928	239	1.697	464	209	351	505	122	9	13	3.609
1929	394	1.870	872	238	371	514	128	11	3	4.401

C) Egyéb kocsik — Autres véhicules à moteur.

É v Année	1 és azon alul 1 litr. et au-dessous	1.1—1.5	1.6—2.0	2.1—2.5	2.6—3.0	3.1—3.5	3.6—4.0	4.1—5.0	5.1—6.0	6.1—8.0	8-on felül — plus de 8 litr.	Elektromos — A moteur élect.	Ismeretlen hen- gerűrtartalmú D'une conte- nance de cyl. inconnue	Egyéb kocsik ösz- szesen — Total des autres véhic. à m.
	liter hengerűrtartalommal — contenance de cylindre en litres													
1928	11	52	26	190	290	70	180	64	37	118	40	31	4	1.113
1929	19	50	33	214	285	87	237	112	34	193	52	42	—	1.358

D) Motorkerékpárok — Motocyclettes.

É v Année	125 és azon alul — 125 cm ³ et au-dessous	126—250	251—350	351—500	501—600	601—700	701—1000	1000-on felül — plus de 1000 cm ³	Ismeretlen henger- űrtartalomú gépek D'une contenance de cyl. inconn.	Motorkerékpárok összesen — Total des motocyclettes
	cm ³ hengerűrtartalommal — contenance de cylindre en cm ³									
1928	595	1.677	1.834	2.464	716	165	431	142	24	8.048
1929	531	2.325	2.435	3.200	860	180	643	182	9	10.365

a 11—20 lóerős automobilon sorába tartozott. Ebbe a csoportba tartozott a személykocsik 63·9% (62·2%), a teherkocsik 67·3% (63·5%) és az egyéb célokra szolgáló gépek 67·3%-a (71·7%). A motorkerékpárok legnagyobb része (25·2%, 1928-ban 25·6%) az erősebb, 3·1—3·5 lóerős gépek csoportjából került ki.

A járműveket a *motorok hengereinek* száma szerint vizsgálva, a hathengeres gépek pár évvel ezelőtt megindult térfoglalása továbbra is tart s most már a teherkocsiknál is kezd mutatkozni. Az egyes kocsitípusokat nézve, a személykocsiknál a hathengeres gépek aránya erős gyarapodásuk folytán 31·0%-ról 35·3%-ra emelkedett, e mellett azonban még 60·4%-os (65·6%) részesedésükkel az előző években leginkább használatos négyhengeres automobilon még mindig az első helyen állanak. A teherkocsik között a hathengeres gépek száma több, mint háromszorosára növekedett s ezzel arányuk 3·2%-ról 9·1%-ra emelkedett. Természetesen a teherszállítás igényeinek teljesen megfelelő négyhengeres automobilon még mindig óriási túlsúlyban vannak (90·7%, 1928-ban 96·6%). A különféle célokra szolgáló gépeknél az idesorozott személyszállítóautóbuszok állományának növekedése folytán a hathengeres gépek szintén csaknem megháromszorozódtak s ezzel az állománynak 23·3%-át (10·7%) tették. Az ugyancsak ide tartozó teherszállításra szolgáló gépek folytán, melyek zöme a négyhengeresek közül kerül ki, a négyhengeres automobilon jelenleg is számottevő túlsúlyban vannak (72·9%, 1928-ban 85·4%). A motorkerékpárok közül az egy- és kéthengeres gépeket egyformán vásárolták s úgy nagyjában egyenlő mértékben is szaporodtak. Az olcsóbb, egyhengeres gépek természetesen továbbra is nagyobb elterjedtségnek örvendtek, mint a kéthengeresek. Az előbbiek aránya ugyanis 71·9% (73·0%), az utóbbiaké pedig 27·8% (26·4%) volt.

A járművek *kerekeinek abroncsolását* tekintve, a tömörgumi használata évről évre csökken. A személykocsiknál már valamennyi gép pneumatikkal volt felszerelve s a tömörgumi abroncsolású teherkocsik aránya is 25·2%-ról 20·0%-ra, az egyéb célú gépeké 17·5%-ról 13·7%-ra csökkent.

A hengerűrtartalom szempontjából említésre méltó változás nem történt. A személykocsik között a nagyobb hengerűrtartalommal bíró 3·1—3·5 literes

gépek szaporodtak a legjobban s ezzel arányuk 10·1%-ról 11·8%-ra emelkedett. Az első helyet azonban a szintén igen kedvelt 2·6—3·0 literes gépek foglalták el. (20·4%, 1928-ban 22·5%.) Az eddig leghasználatosabb 1·1—1·5 liter hengerűrtartalmú gépek állománya néhány darabbal csökkent s arányuk 23·0%-ról 19·8%-ra szállott alá. A teherkocsiknál a legnagyobb növekedést a 3·1—4·0 liter hengerűrtartalmú gépek érték el, melyeknek állománya csaknem kétszeresére növekedett; viszonyszámuk ezzel 12·9%-ról 19·8%-ra emelkedett. A főhelyen ebben az évben is a 2·1—3·0 literes gépek állanak 42·5%-os (47·0%) arányukkal. Az egyéb célokra rendelt automobilonnál az eddig legelterjedtebb 2·6—3·0 literes gépek helyét a 3·6—4·0 liter hengerűrtartalmú kocsik kezdik elfoglalni. Előbbiek aránya ugyanis 26·1%-ról 21·0%-ra csökkent, az utóbbiaké pedig 16·2%-ról 17·5%-ra emelkedett. A motorkerékpárok közül ebben az évben is a 351—500 cm³ hengerűrtartalmú gépeket vásárolták a legnagyobb előszeretettel. Az egész állományhoz viszonyított arányuk tehát már kiemelkedőbb lett, amennyiben 30·6%-ról 30·9%-ra növekedett. Mellettük továbbra is a 251—350 és 126—250 cm³-es biciklik voltak a legkedveltebbek; az előbbiek viszonyszáma ugyanis 23·4% (22·8%), az utóbbiaké 22·4% (20·8%) volt.

Forgalomból kivont járművek.

Az ideiglenesen forgalmon kívül helyezett járművek száma 1929. év december végén 2.227 drb-ot tett. Ezek között a személykocsik száma 1.456, a teherkocsiké 424, a különféle célokra szolgáló automobilonké pedig 81 volt, a motorkerékpárok összesen 266 darabbal voltak képviselve. Az ideiglenesen forgalmon kívül levő járművek 74 állami és egyéb közhatósági kivételével magántulajdonban állottak. Gyártmányonként tekintve amerikai 478, német 452, franciaországi 347, osztrák származású 307 darab volt közöttük, többi részük más országok között oszlott meg.

A külföldre távozott járművek száma az előző évi 41-gyel szemben 40-re rúgott, melyek mindegyike magántulajdonban állott. A gyártmányokat nézve, a hazai ipar termékei 19 darabbal voltak képviselve.

Várszeghy János dr.

A posta, táviró és távbeszélő forgalma Magyarországon az 1929. évben.

Mouvement des Postes, Télégraphes et Téléphones en Hongrie en 1929.

Résumé. Le mouvement des services postaux, télégraphiques et téléphoniques a augmenté en 1929, à l'exception des colis où l'on voit une diminution de 0.6% par rapport à l'année précédente. C'est aux lettres ordinaires et recommandées que l'accroissement a été le plus considérable (7.9 et 11.4%); aux télégrammes il a été de 1.3%; aux téléphones, 14.9%.

A jelenleg rendelkezésünkre álló adatokból nagy vonásokban megismerhetjük a postának, távirónak és távbeszélőnek 1929. évi forgalmát.

Adataink mindhárom szolgálati ág forgalmának növekedéséről adnak számot. A posta főbb küldeményfajait tekintve is mindenütt emelkedő irányzatot találunk; egyedül a csomagforgalom marad némileg — 0.6%-kal — alatta az előző évinek. A növe-

1. Postaforgalom.

Mouvement postal.

H ó n a p M o i s	Correspondances		Értékevelek és értékdobozok — Lettres chargées et boîtes contenant des valeurs	Betét, kézi és sommás csomagok Dépôts, colis	Posta (utánvételi és megbízási) utalványok Mandats-poste (de remboursement et de commission)		Postatakarék és csekk be-, illetve kifizetések Versements et remboursements de Caisse d'épargne post. et de chèques	
	Közön-séges ordinaires	Ajánlott recommandés			darab-száma ezrekben	összege ezer pengőben	darab-száma ezrekben	összege ezer pengőben
	levélpostai küldemények				darab-száma ezrekben	összege ezer pengőben	darab-száma ezrekben	összege ezer pengőben
darabszáma ezrekben				darab-száma ezrekben	összege ezer pengőben	darab-száma ezrekben	összege ezer pengőben	
nombre en milliers				nombre en milliers	montant en milliers de pengős	nombre en milliers	montant en milliers de pengős	
I. feladás — expédition	33.224.0	1.428.7	57.6	922.0	832.3	129.456.5	1.530.6	189.861.2
leadás — remise	34.011.0	1.512.3	65.3	1.004.6	794.5	122.333.8	271.6	73.202.6
II. feladás — expédition	31.107.0	1.231.4	51.7	794.7	787.4	115.843.1	1.350.5	198.751.2
leadás — remise	31.844.0	1.300.1	57.4	872.8	741.2	117.033.2	257.6	89.683.3
III. feladás — expédition	33.460.0	1.298.2	59.2	1.030.9	864.3	129.955.9	1.347.4	169.073.7
leadás — remise	35.277.0	1.417.7	66.9	1.156.3	848.7	130.866.2	318.8	96.528.6
IV. feladás — expédition	33.564.0	1.471.3	58.4	893.5	805.7	143.216.0	1.508.8	173.434.0
leadás — remise	34.360.0	1.537.5	63.2	994.5	796.9	135.925.3	257.8	65.192.1
V. feladás — expédition	34.604.0	1.344.8	55.9	974.8	840.0	142.704.0	1.464.7	222.523.9
leadás — remise	35.425.0	1.452.4	61.8	1.059.6	834.7	145.083.0	231.7	93.568.6
VI. feladás — expédition	33.497.0	1.290.9	53.6	910.8	816.1	137.354.8	1.440.2	175.759.2
leadás — remise	34.291.0	1.393.7	58.7	1.029.7	801.3	130.564.3	287.0	85.516.9
VII. feladás — expédition	36.177.0	1.375.3	62.2	960.4	916.3	168.755.1	1.506.1	188.577.8
leadás — remise	37.034.0	1.456.1	66.1	1.028.0	864.1	153.555.1	319.9	110.433.3
VIII. feladás — expédition	35.888.0	1.286.6	68.4	940.2	833.9	160.256.5	1.462.1	237.653.4
leadás — remise	36.738.0	1.357.9	66.7	1.031.1	828.5	165.254.6	293.2	120.082.8
IX. feladás — expédition	36.247.0	1.372.8	62.7	1.002.2	823.0	135.322.8	1.467.8	203.199.5
leadás — remise	37.105.0	1.446.9	69.2	1.130.6	814.1	142.477.8	245.5	64.825.3
X. feladás — expédition	37.153.0	1.479.0	66.7	1.079.8	920.3	181.345.3	1.694.4	217.768.4
leadás — remise	38.133.0	1.574.1	73.0	1.205.8	912.7	179.095.2	337.2	127.420.6
XI. feladás — expédition	35.778.0	1.428.1	62.5	1.065.8	879.0	158.684.8	1.648.9	256.069.2
leadás — remise	36.723.0	1.514.7	68.5	1.110.8	879.6	158.220.6	291.1	91.958.6
XII. feladás — expédition	36.494.0	1.415.9	64.2	1.133.1	966.0	157.002.2	1.758.0	220.194.0
leadás — remise	37.457.0	1.504.0	72.5	1.250.4	946.6	156.117.3	328.0	93.654.1
1929 összesen } feladás } 1929 total } expédition }	417.193.0	16.423.0	723.1	11.708.2	10.284.3	1759.897.0	18.179.5	2452.865.5
1929 összesen } leadás } 1929 total } remise }	428.398.0	17.467.4	789.3	12.874.2	10.062.9	1736.526.4	3.439.4	1112.066.8
1928 összesen } feladás } 1928 total } expédition }	387.406.0	14.565.1	721.1	11.672.3	9.431.6	1475.530.0	16.075.9	2485.223.2
1928 összesen } leadás } 1928 total } remise }	395.972.0	15.851.0	783.6	13.046.6	8.955.9	1449.067.4	3.308.2	1075.020.4

2. Táviró- és távbeszélőforgalom.
Mouvement télégraphique et téléphonique.

Hónap Mois	Nombre des télégrammes		Nombre des conversations téléphoniques interurb.				A helyi beszélgetések száma Budapesten Nombre des conversations locales à Budapest	
	A felvett expédiés	A kézbesített remis	A kezdeményezett sur appel envoyé		Az érkezett sur appel reçu			
			távolsági távbeszélgetések száma					
	táviratok darabszáma ezrekben — en milliers		összesen total	Budapesten à Budapest	összesen total	Budapesten à Budapest		e z r e k b e n — e n m i l l i e r s
I.	268·8	299·2	382·2	107·2	377·3	108·3	7.463·0	
II.	268·0	295·3	355·3	100·6	348·2	101·4	8.012·6	
III.	296·1	329·6	402·3	113·9	393·1	112·9	7.492·1	
IV.	285·6	312·6	415·3	118·5	405·8	118·8	7.755·7	
V.	313·7	345·1	430·1	124·1	419·7	124·3	8.048·2	
VI.	311·8	346·5	416·1	121·4	403·8	121·8	7.992·4	
VII.	363·9	371·4	480·1	135·0	470·8	137·6	7.674·2	
VIII.	373·0	399·0	475·8	130·5	464·5	133·2	7.458·0	
IX.	348·8	371·0	472·2	133·6	459·3	134·2	7.730·8	
X.	328·4	355·7	486·1	136·9	471·2	135·2	7.926·4	
XI.	304·9	334·9	454·4	126·6	440·4	124·6	8.268·9	
XII.	287·7	320·3	402·5	116·3	388·7	114·9	8.392·4	
Össz. - Tot.	1929	1928	1929	1928	1929	1928	1929	
	3.750·7	3.738·5	4.080·6	3.993·4	5.172·4	4.673·5	1.464·6	1.293·4
	5.042·8	4.554·1	1.467·2	1.302·9	94.214·7	81.621·8		

kedést illetőleg viszont a közönséges és ajánlott levélpostai küldemények száma gyarapodott a legjobban; a növekedés aránya az előbbieknél 7·9%-ot, az utóbbiaknál pedig 11·4%-ot tett ki. Jelentősen megsokasodott a postatakarék, valamint a csekk ki- és befizetések darabszáma is, ahol 11·5%-os emelkedést találunk.

A táviró, mely gyors kapcsolatok létesítése révén a forgalomban eddig kizárólagos szerepet töltött be, a távbeszélő egyre növekvő térfoglalása óta igen sokat veszített jelentőségéből. Ez a körülmény néhány év óta a forgalmi adatokból is kiviláglik, amennyiben a táviróforgalom az 1929. évben is

egészen minimális növekedést mutat fel, mely mindössze 1·3%-nak felel meg. A távbeszélőforgalom jóval erősebben fejlődött. A távolsági beszélgetésekből ugyanis 10·7%-kal többet folytattak le, mint az előző évben; a budapesti helyi beszélgetések száma pedig 15·4%-kal növekedett s az év végével már a 94 milliót is meghaladta.

A forgalom havonkénti alakulása mindhárom szolgálati ágánál nagyjában az előző évi viszonyokhoz igazodott. A postánál a maximum a téli, míg a táviró- és távbeszélőnél inkább a nyári hónapokra esett.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Baldacci Antonio: L'Albania.

Kiadja a római Istituto per l'Europa Orientale. Roma. Edition de l'Institut per l'Europa Orientale. Rome. 1930. XXI + 464 l. — pages. 6 térkép — cartes.

Baldacci Antal bolognai egyetemi tanár, a jónevű albanológus, a Magyar Tudományos Akadémia kültagja, a római Istituto per l'Europa Orientale kiadásában egy hatalmas összefoglaló munkát tett közzé Albániáról. A könyvhöz írt előszavában báró Nopcsa Ferenc megállapítja, hogy ez a munka korszakot jelent az albanológia történetében.

Baldacci könyve sok és értékes statisztikai anyagot is tartalmaz Albániára vonatkozólag. Nincs

Európának országa, mely statisztikailag oly kevésbé volna feldolgozva, mint a kis Albán királyság. Legyen szabad Baldacci könyvéből összeállítanunk a legfontosabb statisztikai adatokat.

Albánia területe 27.539 km². Lakosságának száma 833.618 (1928). A lakosság 82%-a albán, 14·6%-a görög, a többi bolgár, szerb és kucovlach. Vallásra nézve 68% muzulmán, 21% pravoszláv, 11% katolikus. Az ország határain kívül Baldacci szerint 1.100.000 albán él. Még pedig Jugoszláviában 700.000, Görögországban 215.000, Olaszországban 80.000, az Egyesült Államokban 40.000, Romá-

niában 8.000. A jugoszláviai albánok majdnem mind muzulmánok, a görögországiak pravoszlávok, az itáliaiak katolikusok.

Albánia örökletes és alkotmányos monarchia a Zogu-család uralma alatt. A kormány 9 tagból, a törvényhozás két házból áll. A szenátusnak 18 tagja van, akik közül 6-ot a király nevez ki, 12-öt a nép választ. A képviselőházba minden 15.000 lakos után egy képviselő választatik. Közigazgatásilag az ország tíz kerületre oszlik. E kerületi beosztás nem érinti a törzsrendszert, mely északon még tartja magát. Baldacci revízió alá veszi a törzsek eddigi összeállítását és 52 törzset tud leírni.

Az 1926/27-i iskolaévben Albánia területén 15 középiskola és 645 elemi iskola működött 1.080 főnyi tanszemélyzettel, 1.895 középiskolai és 36.590 elemi iskolai növendékkel. A középiskolákat többnyire idegenek tartják fenn és tannyelvük is idegen (olasz, görög, francia). Olasz tannyelvű az ország egyetlen főiskolája, a Scutariban székelő katolikus teológia. Scutari az ország legnagyobb városa (40.000 lakos, amiből 23.000 muzulmán, 14.000 katolikus, 3000 pravoszláv) és régi idők óta kulturcentruma. Irodalmi nyelvvé is a gheg-albán nyelvnek Scutariban beszélt mirdita nyelvjárása lett. Az elemi iskolák között az ország déli részein sok a görög tannyelvű. Így Argirocastro kerületben 153 elemi közül 66 görög tannyelvű.

Az ország területének 22%-a áll mezőgazdasági művelés alatt, 45%-a erdő, a többi legelő és mocsár. Délen a kis- és középbirtok uralkodik. Az ország közepe néhány muzulmán arisztokrata latifundiuma, északon a törzsrendszer folytán túlteng a pásztorokodás. A mezőgazdasági művelés alatt álló terület

70%-án kukoricát termelnek. Van 27.000 hektár gyümölcsös és hivatalos adatok szerint 613.000 olajfa. Baldacci szerint ennél a valóságban sokkal nagyobb az olajfák száma. Van egymillió is. A mocsarak kiszárítása és az úthálózat kiépítése nagy gazdasági fellendülést hozhat, de az ehhez szükséges befektetésekre Albánia a maga erejéből nem képes. Az állattenyésztés primitív. Az albán számra és nem a faj feljavítására törekszik. Az 1926-i állatszámolás adatai szerint van 2.478.000 juh és kecske, 319.000 szarvasmarha, 126.000 ló és szamár, 22.000 sertés. Számbavehető kivitel csak juhban és kecskében van. 1926-ban 102.000 darabot vittek ki, majd mind Görögországba. A sajt kivitel (1926-ban 1.618 mázsa) 75%-a az Egyesült Államokba, 25%-a Görögországba irányul. A bőr és gyapjú Itáliába megy ki. Albánia bányatermékei közül a legjelentékenyebb a petróleum, de a kitermelés csak most kezd megindulni. A külkereskedelmi mérleg még mindig passzív. 1927-ben 245 millió aranyfrank bevittel, 11 millió aranyfrank kivitel áll szemben.

Az államháztartás egyensúlyát az 1928/29. költségvetési évben sikerült elérni: 28,645.000 frank volt a bevétel és 26,984.000 frank a kiadás. A kiadások 48%-a esik a hadügyi tárcára.

A tiranai paktum (1926 november 27) óta Olaszország gazdasági térfoglalása egyre nagyobb mérvet ölt. A Rómában székelő Albán Nemzeti Bank éppúgy olasz alapítás, mint az ország gazdasági életét finanszírozó Società per lo Sviluppo economico dell' Albania. A kivitel 70%-a, a bevétel 65%-a, a tengeri forgalom 60%-a Itáliára esik.

B. J. dr.

A M. kir. Közp. Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Bulletin de l'Institut international de statistique.* XXIV/2. Varsovie.

Assekuranz-Jahrbuch. 48. Band. Schriftl.: S. Lengyel. Compassverlag. Wien. 1929.

Statistisches Jahrbuch für die Eisen- und Stahlindustrie, 1929. Nordwestliche Gruppe des Vereins Deutscher Eisen- und Stahlindustrieller. Düsseldorf.

Mémoire sur les finances publiques, 1926/28. Société des Nations. Genève.

Handwörterbuch der Arbeitswissenschaft. 14. Lief. Spinnerin-Trusts. Halle a/S. 1930.

Prinzing, Dr. Friedrich: Handbuch der medizinischen Statistik. 2. Auflage. I. Halbband: Einleitung (die Geburten), Konstitution, Vererbung, Ge-

brechen, Statistik der Erkrankungen und Unfälle. Jena. 1930.

Oblath, Dr. Oscar: Les tests de vision des couleurs. Bureau international du travail. Genève. 1929. (Études et documents. F/12.)

Les méthodes de la statistique des accidents du travail dans les mines de charbon. Bureau international du travail. Genève. 1929. (Études et documents. N/14.)

Minimum de capacité professionnelle des capitaines et des officiers de la marine marchande. Conférence internationale du travail. 15. Session, IV. question à l'ordre du jour. Bureau international du travail. Genève.

Amélioration des conditions de séjour des marins dans les ports. Conférence internationale

Folyóiratszemle.

Revue.

Agrar Probleme (2. köt. 1. f., Moszkva-München 1929, ném.). — *Liascsenko P.*: A kapitalista krízisek elmélete a mezőgazdaságban. — *Schaftr J.*: Az agrárkérdés Ausztriában és a szociáldemokrata agrárprogramm. — *Plettner O.*: A japán feudalizmus. — *Anaigl H.*: Az agrárhitel Németországban. — *Rosenfeld M.*: A mezőgazdaság jelenlegi állapota Dániában.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (4. köt. 6. f., Berlin-Charlottenburg 1929, ném.). — *Fetscher R.*: Egy község népességének strukturális áttekintése. — *Roesle E.*: A népességi korosztályok tana és jelentősége a jelenben. — *Klose F.*: Rák és gondozás. — *Christian M.*: Szociálhygiéniai törvényhozás 1928-ban a Német Birodalomban és a német országokban. — *Zurukzogl S.*: A svájci szövetségi törvény a gümőkórelleni intézkedésekről.

Bollettino dell'Istituto Statistico-Economico (5. évf. 11-12. sz., Trieszt 1929, ol.). — *Vergottini M.*: A bankszervezet az olasz közgazdaságban. — *Wengersin B.*: A halászat a trieszti öbölben és a vele kapcsolatos iparágak. — *Sperani A.*: A világ főbb kikötőinek hajóforgalma. — A csődök száma és az áringadozásokhoz való viszonya az Amerikai Egyesült Államokban.

Budapesti Szemle (621. sz., Budapest 1929, m.). — *Gesztelyi Nagy L.*: Birtokos városaink és községeink gazdasági politikája. — (623. sz.). — *Fellner F.*: A földbirtok jelzálogi megterhelése Csonka-Magyarországon és a mezőgazdasági hitel problémái. — (624. sz.). — *Olay F.*: A magyar színjátszás története az utódállamok területén. 1918—1928.

Bulletin Périodique (73. sz., Liège 1929, fr.). — *Bunge A.*: Egy nagy gazdasági egység: a déli vámunió. — *Stern J.*: Ausztria gazdasági helyzete 1929 végén. — *Kotilainen V. A.*: Finnország faipara. — *Rosboch E.*: A nemzetgazdaság fascista felfogása. — *Deuss J. J. B.*: Holland-Kelet-India teatermelése. — *Bryla I.*: A közlekedés problémája Lengyelországban. — *Correa F. A.*: A gazdaságtudomány és a kereskedelmi politika. — *Manoilescu M.*: A „két” Európa szövetsége. — *Curcin G.*: A Népszövetség gazdasági tevékenysége és a földművelő országok. — *Stahelin M.*: Svájc pénzügyi helyzete.

Ceskoslovenský Statistický Věstník (11. évf. 1-2. f., Prága 1930, cs.). — *Boháč A.*: Rádl M. szociológiai analízise Cseh-Szlovákia nemzetiségi statisztikájáról. — *Smutný P.*: Nemzeti jövedelem. — *Režný S.*: Az aranyérték és a betétváltozások bevezetése a nagykereskedelmi árak indexének számításában. — *Reif G.*: A munkabér-

statisztika módszere és programja Cseh-Szlovákiában.

Economia (7. évf. 4. köt. 5. sz., Róma 1929, ol.). — *Angelone R.*: Bankfúziók az Egyesült Államokban. — *Gangemi L.*: Az állam mint részvényes. — (6. sz.). — *Espinosa A.*: Javaslat a nyersanyagbeszerzés központosítására egy testületi alapon megszervezett kereskedelmi társaság által. — *Gangemi L.*: Az állam mint részvényes. — Demográfiai és gazdaságstatisztikai szemle.

Giornale degli Economisti e Rivista di Statistica (44. évf. 11. sz., Róma 1929, ol.). — *Gini C.*: Benini, az első tökéletes modern olasz statisztikus. — *Mortara G.*: A statisztikai szabályszerűség Benini gondolkodásában. — *Cantelli F. P.*: A jövedelemmegoszlás törvényéről. — *Livio L.*: Benini szerepe a demográfiában. — *Savorgnan F.*: Újabb adatok a vonzalom szerepéhez a házasságkötéseknél. — *Boldrini M.*: Életkorbevallások a római Egyiptom papiruszain. — *Spallanzani F.*: A polgári bíraskodás statisztikája és Benini Rudolf professzor.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (132. [III. 77.] köt. 1. f., Jena 1930, ném.). — *Weber A.*: A klasszikus nemzetgazdaságtan szociálpolitikai tanai. — *Halm G.*: A jövedelmi adó áthárításának és távolhatásának kérdéséhez. — *Keményffi J.*: A „konjunktúranélküli gazdaság” lehetőségének és célszerűségének problémája. — *Wagenführ H.*: Piacmegfigyelés. — *Müller J.*: A házasulandó népesség nemi viszonyainak befolyása a házasság gyakoriságára. — (2. f.). — *Carell E.*: A gazdaságtudományok elmélete. — *Weinberger O.*: Egy szintetikus gazdaságpolitika. — *Hantos E.*: A középeurópai gazdasági egység. — *Drahn E.*: Németország szocialista (marxista) sajtótörténetének forráskutatásához. — *Kollár R.*: Szubjektív adómegterhelés Cseh-Szlovákiában. — *Frost J.*: A németalföldi mezőgazdaság megadóztatása.

Journal de la Société de Statistique de Paris (70. évf. 12. sz., Párizs 1929, fr.). — *Risler A.*: A petróleumstatisztikák. — (71. évf. 1. sz., 1930.). — *Huber M.*: A nemzetközi halálóki nomenklatúra negyedik revíziója. — *Ricard P.*: A bankok és pénzpiacok krónikája. — *Moine M.*: A tuberkulózis-halálozás csökkenése.

Journal of the American Statistical Association (24. köt. 168. sz., New-York 1929, ang.). — *Davies G. R.*: A gyakorisági megoszlások analízise. — *Thorp W. L.*: A gyáripárban alkalmazott gépek lóerőszámának statisztikája. — *Bean L. H.*: A grafikus görbevonallú korrelációk egyszerűsített módszere. — *Johnston M.*: Szociális adatokról készítendő indexszám szükségessége. —

Beyleveld A. J.: A bevetett területek változásának pontos meghatározása. — *Ashby F. B.*: Határidős gyapotüzletek, mint következtetési alap a gyapot leendő helyi árára. — *Burns A. F.*: A cheque- és készpénzfizetések viszonylagos fontossága.

Közgazdasági Szemle (53. évf. 12. sz., Budapest 1929, m.). — *Kisléghi Nagy D.*: A marxizmus munkaérték-elméletének bírálatához. — *Móricz M.*: Erdély gazdasági élete a román uralom első tíz éve alatt. — *Guóthfalvi Dorner Z.*: A párizsi racionalizálási kongresszus.

Kwartalnik Statystyczny (6. köt. 4. f., Varsó 1929, lengy.). — *Krzywicki L., Sujkowski A.*: Dr. Buzek József. — Dr. Buzek József megjelent munkái. — *Szturm de Sztrem E.*: A statisztikai módszerek alkalmazása a gazdasági fejlődés indexeinek tanulmányozásában. — *Szulc I.*: A koeficiensek standardizálása. — *Neyman G.*: Adatok a statisztikai hipotézisek valószínűségi elméletéhez. — *Seidler R.*: Lengyelország 1928. évi fizetési mérlege. — *Rasinski F.*: Lengyelország aktív és passzív pénzügyi területei. — *Morawski V.*: Lengyelország népességének becslésén alapuló számítása az 1929. I. 1-i állapot alapján. — *Lagoda J.*: Az agrárreform Lengyelországban. — A Lengyel Köztársaság 1928. évi posta-, távíró- és telefonstatisztikája. — *Piekalkiewicz J.*: A Nemzetközi Statisztikai Intézet XVIII. ülészaka Varsóban.

Magyar Gazdák Szemléje (34. évf. 12. sz., Budapest 1929, m.). — *Ihrig K.*: Az agrár-olló a kivitelben. — *Sipos S.*: A konjunktúrakutatás eredményeinek hasznosítása a mezőgazdaságban. — *Szabó J.*: Mezőgazdasági kérdések a munka tudományos szervezésének párizsi kongresszusán. — *Gesztelyi Nagy L.*: A mezőgazdasági termény- és termékkivitel gyakorlati kérdései. — (35. évf. 1. sz., 1930.). — *Badics J.*: A termelés átszervezése. — *Tréttina J.*: A mezőgazdaság hitellellátása. — *Tóth B. L.*: Mezőgazdaságunk piacai. — *Kerék M.*: A szervezett értékesítés. — (2. sz.). — *Vantsó Gy.*: Birtokpolitikai problémák. — *Takács I.*: Az Áchim-féle agrárszociálista mozgalom. — *Bernátsky K.*: Csonka-Magyarország „jól” és „rosszul” művelt szántóföldi területeinek aránya.

Metron (8. köt. 1-2. sz., Róma 1929, ol.-fr.-ang.). — *Darmois G.*: Az időben kifejlődő statisztikai sorok analízise és összehasonlítása. — *Degli Espinosa A.*: Az olasz magánvagyon 1928-ban.

Munkaügyi Szemle (3. évf. 11. sz., Budapest 1929, m.). — *Szeibert J.*: A társadalombiztosítás a nemzetközi jogban. — (12. sz.). — *Bikkal D.*: A társadalombiztosítás Szovjet-Oroszországban. — (4. évf. 1. sz., 1930.). — *Pfisterer L.*: A baleseti helyzet. — *Nádujfalvy J.*: Hogyan orvosolják Angliában a szociális bajokat? — *Heller J.*:

A foglalkozási megbetegedések kártalanítása az Egyesült-Államokban. — (2. sz.). — *Heller I.*: A foglalkozási megbetegedések megelőzése az Egyesült-Államokban. — *Bikkal D.*: A részvényjog reformja szociálpolitikai szempontból. — *Pfisterer L.*: A baleseti helyzet.

Népegészségügy (11. évf. 1-2. sz., Budapest 1930, m.). — *Steiger-Kazal D.*: A szexuális ismeretek oktatása Európa egyetemén. — (3. sz.). — *Somogyi Zs.*: A nemibeteg gondozás, mint munkaközösség. — *Padányi Gulyás J.*: Újabb irányelvek a gazdaságos kórházépítés terén. — (4. sz.). — *Turán G.*: Az öröklés és átörökítés problémáinak jelen állásáról. — *Schubert K.*: A vetélések gyakorisága a Hajdúságban.

Recueil Mensuel de l'Institut International du Commerce (9. évf. 18. köt. 2. sz., Brüsszel 1929, fr.). — *Basch A.*: A pénzpiacok és a gazdasági aktivitás. — (5. sz.). — *Gide C.*: Az arany stabilizációja.

Reichsarbeitsblatt (9. évf. 36. sz., Berlin 1929, ném.). — *Donau W.*: Nemzetközi munkajogi megegyezések. — *Schneider G.*: A német munkapiac-statisztika a konjunktúra- és piacmegfigyelés szolgálatában. — (10. évf. 1. sz., 1930.). — *Ehmke B.*: A városi munkanélküliek elhelyezkedése a mezőgazdaságban. — (3. sz.). — *Knöpp H.*: Szociális és gazdaságstatisztika a kézműiparban.

Revue de l'Institut de Sociologie (9. évf. 4. sz., Bruxelles 1929, fr.). — *Hostelet G.*: A tudományos kutatás és sajátos karaktere szociális téren. — *Kozłowski W.-M.*: A szociológia és a szociális tudományok.

Revue Trimestrielle de la Direction générale de la Statistique (1. évf. 2-3. köt., Szófia 1929, bolg.-fr.). — *Anderson O. N.*: A reprezentatív módszer és alkalmazása a mezőgazdasági üzemek 1926 december 31-én fogatott számlálásánál nyert adatok feldolgozására. — *Michaykoff D.*: A százévesek Bulgáriában. (fr.). — *Manikoff T.*: A nemzeti elemi iskolák a bolgár királyságban az 1927-1928. iskolai évben. — *Maltchéva El.-Ghéorgiéva*: A gyermekhalandóság Bulgáriában. — *Raleff P.*: Az állam ellenőrzése alá tartozó ipari üzemek 1927-ben. — A Nemzetközi Statisztikai Intézet XVIII. rendes ülése.

Schmollers Jahrbuch (53. évf. 6. f., München és Lipcse 1929, ném.). — *Diehl K.*: A jövedelem és hozadék tanának legújabb fejlődése. — *Mann K. F.*: Az általános adótan történelme. — *Heberle R.*: Szociográfia.

Ungarische Jahrbücher (9. köt. 4. f., Berlin 1929, ném.). — *Eckhart F.*: Állami és magánjog Magyarországon a középkorban. — *Drescher P.*: A magyar fordítás-irodalom 1920-tól 1928-ig. — *Bulla B.*: Az újabb magyar földrajz.

© E G Y É B ©

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadóülések. — *Séances d'étude.*

Charles Schneller: La population standarde.

Dans la séance d'étude du 21 janvier 1930, tenue sous la présidence de M. Gustave Thirring, M. Charles Schneller, membre ordinaire, a lu une communication ayant pour titre „La population standarde“, qui paraîtra en français dans le Journal de la Société Hongroise de Statistique.

Puis MM. Jules Altenburger, Norbert Kovács et Théodore Szél ont présenté leurs observations sur le sujet développé par M. Schneller.

Izsó Ferenczi: L'uniformisation internationale de la nomenclature des tarifs douaniers.

Dans la séance d'étude du 6 février 1930, présidée par M. Gustave Thirring, M. Izsó Ferenczi, sous-secrétaire d'État, membre ordinaire, a prononcé son discours de réception intitulé „L'uniformisation internationale de la nomenclature des tarifs douaniers“, traitant et l'histoire et les problèmes actuels des rapports du tarif douanier et de la statistique du commerce extérieur. M. Jean Bud, ministre du commerce, membre ordinaire de la Société, a fait ensuite ressortir les éminents services rendus par M. Izsó Ferenczi lors de la rédaction de la nomenclature unifiée.

Béla Iványi: L'économie de la ville d'Eperjes au moyen âge.

Dans la séance d'étude du 17 février 1930, présidée par M. Gustave Thirring, M. Béla Iványi, membre ordinaire, prononça son discours de réception ayant pour titre „L'économie de la ville d'Eperjes au moyen âge.“

★

Schneller Károly: A standard-népesség.

A Társaság 1930 január 21-én Thirring Gusztáv elnöklete alatt lefolyt előadóülésén Schneller Károly r. tag tartott előadást „A standard-népesség“ címen, melyet folyóiratunkban alkalmilag közlünk.

Altenburger Gyula r. tag hozzászólásában annak a véleményének adott kifejezést, hogy a halandóságot nem lehet egy számmal demonstrálni. Ugyanakkora átlagos halandóság mellett az egyik állam tényleges halandósági viszonyai lényegesen eltérhetnek egy másik államétól. Legalább is 5—10 éves korcsoportok szerint kell a halandósági viszonyokat megfigyelni. Nagy kár, hogy a háborús idők részletes halandósági adatai hiányoznak. Megállapítják, hogy újabban csökken a halandóság, pedig talán csak azok a korosztályok ritkultak meg, amelyekben erős a halandóság.

Szél Tivadar r. tag szerint a halandóság nemzetközi összehasonlításánál feltétlenül szükség van a kor szerinti megoszlás zavaró hatásának kiküszöbölésére. Az egy számban — egy ítéletben — foglalt összehasonlítást nem pótolhatja a korcsoportok szerinti halandóság részletes kimutatása. A standardindexeknél fontosabb a standardsorrend, ami a nyers halandósági arányszámoknál jelentkező sorrenddel szemben a kor szerinti megoszlás különbözőségétől független sorrendet és összehasonlítást megadja. Ez a sorrend csak kevésbé változik az alap különböző megválasztásával. A standardindex annál nagyobb, minél inkább hangsúlyozzuk a standard halottszámokban legnagyobb súllyal érvényesülő csecsemők és legfiatalabb korosztályok jelentőségét. Az öregek hatása az indexre sokkal kisebb, mert bár halandóságuk magas, abszolút számuk kicsiny. Így az ú. n. „szénilis“ társadalmakra, mint standardra épített indexek mindig alacsonyabbak, mint azok, amelyeknél magas születési aránnyal bíró országok népességének kor-megoszlása választott alapul. Ezért bármely ország standardindexe alacsonyabb Svédországra, mint a Németalföldre számítva. Az európai országok népességének átlagos korösszetételére standardizálni már csak azért is nehéz, mert egyik-másik ország megfelelő népszámlálási adata hiányozván, ez a számításoknál késedelmet okozhat. Bár Németalföld népességének korösszetétele a magasabb születési arány s a mégis igen alacsony halandóság miatt Svédországnál kedvezőbbnek látszik, felszólaló nem ajánlja a berni kongresszus által is előírt svéd alap elvetését, minthogy ez az időbeli fejlődés vizsgálatánál nehézségeket okozhat. A svédországi kor-megoszlás különben idővel meg is javulhat.

Kovács Norbert: A demográfiában bizonyos forradalmi jelenségeket tapasztalunk, amit a matematikai módszernek tulajdoníthatunk. Elismeri, hogy a jelenségek vizsgálatánál a részletekbe kell hatolni, de viszont a tudományos kutatás nagy összefüggések méltatásánál nem lehet el a standard-számok nélkül. A standardindexek kiszámításánál kénytelenek vagyunk alapul elfogadni egy tényleges állapotot, valamelyik ország korösszetételét, de ezzel már engedményt teszünk. Kívánatos volna, hogy Európát, illetve a földgömb civilizált részét vehessük alapul, amint voltaképpen egy magyarországi standardra kellene építeni a magyar vármegyék és városok demográfiai indexeit. Szükség volna születési standardokra is.

Előadó reflektált a vitára s azután

Thirring Gusztáv elnök köszönte meg az értékes előadást, megjegyezvén, hogy szintén a nyersszámítás megjavítását látja a standardizálásban.

Ferenczi Izsó: A vámtarifák nomenklatúrájának nemzetközi egységesítése.

A Társaság 1930 február 6-án *Thirring* Gusztáv elnöklete alatt lefolyt előadóülésén *Ferenczi Izsó* h. államtitkár tartotta meg székfoglaló előadását „A vámtarifák nomenklatúrájának nemzetközi egységesítése” címen.

Az előadó utalt arra, hogy témája a vámtarifáknak a külkereskedelmi statisztikával való összefüggése révén tarthat számot a Statisztikai Társaság érdeklődésére. Ez összefüggésnek a multba visszanyúló történelmi s a jelenben aktuális problémáival foglalkozik.

Már az 1913-ban Brüsszelben tartott nemzetközi konferencia céljából tűzte ki oly egységes statisztikai nomenklatúra létesítését, amelyet a külkereskedelmi statisztikai adatok nemzetközi összehasonlíthatósága érdekében az egyes államok elfogadhatnának. A konferencián résztvett Monarchiánk is. Az akkor megállapított nomenklatúra, mely 186 csoportba foglalta össze az árukat, nem nagyon elégtette ki a gyakorlat érdekeit. A nemzetközi egyezményt nem is írtuk alá, mert közjogi vita támadt a felől, hogy a Monarchia közös ügyéről van-e szó. A brüsszeli nomenklatúrának mégis megvan ma is az a gyakorlati jelentősége, hogy számos statisztikai hivatal s a mi Központi Statisztikai Hivatalunk is ez aránylag szűk sémába beszorítva feldolgozza és publikálja a külforgalom adatait.

Maguknak a vámtarifáknak egységes alapra helyezése céljából megindult mozgalom is régebbi keletű. Ami érthető is, nemcsak a nemzetközi összehasonlíthatósághoz fűződő gazdasági, vámpolitikai és egyéb politikai érdekek szempontjából,

hanem a külkereskedelmi statisztika szempontjából is, amelynek a vámtarifához való igazodása elsőrendű érdek.

A háború előtt a kereskedelmi és iparkamarák nemzetközi kongresszusai foglalkoztak a vámtarifanomenklatúrák egységesítésének kérdésével, de szintén kevés sikerrel. A háború előtt hiányzott a feladat végrehajtására illetékes nemzetközi fórum, aminő a háború után a Népszövetségben adódott.

Az 1927 májusában tartott genfi világgazdasági konferencia végre megvetette az alapját az egységesítés érdekében megindult komoly munkálatoknak. A konferencia határozata 7 pontban foglalkozik a kérdéssel, kifejezve azt az óhaját, hogy a kormányok fogadják el, vagy legalább szukcesszíve vezessék be a kidolgozandó vámtarifá-nomenklatúrát.

A Népszövetség gazdasági bizottsága, melyre a megindítandó munka elveinek kidolgozása bízott, elhatározta, hogy egyelőre öttagú bizottságot — Franciaország, Olaszország, Németország, Belgium és Cseh-Szlovákia szakértőit — küld ki az alapelvek megállapítására. A szakértők, átnézve az egyes államokban érvényben levő vámtarifákat, egyik vámtarifát sem találták megfelelő alapnak a további munkára. A vámtarifákból hiányzott a kellő rendszer, igen sok tarifa, mint történelmi fejlődés eredménye toldozott, foldozott volt. Már e bizottság is azt az észrevételt tette, hogy a magyar vámtarifa az összes tarifák között aránylag a legszisztematikusabb. A bizottság további munkálatainak alapjául felállított egy keretet, amelyben az összes áruk logikusan elhelyezhetők. E tervet megküldetett az államok kormányainak. Majd az öttagú szakértőbizottságot kiegészítették, amennyiben helyet foglalt abban még egy svájci szakértő és az előadó. Az így kibővült bizottság megvitatta a tervet tett észrevételeket s ennek alapján kialakult egy keret, amely véglegesnek ismertetett el. Ez a keret 21 szekcióban és 86 fejezetben csoportosítja az árukat.

Az elvek megállapításánál, amelyek szerint a keret felépült, dönteni kellett arról, hogy a termelési összefüggésekre, vagy kizárólag elvont szisztematikus alapra helyezték-e a közös nomenklatúra rendszerét. Példával illusztrálva: hogy a gabona és liszt egymás mellett foglaljon-e helyet a vámtarifában, vagy a gabona a nyerstermékek között, a liszt pedig az iparban szerepeljen; avagy például, hogy a különböző anyagból készült gombok együtt szerepeljenek-e, vagy anyaguk szerint más és más helyen. Hasonló elvi nehézséget okozott a nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok helyes csoportosítása. Itt általánosságban azt az elvet fogadták el, hogy a nyersanyagok abban az esetben, ha kizárólag egy termelési ágban használatnak fel, a belőlük készült gyártmányokkal

együvé soroztassanak, ha pedig több iparnak képezik nyersanyagát, akkor külön szerepeljenek.

Nem kell hangsúlyozni, hogy ezen első pillanatra kevésbé fontosnak látszó sorrendi és beosztási kérdések felett folyt viták mögött fontos gazdasági és politikai érdekek lappanganak s így érthető, hogy végső sorban mindezek a teoretikus kérdések is kompromisszumok útján oldattak meg.

A világgazdasági konferencia nézete szerint a protekcionizmusnak az erősen tagolt vámtarifa nagyobb teret enged, mint a kevésbé tagolt. Ez a felfogás nem helyes. A szimpla tarifa magában nem biztosítja a liberális kezelést, sőt esetleg több módot nyújthat a protekcionizmus elrejtésére. A világgazdasági konferenciát az egyszerűsítésre való törekvésében az tévesztette meg, hogy a vámtarifák komplikálására s így az államközi árucserre megnehezítésére irányuló tendenciát látott az egyes államok tarifatételeinek nagy emelkedésében, mely különösen akkor szembetűnő, ha a jelenlegi vámtarifákat a liberális kereskedelempolitika korszakában — a 19. század utolsó évtizedeiben — érvényes tarifákkal összehasonlítjuk. Holott a nagyobb tagolást elsősorban a nagy technikai fejlődés, a szükségletek differenciálódása s az ezek nyomán jelentkezett sok új áru okozta. Franciaországban pl. a régi tarifa 1.500 tételével szemben 7 ezret meghaladó az újabb tarifa tételeinek száma. A Népszövetség abból indult ki, hogy csak olyan mértékig szabad a közös tarifát taglalni, hogy ez az iparilag kevésbé fejlett államoknak is megfeleljen, egyúttal pedig számolni kell a gazdaságilag legfejlettebb államok szükségleteivel is.

Az említett keret alapján a bizottság hosszabb idő óta foglalkozik a vámnomenklátúra részletes kidolgozásával. A bizottság megállapít alaptételeket, ezek kötelezők, nem szaporíthatók és nem csökkenthetők s sem tartalmukban, sem szövegükben meg nem változtathatók, még sorrendjük sem módosítható. Provideál altételeket (első és második tételeket) is. Az altételek tekintetében a megegyezés az, hogy ezek csak korlátoltan kötelezőek, vagyis ha az államok részletezni akarják a főtételeket, a részletezést a bizottság által kidolgozott módon kell adniok, de mellőzhetik is a részletezést, viszont pedig akár autonóm úton, akár kereskedelmi szerződések útján tovább is mehetnek az altételek felbontásában.

A bizottság sok nehézséggel küzd a tekintetben, hogy eltalálja a taglalás helyes mértékét. Ha túlságosan akar részletezni, az eltérő véleményeket igen nehéz közös nevezőre hozni. Ha viszont kerüli az erősebb tagozást, az a veszély fenyeget, hogy a további részletezésre adott joggal való élés felborítja az egységet s csorbul a nemzetközi összehasonlíthatóság. A bizottság tehát ügyel arra, hogy se a részletezés, se a kondenzálás ne menjen túl-

zásba. A vámpolitikai munkálatok során szerzett számtalan tapasztalat azt igazolja, hogy a nomenklátúra tagolásának látszólag absztrakt tudományos munkája során is mennyire érvényesíthetők már gazdasági érdekek. A Népszövetség által megbízott nemzetközi bizottság ebbeli munkássága ezért fokozottan kényes és felelősségteljes.

Kérdés már most, hogy milyen kilátásai vannak a részben már kidolgozott nomenklátúrának, amelynek a folyó év szeptemberéig kellene elkészülnie.

Eredetileg az egységes nomenklátúra megszerkesztése öncélnak látszott: a nemzetközi kereskedelem, a statisztika s a vámpolitika érdekei indokolták elkészítését. Ma már a közös nomenklátúrának ez az öncélúsága nem áll annyira előtérben, inkább eszköznek kívánják tekinteni bizonyos kollektív akciók szempontjából. A Népszövetség ma inkább azt véli, hogy a közös vámtarifa-nomenklátúra, előfeltétel lévén a vámvédelem valóságos mértékének összehasonlítására s jövőbeli önkorlátozó kötelezettségek vállalására, elősegíti a vámok leépítését, megakadályozza a vámvédelem túlburjánzását.

Előadó e kollektív akciók hatását nem ítéli meg optimisztikusan. Az a nézete, hogy bizonyos idő múltán a Népszövetség is visszatér arra az álláspontra, hogy a közös nomenklátúra öncél. Meg fog elégedni azzal, hogy az államok a kidolgozott nomenklátúra alapján kötelezni fogják magukat bizonyos magatartásra. Talán elérhető lesz nemzetközi egyezményi úton, hogy az államok tarifáikat a közös bázisra átépítik. Biztató jel, hogy Svédország már a felállított keret alapján dolgozta ki új nomenklátúráját. Lehet, hogy még ennyire sem jutunk. Ha az előbbjelzett irányban megegyezés jön létre, a felmerülő problémákat és vitákat alighanem egy nemzetközi szervre kell bízni, különben 10—15 év múlva az egyes államokban a keret szétfejlődése várható.

Ami a magyar vonatkozást illeti, vámtarifánk átállítása az új alapra nem lesz túlnehéz, mert a nemzetközi vámtarifa leginkább még a mi tarifánkhoz fog hasonlítani, talán azért, mert vámtarifánk új keletű és szisztematikusság szempontjából kevésbé kifogásolható. Mindenesetre nagy technikai munkáról lesz szó, a kereskedelmi szerződések is átdolgozásra fognak szorulni. Tisztában kell lennünk azzal is, hogy a vámtarifa tagozódása növekedni fog, holott mostani tarifánk tagozását is sokalják.

A nemzetközi összehasonlítás szempontjából fontos egységesítés érdekét a közös vámtarifa-nomenklátúra még akkor is szolgálni fogja, ha kötelező erőre nem emelkedik. Alapul fogják venni, már csak a kényelmi érdekből is, új vámtarifák szerkesztésénél.

A Népszövetség munkája tehát minden esetben honoráltatni fog.

Az előadáshoz Bud János kereskedelemügyi miniszter, a Társaság r. tagja szolt hozzá, aki kiemelte Ferenczi Izsónak nagy érdemeit a közös nomenklatúra szerkesztésének munkálataiban. Nagy tudásával és gyakorlati ismereteivel sok elismerést szerzett országunknak. Az államélet szempontjából is jelentőséget tulajdonít az egységes vámtarifanomenklatúra kialakulásának, mely jobb betekintést fog nyitni az egyes államok politikájába. Kétségtelen, hogy a Népszövetség a nemzetközi nomenklatúrával is előbbre viszi az államok közeledését, az áruk szabadabb mozgását. Ma azonban még nem annyira a gazdasági megfontolások, mint inkább a politikaiak állanak előtérben, ezek akadályozzák a munka, tőke szabadabb mozgását. E miatt nehéz a közeledés a gazdasági politikában.

Thirring Gusztáv elnök az értékes előadást megköszönte s örömet fejezte ki, hogy Magyarország ennyire érvényre jut az egységes nomenklatúra munkálataiban.

Iványi Béla: Eperjes város háztartása a középkorban.

A Társaság Thirring Gusztáv elnökletével február 17-én lefolyt előadóülésén Iványi Béla r. tag tartotta meg székfoglaló előadását „Eperjes város háztartása a középkorban” címen.

Legújabbán — fejtegette az előadó — s különösen napjainkban sokat foglalkozunk az állam háztartásával és csak kevesen gondolnak ilyenkor arra, hogy a mai szövevényes államháztartás előképe, mintája városaink régi háztartásában keresendő.

Míg nálunk egyes városoknak már a XIV. században szabályszerű háztartásuk volt, addig az államnak még századok múlva sincs szabályozott háztartása. Még a XVI—XVII. században is nem az államnak, hanem a magyar kir. udvari kamarának van háztartása s ennek számadásaiban vannak eldugva az államháztartás egyes tételei. Ebből fejlődik ki idővel, lassú ütemben, a városi háztartások mintaképpül vétele mellett, az államháztartás mai formája.

Eperjest körülbelül a XII. század közepén teuton hospesek alapították s 1247-ben említik először Sáros megye eme legdélibb, nagyobb telepét a források. A telep ekkor már tizedet fizet és adózik a sárosi várispánsághoz is.

A szerencsés helyen, t. i. a Levantét a magas Északkal (Lengyel-Oroszország) összekötő nemzetközi útvonalon fekvő Eperjes csakhamar fejlődni kezd s 1299-ben az utolsó Árpádházi méltónak találja már, hogy szabad és királyi rangra emelje, amiért évi 50 finom ezüstmárka átalányt fizet a város a kir. kincstárba.

Ekkor tehát bekapcsolódik a város az orszá-

gos pénzügyigazgatásba és a XIV. század azzal telik el, hogy a jogilag szabad és királyivá lett város tényleg is várossá óhajt lenni s ki akar a falusi keretek közül emelkedni. Emez évszáz alatt a város anyagilag izmosodik, épül, szépül, megerősíti magát s a XV. század elejére Eperjes a városiasság minden akkori attributumával rendelkező lakott hely lett. Innen fogva (1424) a város levéltárában a számadási feljegyzések egész sorozatát találjuk.

E kezdetben meglehetősen primitive vezetett, de lassankint mindinkább tökéletesedő számadási feljegyzésekből, könyvekből stb. megállapíthatjuk, hogy Eperjesen kétkamarás rendszerű magisztrátuális kormányzat volt, melyben a hatalmat a város élén álló bíró és a 12 esküdt osztatlanul, kollegialiter gyakorolta a város összes, tehát pénzügyi ügyeiben is.

A számadási könyveket a tanács megbízásából és utasítása szerint a városi jegyző vezeti, abacus nélkül, számadási hibákkal. Ezekből a kurrens pénzláb is megállapítható.

A bevételek s kiadások összegezéséből, azaz a zárószámadásokból látjuk, hogy a gazdálkodás legtöbbször valóságos vagy látszólagos deficittel végződik, aminek oka a nettó számadási mód is. A deficiteken sokszor belső kölcsönökkel segítenek. A deficitek oka gyakran az is, hogy a rendes kiadásokhoz hozzáveszik a beruházási kiadásokat is, melyek pedig néha külön alapokból fedeztetnek.

A bevételezés és az állandó rendes kiadások utalványozási joga a kisebb vagy belső tanácsot (bíró + 12 esküdt) illeti s csak a rendkívüli és nagymértékű kiadások utalványozásához kéri ki a külső tanács (60—70 centumvir) hozzájárulását is. Ez a tanács egyúttal a kisebbel szemben ellenőrzési jogot is gyakorolt.

Költségvetést Eperjesen a középkorban nem találunk, csak számadási naplót és zárószámadást.

Az osztatlan hatalmú belső tanács természetesen anyagi felelősség mellett gazdálkodik s az év végén a külső tanács előtt sáfárkodásáról beszámolni tartozik.

Ami Eperjes város egykori bevételeit illeti, ezek részint rendesek, vagy rendkívüliek, állandók vagy változók, átfutó vagy át nem futó bevételek valának: adók, vámok, tizedek, kamara haszna, harmincad, azután a fióksókamara jövedelmei, ha és amennyiben a város kezelésében van, illetékek, úrbéri jellegű bevételek (a város dominiumai után), a városi üzemek (malmok, fürdő, mérleg stb.) hozadéka, italmérés, bírságpénzek, bizonyos javak eladásából (pl. borseprő, hordók) befolyó pénzek, vásári helypénz, végrendeleti hagyományok, kölcsönök stb.

A kiadások szintén rendesek vagy rendkívüliek, állandók, változók, személyiek vagy dologiak, amelyek a következő címekre oszthatók:

1. Általános igazgatási költségek.
2. A pénzügyigazgatás költségei.
3. Igazságügyi költségek.
4. Belügyi költségek.

Ide tartoznak pl.:

- a) Kultusz- és tanügyi kiadások.
 - b) Egészségügy.
 - c) Rendészet és köztisztaság.
 - d) Tűzrendészet.
5. Hadügyi költségek, melyeknek nagy része beruházás.
 6. Külügyi költségek.

7. Reprezentáció, ünnepélyek, jus descensus regii.

8. Városi épületek, erődítmények stb. karbantartása s építkezések (szintén beruházás).

Thirring Gusztáv elnök a nagy tetszéssel fogadott előadást megköszönve, örömét fejezte ki, hogy előadó olyan téren dolgozik, amelyen sok munka vár megoldásra és számíthat sikerre. A gazdaságtörténet egyike az elhanyagoltabb tudományos diszciplínáknak. A történeti statisztika területén a népességi kérdések azok, amelyekben Acsády Ignácon kívül nálunk alig foglalkozott valaki, holott itt is sok érdekes probléma kínálkozik feltárássra.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. — *Office central royal hongrois de statistique.*

Halálozás. — *Décès.* Id. *Farkasfalvi* (Findura) Imre nyug. stat. főtit. folyó évi január 29-én 86 éves korban Vácott elhunyt. Id. *Farkasfalvi* Imre 1871-től 1907-ig teljesített szolgálatot az Országos m. kir. (1897 óta M. kir. Központi) Statisztikai Hivatalban, ahol főleg a könyvtári szolgálat megszervezése és kiépítése érdekében fejtett ki buzgó

és eredményes munkásságot. Főbb iradalmi művei: Rimaszombat története (Budapest, 1876, újból átdolgozott kiadásban: 1894.), Fáj András élete és művei (u. o. 1892.), A váci országgyűlés története (Vác, 1894.). Ezenkívül több földrajzi dolgozata jelen meg.

Külföldi statisztikai társaságok.¹⁾

Sociétés de statistique de l'étranger.

Société de Statistique de Paris.

A Párizsi Statisztikai Társaság 1929 december 18-án tartotta meg évi tisztújító ülését. A Társaság közel 700 főnyi taglétszámából 245-en voltak jelen az ülésen és vettek részt a szavazásban. Elnökké a távozó 1929. évi elnök, *Colson C.* professzor helyébe *Marin L.* v. miniszter, a nemzetközi antropológiai intézet és a kereskedelem-földrajzi társaság

elnöke választatott. A tisztikar többi tagjai közül választásra került egy alelnöki, a főtitkári és két választmányi tagi tisztség. A választások eredményeképpen 1930-ban a következő tisztikar vezeti a Társaság ügyeit. Elnök: *Marin L.*; alelnökök: *Paulet G.*; *Aupetit A.* és *Dugé de Bernonville*; főtitkár: *Barriol A.*; pénztáros-irattáros: *Trignart A.*; a választmány (tanács) tagjai a Társaság volt elnökein kívül *Bloch R.*, *Hamon G. M.*, *Razous P.*, *Michel E.*, *Risler G. H.* és *Chevalier G.*

¹⁾ L. még Magyar Statisztikai Szemle 1928. (VI.) évf. 1.239. 1., 1929. (VII.) évf. 222., 337., 714., 1.122 lap és 1930. (VIII.) évf. 62. lap.

Személyi hírek. — *Nouvelles personnelles.*

Ferdinand Faure †. *En hiver de 1929, est mort M. Ferdinand Faure, un des plus éminents statisticiens de la France, le mieux connu dans les milieux de statistique internationale, membre honoraire de la Société Hongroise de Statistique depuis 1927. Comme professeur et comme statisticien officiel, M. Faure déploya une activité statistique de grande valeur. Il enseigna d'abord à la Faculté de droit de Bordeaux et fut ensuite le premier titulaire de la chaire de statistique créée à la Faculté de droit de l'Université de Paris. Ayant été nommé directeur de l'enregistrement, des domaines et du timbre, il a fondé le „Bulletin*

Faure Ferdinánd †. 1929 telén hunyt el Franciaország egyik legjelesebb, a nemzetközi statisztikai körökben is legjobban ismert statisztikusa, *Faure Ferdinánd*, a Magyar Statisztikai Társaság 1927-ben megválasztott külföldi tiszteletbeli tagja. *Faure Ferdinánd* kétféle minőségben fejtett ki értékes statisztikai munkásságot: mint professzor és mint hivatalos statisztikus. Mint professzor elsőbb a bordeauxi jogi karon, majd a párizsi egyetem jogi karán oktatta a statisztikát, első professzorként e főiskolák statisztikai tanszékének. Mint hivatalos statisztikus pedig a jószágigazgatási s bélyeg- és illetékügyi hivatal igazgatói állásában

de statistique et de législation comparée de l'Enregistrement', dans lequel il publia d'extrêmement précieux renseignements sur la répartition et les mutations des fortunes. Élu député vers 1900 et sénateur ensuite, M. Faure fit partie de la Chambre Haute jusqu'à sa mort. Il fut en outre membre du Conseil Supérieur de Statistique, d'abord vice-président puis, en 1899, président de la Société Statistique de Paris et directeur de la „Revue politique et parlementaire“, laquelle, ainsi que d'autres revues économiques et statistiques, ont publié de lui un grand nombre de remarquables études. Membre de l'Institut International de Statistique depuis 1897, il participa à 11 Sessions de l'Institut, prenant la parole dans plusieurs questions, et assista la dernière fois à celle du Caire. Ses importantes communications et propositions présentées aux Sessions et parues dans le Bulletin de l'Institut furent hautement appréciées dans cette illustre Compagnie internationale de statistique.

Georges Patrik Craigie † (1843—1930.) La mort de M. Georges Patrik Craigie, survenue le 10 janvier 1930, a privé l'Angleterre d'un de ses plus vieux statisticiens, mettant en deuil aussi la Société Hongroise de Statistique dont il fit partie en qualité de membre honoraire depuis 1923. Né en 1843, M. Craigie, après avoir fait ses études universitaires et acquis une haute instruction d'agriculture, déploya une activité féconde aussi dans la vie agricole pratique et devint bientôt un des membres les plus connus des milieux agricoles anglais. Cette activité lui valut entre autres d'être délégué par la Chambre d'Agriculture de North Riding of Yorkshire au Conseil de la Chambre Centrale d'Agriculture de Londres et élu de 1879 à 1890 secrétaire de la Chambre Centrale d'Agriculture. Après la création du ministère britannique de l'Agriculture, il y a été nommé en 1890 directeur de la section de statistique, d'informations agricoles et d'enseignement technique et en 1897 sous-secrétaire adjoint d'État. Après avoir pris sa retraite de fonctionnaire en 1906, il enseigna encore longtemps avec un succès remarquable à l'Université de Cambridge, où il fut chargé du cours d'économie rurale. Sa brillante activité d'organisateur déployée au ministère de l'Agriculture, ainsi que ses ouvrages scientifiques, lui ont valu plusieurs distinctions. Prenant une grande part aux travaux de Sociétés scientifiques, il a été d'abord secrétaire, puis, de 1902 à 1904, président et finalement vice-président honoraire de la Royal Statistical Society et en 1900 il présida la section économique de la „British Association“. M. Georges Patrik Craigie était un des membres les plus anciens de l'Institut International de Statistique qui l'a nommé membre titulaire un an après sa fondation. De 1909 à 1913,

megszervezte és megindította a „Bulletin de statistique et de législation comparée de l'Enregistrement“ c. időszakos kiadványt, mely rendkívül értékes anyagot közölt a vagyon megoszlásáról és változásairól. Faure a francia törvényhozásban a századforduló körül mint a képviselőház tagja, majd haláláig mint szenátor is tevékenykedett. Tagja volt a legfelsőbb statisztikai tanácsnak, alelnöke, majd 1899-ben elnöke a Párizsi Statisztikai Társaságnak. Szerkesztette a „Revue politique et parlementaire“ c. folyóiratot, melyben — valamint más közgazdasági és statisztikai folyóiratokban is — számos értékes tanulmányt adott közre. Faure 1897 óta tartozott a Nemzetközi Statisztikai Intézet tagjai közé; az Intézet 11 kongresszusán vett részt, legutoljára a Kairóban megtartott szesszió, s számos kérdéshez szolt hozzá az egyes ülészakokon. Nemzetközi statisztikai tárgyú nagyobb közleményei és javaslatai az Intézet Bulletinjeiben jelentek meg és általános elismerést és megbecsülést vívtak ki számára a statisztikusok nemzetközi társaságában is.

Craigie Patrik György †. (1843—1930). Anglia legrégebbi statisztikusainak egyikét, a Magyar Statisztikai Társaság pedig 1923-ban megválasztott külföldi tiszteletbeli tagját gyászolja Craigie Patrik György 1930 január 10-én bekövetkezett halálával. Craigie, aki 1843-ban született, egyetemi tanulmányainak befejezése után mint képzett és a gyakorlati életben is eredményes munkásságot kifejtő mezőgazda szűkebb hazája gazdatársadalmának rövidesen egyik legismertebb tagja lett, akinek munkásságát azzal is értékelték, hogy a londoni Központi Mezőgazdasági Kamara tanácsába a North Riding of Yorkshire-i Mezőgazdasági Kamara képviselőjéül őt küldték ki; 1879-től 1890-ig titkára volt a Központi Mezőgazdasági Kamarának. A brit földművelésügyi minisztérium önálló minisztériummá való alakulása után 1890-ben a statisztikai, hírszolgálati és szakoktatási csoport vezetője lett, majd 1897-ben helyettes államtitkár. 1906-ban vonult nyugalomba, de azután is mint a cambridgei egyetemen a mezőgazdaságtan előadója hosszabb időn át becses tevékenységet folytatott. Nemcsak a földművelésügyi minisztériumban kifejtett rendkívül nagyértékű szervező munkásságával, hanem tudományos irodalmi tevékenységével is több kitüntést nyert el. A tudományos társaságok életében is sokat szerepelt: a londoni Királyi Statisztikai Társaságnak titkára, majd 1902-től 1904-ig elnöke, azóta pedig tiszteletbeli alelnöke volt; a „British Association“ közgazdasági osztályán pedig 1900-ban elnökölt. A Nemzetközi Statisztikai Intézet legrégebbi tagjai közé számíthatta Craigie Patrik Györgyöt, aki egy évvel az Intézet megalakulása után, tehát 1886-ban választott az Intézet tagjává. Craigie 1909-től 1913-ig mint pénztáros az Intézet vezetésében aktív részt vett s fáradhatatlan munkássága

il participa activement comme trésorier à la direction de l'Institut et en récompense de son activité inlassable y fut élu en 1914 membre honoraire. Il a assisté aux 13 premières Sessions de l'Institut dont la plupart l'ont nommé rapporteur et a pris la parole dans un très grand nombre de discussions. Dans le Journal de la Royal Statistical Society, il a publié plusieurs substantielles études, et dans le Bulletin de l'Institut, il enrichit de nombreux articles très appréciés la littérature statistique internationale.

jutalmául 1914-ben tiszteletbeli taggá választott. Az Intézet első 13 ülészakán volt jelen, a legtöbb ízben mint az ülészakok egyik előadója; ezenkívül számtalan vitában vett részt. A londoni Statisztikai Társaság Journaljában több becses dolgozata jelent meg, az Intézet Bulletinjeiben pedig rendkívül értékes statisztikai tanulmányokkal gazdagította a nemzetközi irodalmat is.

Összefoglaló helyzetjelentés

Résumé de la situation en Hongrie.

I. Az 1929. év adatai.

I. Données de 1929.

D'après les chiffres provisoires, le mouvement de la population a été défavorable en 1929. La proportion des mariages contractés (8·9 pour 1000 habitants) a été inférieure non seulement à celle de l'année précédente (9·3⁰/₁₀₀), mais encore aux chiffres correspondants d'après-guerre, sauf l'année 1925 où elle avait été également de 8·9⁰/₁₀₀. La proportion des nés-vivants (24·2⁰/₁₀₀) est restée au-dessous de toutes les années d'après-guerre. La mortalité ayant aussi été supérieure (17·5) à celle de 1928 en raison surtout de l'épidémie de grippe du début de l'année, le nombre proportionnel de l'accroissement naturel a été très faible (6·7), présentant une diminution sur la plupart des années d'après-guerre où il avait été au-dessus de 10 ou près de 10, sauf en 1924 où il fut inférieur même à celui de 1929.

La mortalité au-dessous d'un an s'est aggravée, tandis que les décès par tuberculose diminuaient légèrement. La population calculée à la fin de 1929 (8,662.000) accusait un accroissement par rapport à 1928 (8,604.000).

La situation du marché du travail s'est également aggravée. Les chiffres des Offices de placement relatifs aux offres d'emploi, aux demandes de travail et aux placements n'ont guère changé essentiellement, mais le nombre des chômeurs — plus de 16.000 — appartenant aux Syndicats ouvriers a dépassé le chiffre correspondant de l'année précédente (en nombre rond 14.500). La formation des salaires présentait une certaine fluctuation, augmentant dans certaines branches d'industrie et dans certaines catégories d'ouvriers (ferblantiers, journaliers, ouvrières de fabrique) et diminuant en d'autres branches.

A rendelkezésre álló előzetes eredmények szerint a népmozgalmi adatok 1929-ben kedvezőtlenül alakultak. A házasságkötések arányszáma ezer lélekre 8·9 volt, szemben az előző év 9·3-del. Ez az arányszám a háború után a legalacsonyabb, kivéve az 1925. évet, amidőn ugyanezzel az arányszámmal találkozunk. A háború utáni évek során 1929-ben volt a legalacsonyabb az élveszületési arányszám is: 24·2. Minthogy a halálozási arányszám — különösen az éveleji influenzajárvány miatt — szintén rosszabbodott (17·5) az előző évvel szemben, a természetes szaporodás arányszáma igen gyöngye: 6·7 volt. Ennél a szaporodási arányszámnál csupán az 1924. évi arány volt rosszabb, a legtöbb évben az arányszám meghaladta, vagy megközelítette a 10-et. A csecsemőhalálozás is rosszabbodott, míg a gümőkór pusztítása egy árnyalattal enyhült. Az ország kiszámított népessége az előző évi 8.604 ezerről 8.662 ezerre szaporodott.

A munkapiac helyzetében is rosszabbodás észlelhető az elmúlt évben. A hatósági munkaközvetítőknek a munkahelyekre, munkakeresőkre és munkaközvetítésekre vonatkozó adataiban lényeges változás nem történt, de a munkanélküliség további terjedésére mutat, hogy a szakszervezetekbe tartozó munkások közül több mint 16 ezer volt munka nélkül, szemben az előző évi 14½ ezerrel. A munkabérek alakulása bizonyos hullámzást mutat, amennyiben egyes iparágakban és munkakategóriákban (bádogosok, napszámosok, gyári munkásnők) a munkabér emelkedett, más iparágakban esett.

La production agricole de 1929 ne peut être considérée comme défavorable, quoique la récolte en froment (19.6 millions de q) ait été bien inférieure à celle de l'année précédente, battant le record (27 millions de q). En revanche, la production de maïs et de pomme de terre a été magnifique et celle de betterave à sucre favorable. La production de vin a été médiocre (2.4 millions de hl). Le cheptel a légèrement diminué.

On n'a pas encore de données complètes sur l'état de l'industrie et de l'extraction minière en 1929. Le rendement en houille a été normal, plutôt bon que moyen; on a pu élever au maximum (plus de 70 millions de q) celui en lignite. La production de sucre se développait bien; celle d'alcool a légèrement diminué. Par rapport aux deux dernières années, la production de minerais de fer présente également une régression.

Quant aux données du commerce et des transports, le mouvement du commerce extérieur présente un tableau très favorable au point de vue de la diminution du déficit, qui n'est en 1929 que 22.6 millions de pengős contre 370 millions en 1928. Ce fait a été dû à plusieurs égards à des causes économiques défavorables (diminution de la capacité de consommation, difficultés de l'agriculture, manque de crédits). L'effectif des véhicules à moteur a augmenté considérablement au cours de l'année de 1929 (atteignant en chiffres ronds 29.500 unités), mais il a diminué en décembre. Le nombre des abonnés du radio a continué à fort augmenter (267.000).

Les statistiques financières montrent que la situation économique n'a pas été en général favorable en 1929; il en était de même surtout dans la deuxième moitié de l'année. Tant l'indice des actions que les indices de prix ont baissé considérablement, tandis que les insolvabilités et la valeur des lettres de change protestées augmentaient fort. Seul l'accroissement des dépôts placés aux 13 principaux établissements de crédit pourrait être considéré comme favorable, car il montre que la formation de capitaux a quelque peu continué depuis l'année précédente. Cependant, il faut prendre en considération le fait que l'effectif des dépôts, après avoir atteint son maximum au milieu de l'année (1.301 millions de pengős fin août), tendait à décroître aux derniers mois de l'année.

Az 1929. évi mezőgazdasági termés nem mondható kedvezőtlennek, bár a búzatermés (19.6 millió q) messze a múlt évi rekordtermés (27 millió q) alatt maradt. A tengeri és burgonya termése ezzel szemben rekordszerű volt s a cukorrépatermés is kedvező volt. Bortermésünk 1929-ben közepes volt (2.4 millió hl). Állatállományunk némi visszaesést mutat.

Az ipar és bányászat 1929. évi állapotáról teljes képünk még nincsen. Kőszéntermelésünk normális, inkább jó volt, a barnaszéntermelést pedig — több mint 70 millió q — sikerült maximálisra fokozni. Cukortermelésünk szépen fejlődött, a szesstermelés ellenben visszaesett. Az előző két évvel szemben jelentős visszaesés észlelhető a vasérctermelésben is.

A kereskedelem és közlekedés adatai sorában külkereskedelmi forgalmunk — ha mérlegpasszivitást tekintjük — igen kedvezően alakult. Az előző évi 370 milliós passzívummal szemben az 1929-es mérleg csupán 22.6 millió pengős passzívumot mutat. A mérleg ily alakulása mögött sok vonatkozásban kedvezőtlen gazdasági hatóokok lappanganak (fogyasztóképeség csökkenése, mezőgazdaság szorult helyzete, hitelhiány). A gépjárműállomány (29½ ezer) az év folyamán még jelentős gyarapodást ért el s csak az év utolsó hónapjában mutat telítettséget, illetve visszaesést. A rádióengedélyesek számának erős ütemű szaporodása tovább tartott (267 ezer).

A pénzügyi adatok szintén dokumentálják, hogy az 1929. év gazdasági helyzete általában — s különösen az év második felében — nem kedvező. Úgy a részvényindex, mint az árindexek jelentősen estek, a fizetésektelenségek száma s a váltóóvatolások értéke viszont erős növekedést mutat. Csupán a 13 főintézet évvégi betétállományának növekedése olyan jelenség, amelyet vigasztalónak tekinthetnénk, amennyiben a múlt évi adathoz viszonyítva a tőkeképződés némi folytatódását jelzi. De itt is figyelembe veendő, hogy a betétállomány az év közepén elért maximumról (1929 augusztus végén 1.321 millió pengő) az év utolsó hónapjaiban eső tendenciát vett.

Gazdasági jelzőtábla. — Tableau économique.
I. Évi adatok. — Données annuelles.

Megnevezés — Désignation	Egység Unité	1910	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
1. Néesség¹⁾ — Population¹⁾		1910										
Néesség — Population	1000	7.607	7.980	8.066	8.141	8.221	8.275	8.368	8.458	8.526	8.604	8.662
Házasságkötés — Mariages	o/oo	8.8	13.1	11.6	10.8	9.6	9.1	8.9	9.1	9.1	9.3	8.9
Elveszületés — Nés-vivants	"	33.8	31.4	31.8	3.8	29.2	26.8	28.3	27.3	25.7	26.2	24.2
Halálozás — Décès	"	22.3	21.4	21.2	21.4	19.5	20.3	17.1	16.6	17.7	17.1	17.5
Egy éven aluli elhalt — Décédés au-dessous d'un an	100 élve születőre pour 100 nés-viv.	20.9	19.3	19.3	19.8	18.4	19.3	16.8	16.7	18.5	17.7	18.2
Gümőkórban elhalt — Décès par tuberculose	o/oo	3.5	3.1	2.8	3.1	3.1	3.2	2.6	2.4	2.4	2.2	2.1
Természetes szaporodás — Accroissement naturel	o/oo	11.5	10.0	10.6	9.4	9.7	6.5	11.2	10.7	8.0	9.1	6.7
2. Munkapiac¹⁾ — Marché du travail¹⁾												
Hatósági munkaközvetítők évi forgalma Mouvement annuel des Offices de placement												
Munkahelyek — Offres d'emploi	"	"	"	"	103.012	80.331	100.094	54.467	58.726	71.565	73.661	73.714
Munkakeresők — Demandes d'emploi	"	"	"	"	115.860	104.579	149.294	98.340	100.325	110.109	118.842	121.587
100 munkahelyre esett munkakereső — Proportion des demandes pour 100 offres d'emploi	"	"	"	"	89	130	149	181	171	153	161	165
Munkaközvetítés — Placements	"	"	"	"	60.402	51.886	49.493	39.451	42.150	50.409	56.812	57.294
100 munkahelyre esett közvetítés — Proportion des placements pour 100 offres d'emploi	"	"	"	"	52.1	64.2	49.4	72.0	72.0	70.4	77.1	77.7
Munkanélküliek²⁾ — Chômeurs²⁾												
Keresztényszocialista szakszervezetek — Syndicats socialistes-chrétiens	"	"	"	"	"	"	1.734	1.267	1.558	1.326	945	852
Szociáldemokrata szakszervezetek — Syndicats social-démocrates	"	"	"	"	"	"	27.437	31.241	24.440	13.983	13.633	15.322
Társadalmi biztosítás — Assurances sociales												
Kötelezőleg biztosított tagok átlagos létszáma — Nombre des membres assurés obligatoirement, effectif moyen	mérlegelt átlag moyenne pond.	"	"	"	"	838.306	830.663	904.693	929.621	1.080.148	1.068.428	"
Munkabérek³⁾ — Salaires³⁾												
Bádogos — Ferblantiers	P	"	"	"	"	"	0.68	0.92	0.78	0.76	0.78	0.81
Asztalos — Menuisiers	"	"	"	"	"	"	0.64	0.78	0.61	0.67	0.70	0.66
Szabó — Tailleurs	"	"	"	"	"	"	0.71	0.92	0.66	0.65	0.62	0.55
Kőműves — Maçons	"	"	"	"	"	"	0.70	0.93	0.76	0.81	0.88	0.85
Napszámos — Journaliers	"	"	"	"	"	"	0.47	0.59	0.47	0.47	0.47	0.50
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabrique	"	"	"	"	"	"	0.26	0.37	0.30	0.30	0.30	0.32
Napszámosnő — Journalières	"	"	"	"	"	"	0.37	0.52	0.44	0.48	0.45	0.43
3. Mezőgazdaság — Agriculture												
A szántóföldi termelés értéke — Valeur de la product. des terres arables	1,000 000 P	1913 2.136	"	"	"	2.074	2.156	2.215	1.789	2.080	2.484	"
Vetésterület¹⁾ — Superficie ensemencée¹⁾		1911/15										
Búza — Froment	1000 ha	1.538	1.077	1.169	1.426	1.343	1.465	1.451	1.520	1.639	1.694	1.584
Róz — Seigle	"	692	597	543	673	656	686	693	707	670	659	650
Árpa — Orge	"	534	512	479	463	460	424	421	431	408	416	459
Zab — Avoine	"	350	325	358	328	327	297	296	279	261	265	291
Tengeri — Maïs	"	874	816	877	989	995	1.003	1.082	1.080	1.068	1.070	1.198
Burgonya — Pomme de terre	"	246	254	269	257	261	251	264	254	261	267	277
Cukorrépa — Betterave à sucre	"	60	31	42	42	52	69	67	65	65	67	75
Termelés¹⁾ — Production¹⁾												
Búza — Froment	1000 q	19.924	10.322	14.347	14.895	18.427	14.035	19.507	20.387	20.938	27.001	19.555
Róz — Seigle	"	8.033	5.143	5.880	6.388	7.944	5.614	8.262	7.980	5.681	8.278	8.381
Árpa — Orge	"	7.128	4.719	4.661	4.827	5.938	3.203	5.537	5.554	5.157	6.678	6.413
Zab — Avoine	"	4.398	3.238	3.188	3.274	3.986	2.281	3.706	3.600	3.268	3.996	3.789
Tengeri — Maïs	"	15.054	12.742	8.053	12.377	12.509	18.828	22.345	19.443	17.361	12.597	19.460
Burgonya — Pomme de terre	"	19.420	20.722	12.492	13.197	13.342	15.351	23.095	18.746	20.049	14.705	23.565
Cukorrépa — Betterave à sucre	"	15.006	6.398	5.429	7.111	8.636	12.742	15.274	14.446	14.554	14.378	14.434
Szőlőtermelés¹⁾ — Production de raisins¹⁾												
Szőlőterület — Superficie de vignes	1000 ha	219	190	210	216	221	222	221	221	222	222	215
Musttermés — Production de moût	1000 hl	1.898	2.450	3.478	4.614	4.640	1.363	3.441	1.293	1.826	3.083	2.445
Állatállomány — Cheptel		1911										
Szarvasmarha — Bêtes à cornes	1000	2.150	"	"	1.428	1.819	1.896	1.920	1.847	1.805	1.812	1.819
Ló — Chevaux	"	896	"	"	717	815	850	876	885	903	918	892
Sertés — Porcs	"	3.322	"	"	2.473	2.133	2.458	2.633	2.520	2.387	2.662	2.582
Juh — Moutons	"	2.406	"	"	1.352	1.587	1.814	1.891	1.804	1.611	1.566	1.573

¹⁾ Az 1929. évi adatok előzetes eredmények. — Les chiffres de 1929 sont provisoires. — ²⁾ Hóvégi adatok átlaga. — Moyenne des données de fin de mois — ³⁾ A munkaközvetítésnél felajánlott órabérek mérlegelt átlaga. Csak Budapesten. — Moyenne pondérée des salaires horaires offerts aux Bureaux de placement. Seulement à Budapest.

Megnevezés — Désignation	Egység Unité	1913 Données d'avant-guerre	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
4. Ipar — Industrie												
A gyáripari termelés értéke — Valeur de la production manufact.	1,000.000 P	1913 1.904	.	979	1.377	1.412	1.821	2.068	2.192	2.692	2.877	.
Termelés ¹⁾ — Production ¹⁾												
Kőszén — Houille	1000 q	8.647	1.669	7.256	8.566	7.931	7.444	8.050	8.277	7.859	7.833	8.254
Barna-zén — Lignite	"	62.118	48.281	55.164	61.834	68.950	63.421	55.186	58.222	62.443	65.101	70.439
Szesz — Alcool	1000 hl	.	124.6	228.3	248.2	238.8	225.2	278.9	320.2	353.9	417.4	377.8
Cukor — Sucre	1000 q	.	116.1	326.7	609.4	819.6	1.236.5	2.026.1	1.662.9	1.750.9	1.867.0	2.200.7
Vasérc és vassalak — Minerais de fer et scorie de fer	"	.	.	360	459	1.381	1.017	685	1.323	1.944	1.995	1.361
Alumíniumérc — Minerais d'aluminium	"	.	.	1	3	5	2	4	37	3.395	3.960	.
Mangánérc — Minerais de manganèse	"	.	.	.	24	4	12	31	99	173	222	.
Rézérc — Minerais de cuivre	"	1	1	2	7	37	42	.
5. Kereskedelem és közlekedés¹⁾ Commerce et communications ¹⁾												
Külkereskedelmi forgalom — Commerce extérieur												
Behozatal — Importations	1,000.000 P	1913 924.8	484.1	604.0	625.7	490.7	815.3	864.6	941.0	1.182.3	1.189.0	1.062.8
Kivitel — Exportations	"	898.1	190.6	294.6	382.9	392.2	667.0	848.0	876.7	807.6	81.7	1.040.2
Közlekedés ²⁾ — Communications ²⁾												
Vasutak vonalhossza — Longueur des lignes de chemins de fer	km	8.364	8.141	8.566	8.504	8.508	8.498	8.522	8.505	8.616	8.670	.
Postahivatalok ²⁾ — Bureaux de poste ²⁾	"	.	2.349	2.449	2.420	2.530	2.596	2.596	2.274	2.288	2.305	.
Távíróállomások — Stations de télégraphie	"	.	1.918	2.001	2.050	2.119	2.140	2.113	2.150	2.262	2.450	.
Távíró vonalhossza — Longueur des lignes télégraph.	km	.	12.569	9.807	9.318	9.387	9.309	9.253	9.134	9.108	9.080	.
Távbeszélőállomások — Stations de téléphone	"	.	57.009	62.500	70.816	79.202	78.702	78.451	80.183	86.446	93.159	.
Távbeszélő vonalhossza — Longueur des lignes téléph.	km	.	15.485	16.834	16.693	17.839	18.169	19.010	19.559	19.153	20.918	.
Gépjárműállomány — Effectif des véhicules à moteur	db — unités	.	1.672	2.725	3.303	4.449	5.965	7.877	12.232	17.906	24.250	29.417
Rádióengedélyesek — Abonnés du radio	"	16.927	59.529	83.314	168.553	266.567
6. Pénz és hitel³⁾ — Monnaie et crédit³⁾												
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = sv. fr. 100 sv. fr. = P	1913	90.60	90.45	90.20
Részvényindex — Indice d'actions	1913 = 100	100	.	.	.	32.6	13.3	10.2	15.6	20.8	19.3	15.6
Nagykereskedelmi index — Indice des prix de gros	"	100	.	.	.	122	160	130	126	135	135	4) 107
Megélhetési index lakásbér nélkül — Indice du coût de la vie, non compr. le loyer	"	100	149	119	119	125	128	121
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post.	1,000.000 P	263.3	30.09	41.8	23.0	18.7	92.3	106.6	102.5	142.6	161.8	148.4
13 legnagyobb pénzügyintézet betétáll. — Dépôts des 13 principaux etabliss. de crédit	"	1594.9	.	.	.	106.3	175.8	414.6	631.7	904.4	1.226.5	1.284.9
Fizetésképtelenségek — Insolvabilités	"	5) 2.503	1.097	1.580	2.226
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	6) 38.408	83.075	122.236
Magyar Nemzeti Bank ³⁾ Banque Nationale de Hongrie ³⁾												
Érckészlet, devizák és valuták — Encaisse métall., devises et monnaies.	"	.	.	14.878	18.715	27.073	195.627	267.242	290.778	317.506	263.552	209.751
Leszámtolt váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	.	.	56.729	77.929	100.584	155.972	134.202	218.165	332.109	417.458	329.550
Jegyforgalom — Billets de banque en circ.	"	.	.	235.591	178.840	166.306	356.144	415.515	470.870	486.754	513.461	500.599
Kamatláb — Taux en banque	%	.	.	6	8	.	12.5	7	6	6	7	7 1/2

¹⁾ Az 1929. évi adatok előzetes eredmények. — Les chiffres de 1929 sont provisoires. — ²⁾ 1926-től kezdve postahivatalok és postaiügynökségek. — A partir de 1926, bureaux et agences de poste. — ³⁾ Évvégi adatok. — Chiffres de la fin de l'année. — ⁴⁾ Új módszer szerint számított index. — Indice calculé suivant un nouveau système. — ⁵⁾ Hivatalos adatgyűjtés 1926 április hónapjával indult meg. — Le recueil officiel a commencé au mois d'avril 1926. — ⁶⁾ Adatgyűjtés 1927 július hónapjával indult meg. — Le recueil a commencé au mois de juillet 1927.

II. Az 1930. január hó adatai.

II. Données de janvier 1930.

Népmozgalom. — Munkanélküliség. — Gépjárműállomány. — Áralakulás. — Pénzüintézeti betétek. — A részvények értéke. — Fizetés-éptelenségek. — Váltóóvások. — Gazdasági jelzőtábla. — Rajzok a gazdasági jelzőtáblához. — *Mouvement de la population. — Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Formation des prix. — Dépôts en banque. — Indice des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées. — Tableau économique. — Graphiques au tableau économique.*

Mouvement de la population. En janvier 1930, on a contracté 5.823 mariages, soit 2.103 de moins qu'au mois correspondant de 1929. La proportion des mariages a été de 7·9 pour 1000 habitants. On est frappé de la diminution du nombre des naissances de janvier 1930, lequel n'a été que de 16.012 contre 17.857 au même mois de l'année précédente. La proportion brute de naissances a été de 21·7‰ seulement. Le nombre des décès (11.250, soit 15·3 pour 1000 habitants) a été inférieur de 2.317 au chiffre correspondant de janvier 1929; la cause principale de ce fait a été la diminution (— 1.074) des décès au-dessous d'un an (2.359 en janvier 1930, 3.433 en janvier 1929). Sur 100 nés-vivants, il y avait 14·7 décès au-dessous d'un an. Le nombre des décès par tuberculose a été de 1.402 en janvier (1·94 pour 1000 habitants). L'accroissement naturel n'a été que de 4.762, soit 6·4 pour 1000 habitants.

Chômage. En janvier 1930, les Syndicats socialistes chrétiens et social-démocrates ont enregistré 22.694 chômeurs, soit 32·6% de plus qu'au mois correspondant de l'année précédente et 11·9% de plus qu'en décembre 1929. Parmi les chômeurs, il y avait 88·5% d'hommes et 11·5% de femmes; le nombre des hommes s'est accru de 12·6% et celui des femmes de 6·5%. A Budapest le nombre des sans-travail (50·3% du nombre total) s'est accru de 7·0% par rapport au mois précédent; en province, de 17·3%. Le chômage augmenta le plus dans l'industrie hôtelière (+ 104%); dans les industries de l'habillement (+34·1%), du fer (+19·9%) et du cuir (+15·1%); il n'a diminué qu'aux travailleurs intellectuels (— 5·8% comparativement au mois précédent).

Les Offices de placement ont enregistré 7.197 offres d'emploi, 19.903 demandes et 6.053 placements. On a placé 30·4% des chômeurs: à Budapest, 12·5%; en province 45·8%. Sur 100 offres d'emploi, il y a eu 512 demandes à Budapest, 198 en province et 277 pour l'ensemble du pays.

L'effectif des véhicules à moteur était de 29.363 à la fin de janvier 1930, accusant une diminution de 54 (0·2%) sur décembre 1929. Comme au mois précédent, celle-ci a été due au fait qu'un grand nombre de véhicules ont été retirés de la circulation. Aux automobiles de tourisme et aux autres autos à personnes, la diminution a été de

0·4%; aux automobiles de louage, 0·3%; aux autobus, 0·5%.

De l'effectif total, il y avait 51·9% à Budapest; le nombre des véhicules à moteur y a baissé de 35 unités (0·2%) par rapport au mois précédent.

Formation des prix. L'indice moyen des prix de gros était à la fin de janvier à 106, accusant une diminution de 1 point par rapport au mois précédent. Tandis que l'indice de l'agriculture et de l'élevage, ainsi que les indices des catégories d'industrie, étaient en baisse, l'indice des produits minotiers et de l'industrie sucrière s'est élevé légèrement et le prix des denrées coloniales restait stationnaire. L'écart entre les indices des principales catégories agricoles et industrielles a monté à 38%.

L'indice du coût de la vie, y compris le loyer, a baissé de 112·5 à 112·4 et sans le loyer de 120·7 à 120·6. Cette diminution insignifiante a eu pour cause une baisse légère du prix du chauffage.

Dépôts en banque. Aux 13 principaux établissements de crédit budapestois et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne se sont élevés en janvier 1930 de 601·6 millions de pengős à 614·3 millions (+12·7 millions). Les dépôts en comptes courants ont monté de 811·6 à 823·6 millions. A la fin de janvier les dépôts d'épargne représentaient 61·3% de l'effectif de 1913 et les dépôts en comptes courants, 96·2%.

Aux monts de pitié (centre et intermédiaires) de la Caisse d'épargne postale, les prêts sur gages ayant représenté 5·1 millions de pengős et les dégagements (y compris le produit des enchères) 4·1 millions, l'effectif des prêts s'élevait à la fin de janvier à 25·8 millions, accusant une augmentation de 1 million sur le mois précédent.

L'indice des actions, qui montre la formation des cours des actions cotées à la Bourse de Budapest, s'est élevé de 15·6 à 16·8. A l'exception de la minoterie, il y a eu dans toutes les autres catégories d'actions une hausse sensible sur le mois précédent; elle a été particulièrement vive aux actions de mines, de briqueteries et à celles des établissements à gaz et à électricité.

Insolvabilités. En janvier 1930, le nombre des nouvelles insolvabilités a été de 365, soit 69 de plus qu'en décembre 1929. Le total des actifs a été de 12,645.717 pengős; celui des passifs, 21,323.024. Le nombre des insolvabilités terminées (191) a dépassé de 14 le chiffre

correspondant du mois précédent; les actifs en montaient à 6,312.694 pengős et les passifs à 10,992.150 p.

Des nouvelles insolvabilités de Hongrie, 101 (27·7%) se sont produites à Budapest avec 7,177.479 p. d'actifs et 12,080.605 p. de passifs. Dans la capitale on a terminé 57 insolvabilités (29·8%) avec 2,213.161 p. d'actifs et 4,040.239 p. de passifs.

Les lettres de change protestées en janvier 1930 accusent tant pour le nombre que pour la valeur, une diminution considérable sur le mois précédent. On a protesté 14.994 lettres de change, soit 1.855 de moins qu'en décembre 1929; la valeur (10,253.187 pengős) en était inférieure de 1,814.000 pengős au chiffre correspondant de décembre 1929. A Budapest, on en a protesté 5.186 (34·6%), d'une valeur totale de 3,756.438 p. Les lettres de change protestées à Budapest ont été inférieures quant au nombre de 517 et quant à la valeur de 1,820.000 p. au chiffre correspondant de décembre 1929. La valeur des lettres de change protestées en province dépassait légèrement celle du mois précédent.

*

Népmozgalom. Magyarországon az év első hónapjában 5.823 házasságot kötöttek, 2.103-mal kevesebbet, mint 1929 januárjában. A házassági arány e hónapban 7·9 ezer lélekre számítva. Feltűnően csökkent a születések száma (16.012) az előző év ugyanezen hónapjának születéseivel szemben (17.857). 1930 januárjában a nyers születési arány csak 21·7. A halálozások száma e hónapban 11.250 volt, 1.000 lélekre esik halálozás 15·3. A tavalyi év januárjával való összehasonlításban 2.317-tel volt kevesebb a folyó év januárjának halálozása, mely számból 1.074 a csecsemőhalálozás javára irandó, ennyivel volt ugyanis kevesebb ez év első hónapjának csecsemőhalott száma (2.359), mint az 1929 év januárjáé (3.433). 100 élveszületésre esett csecsemőhalott 14·7. Gümőkórban az év első hónapjában 1.402-en haltak meg, az 1.000 lélekre számított gümőkóros halálozási arány 1·94. A természetes szaporodás az év kezdő hónapjában mindössze 4.762 lélek volt, ezer lélekre számítva 6·4 az arány.

Munkanélküliség. Magyarországon az 1930 január havában a keresztényszocialista és szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma 22.694 volt, 32·6%-kal több, mint az előző év ugyanezen hónapjában, és 11·9%-kal több, mint 1929 december havában. A munkanélküliek 88·5%-a volt férfi és 11·5%-a nő. A férfi-munkanélküliek száma 12·6%-kal, a nőké 6·5%-kal emelkedett. A munkanélküliek közül budapesti lakos volt 50·3%, számuk az előző hónappal szemben 7·0%-kal, a vidékieké 17·3%-kal emelkedett. Fog-

lalkozási megoszlás szerint legjobban emelkedett a munkanélküliség a szállodai iparnál (104%), a ruházati iparnál (34·1%), a vasiparnál (19·9%) és a bőriparnál (15·1%). Csökkenés csupán a szellemi munkásoknál állott elő: 5·8%-kal kevesebb, mint az előző hónapban volt.

A Hatósági munkaközvetítők 7.197 munkahelyet, 19.903 munkakeresőt és 6.053 munkaközvetítést tartottak nyilván. Munkához jutott a munkakeresők közül 30·4%, Budapesten 12·5%, vidéken 45·8%. Budapesten 100 munkahelyre 512, vidéken 198, általában 277 munkakereső esett.

Gépjárműállomány. Magyarország gépjárműállománya 1930 január 31-én 29.363 volt, 54-gyel kevesebb, mint 1929 december havában. A 0·2%-os csökkenést ismét, mint már az előző hónapban is, a forgalomból kivont gépjárművek nagy száma okozta. A személykocsik száma 0·4%-kal, a bérautóké 0·3%-kal, az autóbuszoké 0·5%-kal csökkent.

Az összes magyarországi gépjárműállományból 51·9% Budapesthez tartozott. A budapesti gépjárművek száma az előző hónaphoz képest 35-tel, 0·2%-kal csökkent.

Gépjárműállomány a hónap végén.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie, à la fin du mois.

M e g n e v e z é s Désignation	1929	1930	Ebből Dont à Budapest
	XII. 31.	I. 31.	
Személykocsik — Aut. de tourisme et autres aut. u personnes	11.552	11.507	5.931
Bérautók — Aut. de louage	1.741	1.736	1.286
Autóbuszok — Autobus . .	690	686	308
Teherkocsik — Autocamions	4.401	4.400	2.277
Egyéb gépkocsik — Autres automob.	618	671	474
Gépkocsik összesen — Automobiles au total	19.022	19.000	10.276
Motorkerékpárok — Motocyclottes	10.36	10.363	4.963
Géperejű járművek össz. Automob. et motocycl. au total	29.417	29.363	15.239

Áralakulás. A nagykereskedelmi árak átlagos színvonala január végén 106 volt, vagyis az előző hónaphoz képest 1 ponttal csökkent. A mezőgazdaság és állattenyésztés, valamint az egyéb ipari csoportok indexeinek gyengülése mellett némileg emelkedett a malom- és cukoripari termékek indexe, míg a gyarmatárak árszintje változatlan maradt. Az agrár és ipari főcsoportok indexei közti eltérés 38%-ra emelkedett.

A nagykereskedelmi árák indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Megnevezés Designation	1929							1930
	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.
	hó végén — fin du mois							
Mezőgazdaság és állattenyésztés — Agriculture et élevage	119	114	106	100	108	97	97	95
Gyarmatárúk — Denrées coloniales	144	144	144	144	138	138	138	138
Malomipar és cukoripar — Minoterie et industrie du sucre	102	111	106	103	101	104	103	105
Egyéb ipar — Autres industries	133	133	133	133	132	132	132	131
Átlag — Moyenne	122	119	114	109	111	107	107	106

A *létfenntartási költségek* indexszáma január hó folyamán — lakbérrel együtt számítva — 112·5-ről 112·4-re csökkent, a lakbérnélküli index pedig 120·6 volt, az előző havi 120·7-tel szemben. Az index lényegtelen visszaesésében a fűtési költségek némi olcsóbbodása jutott kifejezésre.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100.)

Megnevezés Designation	1924	1925	1926	1927	1928	1929			1930
	XII.					X.	XI.	XII.	I.
	hó végén — fin du mois								
Élelmezés — Alimentation	145	115	115	123·2	125·5	114·1	113·7	114·5	114·7
Ruházat — Habillement	166	131	124	129·2	134·3	130·9	130·9	130·9	130·9
Fűtés és világítás — Chauffage, éclair.	123	125	134	128·0	129·4	139·5	138·1	133·1	136·0
Lakás — Logement	25	46	60	75·0	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Összes hetiköltség — Frais hebdomadaires totaux	116	102	105	113·0	117·6	112·5	112·1	112·5	112·4
Összes hetiköltség a lakásbér nélkül — Frais hebdomadaires totaux, sans le loyer	149	119	119	124·9	127·5	120·7	120·2	120·7	120·6

Pénzüntézet betétek. A budapesti 13 legnagyobb pénzüntézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett *takarékbetétek* összege január hó folyamán 601·6 millió pengőről 614·3 millió pengőre, vagyis 12·7 millió pengővel növekedett. A *folyószámlabetétek* álladéka ugyanezeknél az intézeteknél 811·6 millióról 823·6 millió pengőre emelkedett. Január hó végén a takarékbetétek 61·3%-át, a folyószámlabetétek pedig 96·2%-át tették az 1913. évi álladéknak.

A postatakarékpénztár központja és közvetítői januárban 5·1 millió pengő *zálogkölcst* folyósítottak. A kiváltások összege (az elárverezéssel együtt) 4·1 millió pengő volt, minek folytán a zálogkölcsonálladék egymillió pengővel növekedve, a hó végén elérte a 25·8 millió pengőt.

A betétek alakulása.¹⁾Formation des dépôts.¹⁾

Betétek Dépôts	1924	1925	1926	1927	1928	1929			1930
	XII.					X.	XI.	XII.	I.
	1,000.000 P — pengős								
Takarékbetétek — Dépôts d'épargne	30·6	143·0	231·9	364·8	495·9	577·7	584·8	601·6	614·3
Folyószámlabetétek — Dépôts en comptes courants	237·5	378·2	502·3	682·2	892·4	869·7	838·8	811·6	823·6

¹⁾ A budapesti 13 legnagyobb pénzüntézetnél és a postatakarékpénztárnál. — Aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.

A részvények értéke. A budapesti tőzsdén jegyzett részvények árfolyamalakulását jelző tőzsdeindex 15·6-ról 16·8-ra emelkedett. A gőzmalmok kategóriáját kivéve, minden részvénycsoportnál elég számottevő árfolyamnyereség mutatkozik az előző hónappal szemben. Különösen erősen javult a bányák és téglagyárak, továbbá a gáz- és villamossági vállalatok részvényeinek árfolyama.

Részvényindex. — Indice d'actions.

(1913 = 100)

Megnevezés Designation	1924	1925	1926	1927	1928	1929				1930
	XII.					IX.	X.	XI.	XII.	I.
	hó végén — fin du mois									
Részvényesindex — Indice d'actionnaires	13·3	10·2	15·6	20·8	19·3	16·0	15·6	15·5	15·6	16·8
Vállalatindex — Indice d'entreprises	18·0	14·0	22·4	30·5	29·8	25·6	25·0	25·0	25·0	27·2

Fizetésektelenségek. Magyarországon az új fizetésektelenségek száma 1930 január havában 365, 69-cel több mint 1929 december havában volt. Az aktívák összege 12,645.717, a passzíváké 21,323.024 pengő. A befejezett fizetésektelenségek száma 191, 14-gyel több, mint az előző hónapban. Az aktívák összege 6,312.694, a passzíváké 10,992.150 pengő.

Az összes magyarországi új fizetésektelenségekből 101 (27·7%) Budapestre esett, 7,177.479 P aktívával és 12,080.605 P passzívával. A befejezett fizetésektelenségekből 57 (29·8%) esett Budapestre 2,213.161 P aktívával és 4,040.239 P passzívával.

Fizetésektelenségek. — *Insolvabilités.*

Év, hó <i>Année, mois</i>	Az új fizetésektelenségek <i>Nouv. insolvab.</i>			A bef. fizetésektelenségek — <i>Insolv. termin.</i>		
	száma <i>nombre</i>	aktívái- nak <i>actifs</i>	passzí- vainak <i>passifs</i>	száma <i>nombre</i>	aktívái- nak <i>actifs</i>	passzí- vainak <i>passifs</i>
		összege P-ben <i>en pengős</i>			összege P-ben <i>en pengős</i>	
1928 XII.	120	4,061.180	7,066.628	159	4,312.613	7,695.158
1929. I.	164	4,499.221	7,431.819	116	5,720.098	9,494.265
II.	160	4,922.272	7,792.880	96	3,354.937	6,560.526
III.	164	5,483.68	8,381.813	174	4,438.359	7,644.244
IV.	175	6,760.107	10,453.079	122	4,592.932	6,968.668
V.	191	7,464.991	11,153.244	134	3,488.198	5,907.034
VI.	204	6,501.087	10,135.807	163	6,283.165	10,238.735
VII.	149	8,905.114	13,121.860	153	5,701.321	9,310.441
VIII.	143	5,575.703	8,979.582	136	3,723.082	6,801.311
IX.	158	4,337.436	6,805.531	105	7,336.588	11,072.894
X.	204	6,718.902	10,940.078	129	4,826.697	8,754.999
XI.	218	6,717.991	11,073.545	146	3,495.565	6,622.199
XII.	296	13,197.277	21,290.721	177	4,234.567	7,733.200
1930. I.	365	12,645.717	21,323.024	191	6,312.694	10,992.150

Váltóóvások. Magyarországon az 1930 január havában bemutatott váltók úgy darabszámot, mint értéket tekintve jelentékenyen csökkentek az előző hónappal szemben. A bemutatásra került váltók darabszáma 14.994, 1.855-tel kevesebb, értéke 10,253.187 pengő, 1.814 ezer pengővel kevesebb, mint 1929 december havában.

Az összes magyarországi váltók közül 5.186 (34,6%) Budapestre esett, 3,756.438 pengő értékkel. A Budapesten bemutatásra került váltók darabszáma a múlt hónappal szemben 517-tel, értékét tekintve 1.820 ezer pengővel csökkent. Értéket tekintve, tehát a csökkenés teljesen Budapestre esett s a vidéken bemutatott váltók értéke kevéssel az előző hónap értéke fölé emelkedett.

Óvatolt váltók.

Lettres de change protestées.

Év, hó — <i>Année, mois</i>	Száma <i>Nombre</i>	Értéke P <i>Valeur, pengős</i>
1928. XII.	10.283	6,657.317
1929. I.	10.312	7,863.123
II.	9.911	7,556.525
III.	10.990	7,237.645
IV.	11.788	7,857.584
V.	12.909	8,542.890
VI.	12.995	9,588.691
VII.	14.686	11,673.348
VIII.	15.728	11,328.279
IX.	17.196	12,108.815
X.	18.667	14,585.840
XI.	16.471	11,926.269
XII.	16.849	12,067.442
1930. I.	14.994	10,253.187

Gazdasági jelzőtábla.

Tableau économique.

II. Havi adatok. — Données mensuelles.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1928. év havi átlaga Moyen. mens. de 1928	1 9 2 9												1930 I.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.															
Házasságkötés — Mariages ..	szám nombre	6.636	7.926	7.237	3.631	6.047	8.389	5.031	3.236	4.357	5.216	7.909	12.708	5.276	5.823
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	9.3	10.8	10.9	5.0	8.6	11.5	7.1	4.4	6.0	7.4	10.8	18.0	7.2	7.9
Élveszülött — Nés-vivants ..	"	18.724	17.857	17.384	18.890	16.811	18.087	16.250	18.284	19.882	19.505	17.594	14.318	14.060	16.012
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	26.2	24.4	26.2	25.9	23.8	24.8	23.0	25.0	27.2	27.6	24.1	20.3	19.2	21.7
Halálozás — Décès	"	12.208	13.567	14.707	15.258	14.015	13.207	11.065	11.445	12.153	12.082	12.107	10.525	10.926	11.250
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	17.1	18.6	22.2	20.9	19.8	18.1	15.7	15.6	16.6	17.1	16.6	14.9	14.9	15.3
Egy even aluli elhalt — Décès au-dessous d'un an	"	3.312	3.433	3.179	3.343	2.953	3.269	2.629	3.137	4.266	3.960	3.186	2.384	2.278	2.359
100 élveszülöttre — Pour 100 nés-vivants	"	17.7	19.2	18.3	17.7	17.6	18.2	16.2	17.2	21.5	20.3	18.1	16.6	16.2	14.7
Gümőkórban elhalt — Décès par tuberculose	"	1.595	1.445	1.687	1.961	2.146	2.142	1.722	1.466	1.282	1.106	1.108	1.028	1.153	1.402
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	2.23	1.98	2.54	2.68	3.03	2.93	2.44	2.00	1.75	1.57	1.52	1.46	1.58	1.94
Természetes szaporodás — Accroissement naturel	"	6.516	4.290	2.677	3.632	2.796	4.880	5.185	6.839	7.729	7.423	5.487	3.793	3.134	4.762
1000 lélekre — Pour 1000 âmes	"	9.1	5.8	4.0	5.0	4.0	6.7	7.3	9.4	10.6	10.5	7.5	5.4	4.3	6.4
Kivándorolt — Émigrés	"	459	159	267	1.187	1.015	985	1.294	800	589	869	603	690	517	.
Viss avándorolt — Emigrés revenus dans le pays	"	64	29	28	36	26	29	65	50	78	49	52	69	113	.
2. Munkapiac. — Marché du travail.															
<i>Hatósági munkaközvetítők. — Offices publics de placement</i>															
Munkahelyek — Offres d'emploi	"	6.143	5.285	5.923	6.857	7.011	8.163	8.213	8.157	8.238	9.196	7.718	4.926	5.274	7.197
Munkakeresők — Demandes d'emploi	"	10.132	13.819	13.100	13.897	15.201	15.701	14.801	15.035	14.507	15.818	16.786	16.376	17.041	19.903
100 munkahelyre esett munka- kereső — Proportion des de- mandes d'emploi pour 100 offres d'emploi	"	165	261	221	202	217	192	180	184	176	172	217	332	323	277
Munkaközvetítés — Placements 100 munkahelyre esett közve- títés — Proportion des place- ments pour 100 offres d'emploi	"	4.775	3.744	3.886	4.735	4.570	5.321	5.447	5.251	5.300	5.927	5.348	3.619	4.113	6.053
77.7	"	70.8	65.6	69.0	65.2	65.2	66.3	64.4	64.3	64.4	69.3	73.5	77.9	84.1	
<i>Munkanélküliek — Chômeurs¹⁾</i>															
Keresztényszocialista szakszer- vezetek — Syndicats soci- alistes chrétiens	"	852	691	825	838	768	787	787	801	833	783	967	1.033	1.107	1.161
Szoc áldemokrata szakszerve- zetek — Syndicats social- démocrates	"	15.322	16.421	18.165	16.330	14.565	13.266	13.921	13.964	14.007	13.922	14.215	15.910	19.181	21.533
<i>Munkabérek — Salaires²⁾</i>															
Bádgos — Ferblantiers	órabér P salure à l'heure, p.	0.81	0.78	0.89	0.75	0.86	0.83	0.80	0.75	0.81	0.77	0.80	0.80	0.79	0.77
Asztalos — Menuisiers	"	0.66	0.76	0.79	0.61	0.73	0.66	0.64	0.64	0.66	0.64	0.62	0.60	0.64	0.67
Szabó — Tailleurs	"	0.55	0.48	0.51	0.57	0.55	0.61	0.59	0.50	0.56	0.56	0.54	0.55	0.54	0.51
Kőműves — Maçons	"	0.85	1.03	—	0.92	0.91	0.90	0.83	0.80	0.83	0.82	0.85	0.83	0.75	—
Napszámos — Journaliers	"	0.50	0.54	0.51	0.47	0.48	0.55	0.49	0.44	0.52	0.46	0.54	0.51	0.45	0.46
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabr	"	0.32	0.54	0.33	0.29	0.28	0.28	0.28	0.25	0.34	0.25	0.25	0.27	0.27	0.25
Napszámosnő — Journalières	"	0.43	0.38	0.45	0.40	0.43	0.50	0.38	0.37	0.43	0.49	0.46	0.38	0.39	0.40
<i>Társadalmi biztosítás — Assurances sociales</i>															
Kötelezőleg biztosított tagok száma — Nombre des mem- bres assurés obligatoirement	havi átl. mov. mens. 1000	1.058	988.8	996.0	1003.6	1033.7	1080.8	1077.3

¹⁾ A hó végén. — A la fin du mois. — ²⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts aux Offices de placement. Données pour Budapest.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1928. év havi átlaga Moyen mens. 1928	1929												1930
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.
3. Termelés — Production															
Kőszén — Houille ¹⁾	1000 q	688	773	687	717	710	705	652	725	663	677	559	730	657	696
Barnaszén — Lignite ¹⁾ ..	1000 hl	5.870	6.714	6.071	6.240	5.275	4.768	4.788	5.208	5.157	5.915	7.017	6.619	6.667	6.724
Szesz — Alcool	1000 q	31·5	46·6	31·5	39·2	21·2	15·5	6·2	4·1	8·7	34·7	66·0	87·3	78·6	—
Cukor — Sucre	1000 q	183·4	87·8	1·0	0·0	5·5	0·0	0·0	5·8	2·4	136·3	11·2	858·0	641·5	17·9
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communic.															
Behozatal — Importations ...	1,000.000 P	88·6	83·2	70·4	93·7	106·5	99·2	91·0	85·6	86·9	89·6	89·8	82·3	84·6	.
Kivitel — Exportations	„	86·7	53·4	52·7	77·3	74·5	69·4	70·4	82·2	87·3	111·3	118·2	122·9	120·6	.
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám nombre	24.250	24.457	24.643	25.055	25.658	26.532	27.352	28.104	28.678	29.010	29.360	29.514	29.417	29.363
Rádióengedélyesek — Abonnés au Radio	1000	168·6	190·5	205·7	219·7	229·2	234·7	237·8	240·4	242·8	245·6	250·5	257·5	266·6	276·8
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾															
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = fr.-fr.s. 100 s. fr. fr.s. = P	90·69	90·65	90·66	90·60	90·52	90·57	90·68	90·68	90·68	90·47	90·28	90·22	90·20	90·54
Részvényindex — Indice d'actions ..	1913 = 100	19·7	19·4	19·1	18·6	17·3	17·1	16·6	16·9	17·0	16·0	15·6	15·5	15·6	16·8
Nagyker. index — Indice de prix de gros ³⁾ ..	„	135	132	136	136	135	123	122	119	114	109	111	107	107	106
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	„	116·8	117·6	120·6	121·4	120·8	122·4	119·7	118·7	116·9	113·2	112·5	112·1	112·5	112·4
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post.	1,000 000 P	157·1	170·6	161·6	161·4	141·4	160·4	137·4	157·8	137·7	140·4	162·1	144·8	148·4	148·1
13 legnagyobb pénzügyi intézeti betétáll. — Dépôts des 13 établiss. de crédit les plus importants	„	1048·8	1276·7	1.281·3	1.279·4	1.302·9	1.293·9	1.315·1	1.305·7	1.321·1	1.301·4	1.285·2	1.278·8	1.264·9	1.289·8
Az új fizetesképtelenségek — Nouvelles insolvabilités ..	szám nombre	132	164	160	164	175	191	204	149	143	158	204	218	296	365
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	6.923	7.863	7.557	7.238	7.858	8.543	9.589	11.673	11.328	12.109	14.486	11.926	12.067	10.253
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'Etat, résultat brut ⁴⁾	1,000,000 P	80·7	75·3	82·6	64·1	62·4	89·0	70·6	56·7	89·1	75·1	71·4	92·0	84·5	.
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues par l'Etat	„	76·9	74·6	85·9	73·6	69·0	93·1	84·2	72·6	95·4	79·0	77·9	92·0	84·6	76·8
Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie															
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták) — devises et monnaies) ..	„	282·7	260·3	257·7	236·2	219·8	205·1	203·6	208·6	210·6	213·5	208·8	212·2	209·8	190·9
Leszámitolt váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	„	347·9	357·8	313·8	345·4	370·3	380·8	381·5	326·3	293·4	315·5	345·0	321·8	329·5	293·5
Jegyforgalom — Billets de banque en circ. ..	„	483·0	484·6	450·6	458·3	485·5	446·4	463·0	490·6	479·8	478·0	525·5	472·7	500·6	476·2
Kamatláb — Taux en banque	%	6·3	7	7	7	8	8	8	8	8	8	7½	7½	7½	7

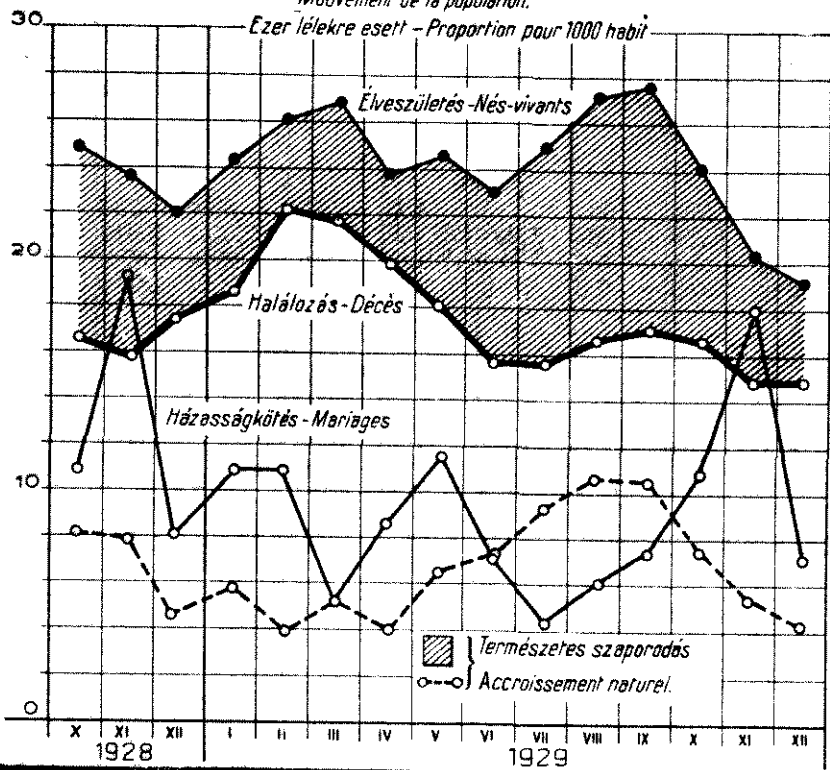
¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'Etat ³⁾ 1929 jan. 1-től új sorozat. — A partir du 1er janv. 1929, nouvelle série. ⁴⁾ A sójövédéknek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasználható bevételei nélkül — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrang., employées directement par eux. ⁵⁾ 1928. XII.

Rajzok a havi gazdasági jelzőtáblához. — Graphiques au tableau économique.

NÉPMOZGALOM.

Mouvement de la population.

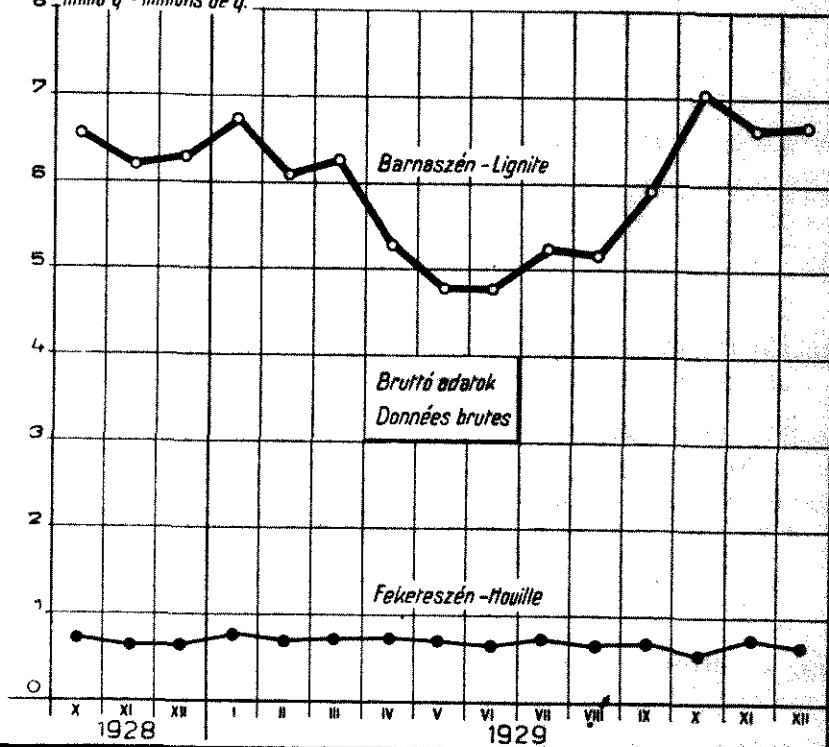
Ezer lélekre esett - Proportion pour 1000 habit.

SZÉNTERMELÉS.

Production de charbon.

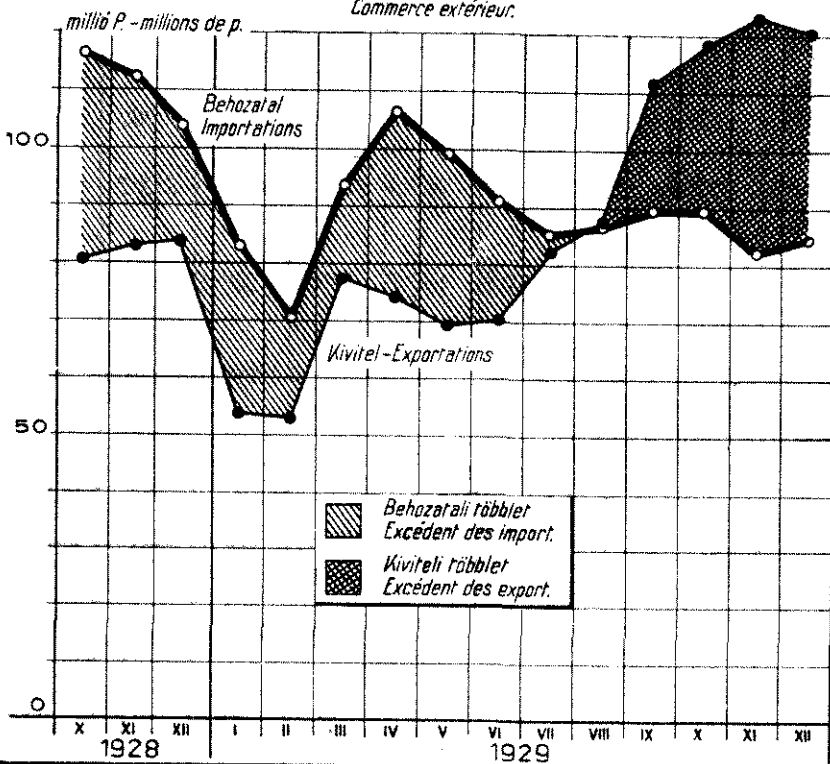
8 millió q - millions de q.

KÜLKERESKEDELEM.

Commerce extérieur.

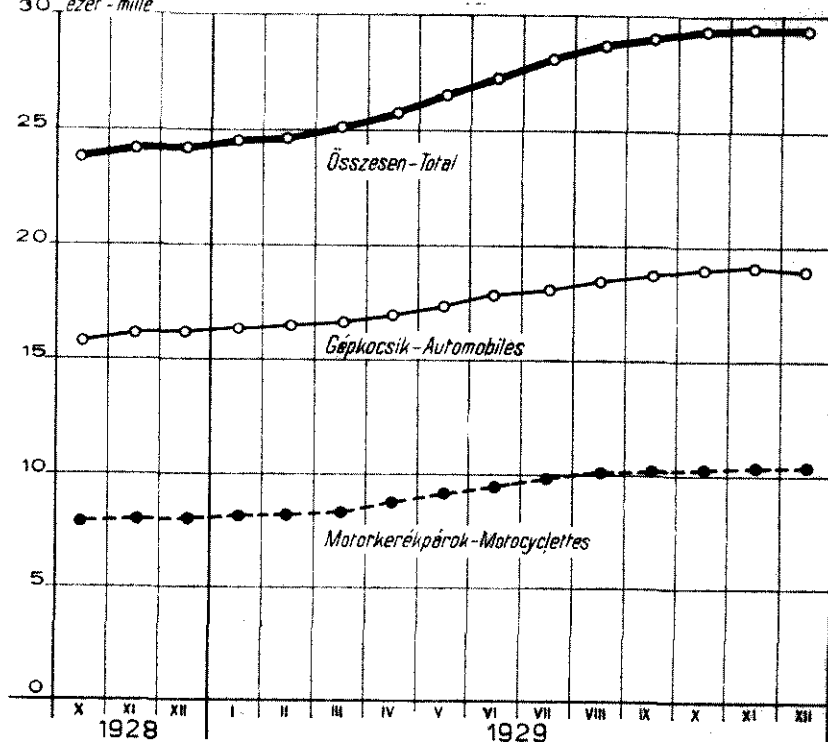
millió P. - millions de p.

GÉPJÁRMŰÁLLOMÁNY.

Effectif des véhicules à moteur.

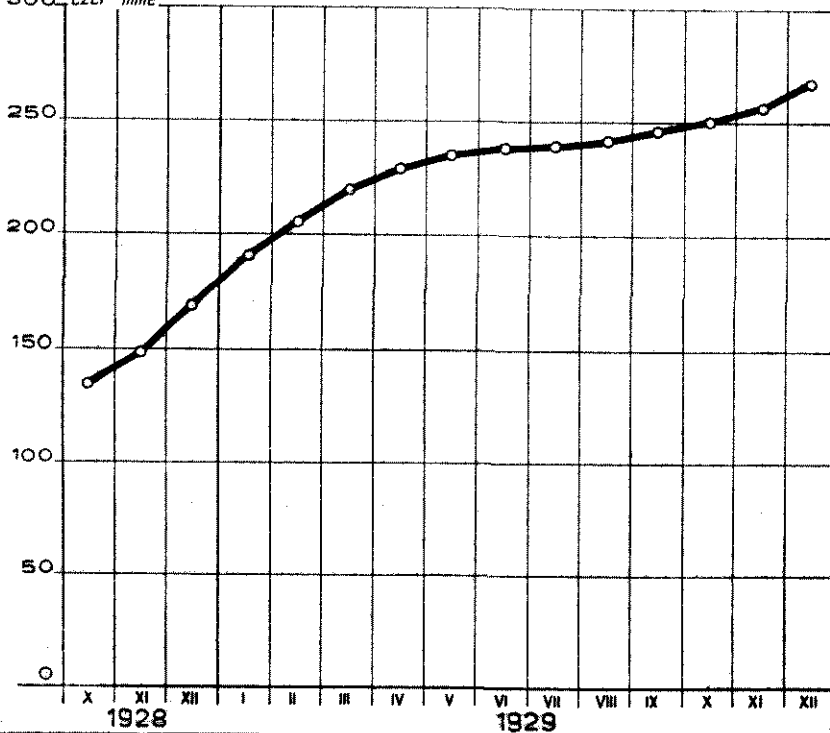
30 ezer - mille

RÁDIÓENGEDÉLYESEK.

Abonnés du Radio.

300 ezer - mille

CSÖDÖK ÉS EGYESSÉGEK.

faillites et concordats.

300

